

ISSN 2073–3771

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ВІСНИК

**ХАРКІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

**Серія
«Валеологія: сучасність і майбутнє»**

Випуск 20

Харків – 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ВІСНИК

**Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна**

**Серія
«Валеологія: сучасність і майбутнє»**

Випуск 20

Серію започатковано 2004 року

Харків – 2016

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Валеологія: сучасність і майбутнє» являє собою збірник наукових праць, який містить результати наукових досліджень з теоретичних і прикладних питань валеологічної освіти та виховання населення з використанням сучасних валеотехнологій.

Для викладачів, наукових співробітників, аспірантів і студентів, які спеціалізуються у відповідних та суміжних галузях науки. Видання є фаховим у галузі педагогічних наук.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 4 від 28.03.2016 р.).

Редакційна колегія: Гончаренко М. С., д. б. н., проф., зав. каф. валеології
ХНУ імені В. Н. Каразіна. – *головний редактор.*

Бойчук Ю. Д., докт. пед. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна – *відповідальний редактор*

Пасинок В. Г., д. пед. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Черноватий Л. М., д. пед. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Ткачова Н. О., д. пед. н., проф., ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Іонова О. М., д. пед. н., проф., ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Горашук В. П., д. пед. н., проф. Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.

Гриньова М. В., д. пед. н., проф. Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Атраментова Л. О., д. б. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Бабенко Н. О., д. б. н., професор, зав. відділом фізіології онтогенезу інституту біології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Кузнецова О. Ю., д. пед. н., проф. кафедри теорії та практики англійської мови Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди.

Бондаренко В. А., д. б. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Перський Є. Е., д. б. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Карпенко І. В., д. філос. н., проф., декан філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Білик Я. М., д. філос. н., проф., ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Ласкене Скайсте (Skaište Laskiene), д. гуманіт. н., доцент каф. соціальних та гуманітарних наук Литовського університету наук про здоров'я.

Горка Хана (Hana Horka), докт. пед. н., доц. пед. факультету Університету ім. Масарика Чеської республіки.

Татарнікова Л. Г., д. пед. н., доктор філософії, дійсн. член ПАНІ, МАНЕБ, НОАН, проф. каф. педагогіки, навколишнього середовища, безпеки і здоров'я людини, СПБАППО, Санкт-Петербург, Росія.

Місько М. М., ХНУ імені В. Н. Каразіна – *технічний секретар.*

Адреса редакційної колегії: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, філософський факультет, к. 396

тел. 707-56-33, електронна адреса: valeolog@univer.kharkov.ua

Видання здійснене за фінансової підтримки Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація валеологів».

Статті пройшли внутрішнє та зовнішнє рецензування.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21579-11479Р від 18.08.2015

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, оформлення, 2016.

ЗМІСТ

	Стор.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЕОЛОГІЇ	6
Апанасенко Г. Л., Прасол С. Д. Духовність Віри та Знання в програмі «Основи здоров'я» (православ'я чи релігієзнавство в середній школі).....	6
Куйдіна Т. М., Щириков В. Ю. Аспекти духовно-морального виховання студентів вищих навчальних закладів.....	8
Маслова Н. В. Криза мислення у третьому тисячолітті.....	12
Шубейкіна Т. Д. Розумне тіло людини з точки зору Універсального Закону створення одухотвореної матерії.....	21
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я	37
Булич Е. Г., Мурашов І. В. Фактори, що визначають здоров'я людини.....	37
Варавін А. М., Кабацька О. В., Пасинок В. Г. Оцінка життєвої задоволеності та суб'єктивного благополуччя студентів, що обрали вивчення валеології.....	48
В'юн В. В., Істомін А. Г., Ткаченко Г. В. Проблеми підготовки фахівців з фізичної терапії / фізичної реабілітації в Україні і в європейському регіоні.....	54
Голозубова О. В., Нечитайло Л. Г. Аналізатори – сигналізатори небезпек.....	57
Горяна Л. Г., Саратовський В. В. Шляхи формування екологічної культури українського суспільства.....	61
Євсєєва О. В. Валеологічний аспект суспільних суперечностей, здоров'я людини в контексті різних законів.....	65
Куліш С. М. Музичне навчання як складова процесу формування у студентів Харківського університету «здорового духу» в ХІХ ст.....	71
Поліщук Л. М., Устянська О. В., Радаєва І. М. Стан фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я молоді в Україні.....	77
ВАЛЕОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ	83
Баштан С. О. Проблема здоров'я молодших школярів шкіл-інтернатів.....	83
Гончаренко М. С, Строїлова Д. В, Малєєв В. А. Вплив манган хлориду на функціональні властивості мітохондрій печінки щурів.....	86
Горчаков В. Ю. Кількісне визначення здоров'я.....	90
Кочерга Є. В. Дослідження проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя у вітчизняній педагогічній науці.....	101
Лаврін Г. З., Серєда І. О. Рівень здоров'я студентів – вагомий чинник обов'язкових занять з фізичного виховання у ВНЗ.....	104
Місько М. М. Визначення рівня когнітивного компонента валеологічної компетентності учнів 9–11 класів з різними педагогічними системами.....	108
Песоцька Л. А., Глухова Н. В., Третяк Т. О. Оцінка типу мислення людини на основі аналізу зображення газорозрядного випромінювання.....	113
ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ — ЧЕРЕЗ ОСВІТУ	117
Апанасенко Г. Л., Шкляр С. П., Прасол С. Д., Шипко А. Ф. Етапи розвитку біоенергетичної концепції культури здоров'я.....	117
Жмурко В. В., Строїлова Д. В. Вплив оточуючого середовища на здоров'я студентів.....	122
Успенська В. М. Концепт «здоров'я» у різних галузях на шляху становлення предмета «Основи здоров'я».....	125
Пугач Б. Я., Черноватий Л. Н., Островерх А. Є. Теоретичний і практичний аспект лівопівкульного освітнього процесу.....	132
ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ВАЛЕОЛОГІЇ	137
Новиков А. Є. Мистецтво чудотворення.....	137
Хорошко А. С. Життя каменю.....	145

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВАЛЕОЛОГИИ	6
Апанасенко Г. Л., Прасол С. Д. Духовность веры и знания в программе «Основы здоровья» (православие или религиоведение в средней школе).....	6
Куйдина Т. М., Щигов В. Ю. Аспекты духовно-нравственного воспитания студентов высших учебных заведений.....	8
Маслова Н. В. Кризис мышления в третьем тысячелетии.....	12
Шубейкина Т. Д. Разумное тело человека с точки зрения универсального Закона Творения одухотворенной материи.....	21
ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВЬЯ	37
Булич Э. Г., Муравов И. В. Факторы, определяющие здоровье человека.....	37
Варавин А. Н., Кабацкая Е. В., Пасынок В. Г. Оценка жизненной удовлетворённости и субъективного благополучия студентов, выбравших изучение валеологии.....	48
Вьюн В. В., Истомин А. Г., Ткаченко А. В. Проблемы подготовки специалистов по физической терапии / физической реабилитации в Украине и в Европейском регионе.....	54
Голозубова О. В., Нечитайло Л. Г. Анализаторы – сигнализаторы опасностей.....	57
Горячая Л. Г., Саратовский В. В. Пути формирования экологической культуры украинского общества.....	61
Евсеева О. В. Валеологический аспект общественных противоречий, здоровья человека в контексте разных законов.....	65
Кулиш С. М. Музыкальное образование как составляющая процесса формирования у студентов харьковского университета «здорового духа» в XIX ст.....	71
Полищук Л. М., Устьянская О. В., Радаева И. М. Состояние физического, психического, духовного и социального здоровья молодежи в Украине.....	77
ВАЛЕОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ЭКСПЕРИМЕНТ	83
Баштан С. О. Проблема здоровья младших школьников школ-интернатов.....	83
Гончаренко М. С., Строилова Д. В., Малеев В. А. Влияние манган хлорида на функциональные свойства митохондрий печени крыс.....	86
Горчаков В. Ю. Количественное определение здоровья.....	90
Кочерга Е. В. Исследование проблемы формирования здоровьесберегающей компетентности будущего учителя в отечественной педагогической науке.....	101
Лаврин Г. З., Серeda И. О. Уровень здоровья студентов – важный фактор обязательных занятий по физическому воспитанию в ВУЗе.....	104
Мисько М. Н. Определение уровня когнитивного компонента валеологической компетентности учеников 9–11 классов с разными педагогическими системами.....	108
Песоцкая Л. А., Глухова Н. В., Третьяк Т. О. Оценка типа мышления человека на основе анализа изображений газоразрядного излучения.....	113
ЗДОРОВЬЕ УЧЕНИКОВ И СТУДЕНТОВ — ЧЕРЕЗ ОБРАЗОВАНИЕ	117
Апанасенко Г. Л., Шкляр С. П., Прасол С. Д., Шипко А. Ф. Этапы развития биоэнергетической концепции культуры здоровья.....	117
Жмурко В. В., Строилова Д. В. Влияние окружающей среды на здоровье студентов.....	122
Успенская В. Н. Концепт «здоровья» в различных отраслях на пути становления предмета «Основы здоровья».....	125
Пугач Б. Я., Черноватый Л. Н., Островерх А. Е. Теоретический и практический аспект левополушарного образовательного процесса.....	132
ПРАКТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ВАЛЕОЛОГИИ	137
Новиков А. С. Искусство чудотворения.....	137
Хорошко А. С. Жизнь камня.....	145

CONTENTS

	P.
THEORETICAL FUNDAMENTALS OF VALEOLOGY	6
Apanasenko G. L., Prasol S. D. The spirituality of faith and knowledge in the program «Basics of health» (Orthodoxy or religious studies in secondary school).....	6
Kuidina T.M., Shchyrov V.Y. Aspects of spiritually-moral education of students of higher educational establishments.....	8
Maslova N. V. Crisis of thinking and the world of the beginning of the third millennium.....	12
Shubeikina T. D. The reasonable human body from the perspective of the universal Law of Creation of spiritualized matter	21
WAYS OF HEALTH FORMATION	37
Bulich E. G., Muravov I. V. The determinants of human health.....	37
Varavin A. M., Kavatska O. V., Pasynok V. G. Assessment of life satisfaction and subjective health students who have chosen valeology study.....	48
Vjun V.V., Istomin A.G., Tkachenko A.V. Problems of training in physical therapy/physical rehabilitation in Ukraine and in the european region.....	54
Golozubova O. V. , Nechitailo L. G. Analysers as danger indicators.....	57
Goryanaya L. G., Saratovskiy V. V. Ways of formation of ecological culture of the Ukrainian society	61
Yevsjeeva O. V. Valeological aspects of social contradictions and human health in the context of different laws.....	65
Kulish S. M. Music education in the process of formation of students of Kharkiv University «healthy mind» in the XIX century.....	71
Polishuk L. M., Ustyanskaya O. V., Radaeva I. M. The state of physical, psychical, spiritual and social health of young people is in Ukraine.....	77
VALEOLOGY-PEDAGOGICAL EXPERIMENT	83
Bashtan S. O. The problem of primary school pupils health in boarding schools.....	83
Goncharenko M. S, Stroilova D. V, Malyeev V. A. The influence of manganese chloride on functional properties of rat liver mitochondria	86
Gorchekov V. Yu. Quantification of health	90
Kocherga Ye. V. The research of the problem of health-saving competence formation of the future teacher in the domestic pedagogy.....	101
Lavrin G. Z., Sereda I. O. Level of health students – a significant factor necessarily lesson of physical culture in universities.....	104
Misko M. N. Determination of the level of cognitive component of valeological competence of students of grades 9-11 from different pedagogical systems.....	108
Pesotskaya L. A., Gluhova N. V., Tretyak T. O. The assessment of the type of human thinking on the basis of image analysis of gas-discharge radiation	113
PUPIL’S AND STUDENT’S HEALTH – THROUGH EDUCATION	117
Apanasenko G. L., Shkljar S. P., Prasol S. D., Shipko A. F. Stages of development of the bioenergetic concept of a culture of health	117
Zhmurko V. V., Stroilova D. V. The impact of the environment on the health of students.....	122
Uspenska V. M. The concept of «health» in different areas on the way of establishment of the subject «Health Basics».....	125
Pugach B. Ya., Chernovatiy L. N., Ostroverh A. E. Theoretical and practical left-brain aspect of the educational process	132
PRACTICAL QUESTIONS OF VALEOLOGY	137
Novikov A. Ye. The art of miracles.....	137
Horoshko H. S. The life of a stone.....	145

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЕОЛОГІЇ

УДК 613

ДУХОВНОСТЬ ВЕРЫ И ЗНАНИЯ В ПРОГРАММЕ «ОСНОВЫ ЗДОРОВЬЯ» (ПРАВОСЛАВИЕ ИЛИ РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ)

Апанасенко Г. Л.¹, Прасол С. Д.²

¹КМАПО им. Шупика

²Общество медицинской валеологии Харьковского медицинского общества

¹Киев, ²Харьков, Украина

Становление светского общественного идеала в сознании растущей атеистической части общества ни в коем случае не означает отказа от исторических ценностей религиозной культуры.

Духовность Веры и Знания равноценны в становлении культуры здоровья личности и общества.

Но в школьной программе вместо «основ православия» должно преподаваться религиоведение, не ограничивающее сознание школьника рамками одной религии при выборе им ценностных ориентиров духовности.

Ключевые слова: духовность, религиоведение в средней школе, культура здоровья.

Становлення світського суспільного ідеалу в свідомості зростаючої атеїстичної частини суспільства ні в якому разі не є відмовою від історичних цінностей релігійної культури.

Духовність Віри і Знання рівноцінні в становленні культури здоров'я особистості й суспільства.

Але в шкільній програмі замість «основ православ'я» повинно викладатися релігієзнавство, яке не обмежує свідомість школяра рамками однієї релігії при виборі ним ціннісних орієнтирів духовності.

Ключові слова: духовність, релігієзнавство у середній школі, культура здоров'я.

Beginning of the` secular social ideal in consciousness atheist part of society – not is the rejection of hystorical moral principles religion culture.

Spirituality of Creed and Knowledge is equal for the health culture.

In secondary school may be taught not one religion, but all hystorical forms of` religious cultures.

Духовность – главный фактор среди других компонентов формирующих здоровье (Апанасенко Г. Л. 2008г. Гончаренко М. С. 1999г.), определяется как состояние сознания человека или общности людей убежденных в правоте своих воззрений, верований, за которые они готовы нести бремя труда, борьбы, вплоть до самопожертвования.

Игнорирование духовных ценностей – главная причина разрушения культуры здоровья. Алкоголизм, наркомания, депрессии, гиподинамия, игромания, суициды – следствие утраты духовных стимулов нести бремя оздоровительного труда как индивидом, так и дезориентированным обществом.

Выбор системы ценностных ориентиров Веры или Знания принадлежит индивиду. Государство через систему образования должно давать учащемуся возможность сознательно находить ответы на вопросы духовной жизни индивида и общества.

Этому постулату противоречит учебная программа факультативного курса «Православная культура Слобожанщины», разработанная Харьковской академией непрерывного образования в 2010 году и одобренная Министерством образования и науки Украины (письмо от 16 мая 2013 г. № 1/9 – 324) для учащихся 5–9 классов на 85–170 учебных часов.

К такому заключению пришли участники круглого стола, организованного в Харьковской государственной научной библиотеке имени В. Г. Короленко обществом медицинской валеологии Харьковского медицинского общества в 2015 году.

Участники обсуждения – авторы монографий (Г. Д. Панков 2015 г., А. А. Савченко, 2013 г.) и сотрудники Академии убедительно показали важнейшую роль религий в течении тысячелетий формировавших духовность цивилизаций.

Духовный кризис XX–XXI вв. вызван прогрессом науки, отрицающим акт творения потусторонними силами. Этот кризис будет преодолен, если благородные заповеди мировых религий дополнятся этическими требованиями порожденными тревожными и драматическими реалиями третьего тысячелетия.

«Философская апология религии» (Г. Д. Панков 2015 г) утверждает историческую осмысленность религий. Однако изучение истории отдельных религий должно проводиться не в государственной школе, а в церковных, монастырских и частных учебных заведениях.

В средних школах вместо преподавания основ православия должно преподаваться религиоведение, не ограничивающее сознание школьника рамками одной религии.

Драгоценное культурное наследие религиозно-мифических культур истории человечества должно быть сохранено как отходящая реальность по закону преемственности этапов меняющихся мировоззрений, исторических эпох. Снижение религиозного влияния на общественное сознание XXI века – следствие утраты всё большей частью населения веры в акт творения мира.

Кризис бездуховности, признаваемый во всём цивилизованном мире, означает утрату традиционных идеалов религии, в то время когда светский общественный идеал наукой не предложен.

Одно из главных направлений культурологи XXI века – молодая наука валеология (культура здоровья), признающая высшей ценностью не «человека», а «здорового человека», субъекта свободного «сродственного труда» (Г. С. Сковорода) – творца всех достижений культуры.

Становление светского общественного идеала в сознании растущей атеистической части общества ни в коем случае не означает отказа от наследия религиозной культуры (достаточно назвать музыкальные, изобразительные, литературные её шедевры в мировом искусстве).

Духовность Веры и Знания равноценны для развития культуры здоровья личности и общества. Поэтому предмет основ религиоведения не должен быть редуцирован до преподавания раздела «Основ православия», что означает ограничение свободы духа.

ЛИТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л. Валеология в сферах культуры общества и личности / Г. Л. Апанасенко, С. Д. Прасол. IV Международная научно-практическая конференция «Валеология...» т. II с. 153 Харьков, 2006 г.
2. Апанасенко Г. Л. Валеологический аспект философии Г. С. Сковороды / Г. Л. Апанасенко, С. Д. Прасол. VIII Международная научно-практическая конференция «Валеология...» т. II с. 19 Харьков, 2009 г.
3. Апанасенко Г. Л. Место науки «валеология» в универсальной десятичной классификации / Г. Л. Апанасенко, С. Д. Прасол // «Вісник Книжкової палати» 2008р. № 9, с.20.
4. Гончаренко М. С. Валеологический словарь / М. С. Гончаренко. – Харьков, 1999 г
5. Панков Г. Д. Философская апология религии / Г. Д. Панков. – Киев, 2015г.
6. Прасол С. Д. Духовный компонент валеологии. / С. Д. Прасол // VI Международная научно-практическая конференция «Валеология...» Харьков, 2008 г., с.206.

7. Прасол С. Д. Духовность веры и знания / С. Д. Прасол // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна № 1139, вип. 18, 2015 р.
8. Савченко А. А. Механізм впливу культури на еволюцію людства / А. А. Савченко. – Харків, 2013 р.

УДК 378.8:613.4

ASPECTS OF SPIRITUALLY-MORAL EDUCATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Kuidina T. M., Shchyrov V. Y.

Kharkiv National V. N. Karazin University
Kharkiv, Ukraine

The article deals with the psychological and pedagogical approaches to the study of spiritual and moral development of students. In modern conditions requirements for common cultural and professional training of young specialists are changing. The primary task of a higher educational institution becomes a spiritual-moral education of students. Creation of conditions for spiritual development of personality of students is one of the main directions of education modernization. Student age is a sensitive period for the development of basic sociogenic potencies of man. This period is the most favorable for the formation of important intellectual and emotional mental functions of the personality, formation of human values, beliefs, philosophies of life and individual style of activity. Teaching in higher education associated with developing students' spiritual and moral qualities, which include self-knowledge and self-realization. Targeted development of personality is determined by external factors (in education) and internal (self-knowledge, self-development, self-realization). Self-knowledge is the study of personal individual mental and physical peculiarities on a spiritual level, self-understanding. Theoretical and empirical studies have shown that the process of self-realization of future specialists can be defined as a process of harmonious development of personality in combination with the acquisition of professional and practical and spiritual experience. This process effectively proceeds at a deliberate disclosure and realization of spiritual and creative potential, through students' own efforts.

Keywords: personality, spirituality, students, education, self-knowledge, self-realization.

У статті розглядаються психолого-педагогічні підходи до дослідження духовно-морального розвитку студентів. У сучасних умовах змінюються вимоги загальнокультурної і професійної підготовки молодих фахівців. Першочерговим завданням вищого навчального закладу стає духовно-моральне виховання студентської молоді. Створення умов для духовного розвитку особистості студентів є одним з основних напрямків модернізації освіти. Студентський вік є сенситивним періодом для розвитку основних соціогенних потенцій людини. Цей період є найбільш сприятливим для формування важливих інтелектуально-емоційних психічних функцій особистості, формування загальнолюдських цінностей, переконань, власної світоглядних позицій та індивідуального стилю діяльності. Навчання у вищому навчальному закладі пов'язано з формуванням у студентів духовно-моральних якостей, до яких відноситься самопізнання і самореалізація. Цілеспрямований розвиток особистості детермінується зовнішніми факторами (в процесі освіти) і внутрішніми (самопізнанням, саморозвитком, самореалізацією). Самопізнання – це вивчення особистістю власних індивідуальних психічних і фізичних особливостей, на духовному рівні, це осмислення самого себе. Проведені теоретичні та емпіричні дослідження показали, що процес самореалізації майбутніх фахівців можна визначити як процес гармонійного розвитку особистості в поєднанні з придбанням професійно-практичного та духовного досвіду. Даний процес ефективно протікає при цілеспрямованому розкритті та реалізації духовного і творчого потенціалу, за допомогою власних зусиль студентів.

Ключові слова: особистість, духовність, студенти, виховання, самопізнання, самореалізація.

В статье рассматриваются психолого-педагогические подходы к исследованию духовно-морального развития студентов. В современных условиях изменяются требования общекультурной и профессиональной подготовки молодых специалистов. Первоочередной задачей высшего учебного заведения становится духовно-нравственное воспитание студенческой молодежи. Создание условий для духовного развития личности студентов является одним из основных направлений модернизации образования. Студенческий возраст является сенситивным периодом для развития основных социогенных потенций человека. Этот период является наиболее благоприятным для формирования

важных интеллектуально-эмоциональных психических функций личности, формирования общечеловеческих ценностей, убеждений, мировоззренческих позиций и индивидуального стиля деятельности. Обучение в высшем учебном заведении связано с формированием у студентов духовно-моральных качеств, к которым относится самопознание и самореализация. Целенаправленное развитие личности детерминировано внешними факторами (в процессе образования) и внутренними (самопознанием, саморазвитием, самореализацией). Самопознание – это изучение личностью собственных индивидуальных психических и физических особенностей, на духовном уровне, это осмысление самого себя. Проведенные теоретические и эмпирические исследования показали, что процесс самореализации будущих специалистов можно определить как процесс гармоничного развития личности в сочетании с приобретением профессионально-практического и духовного опыта. Данный процесс эффективно протекает при целенаправленном раскрытии и реализации духовного и творческого потенциала, с помощью собственных усилий студентов.

Ключевые слова: личность, духовность, студенты, воспитание, самопознание, самореализация.

Modern society sets for institutions of higher education new requirements for the nature and content of the training and education of students. The problem of spiritual revival of Ukrainian society is very important. Attention to issues of spirituality, spiritual values and spiritual development are emerging in various fields of science and practice [4].

Philosophical thought of the second half of XX – beginning of XXI century presents diverse approaches to the definition of the phenomenon of spirituality, the essence of spiritual development of personality (S. Krimsky, L. Kulinichenko, V. Remizov, V. Sagatovsky, L. Sokhan).

Psychology considers questions of formation and development of spirituality of a personality (M. Borishovski, V. Zinchenko, V. Znakov, N. Koval, V. Ponomarenko, J. Yuzvak), spiritual values (I. Bekh, O. Burov, A. Kirichuk, E. Pomytkin, and L. Stolovich), spiritual self-development (L. Bueva, V. Znakov, I. Ilyicheva).

Teachers explore the peculiarities of the organization of the spiritual education of the younger generation (N. Nikitina, S. Zolotukhina, I. Zyazyun, O. Klimova, N. Mihalkovic, T. Tyurina), young students (R. Zholud, L. Kashin, T. Sklyarova, Y. Ushakova).

On the basis of the theoretical analysis of peculiarities of training of future specialists in higher education, the generalization of the theoretical ideas and pedagogical experience (A. Eremkin, E. Ionova, V. Lozova, A. Trotsko and others) it is scientifically proven that the creation of certain pedagogical conditions is necessary for effective spiritual and moral development of personality of students [2; 6].

Spiritual and moral education is an integral part of the educational process and one of the activities that engage teachers at higher education institution. The system of spiritual and moral education is imposed certain requirements, which are determined by the tasks, characteristics and conditions of the educational process, the main ones are: a high level of moral and psychological qualities of the employees and the management bodies of scientific and teaching staff of the university; the unity and continuity of the moral and psychological impact on students and university staff; matching models, algorithms and technology to ensure the spiritual and moral requirements of normative documents, scientific guidelines adopted by the system and algorithms for solving problems in high school; ensuring high efficiency of the preparation of relevant measures and comprehensiveness of the contingent of students and co-workers [5].

E. Efimenko, as the main pedagogical conditions of formation of the spiritual sphere of the personality of students, includes: spiritually orientated value orientations of teachers; the organization of individually-differentiated work; the formation of value attitude to yourself and to the world; involvement in the process of learning, knowledge and research gained spiritual experience; reliance on the subjective experience of students (structure of value orientations, personal meanings and ideological dispositions); freedom of choice; stimulation of students to self-knowledge and self-determination, self-realization. The author notes the necessity of formation of students ' conscious understanding of what self-knowledge, self-actualization, self-actualization is a fundamental life meanings [3].

The problem of self-realization is the subject of interdisciplinary research and is studied by specialists of different industries of scientific knowledge (V. Zazykin, N. Kuzmina, V. Markin,

L. Rybalko, I. Semenov). In the classical pedagogy special attention to this problem was paid by A. Diesterweg, I. Pestalozzi, N. Pirogov, V. Sukhomlinskiy, K. Ushinskiy and others [6].

In psycho-pedagogical science it is considered important for humans not only the process of self-realization, but also their orientation. And the main content of the development should be progressive and humanistic self-realization.

The objective of the study was to conduct a diagnosis of the spiritual development of students and evaluation of psycho-pedagogical conditions of spiritual development of personality of students. The study was conducted at the faculty of foreign languages of Kharkiv V.N. Karazin National University, among the first and second-year students. The test involved 51 first-year students and 49 second-year students.

Test «the Level of spiritual self-realization» was developed by the staff of the interdisciplinary research valeological laboratory of Kharkiv V.N. Karazin National University. The technique is recommended for the diagnosis and monitoring of spiritual development of the person and allows estimating the levels of self-realization of the person in such spheres of life as: social life (including friends, loved ones and level of satisfaction of communication and leisure time); their own activities (education or employment); emotional state; spirituality; their own financial well-being.

The study level of spiritual self-realization revealed that in the first year 8% of students have a low level, and 92% have average level of self-realization (Fig. 1). In the second year there are no students with this low indicator, 80% have a medium level and 20% have a high level of self-realization (Fig. 2).

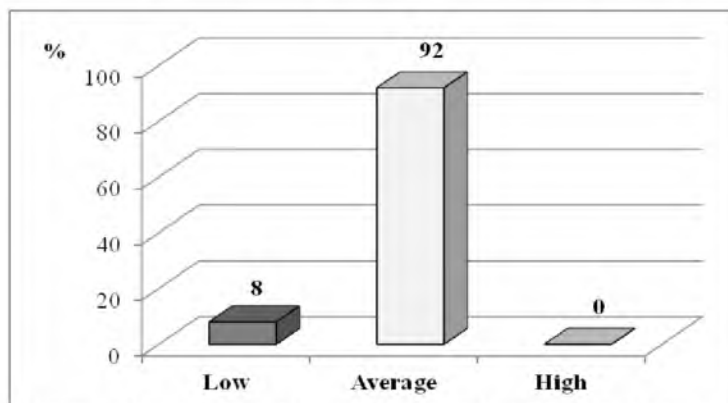

Fig. 1. Level of spiritual self-realization of students of the first year

Low rating of spiritual self-realization reflects the state of insecurity, low personal fulfillment in this field or lack of experience. Average rating of subjective assessment spiritual self-realization talks about adequate self-perception of themselves as individuals. High rating reflects satisfaction, sense of confidence, joy of manifesting themselves in various spheres of life. If subjective evaluation is inadequately inflated, it can create some problems in a person's life, as well we with a low estimate.

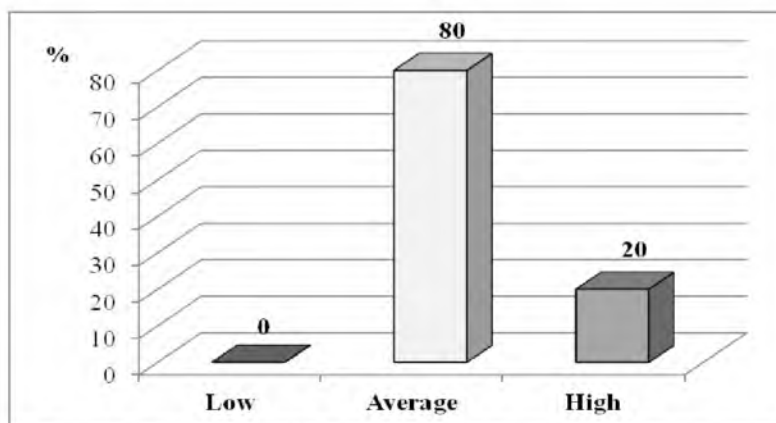

Fig. 2. Level of spiritual self-realization of students of the second year

A more detailed study of the results of this test showed that in various spheres of life students have different subjective assessments of the process of self-realization. So, the scope of «social life» that includes friends, relationships with loved ones and satisfaction of social circle is more important for second-year students. Higher satisfaction with the way they spend leisure time is observed among first-year students. Higher assessment of their emotional state and the sphere of «activity» (study or work) are observed among second-year students.

These findings lead to the conclusion that there are areas of life where the students feel confident. There are some areas of spiritual and moral education that we should pay more attention.

For example, targeted classes, talks, workshops, role play, mentor's hours will promote self-awareness of their behavior, their motives, actions, aspirations. Classes with such topics as: «Origin of morality», «Meaning of life and meaning of happiness as a manifestation of the highest human needs», «I am what I am», «Paths to self-determination», «What is happiness» and exercises «Where and why I tell a lie», «Learn to control yourself», meditation exercises «Forgiving yourself», «Opening the heart», «Development of a sense of gratitude» give an opportunity of spiritual and moral development of students, the acquisition of new life-affirming experience, according to their specialty, age and individual peculiarities.

LITERATURE

1. Діагностичні підходи до визначення стану духовного і морального здоров'я особистості : Навч. посібник для проведення практичних занять / Укл. М. С. Гончаренко, Е. Т. Карачинська, Т.М. Куйдіна, В. Є. Новіков. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – 158 с.
2. Еремкин А. И. Система межпредметных связей в высшей школе: (Аспект подготовки учителя) / А. И. Еремкин. – Х. : Вища школа ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 1984. – 152 с.
3. Ефименко Е. А. Педагогические условия формирования духовно-ценностной сферы личности студентов / Е. А. Ефименко. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/journal/n/problemny-sovremenno-obrazovaniya>.
4. Куйдіна Т. М. Духовно-моральне виховання студентів-валеологів у процесі професійної підготовки / Т. М. Куйдіна, І. Г. Мартиненко, А. В. Мельнікова, Т. М. Чикало // Вісн. Харківськ. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія : Валеологія : сучасність і майбутнє (Теорія та методика навчання фізичній культурі та основам здоров'я) зб. наук. пр. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – № 1139. Вип. 18. – С. 88–95.
5. Самиева О. Б. Духовно-нравственное воспитание студентов в вузе / О. Б. Самиева, А. Н. Сбитнева, С. А. Шевченко. – Режим доступу : www.rusnauka.com/18_ADEN_2012/Pedagogica/4_113449.doc.htm.
6. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / Укладачі: В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова, С. Т. Золотухіна. Заг. ред. В. І. Лозової – Х. : Віровець А. П. «Апостроф», 2011 – 408 с.

CRISIS OF THINKING AND THE WORLD OF THE BEGINNING OF THE THIRD MILLENNIUM

Maslova N. V.

(Translated by Elina Belajeva)

«Life does not require you to be consistent, cruel, patient... or sacrificed. Life does, however, require you to feel the consequences of your choices.»

(Richard Bach)

1. Crisis mystery

The previous preferences of mankind brought the planetary civilization to the entrance of the 21st century with the word «crisis» inscribed on its gates. If the crisis mystery were solved, the gates would open, and mankind would go on its evolutionary track, would go on living. If not – all the history of the planet would be swept away by pitiless Clio¹, or capricious Fortune, or fair Themis...

The crisis of the end of XX–beginning of XXI centuries is characterized as planetary, i.e. involving all the planet. It is fairly referred to as civilizational one, as it penetrates all the spheres of life and activity of modern civilization. What are the meaning, purpose and lessons of it, what are the ways out of it?

The meaning of the crisis

The Greek word *krisis* means a deep disorder of a system. As it is known, the qualities of a system are estimated by a simple set of its components. So a specified estimation (apart from the others) of economic, financial, political, ecological, state, national, and other crises on the planet or its regions will not enable to solve the mystery of the systemic crisis of civilization. The investigations of the kind gave rich visual, convincing material, indicating different sides of the crisis of postindustrial world system [1].

This material is greatly important. Recognition of dangerous, unstable position of mankind on the earth occurs on its basis.

The word *krisis* has one more meaning – a decisive point in the development of civilization. This crucial point (when the old way of development is exhausted, and the new one has not been found yet) is now called polyfurfactional.

In this period only one choice from many possible variants of the further development of the mankind is to be made. Here not only actual but vital are footholds, benchmarks, criteria for making a choice of basic positions of the future: moral, spiritual, psychological, social, ideological, scientific, educational, economical, etc. The choice is a social, principal, universal action. It is a personal act of creative people, act of members of the society, principal act of the state, universal act of the modern civilization.

At this turning point the understanding of crisis not only as an infringement of life standards but also as an evolutionally necessary, logical phase in the development of civilization is acquired.

Thinking humanity realizes the pointing finger and necessity of the search of ways out of the crisis with the least losses. It is provided by the search of basic positions for making future life. These are, as it has already been said above, the Laws of the World and human society.

Crisis is not a momentary event or state. It is a hard transition state when erroneous, incorrect guidelines, messages, actions are put into practice.

This is a period of painful refusal from the earlier acquired but realized in a new way as harmful. And finally, *krisis* means decision. As it is known a deep solution comes when the

¹ Clio is a muse of history in the ancient Greek mythology.

anatomy and skeleton of the events gets clear, when verbal and nonverbal intellect manages to penetrate inside the current events.

A new viewpoint

Let us try to look into the depths of the modern systemic crisis and look at the history of civilization from an uncommon viewpoint.

Before 1970s such a viewpoint was principally impossible. The last three hundred years gives us the right to look at the history of civilization and retrospective of science and education in a new way.

This new viewpoint becomes possible due to the science of the brain: neurophysiology, neurolinguistics, neuropsychology, quantum psychology, psychology of evolution, integrative psychology [3].

A complex of sciences about the brain and soul opens the way to the holy of holies – a sort of a «flight-control center». This analogy helps to understand simple things: control coordinated with the Laws of the World creates conditions for spacecraft flight. These are, essentially, man, society, and all our planet. Poor decisions and lack of skills in using tools result in cosmic catastrophes.

The brain processing information and making decisions is, in fact, a man-control center. Its work is synchronized with the Laws of the World. This superperfect natural biocomputer possesses all the man needs to make decisions coordinated with his wishes, aims, and choices, and match them with social and natural tendencies of his time without making harm to the following generations. It is important to remember that **any** information in the process of making decision is processed in the heart at first, and then in the right (creative, intuitive, imaginative) cerebral hemisphere. Only after that it is processed by the left cerebral hemisphere (discursive-logical). Millions of operations performed by hundreds of millions of neurons of the brain are very hard to understand for today's man. But it is essential, however, to understand strict sequence of making decisions. The violation of the order in the brain processes turns out to be the violation of the golden proportion of life [2,3], which inevitably violates the processes in the human mind. Then follows the disbalance of the ethics of thinking, activity, health, and life. In other words, for the last 23 centuries in the history of mankind an information bias to the left hemisphere thinking has been taking place, which led to the planetary violation of the Golden proportion — disharmony in thinking, mind and ethics. Disharmony in the brain, soul, body, intellect is the main point of psycho-ethical crisis. All the other crises are the consequence of this one.

From the point of the brain development, the 23 century old civilization is the history of winning the prevalence of the left hemisphere thinking in the overwhelming majority of professional, social, scientific, educational processes in human society.

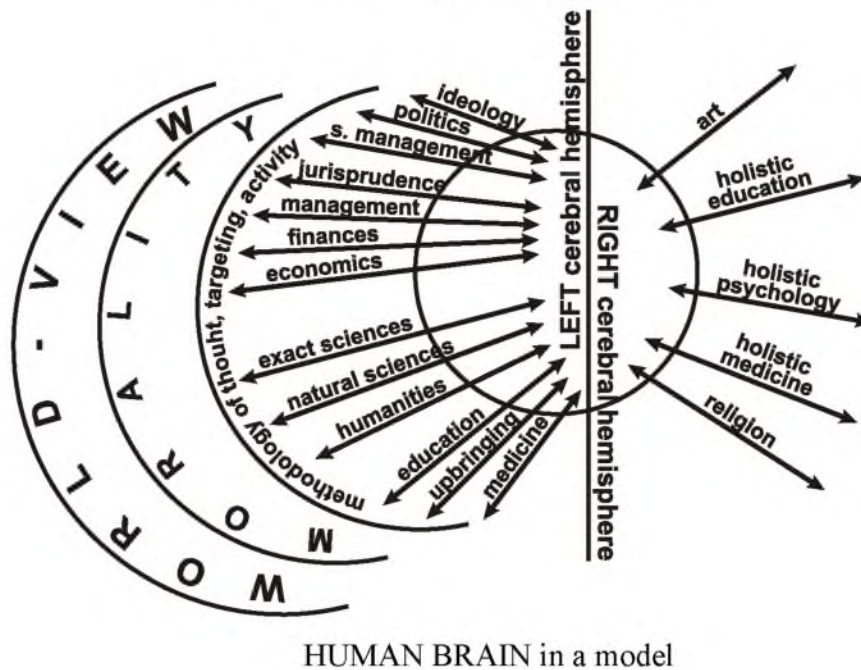
In the modern post-industrial society non-ecological (left hemisphere) type of thinking, i. e. pathologic and anthropospheric, was widely adopted, accepted, supported, promoted, developed, and, we can say, became «lawful». All the systems of society (see diagram 1) are oriented to non-ecological thinking which, finally, having failed to cope with the other absolutely necessary to human nature functions, caused the modern civilization crisis (we mean only historical viewpoint of the problem). Let us consider the diagram of civilization crisis.

The diagram shows historically established in human society transfer to predominant use of discursive logical (left hemisphere) thinking.

Disbalance of using brain functions in life and production brought to a mediated civilization turn. It is like an overburden of the bearing structures of a building, when one part cannot hold all the building which was wrongly designed for maintenance. Violation of golden proportions in structural-functional use of the brain is inevitably punished by nature collapsing the systems created by «homo sapiens». Nature does not forgive the disregard of its Laws.

It is obvious that no filling in holes and solving problems of discursive logical thinking will not transform the situation. It is necessary not to apply the energy to filling in holes but to looking at the system in whole in order to see harmonious principles (Laws) of Nature, and World, and act according to them.

Рис. 1. Civilization crisis of thinking

Simply speaking it is necessary to comprehend the regularities of system working, and first of all the human brain, which was not understood by the mankind before.

The crisis of civilization of the late 20th century is the crisis of thinking, to be more precise the predominance of left-hemisphere type of thinking. **The crisis is in non-ecological operation of one of the parts of the human body – the brain.** The right-hemisphere work of the brain unclaimed by society, its acquired dysfunction, led to disharmonious work of the whole organ, which do not answer the principle of nature harmony and ecological appropriateness.

The crisis indicates the end of the epoch of spontaneous, non-ecological development. The movement to ecological development means gradual transformation of lopsided thinking and material and energy criterion of progress, necessity of confirmation of universal criterion of progress. Such criteria can be found only on the basis of improving qualitative characteristics of human thinking congruent to the Laws of the World.

Together with the historically established tradition of relying on the discursive logical thinking the mankind accepted the principle of ecological inappropriateness of socio-ethical imperative instead of intuitively accepted ecological imperative existed before in primitive society and ancient times.

Ecological imperative is an objectively necessary moral socio-anthropological principle, which is an imperative of co-evolution of man, nature and society .

According to this principle, **a personality, state, and society do not have the right to be guided by no moral regulations if they do not take into consideration the Universal Laws of Nature, man, society, comprehension (cognition and implementation of the cognized into life).**

If to consider the situation of the countries, peoples, states, in the context of civilization crisis as a «veiled» crisis of thinking, it is not difficult to see that the derivatives of this crisis are more visible: spiritual crisis, psychosomatic, ideological, educational, geopolitical, ecological, economic, financial, etc. It is the dysfunction of the brain – the control center of human activities – that underlies the general crisis and is its most important source.

This dysfunction violates first of all individual natural ecology – the order in the inner «home» of man. The dictate of the left cerebral hemisphere deprives man of the right to verify the correctness of his choices using a «lie-detector» – his own heart and its value choices. Modern research reveals the mechanism of this process. It is a biological resonance. The natural correlator is

the heart in which the synchronicity of inner and outer vibrations sends the brain a signal of acceptance, and asynchronicity – non-acceptance of this or that phenomenon by the system «man». In the process at the expense of a large surface of the cutaneous covering, muscle mass, branched systems of blood and lymph vessels, nerve endings, intra-tissue fluid the vibration pattern of the perceived object or phenomenon becomes clear to the heart 0,4–0,6 seconds faster than to the brain. The latter receives the signals that are mediated by the body sensors and are transformed into electrochemical and holographic impulses. This order of information perception by the heart and brain is natural and invariable. Moreover, this sequence of perception allows the heart to be the detector of information verity without brain censorship interference.

Little by little the mankind is becoming to distinguish the half-truth from the truth. The half-truth is that the ecological crisis is the most terrible catastrophe on the earth, if to consider ecology as the condition of soil, water, air, flora, fauna, i.e. environment.

The truth is that it was the man who brought to the edge of catastrophe the cleanest waters, rich soils, clean air and plenty of flora and fauna which had flourished millions years before. The only organ that principally distinguishes man from any other living being in the world is the brain. This organ has passed the way of 2, 3 thousand years from the harmonious integral thinking intended by the nature (equal work of the right and left hemispheres) to the maximum training the left hemisphere. Its functions, such as logics, calculation, analysis, planning, strict discourse, left far behind the functions of the right hemisphere. In the system of education of the 21st century there is no even understanding (not speaking about the methods) of necessity of using the right hemisphere at the lessons of exact, natural-science and even humanitarian disciplines. The right hemisphere is remembered in education twice a week at the lessons of singing and drawing in primary school.

The young people of the 21st century seldom distinguish the functions of the brain hemispheres. Teachers are surprised to get this information —why should they know about the brain hemispheres? Scientists (except the specialists in neurophysiology and psychology) do not think about the role of the brain as an integral, single in its functional activity system.

The truth is that ecology of the planet can be saved only by ecologically thinking and ecologically living people who possess holistic thinking and do not disturb the biosphere, social sphere, noosphere (sphere of the Reason) by the effects of thoughts and actions not adequate to the Laws of the World.

That is why the thinking biologically adequate to the patterns of the brain activity, body, and information is called holistic (systemic, nature conformable). **Holistic thinking differs from synchronous work of the left and right hemispheres of the brain, operates their combined dynamics on the basis of the necessary functions of the body (perception, information delivery to the brain).**

This information about the crisis of thinking as a source of civilization crisis of the beginning of 21st century was first presented to the society by us in 1999 [3].

If we glance at the mass of modern challenges, we will feel them like a too heavy iron chain with separate links: economics, finances, education, health service, social, military problems, and so on. Which link should we grasp in order to involve them all in the process of ecologization?

If to refresh this image, a comparison coming up to the mind is an ill person whose body and soul aches. What is to be treated? What healing injection does he need to restore the system resource he lost? Without any doubt it is the brain. **The way out of the crisis is to develop holistic thinking congruent to the Laws of Nature first of all in determining the axiological (value) choices of the mankind.**

Unconditional moral values, often referred to as absolute, are invisible bridges between man, nature, and society. In chapter 5 «The Universal Laws of the World are a scientific basis of personality and society harmonization» we consider this relationships in details.

Non-compliance with the Laws of the World in understanding of the purpose and organization of education, which forms not holistic thinking, consciousness and methodology but left hemisphere thinking, led to the twofaced morals. It made it possible for thought, feeling and body to be divided in reality. The lack of clear understanding of the unity of the World and its Laws

also contributed to it. In spite of great successes of science and education, people did not manage to achieve harmony in life and activity. By fixed signs and quantitative indicators the situation of science progress brought to quantigenesis, i.e. general worsening of situation by ethical, moral, and general cultural signs, which naturally affected the state of spirituality, culture and health of mankind.

It would be strange to see the source of the crisis somewhere outside the man, who has imagined himself to be the center of the Universe, the climax of nature, the top of evolution for many centuries. Deficient system of thinking, inadequate to the purpose of nature, became to manipulate the man in all spheres of his activity, which brought to the tendency of disbalanced, one-sided development and, as a result, to the crisis.

Systemic crisis of civilization is in its inability to function and develop progressively in the conditions breaking the Universal Laws of the World, society and thinking.

Crisis cannot be considered as the result of a simple or integrated sum of its parts. The roots of the problem go deeper into the understanding of human history and are associated with the phenomenon of human thought and consciousness. Historically established kind of left hemisphere thinking, i. e. discursive-logical, has prevailed in the society since the end of IV century BC (Aristotle «Analytics»), and predominates till now. Modern systemic crisis of civilization is a powerful signal to transform the kind and methodology of thinking, methods of education [2, 3], system of goals and ideals of humanity. Society can develop in compliance with the Laws of Nature only when every member of society can do it. So, **the evolutionary task of the modern civilization crisis is to give humanity the realization of necessity of refusing from the ways of thinking, acting and living that are not compliant with the Laws of Nature and the World.** A clever Evolution did not write the question «Why does the World need its Laws?» on the gates to the 21st century, because it was clear what «scientific» answer the man would give to it.

A teacher Clio «arranged» with a willful educatress Fortuna not to interfere in the examination for the humanity maturity – examination for the right to live on the planet Earth. And a fair examiner – Themis— is giving this examination now. What answer will humanity choose?

2. Civilization idea of 21st century

Most of the challenges of modern civilization crisis are caused by direct or indirect, conscious or unconscious violation of the Laws of Nature. Therefore, comprehension of the Universal Laws of the World and their adequate application is a key task of the humanity. A new civilization idea for another turn of evolution is evident —to learn to speak the same language with Nature, not to do violence to the natural laws:

Do no harm! Don't block the channel!

Let your mind and senses be open.

The order has been given by Nature after all.

No need to beat BIO with your art.

The evidence of this idea is that quite recently humanity has got an evolutionary opportunity of a truly systemic, scientific viewpoint to the world.

The incredibility of a new civilization idea is that it has to be decided by every man **individually**. All the more it is difficult against the background of globalism tendencies that responsibility must be taken personally and not be delegated to education system, state and world government.

There is a civilization paradox hidden in this personal-social mirror reflection – no matter how much money will be put into development of high technologies and programs, the situation will not change for the best. This situation is called quantigenesis – increasing by fixed signs gross domestic product and science development cannot bring the man and society to true progress. Evolution of the planet created critical conditions and makes mankind answer the question of time: how is the congruence (concurrency, adequacy, compliance) with the Universal Laws of the World, Nature, thinking, activity, and human life to be implemented and realized in practice?

The axioms of congruence achievement are as follows:

1. *Correction of scientific views* of Nature, World, Human, Society as well as comprehension of genetic unity of the World.

2. *Transformation of human thinking* in the direction of systemic integrity and nature-conformity. It is possible on the basis of **scientific** view based on understanding of genetic energy-information unity of the World.

3. *Reengineering of purposes, conceptions, methodologies, technologies, plans of society* in the course of ecological and moral imperatives on the basis of the Universal Laws of the World. Reengineering is closely connected with the discovery of scientific bases of genetic energy-information unity of the World [1].

The first axiom causes the task of creating a new block-basis of science which will make it possible to carry out transformation of social viewpoints (axiom 2) in the direction of human nature-conformity and thinking, and carry out reengineering in society (axiom 3) in all the necessary directions (education, culture, health care, industry, agriculture, management, etc.)

Our task is supposed to be in the block of axiom 1, as we think that systematization of the Universal Laws of the World will give the mankind a new view of its abilities in the context of Nature potential. The laws considered form 3 main systemic blocks.

The first block includes the Universal Laws of the World, which, being a single system, exhibit in all phenomena of the world, project on the society, man and processes of cognition and thinking. It is here that is important to comprehend the General Law after which the World and all its entities, systems, processes, phenomena are created.

The second block is General laws of human society including the Laws of Humanity, society systems and phenomena. At the same time they are interconnected with the Universal Laws of nature, as they also result from the General Law, according to which the World is created.

The third block is General Laws of comprehension of the World. They must be determined and interconnected with the Universal Laws of the nature and society. They also must result from the same General Law according to which the World is created.

The tri-unity of these systemic blocks of Laws can give the mankind all the other necessary special laws, knowledge resulting from them, technologies, methods. The pervasive unity of the Laws of the World and their observance in various dynamics of civilization (without any exclusions) requires serious comprehension. The strategy and tactics of human physical and mental activity must correspond the rhythms and vectors of nature. A mere wish is not enough to organize life according to the Universal Laws of the World. A great individual and social work is needed to approach to the core of civilization idea. A great role in this is played by education which is to develop ecological thinking. We will also call it holistic, bioadequate, congruent, or nature-conformable. In these synonymous definitions different sides, characteristics and principles of human thinking are pointed, or highlighted: adequacy and conformity with the Laws of Nature, observance of the regimes of functioning, systemic integrity, purity.

The essence of civilization ideology

Transition to holistic ecological thinking, not violating the Universal Laws of the World, is a turning point in the history of mankind on its way to the future. Let us consider some obligatory concepts without which it would be difficult to understand the essence of the issue.

The type of thinking is a conscious orientation of preferred use of brain functions. There are two main types of human thinking:

- ecological (two-hemispheric);
- non-ecological (one-hemispheric).

Ecological thinking (synonyms: harmonious, natural, universal, biospheric, healthy, nature-conformable) is determined by conformity with the natural laws of nature, i.e., both cerebral hemispheres are involved in work. It does not cause any disturbance in the biosphere. Proportional combination of brain work determines the quality of man.

The quality of person is determined by the type of his thinking.

Harmonious, versatile, healthy person demonstrates natural, compatible with biosphere quality that is determined by synchronization between brain biorhythms with the biorhythms of his body (inner harmony) and environment (harmony with the world) .

Inharmonious, narrow-minded, sick or problem person demonstrates his (or her) unnatural, pathologic qualities that are determined by *non-ecological thinking*, i. e. non-synchronized processes of the brain, body and environment. *The left hemispheric* (is used and prevalent in business,) and *right hemispheric* (is mainly used in humanitarian, creative tendencies) orientations, as well as intermediate variants, are all possible.

Improvement of person's qualities means enhancement of person's abilities to transform his (or her) relationships in the biosphere and society in the direction of biosphere compatibility.

The progress of person and society is in enhancement of personal and social spheres of possible transformation of negative problems to positive on the basis of the Laws of the World [1].

Ecological development is appropriate when the progress proceeds on the basis of improvement of qualities of man's thinking, i.e. transformation of thinking in the direction of its becoming ecological. Ecological development is coordinated with the Universal Laws of the World, and do not disturb the biosphere because it is the result of ecological thinking.

Ecological, healthy, harmonious thinking will become established by changing anthropocentric views (like «biosphere is for man», «man is the emperor of nature», «conquest and transformation of nature») and establishment of biocentrism – «man is the emperor of nature», and establishment of biocentrism – «man in the biosphere» [1].

These days – the period of transition of mankind to the epoch of unity of individual and collective intellect and spirituality – are more and more often called the epoch of reason getting to know the Laws of the World, and the epoch of noosphere (*Greek* noos – reason, mind).

The inevitability of the Earth coming into the period of noosphere was shown by a great scientist V. Vernadsky. He said that human activity was becoming one of the leading geoformative factors, and human thought as a product of reason – one of the main instruments of evolution.

Noosphere is a period of integration of individual and collective mental and spiritual power, a new quality of nature-conformable integrity of thinking and consciousness, the period of creating a unique envelope of the planet – a set of harmoniously interacting thought-forms of the global energy-information sphere.

Noospheric development is consciously controllable value-oriented co-development of man, society and nature when living needs of the population are satisfied without detriment to the interests of future generations and Universe. Noospheric development aims at restoration of the ecological equilibrium on the planet and birth of new man whose main characteristic feature will be a new quality of thinking—holistic noospheric consciousness based on the Universal Laws of the World, human society and comprehension. Noospheric development prepares man for a new epoch – the epoch of cosmic science, education and life [2].

Noospheric education system is a key link that will help mankind to carry out noospheric transition.

Noospheric transition is a period and process of correction of those corrupt components of human and social activity that proved to be wrong and ruinous [2].

In the period of noospheric transition the discovery of the Universal Laws of the World, human society and comprehension, their gradual realization and accepting by man and society is taking place. Society takes the principle of ecological imperative and moves away from lop-sided logical principles of thinking I. Efremov wrote about the importance of this period: «It is in the overcoming of the deadlocks of mathematical logic that the power of future is».

The modern phase on the way of society to become ecological can be called **pro-ecological**. The pro-ecological phase arose spontaneously as an alternative movement in education and it is successfully proceeding in compliance with the law of self-organization of subjects of ecological systems. Transition from alternative noospheric movement to state noospheric politics is unavoidable.

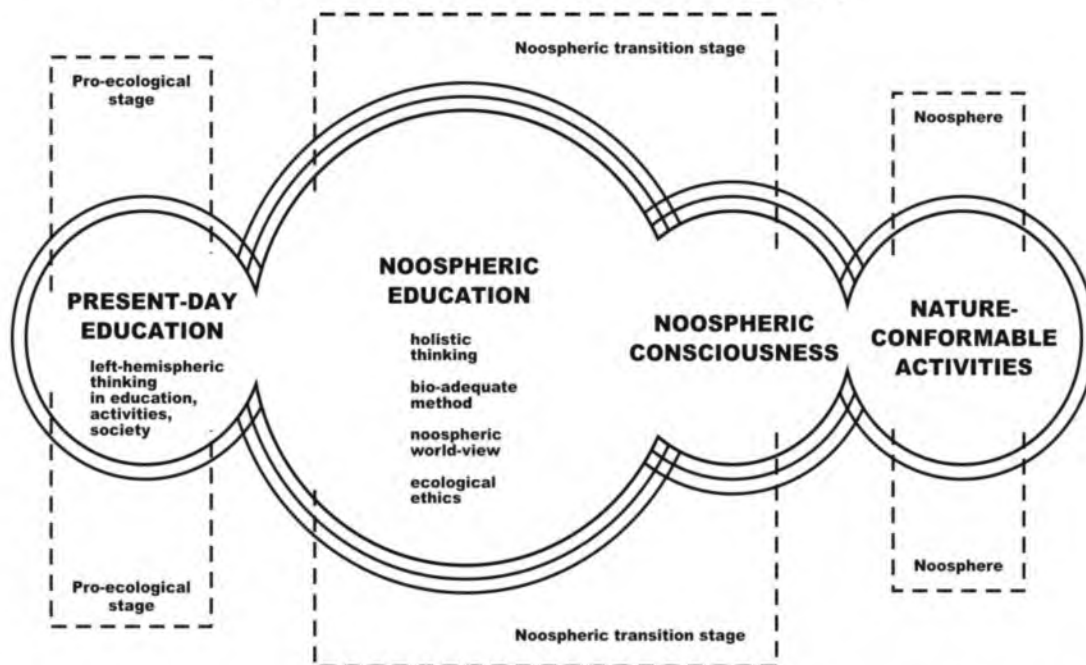
Noospheric transition will result in acceleration of restoration of the components of human life activity (resource, material, intellectual, spiritual, ecological, cultural, educational, economic, political, health care, etc.) and the following prosperity of society on the base of conformity with all these components.

The idea of noospheric development is to be turned into a system of new spiritual and professional aims of mankind. This requires:

- profound information awareness of the Universal Laws of the World, human society and comprehension in all aspects of noosphere development including noospheric consciousness;
- reorientation of education, medicine, production, management structures of the country to noosphere technology, methodology and practice, created in consideration of the Universal Laws of the World, human society and comprehension.

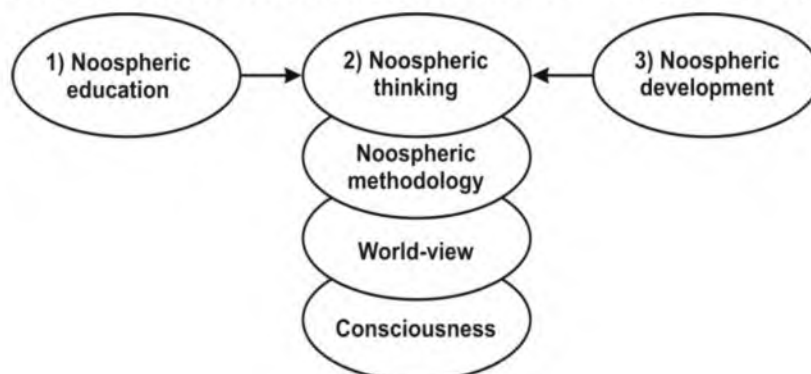
Creation of the system of noospheric thinking in society, congruous to the Laws of the World and new values, realization of the genetic unity of all existing laws in the world, society and cognition will stimulate the formation of ecological structures of education, production and consumption aimed at the higher level of people’s life (pic. 2).

Pic. 2. Noospheric transition and its stages. [2].

Thus, in a sense nature-conformable thinking and education are a key part in noospheric transition (pic. 3). The order of the transition stages is as follows:

Pic. 3. The stage of civilization idea formation corresponds to the stages of noospheric period [2].

The person with ecological thinking will see his true place in nature and his role in evolution performing the biospheric function of maintaining «stability factor» of natural systems. The natural element of spirituality, morality, reasonableness of this man will correspond to his relationships with nature – all that assists the performing by man his biospheric function is moral, all that is in conflict with this is immoral.

Ecological thinking means a conscious choice of man in favor of eco-life, position «I am in nature», love to nature, realization of his place in nature, and, finally, co-creativity of man and nature (in contrast to *ego-life*, position «I am the emperor of nature», subjugation-transformation of nature, and finally, position of exploitative and rapacious treatment of nature). It is the inability to foster the true holistic ecological thinking and consciousness of man that is the essence of the problems of education [2].

The crisis of educational system is in its inability to provide the realization of basic human potential and reluctance of person to function in conditions breaking the original ethics and appropriateness, i. e. noncongruent to the Laws of the World. It occurs even against the background of multiple educational courses of environmental ecology. As the final result all the benefits of education for the person turn out to be an ability or inability of self-realization in the life [2, 3].

The main contradiction of the present-day education system is declaration of high humane aims and impossibility to achieve them. This contradiction of education system is projected at all levels and to all sectors of society. Thus, modern civilization crisis is mainly a projection of education crisis.

Here are the causes of education system contradictions:

- the lack of knowledge of the Universal Laws of the World, human society, and comprehension, to which physical, mental activity and education are to be correlated;
- our politics was made in a great way and always included attempts of solving national and planetary problems, which brought to a great number of questions but finally came to the same—what is the role of Russia in a planetary scale? What is the Russian national idea in the context of tasks and ideas of the civilization What is the international and planetary mission of Russia?;
- our education, literature and culture in the whole acquired a peculiar feature to be multinational, interpenetrating; they generated various sides of viewpoints and questions — from the appreciation of mutual enrichment of cultures to pejorative references of these penetrations;
- the depth and generosity of nature of our nationals have always been the support and directing vector of searching philosophical explanation of new qualities of man in the Universe, Cosmos (Russian cosmism), of man directed by all his being to the highest spheres of Spirit, Reason, Belief — to the noosphere (V. Vernadsky [1]), Cosmos;
- a great number of scientific works made by Russian scientists and specialists in all fields of knowledge can also be referred to scientific prerequisites.

So, summing up the prerequisites of appearing a new civilization idea of 21-st century in Russia, we have pointed to their geopolitical, economical, ethno-national, historical and cultural, mental sources in the soil of our country.

To learn to speak the same language with the nature: to think and act according to the Universal Laws of the World – that is the essence of civilization idea and the challenge of our time.

In form the civilization idea of achieving by humanity the congruence to the Universal Laws of the World, society and comprehension is decided by movement in three directions: realization of genetic energy-information unity of the World by science; transformation of thinking and consciousness of society in line with the genetic unity of the World; reengineering of aims, conceptions, methodologies, technologies, programs of society by personality, social, public, state, and government structures in line with ecological and moral imperatives of Cosmos.

BIBLIOGRAPHY

1. B. A. Astafiev. Creation of the World. Moscow, 2012.

2. N. V. Maslova. Periodic system of the Universal Laws of the World. Moscow, 2005. Translated by Elina Belajeva.
3. N. V. Maslova. Noospheric education. Moscow, 1999.

УДК 577.33

РАЗУМНОЕ ТЕЛО ЧЕЛОВЕКА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ УНИВЕРСАЛЬНОГО ЗАКОНА ТВОРЕНИЯ ОДУХОТВОРЕННОЙ МАТЕРИИ

Шубейкина Т. Д.

Научно-исследовательский институт духовного развития человека Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля
Луганск, Украина

В настоящей статье раскрывается сакральная суть разумного многомерного тела человека с точки зрения Универсального Закона Творения одухотворенной материи. В доказательство приведены исследования известного физика Дэвида Бома, теория квантовой электродинамики украинского ученого-исследователя В. П. Олейника, раскрывающая электрон, как открытую самоорганизующую систему, открытия в области волновой генетики российского ученого П. П. Гаряева и биохимика Глена Рейна. Как следствие раскрывается механизм творения одухотворенной материи многомерного тела человека на основе Духа (Я-ЕСМЬ), – отраженного Животворящего Света Абсолюта, проявленного через тонкую материю сознания и многомерную спираль ДНК в строгом соответствии единой модели творения «Дух-материя». Раскрывается магнетизм сердца человека, как центростремительная сила Любви Абсолюта, связывающая все сущее в процессе творения одухотворенной материи. Раскрывается понятие Врожденного тела, как разумной дублирующей, распределенной по всему телу системы, которая через ДНК-поле охватывает каждую частицу многомерного тела человека.

Ключевые слова: универсальный закон творения, живой свет, сознание, разумное тело.

У цій статті розкривається сакральна суть розумного багатовимірного тіла людини з погляду Універсального Закону Утворення одухотвореної матерії. У якості доказів приведені найвагоміші аргументи: результати досліджень відомого фізика Дэвида Бома, теорія квантової електродинаміки українського ученого-дослідника В. П. Олійника, який розглядає електрон, як відкриту самоорганізуючу систему, а також відкриття в області хвильової генетики російського ученого П. П. Гаряєва і біохіміка Глена Рейна. Аналізується механізм утворення одухотвореної матерії багатовимірного тіла людини на основі Духу (Я-ЄСМЬ), який є відтворенням Животворящего Світла Абсолюту і виявляється через духовну матерію свідомості і багатовимірну спіраль ДНК у строгой відповідності єдиної моделі творіння «Дух-матерія». Розкривається магнетизм серця людини, як сили Любви Абсолюту, який зв'язує усе суще в процесі утворення одухотвореної матерії. Розглядається поняття Вродженого тіла, як розумної дублюючої, розподіленої по усьому тілу системи, що через ДНК-поле охоплює кожну частку багатовимірного тіла людини.

Ключові слова: Універсальний закон створення, життя світло, свідомість, гарне тіло.

«Жизнь – это непрерывный процесс развития, самосовершенствования, самореализации по программе, начертанной Творцом, в ходе которого на каждом уровне Творения создается новая ткань Бытия – более высокая по вибрациям, энергонасыщенности и потенциалу, наполненная новым творческим содержанием и уровнем сознания», – так пишет доктор биологических наук, профессор М. С. Гончаренко в учебном пособии [5]. Вселенная как единое Целое многомерного мира вмещает невообразимое число уровней, или «измерений» бытия, каждое из которых обладает своей реальностью и служит выражением особой формы сознания. Измерения накладываются друг на друга. Мы живем в третьем измерении, самом низшем уровне, на котором сознание способно принимать форму

разумной, наделенной восприятием жизни. Именно такую разумную форму имеет многомерное тело человека, как духовного существа, не осознающего в полной мере разумность своего физического тела, начиная с химических элементов и многомерной молекулы ДНК.

«Энергетически каждое измерение бытия упорядочено единой волновой формой – единой вибрацией, которая создает и поддерживает внешний облик реальности для всех существ, обитающих в этом измерении. В действительности, такая волновая форма задается самими существами – это отличительная вибрация образа мышления, которое и определяет основополагающие представления о том, что считать реальным. Для перехода на иной пространственный уровень достаточно изменить эту основополагающую вибрацию – либо, что то же самое, осознать иные, «высшие» частоты, частоты других измерений» [3, с.15]. Планетарный переход вместе с Солнечной системой в эпоху огненных энергий Водолея изменяет нашу реальность, а вместе с тем и наше мышление. По ходу нашего развития, как осознающих существ, мы восходим к более высоким пространственным уровням и постепенно меняем свой взгляд на окружающую реальность бытия, пронизанного Единым Духом. Многие ученые мира через открытия квантовой физики и биологии начинают признавать и постигать Творца, как Создателя всего Сущего из Предвечного Света. *«Я уверен, что единый Космос объединен в материальном и духовном смысле. В космическом пространстве существует некое ядро, откуда мы черпаем всю силу, вдохновение, которое вечно притягивает нас. Я чувствую его мощь и его ценности, посылаемые им по всей Вселенной и этим поддерживающие её в гармонии. Я не проник в тайну этого ядра, но знаю, что оно существует. Когда я хочу придать ему какой-либо материальный атрибут, то думаю, что это СВЕТ. Когда я пытаюсь постичь его духовное начало, тогда это — КРАСОТА и СОЧУВСТВИЕ. Тот, кто носит в себе эту веру, чувствует себя сильным, работает с радостью, ибо ощущает себя частью общей Гармонии»,* – так считал всемирно известный ученый Никола Тесла (1856–1943 г.г.).

Эта основополагающая мысль, видимо, и позволила Николе Тесла проникнуть в тайну пространственного электричества, созданного движением СВЕТА. *«Живая ткань мира светоносна. Это вечно движущийся Свет. Именно Свет делает ее Материей. Ее движение осуществляется благодаря насыщенности ее Светом и Силой. Эта электрическая сила и есть Фохат, который в виде искр может наблюдаться и в нашем мире, представляя собой своего рода разряды пространственного электричества. Такое явление можно наблюдать рядом с человеком...»,* – пишет Т. Ю. Платонова [13, с.178]. А это значит, все сущее в мироздании Космоса находится в живом электронном облаке пространственного электричества, проявленного фотонами Предвечного Белого Света и отраженной электромагнитной волной.

Научное объяснение этому феномену дает Универсальный Закон Творения одухотворенной материи, открывшийся на основе синтеза научных, религиозных и философских знаний. [15–22, приложения 1–4]. Открытие этого закона, как новой научной парадигмы, стало возможным благодаря представлению периодического закона Д. И. Менделеева в виде Единой Спирали Эволюции первородного *Супер-Атома* Водорода, из которого созданы все последующие химические элементы, проявленные через триединство «дух–душа–материя» согласно единой торсионной модели творения «Дух–материя» (рис.1). Атом водорода – это и есть вечно движущийся Свет, который тклет живую ткань Вечности с помощью электронов в процессе творения одухотворенной материи. Наше бытие на планете Земля – это и есть постоянный процесс творения одухотворенной материи на всех уровнях мироздания, начиная с атома элемента.

Абсолют (или иначе Бог, Творец) – это и есть Единый осциллирующий Источник *Животворящего Белого Света*, излучающий Импульсы Творящей Мысли – Слово Творца. Луч Абсолюта, направленный во вне, начинает многократно отражаться от более уплотненных частей Божественного Света. Так зарождается отраженный Импульс Времени, несущий в себе квант *Живого Света*, трансформированный в более плотной материи. Время

проявляет себя энергетически постепенно по мере нисхожденья Духа в материю. И все, что далее со-творяется под воздействием этого Луча, – есть множество его отражений и отражения отражений. Так зарождается Единая (зеркально-отраженная) Спираль Эволюции, переносящая Животворящий Свет Абсолюта в новые творения. Так зарождается первородный *Супер-Атом* Водорода, проявленный через 10 энергетических состояний *суб-атомов* водорода, формирующих «Яйцо Жизни» в строгом соответствии двойной (зеркально-отраженной) спирали ДНК [16, 17, 22]. Так начинается процесс творения одухотворенной материи атомов химических элементов в строгом соответствии Универсальному Закону Творения. Одновременно начинается процесс творения материи живой клетки согласно программе, заложенной в многомерной спирали ДНК. А это значит, «Все!» сущее в мироздании Космоса проявлено через триединство, начиная с Божественного Мира, как Бог-Отец, Бог-Сын и Святой Дух (Матерь Мира). В материальном мире триединство проявлено через физико-химические свойства элементов, разделенных на три группы: металлы (отдающие электроны), неметаллы (принимаящие электроны) и металлоиды, обеспечивающие гармонию в процессе творения одухотворенной материи [17, 19].

Человек как космическая сущность создан по Единому Закону Творения, а значит, и Закону Подобия всему сущему. Как энергетический носитель, способный развернуть Животворящий Свет Абсолюта в окружающее пространство, человек создан как геометрическая «призма», позволяющая ему с помощью Тела Света (Меркаба), одухотворять окружающее пространство (рис. 1–3). Каждое дыхание человека и есть творение, – расширение в себя и во вне, – подобно Богу. С точки зрения универсального закона творения, качество человека как «призмы» отражения Божественного Света, зависит от его способности переносить Свет в свое многомерное тело и отражать трансформированный живой свет в окружающее пространство. В зависимости от степени одухотворенности материи физического тела, человек может рассеивать Свет, отражать его подобно алмазам или поглощать подобно графиту. Пришло время осознания разумности многомерного тела человека, соединяющего собой духовный и физический план мироздания Космоса в Единую Генетическую Нить существования, – Единую Спираль Эволюции первородного *Супер-Атома* Водорода [18, 20]. Пришло время реального для человека состояния сознания, при котором открывается доступ к Единому полю Сознания, – НООСФЕРЕ (Сфере Разума). А это значит, человечество вместе с планетой восходит своим сознанием в многомерность Квантового Мира.

Цель статьи: Осознать возможности разумного многомерного тела человека с точки зрения Универсального Закона Творения одухотворенной материи, проявленной через триединство: дух-душа-тело.

Нет сомнения в том, что Дух – есть энергия Абсолюта, а многомерная Материя – это уплотнённый Дух Абсолюта. Любая частица нашей Вселенной: электрон, протон, атом, живая клетка проявляют себя через *вихрь энергии*, создающий торсионное поле в строгом соответствии единой модели творения «Дух-Материя» [1]. Дух Абсолюта пронизывает «Все!» и существует во «Всём!» А это значит, отраженный ДУХ Абсолюта (или иначе Матерь всего Сущего) реально проявляет себя через Универсальный Закон Творения одухотворенной материи, а Духовность (одухотворенность) созданной материи и есть безукоризненное следование Закону Духа, формирующему Единую Спираль Эволюции первородного *Супер-Атома* Водорода. Практически, это и есть результат взаимодополняющего сотрудничества двух основных принципов Единого Абсолюта: Духа и Материи, которые проявляют себя, как Отцовское и Материнское Начала в человеке, как своем «Дитя» (рис.3). *«ДУХ – это основа материи живого вещества, созданного Творцом из Предвечного Света, это Божественная Энергия, облаченная в электромагнитную оболочку, – Свет, как Живую ткань, из которой соткана Душа. Первоначальная основа – матрица души – это первичная эманация Света, которая наращивала свое энергетическое тело (кокон) для проявления в сознательной жизни. Это также своеобразный магнит, притягивающий Свет. И этот Свет души каждый человек может призывать и*

трансформировать в клетки физического тела. Духовность – это, прежде всего, состояние души, способной принимать и отражать Свет через тонкую материю сознания. И человек знает, что его задача – нести Свет, т. е. поставлять Свет, который он может производить благодаря чистой и праведной жизни. Все миры должны поставлять Свет, в том числе и Земля...» [13, с.184].

Душа общается с человеком изначально через его глубинные эмоции на уровне подсознания, которые проявляются в его чувствах и мыслях. Создавая электромагнитные импульсы в многомерном теле человека, душа способна активировать глубинные переживания. Внутренний храм человека – это его сердце, где и открывается дверь в Божественный Мир Света, к своему «Я-ЕСМЬ». Глаза человека отражают свет его души, собранный с энергетических центров (чакр), которые подобно «лампадам» излучают внутренний свет в окружающее пространство (рис.7). *«Даже в нашей биологической сфере творения важно объяснить ученым: материя генерируется из Света. Все виды Жизни получают возможность существования через рождение в материальной природе посредством «Я-ЕСМЬ семени», данного Божественным Отцом».* [14, с.647].

Можно представить многомерное тело человека образно так, как это изображено на рис. 4. *«Верхняя фигура на схеме есть Высшее тело человека, его Высшее Я, «Я ЕСМЬ Присутствие» или Электронное тело, из которого в тело человека поступает Творящая Энергия Любви или Чистый Электронный Свет, струящийся постоянно», – так записано Годфри Рей Кингом в восьмой главе «Раскрытии Тайнства» (1930 г.).*

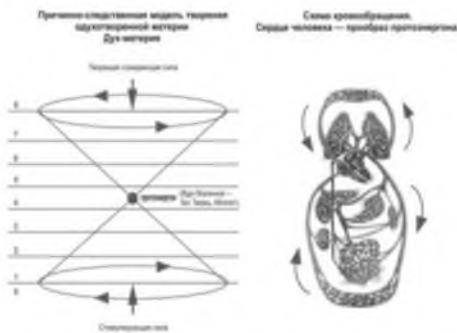

Рис. 1. Единая модель творения

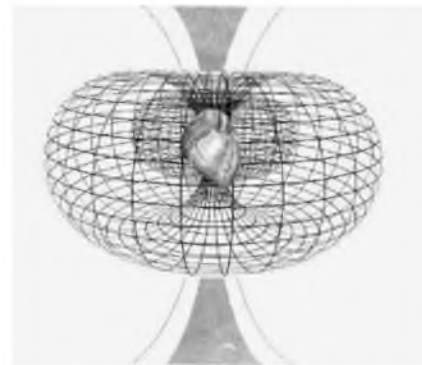

Рис. 2. Торсионное поле

Рис. 3. Человек-призма

Рис. 4. «Я – Высшее».

«Это ваш Вечный Индивидуализированный Храм Жизни и Сердечный Центр мира вашей проявленной формы. Иногда его называют Бело-огненным Телом, потому что Сияющий Белый Свет, который Оно излучает, настолько яркое, интенсивное и Всемогущее, что для человеческих глаз представляется Белым Огнем. Это то Тело, в котором Иисус Христос совершил Вознесение! Когда Свет в Телe усилился до Высших Октав Жизни, став более быстрым в вибрационном действии, Бело-Огненное тело Иисуса исчезло из вида наблюдавшей толпы свидетелей Его Вознесения. Человеческий глаз может регистрировать

только определённые октавы вибраций. Когда человек, благодаря самоочищению увеличивает его вибрационную скорость, **Свет внутри** каждого *электрона* физического тела начинает сиять всё ярче. Он расширяет Лучистость Тела до такой степени, что физическая форма становится сначала самосветящейся, затем превосходит силу притяжения Земли и, – человек обретает способность проявляться сознательно и при желании в любой вибрационной октаве. Он может свободно ходить повсюду в Бесконечности, ибо Чистый Электронный Свет существует повсюду во всём Мироздании. Это – Совершенное, Вечное, Электронное Тело находится над физическим телом каждого индивидуума на высоте от двенадцати до пятидесяти футов».

«Из Сердечного Центра Электронного Тела течёт Поток Эссенции Жизни, или Жидкий Свет, который поступает в физическое тело через шишковидную железу и наполняет нервные каналы. Этот Жидкий Белый Свет течёт по нервам, как кровь по венам. Он заставляет сердце биться, движет мускулами тела и позволяет человеку ходить или поднимать руки. Это также энергетизирующий Свет внутри клеток мозга. Поток Жизни тела часто называют «Серебряной Струной». Так оно и есть; ибо Поток Жидкого Белого Света непрерывно пульсирует в плотском теле в нервной системе. Во время так называемой смерти «Божественное Присутствие» перекрывает Поток Жидкого Света и плоть разлагается. Причина того, что человечество продолжает испытывать так называемую смерть, заключается в том, что оно растрчивает впустую этот Электронный Свет, вместо того, чтобы сохранять Его в физическом мозге и теле для воссоздания клеточной структуры и снабжения Движущей Энергией всего тела».

Все сказанное выше Годфри Рей Кингом, полностью согласуется со знаниями открывшегося Универсального Закона Творения одухотворенной материи, проявленного через Импульс Творящей Мысли и отраженный Импульс Времени, несущий в себе квант отраженного Белого Света, переносимый электронами. Можно сказать иначе, отраженный Импульс Времени – это и есть квант *Живого Света*, который и должен наполнить материю физического тела в такой степени, чтобы человек смог совершить вознесение подобно Иисусу в пространство многомерного мира. Этот квант Живого Света, движимый Импульсом Творящей Мысли (Духом Творца) в процессе дыхания человека, живой клетки и каждого атома, постоянно «плетет» паутину хронального электромагнитного поля Земли и человека (рис. 2, 3).

Творение пространства-времени любой формы жизни состоит в разворачивании точки потенциала... (рис.5). «Точка» — это Потенциал Бесконечности, но он — свернутая Бесконечность, и чтобы ей проявиться должен быть импульс к разворачиванию. Частица Абсолюта, как островок, устремляется вглубь себя и разворачивает внутри себя свои творения и пространства через квант отраженного Духа, проявленного, вероятно, через *бозон Хиггса, который с помощью электронов и плетет хрональное электромагнитное поле* (рис. 2, 5). В таком случае, *бозон Хиггса* и есть связующее звено между Импульсом Творящей Мысли и отраженным Импульсом Времени, которые в своем взаимодействии и плетут «паутину» живого электронного поля первородного *Супер-Атома* Водорода [22].

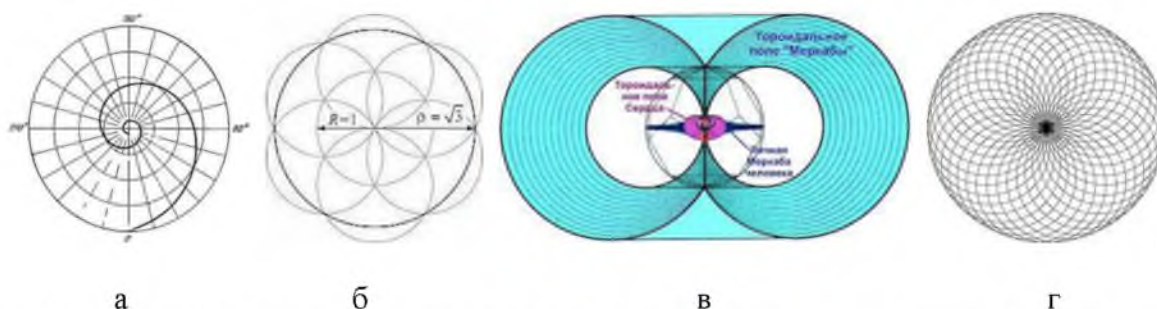

Рис. 5 (а-г). Разворачивание пространства-времени из «точки» потенциала Бесконечности

Впервые «живое море» электронов наблюдал известный ученый, пионер квантовой физики Дэвид Бом (1917–1992), когда проводил исследования в области плазмы. К своему удивлению, он обнаружил, что электроны в плазме перестали вести себя как отдельные частицы и стали частью коллективного целого. Подобно некой амебе, плазма постоянно регенерировала сама себя и окружала оболочкой все иногородние тела, – она вела себя аналогично живому организму, когда в его клетку попадает иногороднее вещество. Бом был настолько поражен органическими свойствами плазмы, что часто представлял электронное море как «живое существо». В 1947 году, исследуя поведение электронов в металлах в Пристанском университете, Бом снова обнаружил, что кажущееся хаотичным движение индивидуальных электронов, как частиц способно производить в совокупности высокоорганизованное движение. [11, с.53].

Живое поле электронов наблюдали и российские ученые, проводя эксперимент с плазмой в так называемой «черной бочке», в которой был создан физический вакуум [<https://youtu.be/UhZkbWgRtqk>]. Как оказалось, в невесомости плазма имеет не жидкое состояние, а кристаллическое. Наблюдения с помощью фотокамеры показали: пылинки, запускаемые внутрь «космического вакуума», заряжались и непрерывно двигались, отталкивались друг от друга и создавали завихрения. При этом они формировали спирали, напоминающие вселенную в миниатюре. Если же воздействовать на плазму криогенным охлаждением, наблюдается образование копии спирали ДНК, что и подтверждает организованное движение электронов в силу действия Универсального Закона творения одухотворенной материи.

Наиболее близко к раскрытию сакральной сути *электрона*, способного плести паутину живого электронного поля в процессе развертывания Духа Абсолюта из «точки» потенциала Бесконечности, подошел известный киевский ученый, доктор физико-математических наук В. П. Олейник. Ему удалось доказать: «собственное поле электрона, порождаемое частицами и неотделимое от них, превращает пространство в особую физическую среду, которая способна мгновенно передать сигнал (информацию) о любых изменениях, происходящих с частицей в области ее основной локализации, на сколь угодно большое расстояние». Согласно теории В. П. Олейника, *«электрон оказывается неразрывно связанным со средой, которую сам же создает, и превращается, таким образом, в открытую, самоорганизующуюся, неизолированную систему. В некотором смысле вся Вселенная принимает участие в формировании электрона. Наглядной картиной электрона как открытой системы может служить паутина силовых линий собственного поля частицы, которые, исходя из электрона, окутывают все тела во Вселенной, наделяя пространство физическими свойствами. Физическая сущность открытой системы состоит в том, что она неразрывно связана с окружающим миром и своим поведением и физическими свойствами обязана взаимодействию с ним. Поскольку собственное поле электрона неотделимо от частицы, то электрон и его собственное поле нужно рассматривать как единую физическую систему. Ввиду дальнего характера собственного поля, эта система заполняет все пространство. Чтобы такая система была стабильной, необходимо существование физического механизма, связывающего ее части в единое целое»* [12].

Своими исследованиями В. П. Олейник доказывает существование Электронного Света, струящегося постоянно в пространстве Вселенной. Частота вибраций хронального поля планеты и человека как волновая функция будет зависеть от уровня развития сознания человека, его способности трансформировать Свет в материю окружающего пространства. А это значит, каждый человек в процессе творения материи своего многомерного тела сам создает свою реальность, отдавая или принимая электроны, подобно металлам, неметаллам и металлоидам [17, с.299].

Единым механизмом, связывающим все сущее во Вселенной, и служит Единая Спираль Эволюции первородного *Супер-Атома* Водорода, проявленная через Спираль Золотого Сечения. Благодаря универсальному действию Единой Спирали в процессе

дыхания *Супер-Атома* Водорода, происходит мгновенная передача информации через посредство собственного поля *Супер-Электрона*, связывающего все сущее в паутину хронального поля (рис.5г). Подтверждение находим в 318 ключе Еноха: *«Человек знает, что электрон имеет что-то общее в отношении времени и движения, но он не знает, что он охватывает бездну Божественного Разума. Электрон, каким его знает человек, это только суб-электрон в Супер-Электроне, который является единственным электроном, составляющим нашу непосредственную вселенную»* [14, с. 611].

В таком случае, можно полагать, что *Супер-Протон* первородного *Супер-Атома* Водорода – это и есть то ядро, «точка» потенциала Бесконечности, из которого и разворачивается пространство и время. Это и есть Божественное Семя, проявленное как изначальный центр сознания многомерного тела человека, как индивидуализированной личности в пределах суб-универсального опыта развития Мироздания, облаченного в многомерную сферу первородного *Супер-Атома* Водорода (рис.1). Это Божественное Семя через протоэнергоны, составляющие основу *Супер-Протона*, **с воплощенным в нем Божественным Базовым Геномом Мира** [2], и запускает программу развития созданной системы жизни, как космической сущности. А это значит, божественная энергия Любви, связывающая протоны и электроны в атоме, заложена в сердце человека, – и только через раскрытие этой энергии человек может стать со-творцом в процессе одухотворения созданной материи. В этом Божественном Семени уже присутствует Высший Разум, как само-осознающее Божественное Сознание, которое претерпевает множество воплощений в материальном мире, как *степеней отражения Божественного Света*.

Животворящий Свет Абсолюта является кодирующей функцией в процессе творения одухотворенной материи и запускается через 10 эманаций, проявленных через 10 *суб-атомов* водорода первородного *Супер-Атома* Водорода [16, 22]. *«Десять эманаций Света запускают супер-спиральный пульс, позволяющий решеткам связываться друг с другом, координируя кодирующую деятельность. Десять эманаций Света испускают основные кодовые частоты для всех уровней метагалактического устройства. Десять эманаций Света необходимы для сохранения соответствия между человеческой фазой образа и Божественной фазой Образа»*. *«Световые курьеры – это пульсирующие буквенные геометрии, включающие в себя деятельность того, что на языке биохимии называется ТРНК»* [14, с. 215].

Значит, все созданное в мироздании Космоса, в том числе и человек, существует в качествах отраженного Божественного Света, а сам процесс творения одухотворенной материи и есть продукт жизнедеятельности человека, как формы, проявленной через разумное многомерное тело. Творящими являются все тела формы в зависимости от вибраций и световой наполненности каждого тела, но продукты творения разные, поскольку каждый человек излучает индивидуальный спектр. Получая божественный нектар праны, человек со-творяет из него многоуровневое творение всеми своими телами. Астральное тело творит чувственные импульсы, ментальное – мыслеформы, казуальное – взаимосвязи чувств и мыслеформ. Энергетическое тело объединяет все это в единый творческий импульс. Высшие тела усиливают и направляют эти импульсы вовне и взаимодействуют с другими сущностями на уровне творения и так далее. И поэтому важна сбалансированность всех семи тел, – тогда процесс творения целостен и гармоничен.

Закон Гармонии – это и есть главный закон Духа Абсолюта, обеспечивающий процесс творения одухотворенной материи в строгом соответствии Единому Закону Времени, вписанному в Единую Спираль Эволюции. Закон равновесия – это наиболее важный и мудрый закон, на котором зиждется фундамент всей проявленной жизни. *«Он является первопричиной и конечным следствием закона, управляющего противоположными силами. Без его действия не может быть ни духовной, ни психической, ни материальной жизни в форме. Крест равновесия представляет собою – высшее достижение, победу человеческой души над всем тем, что препятствует ее эволюции. Когда полное понимание всего того, что может символизировать **Крест Равновесия**, осеняет центр образного*

мышления обычного человека, тогда устанавливается связь между этим центром и тем центром мозга, через который действует божественная сила интуиции. И тогда начинают проявляться смысл, способ проявления и неизмеримая важность действия закона противоположностей», – так записано в «Учении Храма» [24, ч. 2, с. 61].

И мало кто сегодня осознает, что главный Закон Гармонии Единого Абсолюта, разделившего Себя на две полярные сути, – Мужское и Женское Начала, может проявить себя в Сердце, как Кресте РАВНОВЕСИЯ мироздания Космоса, через связующую энергию Любви. Благодаря притяжению к Ядру Абсолюта, как *Супер-Протону*, эта Универсальная Сила Любви в электронной «паутине» удерживает планеты на орбитах, частицы в атомах, формирует плотность живой материи любой степени в процессе творения. Любовь – это и есть Великая сила Творения...

«Межзвездное пространство наполнено этой чистой Световой Эссенцией. Оно не темно и не хаотично, какой представляется, ограниченному представлению человеческого рассудка. Это Огромное Море Вселенского Света, что существует повсюду в Бесконечности, постоянно собираемое в форму и квалифицируемое тем или иным качеством в соответствии с движением электронов, удерживаемых вокруг центральной точки – Ядра Любви. Число электронов, соединяющихся друг с другом в определенный атом, зависит от решения сознательной мысли. Скорость их вращения вокруг центральной сердцевинки зависит от чувства, и определяется им. Сила притяжения и скорость вращения сердцевинки есть «Дыхание Бога», а посему это и является самой концентрированной энергией Божественной Любви. Говоря научным языком, это есть центробежная сила. Это определяющие факторы, которые формируют качество атома. Таким образом, вы можете увидеть, что атом — это бытие живое, дышащее создание, сотворенное или рожденное Дыханием, посредством Воли Само-Сознательного Разума. Так «Слово стало плотью». А механизм, который Само-Сознательный Разум использует для достижения проявления своего Бытия, есть мысль и чувство».

«Разрушительная мысль и чувство разлада настолько изменяет пропорцию и скорость вращения электронов в атоме, что продолжительность Дыхания Бога на полюсе изменяется. Конструктивная мысль и гармоничное чувство в человеческом разуме и теле являются действием Любви и Порядка. Они позволяют Совершенному Соотношению и Скорости электронов в атоме оставаться неизменной, и, таким образом, сохраняют полярность в том месте Вселенной, где находятся, до тех пор, пока продолжительность Дыхания Бога в их сердцевинке сохраняется постоянной посредством Воли Руководящего Сознательного Разума, использующего тело, в котором они прибывают. В этом случае, Совершенство и поддержание Жизни в человеческом теле всегда находится под сознательным контролем Воли индивидуума, занимающего это тело. Понять приведенное выше объяснение об электронах и о сознательном контроле, которым обладает человек и благодаря которому он может своими мыслями и чувствами управлять атомной структурой собственного тела, — значит постичь Единый Принцип управления формой в Бесконечности. Когда человек приложит усилие, чтобы доказать это самому себе или подтвердить на атомах своей собственной плоти, тогда он приблизится к процессу самоовладения. Кто по доброй воле повинуется Закону Любви, тот имеет в своем разуме и мире вечное Совершенство. Когда он добьется повиновения атомной структуры собственного разума и тела, тогда и вся атомная структура вне его разума и тела также будет ему повиноваться. Таким образом, человечество посредством мысли и чувства обладает силой, благодаря которой может достичь вершин или опуститься до дна. Каждый сам выбирает свой собственный путь» [Раскрытие тайнства, глава УШ].

Доказательства того, что молекула ДНК может исцелиться при помощи чувств человека, раскрывает Грегг Брейден на примере трех экспериментов в разработанной им программе: «Исцеляя Сердца – Исцеляя Нации: Наука о Мире и Сила Молитвы». По его мнению, происходящие эмоциональные изменения в процессе проведенных трех

експериментів, виходять далеко за рамки електромагнітних явлень. Как оказалось, люди, умеющие испытать чувство глубокой любви, способны изменить форму своих ДНК. Этот факт *«иллюстрирует признание новой формы энергии, связывающей все творение. Эта энергия, похоже, представляет собой плотно сотканную сеть, связывающую все материальное. По существу, мы способны оказывать влияние на эту сеть через наши вибрации»*, – считает Грегг Брейден [7].

Поначалу Божественная Сущность проявляется как Звук – Слово, Космическое Электричество, а затем как Свет. Свет и Разум в существе своем есть одна субстанция. Рождение материи происходит в результате постепенного понижения вибраций от Духа до материи – уменьшения степени вибраций единого однородного плана, или состояния духа, до материи самых низких степеней вибрации, материи физического и низшего астрального планов бытия. Творение многовариантно. Сначала создается форма. Потом она наполняется энергией звучания и развития. Энергия звучания – это тональность формы, ее местоположение в гармоничном звучании мира. Всю энергию можно рассматривать как мелодию или звук, поэтому все наши энергии звучат в космическом пространстве и создают общую мелодию. Все энергии имеют цветовые характеристики, которые также создают картину мироздания. Звук проявляет себя как вибрация, а цвет определяет степень вибрации. Так проявляет себя электромагнитное поле (аура) Земли и человека. [Уроки творения, <http://espavo.ning.com/profile/Elena>].

Творение непрерывно и бесконечно. Каждый из нас постоянно получает из Космоса электрические импульсы Творящей Мысли и отвечает на них индивидуальными энергетическими импульсами, – квантами Живого Света, как ответной реакцией наших чувств, мыслей, желаний. Как мазки кисти они создают реальность окружающего нас мира. Каждый из нас пишет свою картину мира, а совместное творчество пересекается в точках соприкосновения наших реальностей. Пришло время понять механизмы творения и научиться контролировать свое творчество. А для этого необходимо понять, что такое сознание и как формируется многомерное тело человека.

«Мир наделен сознанием изначально... Сознанием, как таковым, человек был наделен гораздо раньше разума. Под сознанием имеем в виду самосознание себя некой самостоятельной единицей. Сознание является движущей силой, и в этом смысле им наделено все, что существует. Сознание, заложенное в двух высших принципах Единого Абсолюта, спускается в низшие принципы и действует в семи сферах, и в каждой из них оно различно. Действие сознания в многомерном пространстве происходит сразу во все стороны...», – пишет Т. Ю. Платонова [13, с.104].

«Сознание начинает ткаться из духовной субстанции, приходящей в движение. Развитое ускорение постепенно создает сферу, – контур от сильного вращения, образованный вихревыми потоками. Это и есть 1-ая оболочка, и сознание влетает в саму ткань с момента начала движения. Когда заданное ускорение приводит к устойчивому равномерному движению, – формирование сознания как оболочки закончено. Далее начинается процесс эволюции сознания. Новое сознание, прошедшее ступени эволюции, сливается со старым, и в момент определенной критической скорости движение прекращается. Резкая остановка приводит к «выбросу» духовных элементов и слиянию их с Абсолютом... Формирование материи начинается только после того, как будет набрано определенное количество сознаний». «Сознание как волна, соответствует Матери Мира, материи, знаку Водолея и Нептуна. Это женский аспект мироздания, и эпоха Матери Мира связана именно с сознанием. Постоянное направление всего сущего к Высшему, к миру, который и есть Свет и Вечное движение, – вот то единственное, что может способствовать развитию сознания» [13, с.111].

Сознание – глобальное явление, которое охватывает всё тело, а не только мозг. Сознание в своей основе является *структурированным Светом*, что подтверждают учёные [21]. Они пришли к выводу: «имеется фиксируемое взаимодействие между физиологией мозга и квантовым полем» в силу того, что микротрубки в клетке дендритов и

нейронов «являються «световодом» для фотонов и передают волны от клетки к клетке без потерь энергии. Они ведут себя как своеобразные магистрали для этих волн во всём теле! Каждый нейрон может входить в систему и говорить с любым другим нейроном благодаря квантовым процессам». А поскольку все процессы в организме вызваны квантовыми колебаниями, разумное тело человека через дух и душу обменивается информацией с квантовым полем вселенной, о чем подробнее можно прочитать в учебном пособии М. С. Гончаренко [6]. А это значит, нельзя отделять энергию сознания от мира физики. *«У энергии сознания тоже есть фракталы, и все они работают совместно, от самого малого до самого большого. Атомная структура создает энергию! Сознание является энергией, и у него есть квантовые законы. А недостающий для понимания или осмысления фрагмент – это физика Сознания»* [8].

«Гравитация – это невидимая энергия, которая может быть рассчитана, и она является квантовой энергией. Магнетизм – это невидимая, измеряемая и квантовая энергия. Так же и Сознание. Это физика, и вы должны к этому привыкнуть, потому что это – одна из отраслей физики недалекого будущего, которая вытянет вас из 3D-норы в многомерность. Существуют прекрасные атрибуты пока еще неизвестной физики Сознания. Сознание – это клей существования жизни. Если и есть формула для жизни, то это – Сознание. Когда вы достигнете точки понимания физики Сознания: когда поймете, как оно работает, его механизмы, и то, как оно распределяется и как доставляется по спирали, – тогда вы закроете двери для устаревших энергий. Начнется Духовная эволюция, и вы будете строить свою следующую жизнь. Вы завершите процесс активации ДНК, повышая процент ее активации от одного поколения к другому. В конце концов, появится Человеческое существо, которое сможет манипулировать с материей и создавать вещи, казалось бы, из ничего... Наивысший вид физики – это Сознание, и такая физика может управлять 3D-физикой, в любое время» [8].

Многомерное тело человека представляет собой набор его тонких световых тел, а физическое тело – это всего лишь костюм для временного пребывания души и духа в плотном физическом мире. Дух человека, – его истинное «Я ЕСМЬ», и душа, связанная с эмоциональной сферой человека, находят свое выражение в ДНК живой клетки. В сердечной чакре, как «точке трансформации» единой причинно-следственной модели творения «Дух–материя» (рис.1) встречаются два потока: энергия Духа, проявленная через Импульс Творящей Мысли, и энергия сознания (интеллекта) человека, проявленная через отраженный Импульс Времени. Душа человека эмоционально отражает результирующую энергию от взаимодействия полярных импульсов, и всегда требует эволюционного развития в силу записанной в ДНК живой клетки программы. Взаимодействие полярных энергий Космоса происходит *постоянно в процессе дыхания человека*, начиная с каждого атома, структурирующего физическое тело человека. Многомерное тело человека формируется по заданной волновой программе, которая запускается через спираль ДНК с момента зарождения «Я-ЕСМЬ» (рис.6). Многомерная спираль ДНК окружена квантовым полем, которое отвечает различными способами на действие другого поля (рис.6а). Главная функция ДНК – поглощать фотоны Животворящего Света, хранить их в «паутине» электронного биополя (ауры) и отражать в виде электромагнитной волны. А это значит, в ДНК заложена **тайна раскрытия времени, – фиксируемый момент перехода кодирующей функции Языка Света в электромагнитную волну и обратно – электромагнитной волны в Слово (звук)**. Такая фиксация происходит на уровне подсознания, и через коды ДНК запускает механизмы, работающие в физическом теле. Это своего рода «пароли доступа» к сознанию человека, которые активируются определенными резонансными частотами. Камертонами вибрации служат чакры, как энергетические центры «входа–выхода» энергии определенного плана Космоса (рис. 7). Через эти центры происходит наполнение энергией определенного тонкого тела человека. Отсюда же происходит и «выход» тонкого тела в пространство другого плана, вернее его связь. ДНК-поле человека настроено на определенные частотные вибрации. Когда человек путем осознанного

совершенствования повышает вибрации многомерного тела, он запускает – активирует определенные коды ДНК и вместе с тем раскрывает способности к ясновидению, яснослышанию, чувствознанию.

«ДНК – это не нить, а петля (рис. 6). Внутри петли у вас есть признак потенциала электрического тока», – записано в послании Крайона [«Физика и наука» от 17.07.07.]. И это так, поскольку электрический Импульс Творящей Мысли изначально проявляет себя в ДНК. «Человеческое Существо – это биоэлектрическое устройство, и ваш мозг, синапс и мышечные реакции работают на нейронах, которые зажигаются импульсами. Трллионы импульсов заставляют работать ваше тело».

Рис. 6.

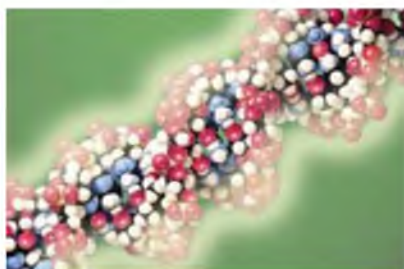

Рис. 6а.

Рис. 7. Чакровая система человека.

И когда магнитное поле планеты накладывается на ДНК-поле человека, возникает электромагнитная индукция, которая и заставляет перетекать полярные энергии по спирали ДНК живой клетки, и таким способом переносить Живой Свет в многомерном теле.

Возникающая электромагнитная индукция – это двигатель изменения ДНК, получающий магнитные инструкции из окружающей среды. Каждый человек обладает собственным магнитным генератором – своей ДНК, и может получать пространственную энергию с помощью магнитной решетки планеты. Обладая волновыми характеристиками, молекула ДНК способна как антенна принимать извне и передавать информацию о биосистеме в окружающее пространство. Спектр частот, излучаемых ДНК достаточно велик, так как он отражает частоту вибраций каждого проявленного и непроявленного химического элемента, входящего в молекулу ДНК. Наши мысли способны реально создавать физические и химические изменения в структуре ДНК, соединять или разъединять [7]. «В настоящее время генетика и молекулярная биология накопила огромный анализ, который может приблизить к пониманию ДНК как речеобразной вещественно-волновой дуалистической конструкции. Высшей формой вещественно-волновых матричных функций ДНК являются речеподобные и голографические управляющие биосистемами построения. ... Именно хромосомы генерируют сверхслабые знаковые акустические и электромагнитные поля, как референты Света и Слова», – пишет М. С. Гончаренко [6, с.142].

Российские ученые под руководством П. П. Горяева смогли перепрограммировать ДНК человека, используя слова и частоты. Оказывается, данные хранятся в клеточной памяти ДНК точно так же, как они хранятся в памяти компьютера. Кроме того, генетический код использует правила грамматики и синтаксис таким способом, который очень близок к человеческому языку, а структуры щелочных пар ДНК следуют правилам грамматики и синтаксиса. Похоже, что все наши человеческие языки — это вербализация нашей ДНК. *«Высшие формы сознания человека реализуются на уровне нейронов коры головного мозга его хромосомным аппаратом, как основной информационной структурой любых клеток, а коррелятом мышления здесь выступают текстовые структуры быстро синтезирующихся фракций белков коры головного мозга, работа генома которого идет также по пути голографирования с использованием ресурсов ДНК» [4].*

«Наши мозг математически констатирует объективную реальность путем обработки частот, пришедших из другого измерения – более глубокого порядка существования, находящегося за пределами пространства и времени. Мозг – это голограмма, свернутая в голографической Вселенной» [11, с.73].

«Человек – это единая, цельная голограмма, в которой каждая клетка зависит от каждой клетки, и повреждение в любой сколь угодно малой части организма приводит к нарушениям функции каждой клетки тела, каждой условной единицы души, эмоции, интеллекта» [6, с.204]. Биохимик Глен Рейн доказал, каким образом ДНК реагирует на человеческое сознание: «Люди с самыми гармоничными волновыми паттернами обладают самой сильной способностью изменять структуру ДНК. И обратная сторона медали, «сильно возбужденный индивидуум (с очень негармоничным паттерном мозговых волн) создавал ненормальный сдвиг в ультрафиолетовом свете», поглощаемом ДНК. Изменение происходило на длине волны 310 нанометров, – длине волны, способной вызывать рак. Вот вам микробиологическое доказательство связи между гневными мыслями и ростом раковой ткани, чего и следовало ожидать» [4, 21].

«Мозг человека – это система управления физическим телом и канал связи физического тела с сознанием человека. Мыслящий мозг невозможен не только на биохимическом, но даже и на атомарно-молекулярном уровне: носителей психических функций и сознания нужно искать в области элементарных частиц и связанных с ними полей», – считал профессор МГУ Н. И. Кобозев (1903–1974) [23]. Мыслящий мозг человек черпает свою энергию в пространстве Электронного Света Абсолюта, «записывая» весь процесс творения многомерного тела человека в биокомпьютере. Изначально Разумное тело человека формируется на основе программы ДНК первородного Супер-Атома Водорода, заложенной в Семени «Я-ЕСМЬ», как «яйцо жизни» (рис. 4б). В силу действия универсального закона творения, каждый элемент уже обладает сознанием, а это значит, безусловно, выполняет свои сакральные функции и свойства в каждой биологической клетке, создавая при этом собственное электромагнитное и торсионное поле. Сознание человека влияет на направление вращения торсионного поля многомерного тела, определяя его выбор развития: эволюцию духа или инволюцию (рис. 1–3).

Перебалансировка энергии Земли в эпоху огненных энергий Водолея ведет к раскрытию «Я-ЕСМЬ» внутри многомерного тела человека, то есть к раскрытию его врожденной разумности, заложенной в ДНК, как подлинном центре управления. Врожденное – это система, проявленная через единое поле ДНК первородного Супер-Атома Водорода, включающего в себя триллионы ДНК элементов, составляющих многомерное тело человека. И это врожденное единое поле направляет и отвечает за «все», с момента рождения человека в его первом ангельском воплощении. Это также есть комбинация всех клеточных ДНК, которую можно рассматривать как единое целое разумное тело, или Врожденное. *«Эта система разумного тела охватывает каждую отдельную часть твоего тела. Врожденное – это разумная дублирующая, распределенная по всему телу система, которой «известно» больше, чем когда-либо было известно нервной системе или же системе мозга. Врожденное – везде. От ногтей до кончиков волос. Врожденное – везде, где есть ДНК, в любой форме, в которой существует ДНК. Оно уникально, и это – ты» [9].*

«Для медицины это становится всё очевиднее, они наблюдают это снова и снова, но они этого не понимают», – передает Крайон. «Врожденное – это дублирующая резервная система в ДНК-поле, которая сохраняет вам жизнь. ДНК-поле вашего тела на самом деле соединено с мозгом, и сигналы продолжают отправляться квантовым (беспроводным) способом. Синусный узел – это та антенна нервных окончаний, которая продолжает «улавливать» сигналы, передаваемые мозгом, посредством поля. Он настолько хорошо для этого устроен, что, даже если мозг мертв, этот узел все еще некоторое время «помнит» синхродорожку импульсов, подобно работе батареи бесперебойного питания. Такова мощь Врожденного! Помните, что ваше квантовое ДНК-поле все время связано со всем телом, даже, если стинной мозг нарушен. Мозг продолжает посылать сигналы, ДНК-поле их

получает и направляет в мышцы сердца, в пищеварительные процессы — во все другие области, кроме мышечных. Обратите внимание на эту странность в теле, через ситуацию травмы позвоночника, и вы осознаете реальное доказательство этого феномена. Врождённое тело будет сохранять вам жизнь, даже если оборваны провода, соединяющие с мозгом. Врождённое — гораздо более разумно, чем мозг. Он не может даже предупредить вас, если вдруг у вас в крови появится страшное заболевание, а Врождённое может». Найти путь к осознанию Врожденного можно через осознание физико-химических свойств и сакральных функций химических элементов, проявленных и непроявленных в ДНК живой клетки, которые подчиняются действию Единой Спирали Эволюции Супер-Атома Водорода.

«Настало время подумать о вашей ДНК, как о едином целом. Наука не признаёт даже того, что ДНК могут устанавливать коммуникацию между собой, но она должна разобраться с тем, как это происходит. Материальное тело, управляемое мозгом, начинает прокладывать мост к Врождённому. Этот мост будет проложен через интуицию. У Врождённого имеется особого рода запрограммированность. И вы должны узнать, на что оно запрограммировано, поскольку с приходом нынешней новой энергии, пришло время, чтобы вы переписали эту программу по-другому. Если человеческий мозг запрограммирован на выживание материального тела, то Врождённое запрограммировано на духовное развитие. Материальное телесное выживание — снабжает вас логикой для того, чтобы разбираться в этих вещах, и остаться в живых. Духовное выживание — продвигает духовную эволюцию человечества, и обеспечивает работу вашей ДНК на более высоком уровне. Главная директива Врождённого состоит в том, чтобы делать для вас всё возможное, чтобы обеспечить пробуждение человечества, позволяя перейти через мост от простого выживания к движению в статус вознесённой планеты. Духовное выживание представляет потенциал эволюции Земли, и всё закручено вокруг этого, всё спроектировано так, чтобы толкать вас вперед всеми возможными способами, в пределах системы свободного выбора, в сторону духовного осознания. Вы обладаете встроенной навигационной системой, предназначенной для того, чтобы помочь вам проложить маршрут к реализации вашего потенциала».

Эта навигационная система — есть не что иное, как проявленное действие Единой Спирали Эволюции первородного Супер-Атома Водорода. Этого требует Универсальный Закон Творения одухотворенной материи планеты Земля и человека. *«Врождённое — это твое разумное тело, и пришло время, чтобы ты перепрограммировал то, что оно считает твоим духовным выживанием. Ваше сознание перешло в нынешнюю новую энергию, но не ваша старая клеточная структура. Перебалансировка не происходит автоматически...»* [9].

Чтобы осознать все сказанное выше, необходимо рассматривать биологию как квантовую физику, основанную на вращении электронов в атомах, создающих живое электронное поле. Это более глубокое понимание науки о жизни и дает Универсальный Закон Творения одухотворенной материи. Квантовые энергии Солнца, прошедшие через Магнитную и Кристаллическую Решетку Земли, подпитанные энергией узловых и нулевых точек планеты, реально изменяют ДНК человека. *«ДНК Человеческого существа уже готова сдвинуться и измениться. Вы никогда не увидите этого в микроскопах, потому что это — не химия; это — физика. Истина состоит в том, что ДНК становится все более информированной, то есть «включенной». Это не активация ДНК, это — освобождение ДНК. Освободите ее от старых энергий! Первыми эту информацию получают матери, они передадут её своим детям. И вот, что вы должны знать про сегодняшних детей: их антенны почти в 10 раз длиннее, чем это было у вас».*

«Ваша ДНК заполнена информацией и матрицами-шаблонами. Матрицы являются моделями и парадигмами жизни. Секретом освобождения матрицы-шаблона, является наличие сострадающего сознания. Сострадание — это королева всех эмоций на планете в данный момент. Оно поведет тебя к новому эволюционировавшему состоянию любви, но без

сострадания и без заботы о других это не будет работать. Благорасположенность есть новая энергия!», – так передает Крайон [10].

Врожденное разумное тело может проявить себя только при условии воздействия на него многомерной силы, которая присутствует в молекулах, если воздействовать на них квантовыми энергиями. И только исключительно в этот момент можно увидеть матрицу врожденного тела, так называемый «шаблон омоложения». В качестве многомерной силы можно использовать магнитное поле, которое и есть составная часть биологии человека, функционирующей на основе отраженного магнитного импульса Времени, как ответной реакции на электрический Импульс Творящей Мысли. И когда ученые поймут, как создается дизайн магнитного поля человека с помощью отраженных квантов живого света, **в определенный момент проявления многомерной силы магнетизма они и увидят матрицу ДНК – «шаблон омоложения»**. Многомерная сила, проявленная в электронном поле человека, как фотон и электромагнитная волна, возможно, через спонтанную ремиссию, и откроет «паттерн омоложения», который проявит себя во всем. Этот «шаблон омоложения» активизируется в определенных условиях сознанием человека, например, в борьбе за выживание или как открывшееся врожденное разумное тело в силу обретения необходимой частоты вибраций.

Врожденное разумное тело управляет «шаблоном молодости», поскольку обладает полным контролем над его проявлением. *«Когда воздействуют многомерные силы, Врожденное «видит» их, и проявляет то, что они должны проявить. Врожденное – это разум тела, разумность, у которой нет конкретного источника, поэтому источником можно назвать само Врожденное. Эта разумность исходит из мозга: но Врожденное – это не функция мозга. Мозг – это компьютер, который нужен для выживания, – «запоминающее устройство». Все, что является творческим, приходит из шипиковидной железы. Врожденное и мозг являются частью триады, включающей сердце»* [9].

Исследователи Калифорнийского института доказали: *«сердце формирует самое большое и самое мощное энергетическое поле. Его диаметр достигает примерно двух с половиной – трех метров, а ось проходит через самый центр сердца. Форма напоминает кольцо тора. Именно такое уникальное строение является основополагающим во Вселенной. Священное пространство внутри сердца создано по образу и подобию тора внутри тора (рис.2). То есть внутри большего по размеру существует еще и меньшее священное пространство, очень маленькое, но необыкновенно важное, обладающее целым рядом особенностей. Кардиохирурги обнаружили это крошечное место в сердце, к которому ни в коем случае нельзя прикасаться, иначе человек тут же умрет, причем шанса на его спасение уже не будет. Переоценить важность этого кусочка плоти невозможно. Я уверен, источником электромагнитного поля тороидальной формы является именно священное место внутри сердца. Не забывайте о священном пространстве в вашем сердце. Вы поймете, что человеческое Тело Света, – Меркаба – связывает сердце и ум таким образом, чтобы сердце могло творить внутри разума»*, – так записано в книге Д. Мельхиседека «Живи в сердце».

Сердце, как спинирующий объект причинно-следственной модели творения «Дух-материя», охватывает все многомерное тело человека, и поэтому знает все о каждой клетке. У сердца нет функции мозга, но в сердце есть синапсы, есть магнетизм, – та самая центростремительная сила Любви Абсолюта, которая притягивает все сущее к *Супер-Протону* первородного *Супер-Атома* Водорода (рис. 5в). А это значит, находясь в состоянии Безусловной Любви, человек сможет раскрыть свое Врожденное тело, как систему, «вывернув» ее из своего Сердца, где в самой глубине находится Абсолют, проявленный через «Я-ЕСМЬ» и *Супер-Протон* Атома Водорода. И только тогда человек трехмерного мира сможет осознанно найти свое «место» в электронной паутине *Супер-Электрона*, – Едином Электронном Телe Абсолюта, ибо *«каждый человек функционирует как живая звезда, но в разной гармонической октаве в большой звездной узловой точке, которая, в свою*

очередь, *находится в Супер-Электроне*» [14, с. 612]. Таким образом, Дух (душа) человека возвращается к себе «Домой».

Заключение. Каждый человек может раскрыть свое пространство и время через центры Высшего сознания и психическую энергию, поскольку информационно и энергетически связан с Абсолютом через ядра ДНК живой клетки и ядра атомов химических элементов. Но он может отдалять себя от «Я-ЕСМЬ» Своим Выбором Творения. О Боге знает каждый атом физического тела и каждая клетка, и только человек через свое сознание может изменить мир вокруг себя. Знает не мозг, знает его Врожденное разумное тело, сотканное из Животворящего Белого Света. А это значит, в каждой клетке многомерного тела человека, в каждом *кванте света – есть взаимосвязи, обусловленные непрерывностью творения.* Помните Вселенский закон: мы притягиваем к себе то, на чем концентрируем своё внимание. И только чувства радости, любви, благодарности могут создать условия для исцеления физического тела и своевременного квантового перехода на уровне живой клетки в новую реальность многомерного мира. Самоосознание, духовность, культура, нравственность – это и есть необходимые человеку качества, позволяющие совершить эволюционный переход на новый уровень сознания.

Опорой и фундаментом эпохи Водолея станет человек с высоким уровнем интеллекта, Духовности и СОЗНАНИЯ, достигший такой внутренней свободы, когда определяющим фактором на его выбор жизненного пути будет оказывать не социальная обусловленность, а предназначение человека, когда приоритет Духовных ценностей станет доминирующим над материальными ценностями. И только тогда человеку откроются новые горизонты Неискаженного Миропонимания и Христианского Учения. Истинное Знание – это взаимосвязь, непрерывность мышления в процессе творения одухотворенной материи живого вещества. Используйте все свои накопленные знания и опыт, чтобы участвовать в сотворении Нового тела, Новой жизни и Нового мира.

ЛИТЕРАТУРА

1. Акимов А. Е., Шипов Г. И., Сознание, физика торсионных полей и торсионные технологии. // Сознание и физическая реальность, т.1, 1996, №1–2, С.66–72.
2. Астафьев Б. А., *Творение Мира*. – М.: Инст. холодинамики, 2012 – 336 с.
3. Боб Фриссел. Мы – духовные существа, переживающие опыт человеческой жизни / Перев. с англ. – М.: ООО Издательство «София», 2007. – 160с.
4. Гаряев П. П. ДНК как живой квантовый компьютер. Электронный ресурс: [http://www.alexfl.ru/vechnoe/vechnoe_dnk.html].
5. Гончаренко М. С. Научные основы современного мировоззрения. Валеологический аспект: учебно-метод. пособ. / Под ред. М. С. Гончаренко. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – 256 с.
6. Гончаренко М. С. Волновые процессы. Природа. Здоровье. Человек: [учебное пособие] / М. С. Гончаренко – Харьков, ХНУ им. В. Н. Каразина, 2012. – 327 с. 7
7. Грегг Брейден, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [<http://svetdushy.ru/teta-xiling/molekula-dnk-mozhet-iscelitsya-pri-pomoshhi-chuvstv-cheloveka>].
8. КРАЙОН через Ли Кэрролла. Физика Сознания – прорыв в будущее от 29.06.2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [<http://www.kryon.su/frm/viewtopic.php?p=1925#p1925>].
9. КРАЙОН через Ли Кэрролла. «ВРОЖДЁННОЕ ОТКРЫЛОСЬ» от 22.11.2014г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://novayarealnost.ucoz.ru/news/krajon_vrozhdjonnoe_otkrylos_22_11_14/2015-01-08-352].
10. КРАЙОН через Ли Кэрролла. Будущее ДНК от 1.08.2015г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [<http://www.kryon.su/?p=362>].
11. Майкл Толбот. Голографическая вселенная: новая теория реальности / Перев. с англ. – М.: ООО Издательство «София», 2011. – 384с/ С.73.
12. Олейник В. П. Новейшее развитие квантовой электродинамики: электрон как открытая самоорганизующаяся система, сверхсветовые сигналы, динамические свойства времени. / В. П. Олейник // Физика сознания и жизни, космология и астрофизика. – № 1 – 2001 – С. 68–76.
13. Платонова Т. Ю. Тайная доктрина Гермеса Трисмегиста / Т. Ю. Платонова. – М.: Белый Ашрам, 1999. – 544 с.
14. Хурдак Дж. Дж. Книга Знания: Ключи Еноха / пер. с англ. Л. Суворовой. – М.: Академия Науки Будущего, Ганга. – 2009. – 720 с.

15. Шубейкина Т. Д. Новое представление и осмысление периодического закона Д. И. Менделеева через синтез науки, религии и философии / Т. Д. Шубейкина // Сознание и физ. реальность. – 2011. – Т.16 – N 4 – С. 2–21.
16. Шубейкина Т. Д. Нулевой элемент периодической системы Д. И. Менделеева. Журнал «Фундаментальные исследования». – №1. 2016, стр. 96–112.
17. Шубейкина Т. Д. Единый цикл творения одухотворенной материи / Т. Д. Шубейкина // Издание 2-е, перераб. – Луганск: Изд-во «Ноулидж». – 2013. – 508 с. Электронный ресурс: [newchemitable.pp.net.ua].
18. Шубейкина Т. Д. Единая Спираль Эволюции – фундаментальная основа научной мысли В. И. Вернадского / Т. Д. Шубейкина // Сборник докладов конференции, к 150-летию В. И. Вернадского, Санкт-Петербург. – 2013. – Том. 2. – С. 423–437.
19. Шубейкина Т. Д. Универсальный закон творения одухотворенной материи – новая парадигма познания истины / Т. Д. Шубейкина // Ноосфера. Общество. Человек. – 2014. – № 2; URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.es.rae.ru/noocivil/ru/234-121.
20. Шубейкина Т. Д. Единая спираль эволюции – генетическая нить, связывающая все сущее через волновые процессы / Т. Д. Шубейкина // ВЕСНИК Харьковского унив-та им. В. Н. Каразина под редакцией проф. д.м.н. Гончаренко М. С., №1066 – 2013. – С.22–31.
21. Шубейкина Т. Д., Преображение живой клетки – знак новой эры / Т. Д. Шубейкина // Вестник Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина под редакцией проф. д. биол. наук Гончаренко М. С., №1043, 2013. – С. 73–85.
22. Шубейкина Т. Д. Раскрытие тайны времени и бозона Хиггса через вдох и выдох Атома Водорода / Т. Д. Шубейкина // ВЕСТНИК ХНУ им. В. Н. Каразина под ред. проф. д.б.н. Гончаренко М. С. – №1139. – 2014.
23. Известные учёные – о бессмертной душе человека. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [<http://www.rusphysics.ru/articles/515/>].
24. Учение Храма. Перев. с англ. / Международный центр Рерихов. Мастер-банк. Москва. 2001. Ч.1. Ч.2.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я

УДК 613

ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Булич Э. Г.¹, Муравов И. В.²

¹Факультет наук о здоровье Европейского общественно-технического университета

²Международное Валеологическое Общество
Варшава-Радом, Польша

В статье рассматриваются основные факторы, определяющие сущность здоровья. Ими можно считать два фактора: морфофункциональную интеграцию, обеспечивающую гармоничность структур и функций, и способность к экономизации энергетических затрат, от которой зависит низкая «цена жизнедеятельности» организма. Эти факторы взаимодействуют между собой, обеспечивая возможность здоровья и активного долголетия.

Ключевые слова: здоровье, морфофункциональная интеграция, гармоничность жизнедеятельности, энергетика организма, экономизация функций.

У статті розглядаються основні чинники, що визначають сутність здоров'я. Ними можна вважати два чинники: морфофункціональну інтеграцію, що забезпечує гармонійність структур і функцій, і здатність до економізації енергетичних витрат, від якої залежить низька «ціна життєдіяльності» організму. Ці фактори взаємодіють між собою, забезпечуючи можливість здоров'я і активного довголіття.

Ключові слова: здоров'я, морфофункціональна інтеграція, гармонійність життєдіяльності, енергетика організму, економізація функцій.

The article examines the main factors that determine the nature of health. They can be considered two factors: morphofunctional integration, ensuring a harmony in the structures and functions, and the ability to economization of energy expenditure, which determines low «price of life» of the body. These factors interact with each other, providing the opportunity for health and active longevity.

Keywords: health, morphofunctional integration, harmony of life, energy of the body, economization of functions.

Сегодня мы очень мало – по сравнению с болезнями – понимаем, что представляет собой здоровье человека. Это связано с тем, что на протяжении столетий знания о здоровье не являлись – да и сегодня не являются – приоритетными в медицинской науке и в практическом здравоохранении.

Недостаточное внимание к здоровью не было свойственно истокам медицинских знаний. Хотя забота о лечении больных была всегда важнейшим разделом врачебной деятельности, однако **в древности здоровью уделялось больше внимания, чем в**

последующие столетия. Так, основоположник медицины Гиппократ понимал важность знаний о здоровье. Об этом свидетельствует его предложение «изучать здоровье здоровых людей» [1,2]. Призыв Гиппократа был с вниманием воспринят его последователем Клавдием Галеном [3]. В работах Галена сформулировано представление о существовании предболезненных состояний, которое было спустя почти 2000 лет «переоткрыто» И. И. Брехманом и стало одним из стимулов к признанию необходимости науки о здоровье [4].

Кажется невероятным, но **изучение здоровья человека почти на всем историческом пути развития медицины не представлялось необходимым.** Это состояние было самоочевидным и не требовало каких-либо врачебных вмешательств. Слишком настоятельной была необходимость лечить и спасать больных. Не способствовали развитию знаний о здоровье и примитивно понятые успехи микробиологии, концентрировавшие внимание врачей на внешних причинах заболеваний, а не на основной внутренней причине – нарушенном здоровье человека. Поэтому учение об этиологии, имеющее исключительно важное значение для общественного здоровья и, более того, для перспектив человечества, развивалось в направлении, не способствовавшем пониманию здоровья [5].

Но, конечно же, основным препятствием для разработки проблем здоровья оказался экономический фактор: за лечение больные готовы не просто платить, но даже отдать последние гроши, тогда как здоровый человек вообще может игнорировать общение с врачами, он вообще не нуждается в медицинском обслуживании. Это определило развитие медицины как «болезнецентрической» науки [4], в которой заболевание является основным, центральным понятием.

Реальные достижения науки о здоровье

Все действия медицинских работников – распознавание болезней, выбор методов их лечения, использование способов профилактики – связаны с болезнями, а не со здоровьем. Непонимание медицинской общественностью того, что представляет собой здоровье, хорошо иллюстрирует дискуссия вокруг принятой еще в 1946 году Всемирной Организацией Здравоохранения дефиниции здоровья. В этой дискуссии звучит не только критика определения здоровья, но и откровенное недоумение по поводу сущности этого состояния.

Несмотря на «болезнецентрическую» направленность медицины, некоторые достижения в понимании здоровья несомненны. Они были известны давно и систематизированы благодаря деятельности Международного валеологического общества, организованного по нашей инициативе в 1999 году в Польше и Украинской ассоциации валеологов, организованной проф. М. С. Гончаренко. На проводимых этими организациями конференциях и симпозиумах обсуждаются актуальные вопросы науки о здоровье, изучаемые специалистами в разных странах. Развитию валеологических знаний способствуют и специализированные журналы Международного Валеологического Общества – «Здоровье и общество», а также издающиеся в Украине и в России журналы под названием «Валеология».

Сегодня ясно, что попытки оценить здоровье вне конкретных условий вряд ли конструктивны – ведь истина конкретна в конкретных обстоятельствах. Это указывает на исключительную важность **«экологического измерения» в оценке здоровья** [6–9]. В условиях какого-либо неблагоприятного влияния (например, охлаждения) развивается защитная реакция, которая проявляется в форме легкого заболевания. Это заболевание вскоре проходит, обеспечивая возрастающую сопротивляемость организма. Другой же человек, избегающий малейшего охлаждения, которое для него может быть опасным, не заболевает. Но это вовсе не означает, что у него выше уровень здоровья. Клинические наблюдения свидетельствуют, что «не менее 25% случаев смерти в настоящее время отмечаются вне болезни среди лиц с минимальными резервными возможностями» [10 – С. 16]. Это не значит, что эти «не болеющие» люди здоровы.

Без учета условий окружающей среды пришлось бы констатировать «сниженное здоровье» всякий раз при наличии заболевания, которое в определенных условиях

(неблагоприятные влияния среды) является как раз показателем защитной реакции организма. Из этих данных следуют два вывода. Во-первых, очевидно, что **здоровье свойственно не только «здоровым», но и в определенной степени больным. И, во-вторых,** здоровью присуще количественное измерение [7, 8].

Принципиально важно то, что «здоровье человека... всегда зависело, зависит и будет зависеть от среды его обитания, т.е. от факторов окружающей среды, и ставить вопрос о здоровье как об автономном явлении – это утопия» [6 – С. 63]. Среди факторов здоровья определенную роль играют **резервные возможности важнейших систем жизнеобеспечения, в том числе возможности адаптации организма** [11–14], минимизация расходования организмом энергии [8, 15–18], а также активность механизмов самовосстановления [19–20]. Исключительно важное значение имеет **психоэмоциональный фактор** [13, 21, 22] в формировании и сохранении здоровья.

Фактор морфофункциональной интеграции

Уже давно стало ясно, что **сущность здоровья не сводится к одному какому-то фактору, а представляет собой взаимодействие ряда факторов.** Взаимодействие это в такой мере подвижное, динамическое, что в понимании здоровья предлагают избегать слова «состояние» [19]. Множественность и вариативность факторов здоровья свидетельствует об особом значении обобщающих признаков как существенных его характеристик.

Исследования, проведенные нами в Институте геронтологии АМН СССР в период 1961 – 1969 годов и продолженные в период 1969–1973 годов в Клинике здорового человека организованного нами в Киеве Научно-исследовательского института медицинских проблем физической культуры, позволили обнаружить, казалось бы, странный факт. Оказалось, что не всегда хорошая физическая подготовленность, поддерживаемая с молодости до старческого возраста, обеспечивает долголетие. Нередко жизнь, продолжающаяся до 90 и более лет, свойственна людям с самыми скромными двигательными возможностями. Всем таким людям присущи две особенности: во-первых, они спокойны, эмоционально стабильны, доброжелательны и, во-вторых, в поведении их отсутствуют поведенческие факторы риска (не курят, умеренны в употреблении алкоголя и в еде).

Всесторонние исследования долгожителей обнаружили у них удивительную слаженность в деятельности функций организма, гармонические взаимоотношения между работой сердечно-сосудистой и дыхательной систем. Такие факты свидетельствовали о важном значении фактора корреляций, взаимосвязей в организме в обеспечении его жизнеспособности. Разработка этого направления привела нас к представлению об **особом значении морфофункциональной интеграции как одной из самых общих характеристик здоровья.**

Хотя значение этого фактора интеграции, обеспечиваемой коррелятивными соотношениями функций и органов, в эволюции организмов известно уже давно [15, 23–25], однако, в связи со здоровьем роль этого фактора не рассматривалась. Следует иметь в виду исключительную сложность интеграционных взаимосвязей как в самом организме, так и организма с факторами среды, «которые возникают в сообществе и по сложности превосходят все функционально-морфологические связи в организме» [16].

Тест мышечно-кардиальной корреляции в оценке функциональной интеграции

В качестве ориентировочного теста для оценки корреляционных связей как основы жизнеспособности [7, 8, 23–27] нами был предложен **тест моторно-кардиальной корреляции** – тест МКК [28]. Выбор этого теста определяется тем, что именно для моторно-кардиальных рефлексов корреляционные связи четко выражены. Для всех других взаимосвязей (например, между реакцией иммунологической реактивности, оцениваемой по изменениям клеточного или гуморального иммунитета; для изменений обмена веществ или функции внутренних органов под влиянием соответствующих раздражителей) рефлексорные изменения крайне неопределенны. Выяснению этого вопроса мы посвятили многолетние исследования [29].

Тест мышечно-кардиальной корреляции весьма прост: в нем используется физическая нагрузка в виде 20 приседаний (для лиц с низким уровнем физической подготовленности приседания могут быть заменены нагрузкой в виде вставаний и седов на стул) за наиболее короткое время. Ясно, что для каждого исследуемого время выполнения нагрузки будет индивидуальным – от 15 с до 10 минут и более. Перед нагрузкой в течение двух минут измеряется по 10-секундным интервалам частота сердечных сокращений, что позволяет определить средний уровень этого показателя. Сразу же после нагрузки продолжается регистрация пульса до его восстановления. Момент восстановления определяется повторением исходного показателя пульса за 10 секунд дважды.

Оценка теста моторно-кардиальной корреляции

В тесте моторно-кардиальной корреляции (тесте МКК) оцениваются три пары показателей. Первую пару составляют исходная частота сердечных сокращений, измеренная за 10 секунд, и возраст исследуемого в годах. Вторая пара состоит из частоты пульса сразу же после нагрузки, измеренной за 10 секунд, и длительности восстановления пульса, которая измеряется в секундах. Третью пару показателей составляют время выполнения физической нагрузки в секундах и процент учащения пульса под влиянием нагрузки. Последний показатель рассчитывается как частное, в числителе которого – разница между показателями частоты пульса сразу после нагрузки и исходной частотой пульса, а в знаменателе – исходная частота пульса. Показатель учащения пульса выражается в процентах (табл. 1).

Таблица 1. Показатели теста МКК, на основе которых рассчитывается интеграция функций организма

Среднее число сердечных сокращений в покое за 10 с	Возраст исследуемого, годы
Число сердечных сокращений сразу же после выполнения физической нагрузки за 10 с	Длительность восстановления сердечных сокращений после нагрузки, с
Время выполнения физической нагрузки, с	Учащение пульса под влиянием нагрузки, %

Оценку теста составляет показатель линейной корреляции Пирсона, рассчитываемый на основе полученных трех пар данных. Диапазон, в котором могут находиться показатели теста, значителен – от -1,0 до 1,0. **Чем выше показатель корреляции в тесте, тем лучше интеграция основных функций в организме, следовательно, выше уровень биологической организации.** Отрицательные показатели ($r = -0,1$ и еще ниже) обнаруживаются у людей старшего возраста, что естественно, так как у них имеет место нарушение функциональных взаимосвязей в организме, то есть дезинтеграция функций и структур [30, 31]. Изменчивость показателей теста МКК, которая свойственна в меньшей или большей мере всем людям, отражает реальные изменения состояния функциональной интеграции в организме. Понятно, что диапазон изменений корреляции значительно больше, чем сдвиги отдельных составляющих: незначительные разнонаправленные сдвиги отдельных показателей могут привести к резко выраженной дезинтеграции связей между ними.

В соответствии с известным делением состояния организма на здоровье, предболезнь (или «третье состояние») и болезнь можно различать **три уровня функциональной интеграции.** Первый, характеризующий здоровье, выражается показателями теста МКК в диапазоне от $r = 1,0$ до $r = 0,3$; следующий, соответствующий предболезненному состоянию – «третье состояние» по Галену-Брехману [4] – от $r = +0,3$ до $r = -0,3$, и последний, характеризующий болезнь, (или выраженное преобладание ее в организме) – от $r = -0,3$ до $r = -1,0$.

Примером показателей, зарегистрированных у двух мужчин в возрасте 18 и 70 лет, могут служить данные, приведенные ниже (табл. 2).

Таблица 2. Показатели теста моторно-кардиальной корреляции мужчин в возрасте 18 и 70 лет

Исп. К. Здоровый, 18 лет

10	18
25	160
19	150

$r = 0,941$

Исп. П. Практически здоровый, 70 лет

9	70
15	310
41	67

$r = - 0,350.$

В соответствии с ориентировочным распределением по состоянию организма, молодой испытуемый относится к почти абсолютно здоровым людям ($r = 0,941$), а пожилой – к группе людей в предболезненном состоянии ($r = - 0,350$). Характерны показатели теста МКК, отражающие изменения состояния организма исследуемых: молодого после интенсивной физической тренировки, приведшей к переутомлению, и пожилого – после перенесенной ангины (табл. 3).

Таблица 3. Показатели теста моторно-кардиальной корреляции двух мужчин в возрасте 18 и 70 лет, первый из которых находится в состоянии переутомления, а второй – после перенесенной ангины

Исп. К, 18 лет

12	18
21	200
22	75

$r = 0,677$

Исп. П., 70 лет

11	70
14	470
47	27

$r = - 0,511$

Показатели линейной корреляции, которые значительно уменьшились, характеризуют у молодого человека снижение потенциала биологической организации (до уровня $r = 0,677$) и переход организма пожилого человека в группу явного преобладания болезни (до уровня $r = - 0,511$).

Валидность теста моторно-кардиальной корреляции

Валидность теста характеризует пригодность его для решения необходимой задачи – оценки интеграции функций организма. Для теста МКК она характеризуется высокой взаимосвязью с существенными для жизнеспособности состояниями организма (табл. 4). Что касается второго показателя эффективности теста – его надежности, которая характеризуется воспроизводимостью результатов, – то проверка этой особенности теста крайне трудна, так как «ненадежно» само здоровье. Показатели теста так же нестабильны, как нестабильно здоровье в силу его зависимости от внешних условий и психоэмоционального состояния человека.

Как видно из представленных в этой таблице данных, наиболее высокий уровень взаимосвязи обнаруживается между тестом МКК и субъективной оценкой самочувствия, настроением, активности и внутреннего равновесия человека – тестом САНР. Высокую корреляцию обнаруживают индекс самооценки здоровья, биологический возраст и патологический индекс, т.е. число диагностированных болезней, по В. П. Войтенко [32]. Представляет интерес также факт закономерной взаимосвязи теста МКК с комплексом показателей, характеризующих сопротивляемость организма по отношению к неблагоприятным влияниям. Такими показателями оказались: глюкозотолерантность, устойчивость к стрессу, сопротивляемость к утомлению, массо-ростовой индекс, тест PWC_{170} , а также тесты гипоксический и на равновесие, которые, в свою очередь, тесно связаны с биологическим возрастом.

Таблица 4. Корреляционные взаимосвязи между тестом моторно-кардиальной корреляции и показателями, характеризующими функциональное состояние и жизнеспособность людей разного пола [8]

№ п/п	Показатели	Коэффициенты корреляции, r	
		мужчин	женщин
1	Индекс самооценки здоровья (СОЗ)	0,71***	0,63***
2	Патологический индекс (число диагностированных болезней)	0,68***	0,59***
3	Систолическое артериальное давление	0,52***	0,46**
4	Массо-ростовой индекс	- 0,42**	- 0,27*
5	Время задержки дыхания на вдохе	- 0,45**	- 0,38*
6	Показатель статического равновесия (тест Ромберга)	0,41**	0,45**
7	Максимальное потребление кислорода	0,42**	0,35*
8	Жизненная емкость легких	0,40*	0,39*
9	Показатель теста PWC ₁₇₀	0,42**	0,37*
10	Сопrotивляемость утомлению	0,46**	0,43**
11	Соотношение между интенсивностью нагрузки и частотой пульса	0,86***	0,74***
12	Соотношение между интенсивностью нагрузки и временем восстановления пульса	0,91***	0,80***
13	Умственная работоспособность	0,33	0,37*
14	Устойчивость умственной работоспособности в условиях стресса	0,39*	0,42**
15	«Цена» адаптации к стрессу	- 0,52***	0,47***
16	Глюкозотолерантность	0,47***	0,37*
17	Тест САНР (самочувствие, активность, настроение, психоэмоциональное равновесие)	0,73***	0,67***
18	Биологический возраст	-0, 75***	-0, 63***

Условные обозначения: * $p < 0,05$; ** $p < 0,025$; *** $p < 0,01$.

Хотя биологическая интеграция представляет собой фактор общего значения, не сводимый к отдельным показателям, а объединяющий их, однако, по-видимому, его следует рассматривать как одно из важных условий, «делающих организм здоровым». Для человека, учитывая его социально-биологическую природу, характеризующуюся крайней изменчивостью жизнедеятельности и поразительной зависимостью от психики и эмоций [21], немалое значение имеет психоэмоциональное состояние.

Предложенный нами тест МКК [28] представляет весьма ориентировочную, основанную на эмпирически отысканных показателях, возможность оценки функциональной интеграции [8,29,33,34]. Возможность оценки другого – морфологического – компонента интеграции изучена значительно меньше. Хотя учение о конституции человека зародилось еще в античном мире, однако и сегодня в этом аспекте мы пользуемся лишь только массо-ростовым индексом и соотношением окружностей талии и бедер (хотя, будем справедливы, как много значат эти простые эмпирические методы для оценки жизнеспособности!).

Энергетический фактор и сущность здоровья

Роль энергетики для здоровья, казалось бы, бесспорна: без притока энергии невозможно не только сохранить здоровье – невозможна сама жизнь. Известно, что все живое нуждается в энергии, а так как здоровье является не просто «жизнью», а «жизнью

высшего качества», не обремененной недугами, то естественно считать, что именно «обеспеченный сполна» энергией организм является здоровым. В пользу энергии, как одного из важных слагаемых здоровья, свидетельствует и тот факт, что именно энергия является условием *sine qua non* физической активности, без которой невозможна полноценная жизнь человека. Более того, при недостатке энергетической оснащённости организма возрастает риск смерти [35]. Вместе с тем, взвешенный подход к энергетическому фактору указывает на непростые соотношения его со здоровьем. Так, известно, что **не существует параллелизма в соотношениях энергии и здоровья – большая энергооснащённость не всегда связана с высоким уровнем здоровья.**

Соотношение между энергией и здоровьем было предметом анализа на заседании Научной группы по двигательной активности, созданной ВОЗ в августе 1968 году в Женеве, причем вице-президентам этой Научной группы – проф. К.-Л. Андерсену и проф. И. В. Муравову, как руководителям двух подгрупп экспертов, было поручено представить предложения по этой проблеме. В опубликованном документе, подчиненном, как и все решения ВОЗ, принципу «оздоровительного приоритета», было признано благоприятное влияние повседневной (*habitual*) двигательной активности [36].

Как в этом документе, так и в последующих работах специалистов, **энергетический потенциал, выраженный в показателях максимального потребления кислорода (МПК), рассматривался как мера физической работоспособности, но отнюдь не как мера здоровья** [36]. К такому же выводу пришли и другие эксперты ВОЗ, исследовавшие значение физической активности для здоровья [37]. Естественно, во многих публикациях по проблемам здоровья энергетические возможности организма и, конкретно, МПК как мера здоровья не рассматриваются [13,37–39].

«Энергооснащённость» организма и ее противоречия

Несмотря на, казалось бы, ясность в отношении энергетики и здоровья, появились работы, постулирующие, что основой здоровья является высокий энергетический потенциал, выражающийся аэробными возможностями организма, то есть уровнем максимального потребления кислорода – МПК [40]. Известно, что МПК можно определять не только при помощи газового анализа выдыхаемого воздуха, но и весьма просто, косвенными методами, по реакции организма на физические нагрузки. Поэтому создалось кажущееся впечатление решения сразу обеих проблем; теоретической (выяснение если не основы, то важного фактора здоровья) и практической (метода диагностики здоровья).

По поводу теоретического обоснования так называемой энергетической концепции возникают серьезные сомнения. Вывод «чем больше способность увеличивать при необходимости поглощение кислорода, тем организм жизнеспособнее», а, следовательно, проблема «измерения степени жизнеспособности – иными словами – уровня соматического здоровья, упирается в проблему измерения максимального потребления кислорода» [40], действительно, аргументируется фактом возрастания энергетических возможностей организмов в некоторых направлениях эволюции. Известно, однако, что не всякая прогрессивная эволюция сопровождается возрастанием биоэнергетики. Даже ароморфозы, характеризующиеся переходом на более высокий уровень организации, не всегда приводят к повышению энергии жизнедеятельности [24, 27, 41]. Известны пути эволюции, обеспечивающие различные «приобретения организмом более или менее широких приспособлений, которые вовсе не обязательно должны быть связаны с энергетикой» [41].

Нет сомнений, что повышение энергии жизнедеятельности обеспечивает организму преимущества в двигательной деятельности, столь необходимой для борьбы за существование. Важно, при этом иметь в виду, что обратной стороной повышения мышечной работоспособности оказывается возрастание риска не только для здоровья, но и для самого существования организма. Известно, что наиболее «энергооснащённые» люди – спортсмены – характеризуются повышенной смертностью. Спортсмены не только болеют чаще, чем нетренированные люди, но и не отличаются большей продолжительностью жизни.

По данным Национального центра спортивной медицины Италии, смертность среди спортсменов в 2,4 раза превышает показатели смертности всего населения [42]. Причем, опасные для жизни патологические изменения в организме регистрируются именно на пике спортивных достижений [14, 42–44], когда, в соответствии с энергетической концепцией, здоровье спортсмена должно быть наиболее полноценным. Нельзя также игнорировать многочисленные данные о повышенной заболеваемости спортсменов, что указывает на невозможность считать высокий энергетический уровень эквивалентом здоровья.

Для выхода из сложившегося противоречия, на что мы обратили внимание [45], было предложено считать, что для спортсменов естественно иметь отклонения от нормы, характеризующей здоровье. Критерии обычного здоровья, якобы, не существенны для занимающихся спортом, а «главным критерием здоровья спортсмена является его спортивный результат» [46]. При этом игнорируются многочисленные данные о повышенной заболеваемости спортсменов [42, 47–52]. Конечно, можно допустить, что у спортсменов какое-то «свое» здоровье, но как при этом быть с их повышенной смертностью? Считать ее тоже особенностью их организма как-то не получается: ведь умирают они той же настоящей смертью, что и остальные... Развиваемые представления о том, что энергетический уровень является эквивалентом здоровья, несостоятельны. Но вывод о том, что критерием здоровья спортсмена является его спортивный результат, не только несостоятелен – он опасен. Нетрудно понять, что произойдет, если тренеры и спортивные врачи примут эту концепцию как руководство к действию, полагаясь на спортивные результаты и игнорируя нарушения в состоянии здоровья спортсменов.

Фактор экономизации энергии и здоровье

Обращаясь к эволюции для понимания жизнеспособности и здоровья, следует учесть, что намного более важным эволюционным приобретением, чем повышение энергетического уровня, является противоположная способность организмов – экономизация энергии. Ведь «основной критерий прогрессивной эволюции состоит в эффективности использования энергии, т.е. минимизации расхода энергии на достижение полезного приспособительного эффекта. В этом также заключается основная черта целесообразности развития живых систем» [17. С.109–110]. Еще Гексли и другие эволюционисты в работах, ставших классическими, подчеркивали приоритетное значение этой особенности эволюционного процесса как самого важного критерия прогрессивной эволюции [15, 24, 53]. **Минимализация расхода энергии обеспечивает повышение автономности организма и, тем самым, снижение зависимости его от внешней среды, т.е. негэнтропийные возможности организма** [16, 18, 25]. Не учитывать этого критерия в попытках понимания здоровья значит игнорировать важнейшую сторону того вклада, который внесла прогрессивная эволюция в жизнеспособность организмов и здоровье человека.

Еще одним фактом, который указывает на значение экономизации энергии для здоровья, является энергетический потенциал женщин. Известно, что у женщин, характеризующихся большей продолжительностью жизни, энергетический потенциал меньше, чем у мужчин [13, 36, 39, 54]. Оказывается, **для того, чтобы быть здоровым, достаточно иметь весьма скромные энергетические возможности, причем дальнейшее значительное повышение их не увеличивает потенциал здоровья** [35]. Факты свидетельствуют о том, что энергетика, конечно, играет важную роль для жизни. Однако, для способности сохранения жизни и здоровья, собственно для выживания, по-видимому, основное значение имеет способность экономично расходовать энергию, тогда как максимальные аэробные возможности обеспечивают высокую жизненную, главным образом мышечную, активность организма.

Это позволяет рассматривать энергетическую обеспеченность – и, конкретно, **доставку** кислорода как необходимого «горючего» – не как исключительный фактор, концентрирующий в себе жизнеспособность, а **как один из многих факторов, позволяющих организму «быть живым»**. Такими факторами, способными обеспечить

жизнеспособность, являются: количество циркулирующей крови, тонус сосудистой стенки, частота и эффективность сокращений сердца и дыхательных движений, температура тела и другие проявления деятельности организма.

Исследования в области старения подтверждают это положение: геронтологическая практика изобилует примерами долгой жизни людей с крайне низким уровнем аэробных возможностей [54,55]. Поэтому есть все основания полагать, что **существенной для здоровья является способность к экономизации расхода энергии, а не высокий ее уровень.** Именно экономизация расхода энергии обеспечивает снижение «цены жизнедеятельности» организма, то есть возможность автономного, без посторонней помощи, существования человека.

Взаимодействие основных факторов, обеспечивающих здоровье

Знание двух основных факторов здоровья позволяет выделить лиц, у которых более выражен либо один – интеграционный, – либо другой – экономичный – механизм жизнедеятельности. Кроме этого, можно выделить людей, у которых примерно одинаково развиты возможности интеграции и экономизации функций. При гармоничности функций и структур, обеспечиваемой механизмом интеграции – преимущественно интеграционный тип жизнедеятельности – обнаруживаются высокие, по отношению к своему возрасту, показатели функциональной (тест МКК) и структурной (массо-ростовой показатель) интеграции, а также ряд особенностей поведения и психоэмоционального состояния. Людям, относящимся к этому типу, свойственно взвешенное поведение, способность сохранять спокойствие даже в ситуациях, которые побуждают большинство людей к волнению, беспокойству, повышенная устойчивость к психоэмоциональному стрессу. Сон чаще всего у людей, относящихся к этому типу не нарушен, вредные привычки (неумеренный аппетит, злоупотребление спиртными напитками) отсутствуют. Среди различных физических нагрузок легче всего они выполняют упражнения на координацию.

Относящихся к экономичному типу жизнедеятельности отличают низкие показатели частоты сердечных сокращений (брадикардия) и дыхания в покое, высокие показатели задержки дыхания (пробы Штанге и Генчи), относительно быстрое восстановление частоты пульса и кровяного давления после дозированных физических нагрузок. Людям, относящимся к этому типу, свойственна способность быстрого вхождения в работу (отсутствие «барьера вхождения», состоящего в том, что в начале выполнения физической нагрузки происходят нарушения ритма сердечных сокращений и дыхания). Среди различных физических нагрузок легче всего они выполняют упражнения типа на выносливость (длительные нагрузки невысокой интенсивности). Особенности разных типов жизнедеятельности приведены в табл. 5.

Наиболее выражено разделение на типы жизнедеятельности среди лиц пожилого и старческого возраста. У долгожителей – людей в возрасте 90 и более лет – чаще всего обнаруживается **смешанный тип жизнедеятельности, в котором сочетаются признаки как интеграционного, так и экономичного типа.** Характерно, что чаще всего эти типы не конкурируют, а взаимодействуют между собой. Более того, в их взаимодействии имеет место своеобразная компенсация: сниженные возможности интеграции в определенной мере восполняются за счет экономизации функций и наоборот. Хотя для долгожителей типичны ярко выраженные функциональная интеграция и экономичность жизнедеятельности, однако среди них иногда встречаются люди с факторами риска (курение, избыточный вес). При этом, как правило, обнаруживаются выраженные особенности, компенсирующие неблагоприятные факторы поведения. В качестве примера можно привести курящего всю жизнь с молодости киевского долгожителя М-ва, в возрасте 99 лет, который, не дожидаясь лифта, поднялся на 5-й этаж в лабораторию Института геронтологии АМН СССР для исследования. Будучи в прекрасном настроении и самочувствии, он успокаивал взволнованных своим поступком исследователей.

Таблица 5. Особенности, свойственные различным типам жизнедеятельности у людей 60 лет и более

Особенности различных типов жизнедеятельности	Интеграционный тип	Экономичный тип
Поведение	Обычно спокойное, решения взвешенные, обоснованные	Без особенностей
Личностные ориентации	Чаще всего интроверт	Часто – экстраверт
Сон	Хороший	Без особенностей, могут быть нарушения
Аппетит	Умеренный	Может быть повышен
Вредные привычки	Отсутствуют	Возможны
Реакция на стрессовые ситуации	Обычно минимальная	Без особенностей, но возможна и выраженная
Оптимальные физические нагрузки	Типа «на координацию»	Типа «на выносливость»
Пульс в покое	Без особенностей, ритмичный	Часто брадикардия
Частота пульса и кровяное давление после дозированных физических нагрузок	Без особенностей	Относительно быстрое восстановление
Массо-ростовой показатель	Обычно в пределах нормы или снижен	Обычно в пределах нормы или повышен
Биологический возраст	Снижен	Снижен

Формированию интеграционного типа жизнедеятельности способствуют религия, занятия йогой, медитация. Экономичный тип нередко развивается под влиянием интенсивных, однако не превышающих возможности организма, занятий спортом в молодости. **Таким образом, выяснение типа жизнедеятельности важно в практическом отношении, позволяя ориентировать человека на развитие у него тех особенностей организма, которые благоприятствуют его долголетию.** На этом пути может быть достигнут важный результат – не только укрепление здоровья, но и снижение бремени болезней, которые, по словам Генерального директора ВОЗ др Г. Х. Брундтланд на 51-й сессии Всемирной Ассамблеи Здоровья, являются следствием несовершенного развития человека.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гиппократ. Сочинения. / Пер. В. И. Руднева. Избранные книги. Москва: Биомедгиз, 1936. – 736 с.
2. Golder W. Hippokrates und das Corpus Hippocraticum. – Eine Einführung für Philologen und Mediziner. Shipping and Returns. 2007. – 256 s.
3. Балалыкин Д. А. Гален. Три комментария на книгу Гиппократа «О природе человека» / Д. А. Балалыкин // История медицины, 2014. – № 4(4). – С. 89–184.
4. Брехман И. И. Введение в валеологию – науку о здоровье / И. И. Брехман. Л.: Наука, 1987. – 125 с.
5. Давыдовский И. В. Проблемы причинности в медицине (этиология) / И. В. Давыдовский. – М.: Медгиз, 1963. – 176 с.
6. Захарченко М. П. Профилактическое направление в медицине и «новые» науки о здоровье людей / М. П. Захарченко // Гиг. и сан. – 1998. – №5. – С. 62–64.
7. Булич Е. Г. Валеология. Теоретичні основи валеології. Навч. Посібник / Е. Г. Булич, И. В. Муравов. – К: ІЗМН, 1997. – 224 с.
8. Булич Э. Г. Здоровье человека: Биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции / Е. Г. Булич, И. В. Муравов. – К.: Олимп. литература, 2003. – 424 с.
9. Wolański N. Human health as an ecological problem // Human Ecology. Ed. M.Honen and T. Boleyn. London: Routledge, 1999. – P. 79–111.
10. Максимова Т. М. Современные проблемы оценки состояния здоровья населения / Т. М. Максимова, С. А. Леонов, В. П. Русакова и др. // Обзорная информация. Вып. 4. – М.: ВНИИТИ, 1987. – 72 с.
11. Амосов Н. М. Раздумья о здоровье / Н. М. Амосов. – М.: Молодая гвардия. 1979. – 191 с.

12. Амосов Н. М. Сердце и физические упражнения / Н. М. Амосов, И. В. Мурахов. – М.: Знание, 1982. – 64 с.
13. Астранд П.-О., Мурахов И. В. Оздоровительные эффекты физических упражнений // *Potęgowanie zdrowia*. Pod. red. E. Bulicz, Radom, 2003. – С.283–291.
14. Гаврилова Е. А. Спортивное сердце. Стрессорная кардиомиопатия. / Е. А. Гаврилова. – М.: Советский спорт, 2007. – 200 с.
15. Huxley J.S. *Evolution*: London: G. Allen and Unwin, 1942. – 348 p.
16. Тимофеев-Ресовский Н. В. Краткий курс теории эволюции / Н. В. Тимофеев-Ресовский, Н. Н. Воронцов, А. В. Яблоков. М.: Наука, 1969. – 408 с.
17. Югай Г. А. Общая теория жизни / Г. А. Югай. – М.: Мысль, 1985. – 224 с.
18. Rosslenbroich B. The notion of progress in evolutionary biology – the unresolved problem and an empirical suggestion // *Biol. And Phil.* – 2006. – 21, №1. – P. 41–70.
19. Лищук В. А. Основы здоровья / В. А. Лищук, Е. В. Мосткова. – М.: РАМН, 1994. – 134 с.
20. Лищук В. А. Механизмы самовосстановления / В. А. Лищук, Е. В. Мосткова // *Валеология*. – 2002. – №1. – С. 4–13; №2. – С. 24–35.
21. Гундаров И. А. Пробуждение: пути преодоления демографической катастрофы в России / И. А. Гундаров. – М., 2001. – 349 с.
22. Астранд П.-О., Мурахов И. В. Оздоровительные эффекты физических упражнений // *Potęgowanie zdrowia*. Pod. red. E. Bulicz, Radom, 2003. – С. 283–291.
23. Plate L. *Selectionprinzip und Probleme der Artbildung*. – Leipzig-Berlin, 1913. – 650 s.
24. Северцов А. Н. Морфологические закономерности эволюции / А. Н. Северцов // *Собр. соч. в пяти томах*. Т. 5. М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1939. – 546 с.
25. Камшилов М. М. Отбор как фактор усложнения организации / М. М. Камшилов // *Изв. АН СССР. Сер. биол.*, 1948. 3. – С. 349–356.
26. Simpson G.G. *The Meaning of Evolution*. Ed. 2. New Haven: Yale Univ. Press, 1967.– 624 p.
27. Шмальгаузен И. И. Организм как целое в индивидуальном и историческом развитии / И. И. Шмальгаузен // *Избр. тр.* – М.: Наука, 1982. – 384 с.
28. Muravov I., Bulich E., Muravov O. Test of motor-cardiac correlation: control, prognosis and the evaluation of the effectivity of the influences in preventive cardiology // *Canad. J. Card.* – 1997. – Vol. 13, Suppl. B. – P. 247–254.
29. Мурахов И. В. Энергетика и организация функций в обеспечении высокой жизнеспособности организма / И. В. Мурахов // *Валеология. Диагностика, средства и практика обеспечения здоровья*. – Владивосток: Дальнаука, 1995. – Вып. 2. – С. 67–78.
30. Парина Е. В. Обмен веществ / Е. В. Парина, Л. Н. Богацкая // *Биология старения*. Л.: Наука, 1982. – С. 248–266.
31. Frolkis V.V. *Aging and Life-prolonging Processes*. – Wien-New York: Springer, 1982.– 380 p.
32. Войтенко В. П. Здоровье здоровых. / В. П. Войтенко – К.: Здоровье, 1991. – 248 с.
33. Bulicz E., Murawow I. *Wychowanie zdrowotne: Teoretyczne podstawy waleologii*. Radom: Wyd. Pol. Rad., 1997. – 223 s.
34. Bulicz E., Murawow I. *Czy profilaktyka medyczna prowadzi do zdrowia?* Radom: Wyd. Pol. Rad., 2007. – 207 s.
35. Blaire S. N., Kohl H. W., Paffenberger R. S. et al. Physical fitness and all-cause mortality. A prospective study of healthy men and women // *JAMA*. – 1989. – 262, N 17. – P. 2395–2401.
36. WHO: *Technical Report Ser. 436: Optimum Physical Performance Capacity in Adults: Report of a WHO Scientific Group*. Geneva: WHO, 1969. – 20 p.
37. Andersen K.-L., Rutenfranc J., Mazironi R., Seliger V. *Habitual physical activity and health*. – Copenhagen: WHO, 1978. – 199 p.
38. Агаджанян Н. А. Учение о здоровье и проблемы адаптации / Н. А. Агаджанян, Р. М. Баевский, А. П. Берсенева. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2000. – 204 с.
39. Astrand P.-O., Rodahl K., Dahl H.A., Stromme S.B. *Textbook of work physiology*. 4-th ed. Human Kinetics: Champaign, 2003. – 649 p.
40. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека / Г. Л. Апанасенко. – СПб: МГП «Петрополис», 1992. – 124 с.
41. Северцов А. С. Основы теории эволюции / А. С. Северцов. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 320 с.
42. Corrado D., Basso C., Pavei A. et al. Trends in sudden cardiovascular death in young competitive athletes after implementation of a preparticipation screening program // *JAMA*. – 2006. – V. 296, N. 13. – P. 1493–1601.
43. Kassil G.N., Levando V.A., Pershin B.B. Neuro-humoral regulation of immune homeostasis during adaptation to extreme stresses using modern sport a model // *Sport Trening Med.* – 1988. – Vol.1. – P. 61–65.
44. Дембо А. Г. Спортивная кардиология / А. Г. Дембо, Э. В. Земцовский. Л.: Медицина, 1989. – 463 с.
45. Булич Э. Г. Здоровье спортсмена / Э. Г. Булич, И. В. Мурахов // *Спортивная медицина*. – 2012. – № 2. – С. 14–25.
46. Апанасенко Г. Л. *Книга о здоровье* / Г. Л. Апанасенко. К.: Медкнига, 2007. – 132 с.

47. Jibbons L.W., Cooper K.H., Meyer B.M. et al. The acute cardiac risk of strenuous exercise // JAMA. – 1980. – N 244. – P. 1799.
48. Israel S. Erkrankungen und Verletzungen bei sportlich aktiven und inaktiven 30-bis jährigen Personen // Medizin und Sport. – 1988. – 8. – S. 277–280.
49. Муравов И. В. Оздоровительные эффекты физической культуры и спорта / И. В. Муравов. Киев: Здоров'я, 1989. – 272 с.
50. Макарова Г. А. Проблема риска внезапной смерти при занятиях физической культурой и спортом (обзор литературы) / Г. А. Макарова // Вестник спортивной медицины России. – 1999. – № 1. – С. 18–21.
51. Левандо В. А. Спорт, стресс, иммунитет / В. А. Левандо // Вестн. спорт. науки. – 2005. – № 3. – С. 33–40.
52. Гладков В. Н. Некоторые особенности заболеваний, травм, перенапряжений и их профилактика в спорте высших достижений / В. Н. Гладков. М.: Сов. спорт, 2007. – 152 с.
53. Грант В. Эволюция организмов / В. Грант. Пер. с англ. М.: Мир, 1986. – 407 с.
54. Boirie Y., Beaufre B, Ritz P. Energetic cost of protein turnover in healthy elderly humans // Int. J. Obesity. – 2001. – 25, №5. – P. 601–605.
55. Коркушко О. В., Ярошенко Ю. Т. Максимальное потребление кислорода у мужчин в зависимости от возраста и уровня двигательной активности / О. В. Коркушко, Ю. Т. Ярошенко. // Физиология человека. – 1996. – 22. – № 4. – С. 100–103.

УДК 613:[378.015.31:17.022.1

ОЦІНКА ЖИТТЄВОЇ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ТА СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТІВ, ЩО ОБРАЛИ ВИВЧЕННЯ ВАЛЕОЛОГІЇ

Варавін А. М., Кабацька О. В., Пасинок В. Г.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Харків, Україна

Стаття присвячена дослідженню реалізації педагогічних та валеологічних методів оцінки життєвої задоволеності та суб'єктивного благополуччя студентів, що обрали вивчення валеології. Представлені результати, свідчать про те, що психологічний стан студентів, які вивчали курс валеології, знаходиться у межах норми, за шкалою суб'єктивного благополуччя – результат вище середнього, студенти, які мають такі показники характеризуються помірним суб'єктивним благополуччям та знаходяться в емоційному комфорті, це обумовлено їхніми власними переконаннями. Однак на другому етапі ми бачимо відсутність дуже високих показників, можливо для збереження цих позитивних результатів потрібно при викладанні курсу валеології ввести більше вправ на закріплення отриманих студентами знань. Психологічний стан студентів, які не вивчали валеологію знаходиться в межах норми на першому етапі дослідження. Результати на другому етапі по середнім рівням показників стали нижчими, ніж на першому етапі дослідження. Студенти з такими характеристиками мають помірне суб'єктивне благополуччя, що обумовлене їхніми індивідуальними особливостями. Однак на другому етапі дослідження виявлено невеликий відсоток дуже високих показників ніж на першому етапі. Це можливо пов'язано з доброю результативністю навчання або з покращенням будь-яких умов життя студентів. Виявлено, що за шкалою суб'єктивного благополуччя та індексом життєвої задоволеності загальний психологічний стан та ступінь психологічного комфорту студентів, які вивчали валеологію має більш позитивну динаміку, ніж у студентів, які не вивчали цю дисципліну.

Ключові слова: психологічне здоров'я, валеологія, життєва задоволеність, суб'єктивне благополуччя, студенти, оцінка.

Статья посвящена исследованию реализации педагогических и валеологических методов оценки жизненной удовлетворенности и субъективного благополучия студентов, выбравших изучение валеологии. Представленные результаты свидетельствуют о том, что психологическое состояние студентов, изучавших курс валеологии, находится в пределах нормы, по шкале субъективного благополучия – результат выше среднего, студенты, имеющие такие показатели, характеризуются умеренным субъективным благополучием и находятся в эмоциональном комфорте, это обусловлено их

собственными убеждениями. Однако на втором этапе мы видим отсутствие очень высоких показателей, возможно для сохранения положительных результатов требуется, при преподавании курса валеологии, вводить больше упражнений на закрепление полученных студентами знаний. Психологическое состояние студентов, которые не изучали валеологию, находится в пределах нормы на первом этапе исследования. Результаты на втором этапе по средним уровням показателей стали ниже, чем на первом этапе исследования. Студенты с такими характеристиками имеют умеренное субъективное благополучие, что обусловлено их индивидуальными особенностями. Однако на втором этапе исследования выявлен небольшой процент очень высоких показателей, чем на первом этапе. Это возможно связано с хорошей результативностью обучения или улучшением каких-либо условий жизни студентов. Выявлено, что по шкале субъективного благополучия и индексом жизненной удовлетворенности общее психологическое состояние и степень психологического комфорта студентов, изучавших валеологию, имеет более положительную динамику, чем у студентов, которые не изучали эту дисциплину.

Ключевые слова: психологическое здоровье, валеология, жизненная удовлетворенность, субъективное благополучие, студенты, оценка.

The article studies the realization of pedagogical and valeological methods of assessing life satisfaction and subjective welfare of students who have chosen valeology learning. The results presented demonstrate that psychological state of the students who studied valeology is within the borders of the norm, according to the scale of subjective welfare the result is higher than average. Students who have such indices are characterized by moderate subjective welfare and are in the state of emotional comfort. This is conditioned by their own beliefs. However at the second stage we can see the absence of very high indicators. To preserve these positive results it might be necessary to do more drilling exercises in the process of valeology training. The psychological state of the students who haven't studied valeology is on the verge of norm at the first stage of the research. The students with such characteristics have moderate subjective welfare due to their individual characteristics. However at the second stage of the research a low percentage of very high indicators is depicted. It can be connected with good results of their training or with improving some conditions of students' life. It is identified that according to the scale of subjective welfare and index of life satisfaction the general psychological state and the level of psychological comfort of the students who studied valeology has more positive dynamics than of the students who haven't studied this course.

Keywords: psychological health, valeology, life satisfaction, subjective welfare, students.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку нашої держави важливою є проблема збереження психологічного здоров'я студентів, які знаходяться під впливом великої кількості різноманітної інформації. Вона впливає на них та змінює, нажаль, не тільки в бік саморозвитку та самовдосконалення. В таких складних соціокультурних умовах на перший план виступає посилення інформації щодо збереження та відновлення здоров'я. Саме наука валеологія розглядає такі важливі для життя питання.

Зміцнення єдності України, інтеграція у світовий та європейський співтовариство передбачає виховання людини з високою духовною культурою, різнобічно і гармонійно розвиненої, з високим рівнем свідомості, здатного нести відповідальність за себе, за свій народ та свою країну [9].

Збереження фундаментальних духовних, моральних цінностей і традицій, утвердження в суспільстві ідеалів патріотизму і гуманізму, духовне оновлення суспільства це ті напрямки без яких неможлива гарантія духовно-моральної безпеки, як складової частини національної безпеки нашої країни [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Глибоко розглядав проблеми виховання здорового підростаючого покоління й основоположник теорії елементарної освіти – Й. Г. Песталоцці. Виділяючи три складові частини елементарної освіти – інтелектуальну, фізичну, моральну, він підкреслював їхню єдність і нерозривний зв'язок як складову природну цілісність людини. Основою морального виховання дитини, за твердженням педагога, є родина. Високе почуття любові до життя в рідній родині, схильність до такого життя й розвиток сил, необхідних для неї, – ось у чому полягає справжня сполучна ланка всіх засобів людської освіти [5].

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу є побудова такої системи обліку, перевірки та оцінювання навчальних досягнень студентів, яка забезпечує

систематичне отримання об'єктивної інформації про їхню навчально-пізнавальну діяльність [4].

Контроль та оцінка в будь-якому виді діяльності завжди суттєво безпосередньо впливають на її якість та ефективність, на ставлення людини до виконання обов'язків, на розвиток почуття відповідальності за стан справ і мотивації цілеспрямованої діяльності. Такого ставлення до себе вимагає і педагогічний процес та дослідження. Контроль має бути систематичним, освітнім, діагностичним, виховним, розвивальним, керівним, оцінювальним, всебічним, об'єктивним [3]. Постійний контроль спричиняє стреси, порушення психологічного комфорту людини, виникнення негативних емоцій. А всім відомо, що кожна людина має відчувати задоволеність своїм життям та позитивно оцінювати власне благополуччя.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Під категорією «життєва задоволеність» розуміється саме загальне уявлення людини про психологічний комфорт, яке містить в собі: інтерес до життя як протилежність апатії; рішучість, цілеспрямованість, послідовність у досягненні життєвих цілей; узгодженість між поставленими і реально досягнутими цілями; позитивна оцінка власних якостей і вчинків; загальний фон настрою [7].

Існують три компоненти, з яких складається суб'єктивне благополуччя: задоволеність життям, позитивні емоції і негативні емоції. Суб'єктивне благополуччя є вищим, коли людина має більше позитивних емоцій, тобто чим менше негативних емоцій тим більше задоволеність власним життям, яка не є чисто емоційною оцінкою, а містить момент когнітивного судження [6]. Воно співвідноситься з тим, як люди оцінюють своє власне життя в термінах когнітивних і афективних пояснень, і може бути виражене деякою формулою «суб'єктивне благополуччя = задоволеність життям + афект», де задоволеність життям – відображає оцінку людиною її власного життя.

Людина задоволена, коли майже немає розриву між існуючим становищем і тим, що представляється їй ідеальною ситуацією або такою, на яку вона заслуговує. Незадоволеність у свою чергу, є результатом істотного розриву між даністю й ідеалом. Незадоволеність також може виникати в результаті порівняння себе з іншими людьми. Афект – являє собою емоційну сторону, причому як позитивні, так і негативні емоції і стани, пов'язані з повсякденним досвідом [1].

Суб'єктивне благополуччя складається з двох основних компонентів, які згадуються в роботах його дослідників: превалювання позитивних емоцій над негативними та позитивна оцінка свого життя.

Також суб'єктивне благополуччя зазвичай розуміється як оцінка людиною задоволеності своїм життям, воно відображає не тільки обставини її життя, а й стабільні особистісні характеристики, за допомогою яких людина справляється з важкими ситуаціями, легко пристосовується до мінливих умов, охоче і вдало взаємодіє з людьми, поважає себе і оточуючих людей [8].

Студентське середовище відноситься до такого періоду, коли відбувається розвиток і саморозвиток людини в результаті привласнення нового досвіду, спілкування з людьми, формуються риси характеру особистості, складається картина світорозуміння та світосприйняття, виявляються психологічні комфортні умови для відчуття благополуччя та задоволеністю своїм життям.

Формування цілей статті. Мета дослідження полягає у виявленні змін у показниках життєвої задоволеності та суб'єктивного благополуччя студентів, що обрали вивчення валеології. Об'єктом дослідження виступає психологічне здоров'я студентів. Методами дослідження обрано – теоретичні: аналіз літератури з питань психологічного здоров'я людини, суб'єктивного благополуччя, життєвої задоволеності та психологічних особливостей студентства; емпіричні: тести «Шкала суб'єктивного благополуччя» та «Індекс життєвої задоволеності».

Учасниками педагогічного дослідження стали студенти 3-го курсу факультету комп'ютерних наук Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Експериментальна група (студенти вивчали валеологію) – 25 осіб та контрольна група (студенти не вивчали валеологію) – 25 осіб. Вік учасників дослідження від 19 до 21 року.

Дослідження проводилося двічі: перший етап – в грудні 2014 року (після вивчення курсу валеології експериментальною групою); другий етап в квітні 2015 року з метою виявлення й оцінки змін за такими показниками, як життєва задоволеність та суб'єктивне благополуччя.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На рис. 1 представлені результати, які свідчать про те, що стан психологічного здоров'я студентів має добрі показники після вивчення курсу «Валеологія» й результати на другому етапі дослідження стали кращими.

Середній рівень індексу життєвої задоволеності підвищився, це обумовлено індивідуальними особливостями використання студентами валеологічних знань та сформованою системою відносин до різних сторін свого життя завдяки вивченню валеології.

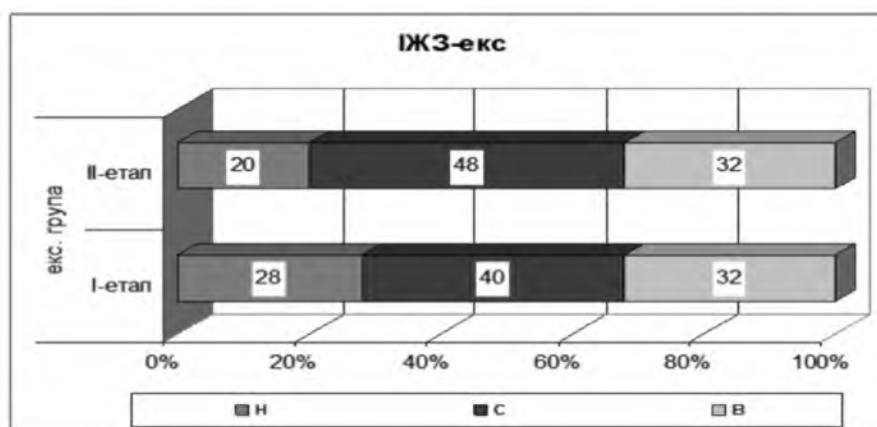

Рис. 1. Відсоткове співвідношення результатів за тестом «Індекс життєвої задоволеності» у експериментальній групі на першому та другому етапах дослідження

Надалі, на рисунку 2, представлені результати групи студентів, які не вивчали курс «Валеологія» (контрольна група).

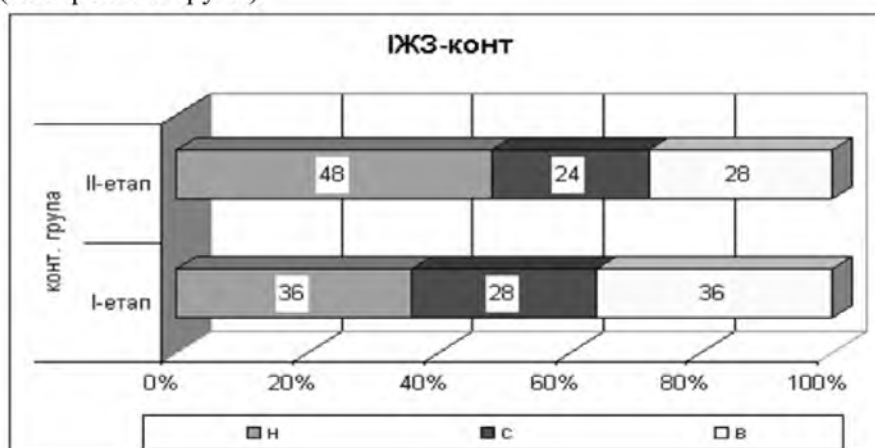

Рис. 2. Відсоткове співвідношення результатів за тестом «Індекс життєвої задоволеності» у контрольній групі на першому та другому етапах дослідження

Отримані результати свідчать про те що психологічний стан студентів знаходиться в межах норми, а індекс життєвої задоволеності – середній але ближчий до низького, обумовлений їхніми особистісними особливостями, системою відносин до різних сторін свого життя.

Отримані результати свідчать про те, що психологічний стан студентів, які не вивчали валеологію знаходиться в межах норми, а результати на другому етапі дослідження стали нижчими, ніж на першому. Знизився індекс життєвої задоволеності, це обумовлено їхніми індивідуальними особливостями, системою відносин до різних сторін свого життя.

У ході дослідження виявлено, що за індексом життєвої задоволеності – загальний психологічний стан та ступінь психологічного комфорту студентів, які вивчали валеологію вищий, ніж у студентів, які не вивчали цю дисципліну.

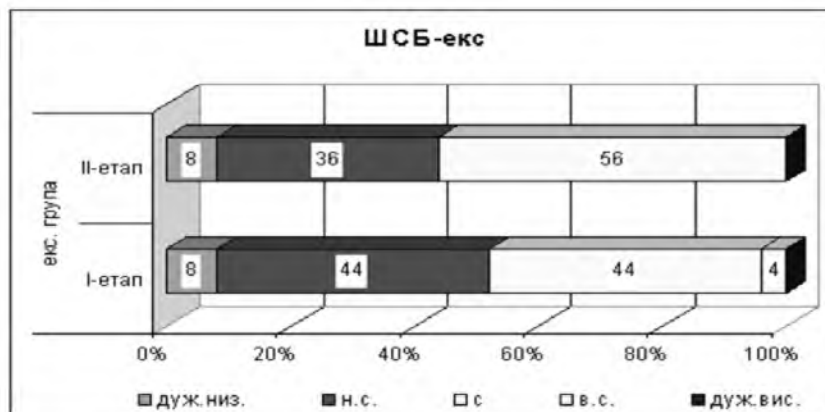

Рис. 3. Відсоткове співвідношення результатів за тестом «Шкала суб'єктивного благополуччя» у експериментальній групі на першому та другому етапах дослідження

Результати, представлені на рисунку 3, свідчать про те, що психологічний стан студентів знаходиться в межах норми, за шкалою суб'єктивного благополуччя – результат вище середнього, студенти, які мають такі показники характеризуються помірним суб'єктивним благополуччям та знаходяться в емоційному комфорті, це обумовлено їхніми власними переконаннями. Однак на другому етапі ми бачимо відсутність дуже високих показників, можливо для збереження цих позитивних результатів потрібно при викладанні курсу валеології ввести більше вправ на закріплення отриманих студентами знань.

Надалі, на рисунку 4, представлені результати групи студентів, які не вивчали курс «Валеологія» (контрольна група).

Стосовно студентів контрольної групи отримані результати свідчать про те що психологічний стан студентів контрольної групи знаходиться в межах норми, а шкала суб'єктивного благополуччя – результат середній, студенти з такими балами характеризуються помірним суб'єктивним благополуччям, обумовленим їхніми особистісними особливостями, системою відносин до різних сторін свого життя.

Отримані результати свідчать про те, що психологічний стан студентів, які не вивчали валеологію знаходиться в межах норми на першому етапі дослідження. Результати на другому етапі за середнім рівнем показників стали нижчими, ніж на першому етапі дослідження. Студенти з такими характеристиками мають помірне суб'єктивне благополуччя, що обумовлене їхніми індивідуальними особливостями.

Однак на другому етапі дослідження виявлено незначний відсоток дуже високих показників ніж на першому етапі. Це можливо пов'язано з доброю результативністю навчання або з покращенням будь – яких умов життя студентів.

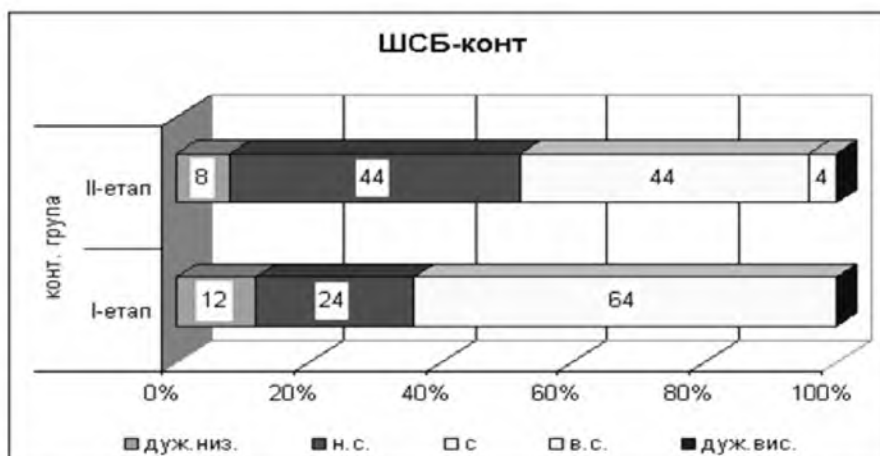

Рис. 4. Відсоткове співвідношення результатів за тестом «Шкала суб'єктивного благополуччя» у контрольній групі на першому та другому етапах дослідження.

Висновки й перспективи подальших досліджень у цьому напрямку

В результаті дослідження було встановлено, що за шкалою суб'єктивного благополуччя та індексом життєвої задоволеності загальний психологічний стан та ступінь психологічного комфорту студентів, які вивчали валеологію має більш позитивну динаміку, ніж у студентів, які не вивчали цей навчальний курс.

Таким чином, вивчення валеології сприяє підвищенню рівня психологічного здоров'я студентів технічного напрямку навчання за обраними показниками, і як наслідок – формує позитивне світосприйняття й оптимістичний погляд на життя. Перспективою подальшого наукового пошуку з цього напрямку може бути порівняння психологічних показників студентів технічного та гуманітарного напрямів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аргайл М. Психология счастья (Серия «Мастера психологии») / М. Аргайл. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 271 с.
2. Гончаренко М. С. Валеопедагогические основы духовности: Учебное пособие / М. С. Гончаренко. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2007. – 400 с.
3. Казанская В. Г. Педагогическая психология / В. Г. Казанская. – СПб: Питер, 2005. – 366с.
4. Лотова И. П. Психологические условия личностно-профессионального развития студентов ВУЗа / И. П. Лотова // Педагогика: Научно-теоретический журнал. – № 5, М., 2008. – С. 59–63.
5. Моляко В. О. Проблема психологічного здоров'я творчої особистості / В. О. Моляко, В. М. Белов, Ж. А. Рабчинський // Україна на порозі третього тисячоліття. Духовність як основа консолідації суспільства. – К., 1999. – Т. 14. – С. 234–240.
6. Никифоров Г. С. Психология здоровья / Г. С. Никифоров. – СПб., 2002. – 256 с.
7. Фресс П. Экспериментальная психология / П. Фресс, Ж. Пиаже. // Под ред. А. Н. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1975. – 283 с.
8. Шамина Р. М. Психология суб'єктивного благополуччя / Р. М. Шамина // Питання соціальної психології особистості. 2003. – № 4. – С. 27–41.
9. Шевченко Г. П. Система духовно-нравственного развития учащейся молодежи Украины / Г. П. Шевченко // Педагогика. – 2008. – № 9. – С. 114–120.

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ ТЕРАПИИ / ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ В УКРАИНЕ И В ЕВРОПЕЙСКОМ РЕГИОНЕ

Вьюн В. В., Истомин А. Г., Ткаченко А. В.

Харьковский национальный медицинский университет
Харьков, Украина

Статья посвящена актуальной проблеме профессиональной подготовки специалистов по физической реабилитации в Украине и в Европейском регионе. В связи со вступлением Украины в европейское образовательное пространство существует необходимость усовершенствования, разработки и внедрения механизмов сравнения отечественных и зарубежных образовательных стандартов. Это предоставит возможность для осуществления академической мобильности студентов и преподавателей с участием в международных программах обмена таких, например, как Erasmus.

Кроме того, рост требований к профессионализму выпускников высших учебных заведений обусловлен наличием конкуренции на рынке труда. В статье отмечается, что высшее образование должно работать в тесном сотрудничестве с общественными организациями специалистов в данной отрасли, так как это позволяет иметь тесную связь с реальной практикой и потребностями отрасли. В Украине такой общественной организацией является Украинская ассоциация физической терапии. Украинская ассоциация физической терапии, которая вступила в Международную организацию физической терапии в 2011 году, очертила три основные задачи на пути становления профессии физический терапевт/специалист по физической реабилитации в Украине. Отмечена важность и необходимость использования положительного зарубежного опыта в подготовке специалистов по физической реабилитации.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалист, физическая реабилитация, физическая терапия, Украина, Европейский регион.

Стаття присвячена актуальній проблемі професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні й у Європейському регіоні. У зв'язку із вступом України в європейський освітній простір існує необхідність удосконалення розробки й впровадження механізмів порівняння вітчизняних і закордонних освітніх стандартів. Це надасть можливість для здійснення академічної мобільності студентів і викладачів за участю в міжнародних програмах обміну таких, наприклад, як Erasmus.

Крім того, ріст вимог до професіоналізму випускників вищих навчальних закладів обумовлений наявністю конкуренції на ринку праці. У статті відзначається, що вища освіта повинна працювати в тісній співпраці із громадськими організаціями фахівців у даній галузі, тому що це дозволяє мати тісний зв'язок з реальною практикою й потребами галузі. В Україні такою громадською організацією є Українська асоціація фізичної терапії. Українська асоціація фізичної терапії, яка вступила в Міжнародну організацію фізичної терапії в 2011 році, окреслила три основні завдання на шляху становлення професії фізичний терапевт/фахівець із фізичної реабілітації в Україні. Відзначена важливість і необхідність використання позитивного закордонного досвіду в підготовці фахівців з фізичної реабілітації.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець, фізична реабілітація, фізична терапія, Україна, Європейський регіон.

The article is devoted to the actual problem of professional training specialists in physical therapy/physical rehabilitation in Ukraine and in Europe. Due to the entry of Ukraine into the European educational space there is a need of improvement, development and implementation of mechanisms for the comparison of domestic and international educational standards. This will provide an opportunity for the implementation of the academic mobility of students and teachers with the participation in international exchange programs such as Erasmus.

In addition, the growing demands for professionalism of graduates of higher educational institutions are caused by presence of competition in the labor market. The article notes that higher education should work in close cooperation with the experts from the public organizations in physical therapy/physical rehabilitation, as it allows to have a close connection with the actual practices and needs of this field. In Ukraine, such a public organization is Ukrainian Association of Physical Therapy, which joined to the International Organization of Physical Therapy in 2011 and outlines three main tasks on the way to becoming the profession of a physical therapist / expert in physical rehabilitation in Ukraine. It is highlighted the importance and the need of using the positive international experiences in training specialists in physical rehabilitation.

Key words: professional preparation, specialist, physical rehabilitation, physical therapy, Ukraine, European Region.

Актуальность. В 2015–2016 учебном году Харьковский национальный медицинский университет провел первый набор студентов по специальности «Здоровье человека», специализация «Физическая реабилитация», квалификация «Бакалавр». В связи со вступлением Украины в европейское образовательное пространство существует необходимость усовершенствования стандартов образования, разработки и внедрения механизмов сравнения отечественных и зарубежных образовательных стандартов. Это предоставит возможность для осуществления академической мобильности студентов и преподавателей с участием в международных программах обмена таких, например, как Erasmus [1].

Постановка проблемы и обсуждение. Постановлением Кабинета Министров Украины от 29 апреля, 2015 № 266 подготовка кадров в области физической реабилитации осуществляется при министерстве Здравоохранения по специальности «Физическая реабилитация» и образовательно-квалификационными уровнями «бакалавр» и «магистр» (до этого времени подготовка осуществлялась в отрасли знаний «Физическая культура, спорт и здоровье человека» по специальности «Здоровье человека»).

Исследованиями украинских ученых (Герцик А. М., 2009; Кунанец-Сварник О. О., 2010; Вовканич А. С., 2013) было показано соответствие отечественной специальности «специалист по физической реабилитации» в Национальном классификаторе Украины «Классификатор профессий – 2007» и интернациональным трактованием специальности «физический терапевт» Международного классификатора профессий ISCO – 08.

18–20 июня 2011 г. Украинская Ассоциация специалистов по физической реабилитации вступила в международную Конфедерацию Физической терапии на 17 генеральном собрании этой Конфедерации [2].

Украинская Ассоциация специалистов по физической реабилитации очертила три основные задачи, которые необходимо решить на пути становления профессии физический терапевт/специалист по физической реабилитации в Украине.

1. Реорганизовать и увеличить количество членов Украинской ассоциации специалистов по физической реабилитации (с 2011 года Украинская ассоциация физической терапии).

2. Разработать стандарты профессиональной деятельности специалиста по физической реабилитации в Украине, ориентируясь на требования Всемирной Конфедерации физиотерапевтов.

3. Добиться законодательного обеспечения деятельности специалистов по физической реабилитации в заведениях здравоохранения, признания профессии на общегосударственном уровне через создание рабочих мест для специалистов физической реабилитации Министерствами Здравоохранения, Образования и науки, а также в частной практике.

Что касается второй задачи, – разработки стандартов профессиональной деятельности и подготовки специалистов по физической терапии, – здесь можно ориентироваться на перечень общих европейских критериев практики физической терапии. Они разработаны Агентством Контроля Качества (Quality Assurance Agency) в сотрудничестве с представителями многих других медицинских профессий в Объединенном Королевстве Великобритании и со временем использованных Европейским регионом Мировой Конфедерации Физической Терапии (European Region – World Confederation for Physical Therapy) [3, 4].

В данном документе четко сформулированы профессиональные аспекты и освещено общее понятие физической терапии, которое включает систему образования и подготовки специалистов в области здравоохранения. В этом документе представлено описание и разъяснение характера и особенностей образовательных программ, профессиональной подготовки и медицинского обслуживания в сфере физической терапии. Он представляет собой определенное общее видение стандартов и условий присвоения квалификации или категории. В нем сформулированы характеристики и возможности тех, кто владеет такой

квалификацией и кто должен этим ожиданиям и требованиям отвечать. Этот документ – важный внешний источник информации для проектирования и разработки новых образовательных программ по физической терапии. Критерии являются общим руководством для очерчивания результатов определенной образовательной программы, но не является детальным учебным планом. Критерии дают пространство для разнообразия и гибкости в разработке образовательных программ и поощряют к инновационной деятельности в рамках согласованной общей концептуальной основы. Европейские критерии практики физической терапии также оказывают поддержку в реализации внутреннего контроля качества [5].

В Украине в 2013 году был принят Отраслевой стандарт высшего образования в отрасли знаний «Физическое воспитание, спорт и здоровье человека» направления подготовки «Здоровье человека» образовательно-квалификационного уровня «бакалавр», куда входила до 2015 г. специализация «специалист по физической реабилитации». Однако, в настоящее время, законодательная база постоянно меняется и не имеет четких правовых основ [6].

В настоящее время подготовка бакалавров по специальности «физический терапевт» (международное название), массажист-кинезитерапевт (во Франции) осуществляется в Европейском регионе на протяжении 3–3, 5–4 лет с содержанием программ от 180 кредитов ECTS (Германия, Австрия, Италия, Англия, Словения, Словакия, Чехия, Эстония, Болгария) до 240 кредитов ECTS (Испания, Бельгия, Греция, Ирландия, Польша, Португалия). Это обобщенные данные. Во многих странах подготовка бакалавров по физической терапии может осуществляться как 3, так и 4 года. На примере Польши: в Академии физического воспитания в Кракове студенты учатся 3 года (180 кредитов), а в Гданьском медицинском университете – 4 года (240 кредитов).

Необходимо отметить, что если в Украине подготовка специалистов по физической реабилитации ведется только в двух медицинских высших учебных заведениях (ВУЗ): Тернопольский государственный медицинский университет и Харьковский национальный медицинский университет, то в Польше, нашей ближайшей западной соседке – в 8 ВУЗах медицинского профиля и в 1 медицинском колледже. Кроме того, Высшая школа физиотерапии во Вроцлаве – первый частный ВУЗ в Польше, в котором готовят специалистов-физиотерапевтов.

С 2017 года во Франции и других странах Евросоюза физические терапевты обязаны будут пройти 1 курс медицинского образования (60) кредитов для повышения их конкурентоспособности [7].

Выводы. Необходимо отметить, что Единого стандарта в подготовке «физических терапевтов» в Евросоюзе не существует, имеют место различные учебные планы и каждая страна в рабочем порядке проводит реформы в сфере подготовки специалистов по физической терапии, ориентируясь на запросы общества, требования Болонской декларации, общие европейские критерии практики физической терапии. Способы и методы подготовки физиотерапевтов в Европе и Украине имеют значительные различия. Сходные моменты – это: сходное количество кредитов в украинском стандарте подготовки бакалавров по физической реабилитации, примерно одинаковая учебная нагрузка в неделю (около 21 часа в неделю), сходные компетенции специалистов.

Таким образом, для реализации позитивных тенденций в высшем образовании Украины необходимо изучение международного опыта подготовки специалистов, которое требует критического анализа достижений образовательных систем зарубежных стран и адаптации этих достижений к национальным нуждам. В связи с этим сотрудничество в подготовке физических терапевтов/специалистов по физической реабилитации является интересным и взаимовыгодным.

ЛИТЕРАТУРА

1. Глобализация образования: компетенции и системы кредитов / под общ. ред. Ю. Б. Рубина. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшн», 2005. – 490 с.

2. Герцик А. М. Фахівець з фізичної реабілітації, чи фізичний терапевт: національне та міжнародне тлумачення назв професій / А. М. Герцик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 10. – С. 21–24.
3. Европейская сеть по подготовке физиотерапевтов в Высшей школе. European Network of Physiotherapy in Higher Education. Режим доступа: <http://enphe.org/>
4. Европейский регион Международной конфедерации физической терапии. European Region of the World Confederation for Physical Therapy / Physiotherapy. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.erwcpt.eu/>
5. WCPT – World Confederation for Physical Therapy. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wcpt.org/sites/wcpt.org/files/files/WCPT_Description_of_Physical_Therapy-Sep07-Rev_2.pdf
6. Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» з напрямку підготовки 6.010203 „Здоров’я людини» : галузевий стандарт вищ. освіти України із галузі знань 0102 „Фізичне виховання, спорт і здоров’я людини» / розроб. : Дутчак М. В., Благій О. Л., Василенко М. М., Вовканич А. С., Данилевич М. В., Жданова О. М. [та ін.]. – Офіц. вид. – [Введ. вперше ; чинний від 28.05.2013 № 618]. – К. : М-во освіти і науки України, 2013. – 60 с.
7. Pierre Trudelle. Réforme LMD des études de kinésithérapie en France (Реформа підготовки магістров-кінезитерапевтов во Франції). [Електронний ресурс]. Режим доступа: http://www.actukine.com/author/Pierre-Trudelle/?start_liste=20

УДК 613.1

АНАЛІЗАТОРИ – СИГНАЛІЗАТОРИ НЕБЕЗПЕК

Голозубова О. В., Нечитайло Л. Г.

Балаклійська філія Комунального закладу

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Харків, Україна

У статті розглянуті ризики для життя людини, пов’язані з роботою аналізаторів. Визначено структуру аналізаторів людини. Представлено причини виникнення кольорових розладів, різні види порушень сприйняття кольорів, світловідчуття, типи порушень рефракції.

Авторами проаналізовано види порушень роботи слухового, нюхового, смакового аналізаторів, які ведуть до певних ризиків; виділено порушення роботи цих аналізаторів, які є нормою для людини.

Ключові слова: аналізатор, небезпека, трикомпонентна теорія сприйняття кольорів, порушення сприйняття кольорів, рефракція, види порушень роботи аналізаторів, які ведуть до певних ризиків.

В статье рассмотрены риски для жизни человека, связанные с работой анализаторов. Определена структура анализаторов человека. Представлены причины возникновения цветных расстройств, различные виды нарушения восприятия цветов, мироощущения, типы нарушений рефракции.

Авторами проанализированы виды нарушений работы слухового, обонятельного, вкусового анализаторов, которые ведут к определенным рискам; выделены нарушения работы этих анализаторов, которые являются нормой для человека.

Ключевые слова: анализатор, опасность, трехкомпонентная теория цветоощущения, нарушение восприятия цветов, рефракция, виды нарушений работы анализаторов, которые ведут к определенным рискам.

The article describes the risks to human life associated with the function of analyzers. The structure of analyzers has been defined. Presented the causes of colored disorders, various disorders of color perception, lightsensitivity, types of refractive disorders.

The authors analysed infringements of auditory, olfactory, gustatory analyzers, leading to certain risks which are normal for human body.

Keywords: analyzer, danger, three-component theory of color perception, color perception disorders, refraction, infringements of the analyzers, leading to certain risks.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку цивілізації зворотною стороною науково-технічного, соціального, економічного прогресу є підвищення ризику виникнення та негативного впливу небезпеки на життєдіяльність людини і стан навколишнього середовища. Саме небезпека – явище, об'єкт або процес, здатний за певних умов нанести шкоду здоров'ю людини безпосередньо або побічно. Тому актуальним залишається питання отримання інформації про небезпеки життєдіяльності людини за рахунок визначення їх кількісної оцінки, що дасть максимально повне уявлення про ступінь загрози цих ризиків життю і здоров'ю людини і визначить найбільш ефективні засоби захисту людини від них.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання сутності, принципів побудови та функцій сенсорних систем (аналізаторів) привертали увагу багатьох науковців: Н. С. Благовещенської, Г. Гельмгольца, І. М. Сеченова, І. П. Павлова, І. С. Кучерова, В. Г. Морозової, І. Мюллера, Л. І. Плаксіної та ін.. Але недостатньо приділено уваги дослідженню ризиків для життя і здоров'я людини, до виникнення яких приводять порушення в роботі аналізаторів.

Метою статті є систематизація порушень у роботі аналізаторів, які несуть в собі ризик для життя і здоров'я людини.

Виклад основного матеріалу. Доцільна та безпечна діяльність людини базується на постійному сприйнятті та аналізі інформації про довкілля і свій внутрішній стан за допомогою сенсорних систем чи аналізаторів. Саме останні є сигналізаторами різноманітних видів і рівнів небезпек. Розглянемо деякі характеристики сенсорних систем, які мають найбільше значення у забезпеченні безпеки життєдіяльності.

Зоровий аналізатор – це сукупність взаємопов'язаних структур, які забезпечують сприйняття енергії світлового випромінювання з довжиною хвилі від 380 до 770 нм [1]. Існує велика кількість причин і факторів, які призводять до порушення роботи зорової сенсорної системи або погіршення зору, що є певним ризиком для здоров'я людини.

Але, для того щоб розібратися з порушеннями сприйняття кольорів, бажано спочатку ознайомитися з природою кольорового зору. Класичною стала трикомпонентна теорія сприйняття кольорів відомого німецького фізіолога Г. Гельмгольца [1; 2], згідно з якою у сітківці ока є три види колбочок, які сприймають синій, червоний і зелений кольори. Різноманітні сполучення збудження колбочок призводять до відчуття проміжних кольорів (помаранчевого, жовтого тощо), а рівномірне збудження всіх трьох видів колбочок дає відчуття білого кольору. Чорний колір сприймається в тому випадку, якщо колбочки не збуджуються. Підтвердження дана теорія одержала в 1959 році, коли експериментально було встановлено, що в сітківці ока одні колбочки містять пігмент із максимумом поглинання в синій частині спектра, а інші – в червоній, треті – в зеленій. Виходячи з положень викладеної теорії, якщо окремі види колбочок або всі одразу не виконують свої функції, то це призводить до виникнення певних порушень у сприйнятті кольорів людиною. Зазначені порушення можуть бути загрозовими для людини, тому що кольори часто використовують в якості носія інформації про певні небезпеки, які можуть загрожувати здоров'ю та життю людей, тому виключно важливо своєчасно та вірно їх інтерпретувати. Прикладом можуть слугувати застосування кольорів та знаків безпеки на підприємствах. Їх основне призначення полягає у приверненні уваги працівників до тих елементів обладнання, які можуть бути джерелами небезпек. Також колір впливає на емоційну сферу людини, на продуктивність праці, що може бути використано дизайнерами при оформленні робочих місць.

Існують такі порушення сприйняття кольорів, які здатні завдати шкоди людині [5]:

- монохроматичний зір (повна нездатність розрізнити кольори, сприйняття навколишнього світу в чорно-білих і сірих кольорах);
- дихроматичний зір (порушення сприйняття одного з кольорів – найчастіше червоного або зеленого); у цьому разі підбір всіх кольорів відбувається шляхом змішування двох основних кольорів (це дальтонізм);

– трихроматичний зір (здатність розпізнавати основні кольори зберігається, але порушується сприйняття кольорових відтінків) – для людини це практично норма.

Ще одна здатність ока сприймати світло різної яскравості. Світовідчуття відрізняють від сприйняття кольору, оскільки світлові відчуття не мають кольорового тону. Все різноманіття світлових відчуттів вичерпується кольорами – білим, чорним і сірими будь-якої яскравості.

Порушеннями сприйняття світла, ризикованими для життя людини, є часткова втрата світловідчуття (наприклад, гемералопія – порушення сутінкового зору) та повна втрата світловідчуття (сліпота).

Для отримання чіткого зображення предметів на різній відстані від людини, оптичний апарат ока має здатність заломлювати світлові промені, які через нього проходять, фокусуючи їх на сітківці. За умов нормальної рефракції промені світла від предметів збираються на сітківці [1].

Відомо, якщо мають місце будь-які порушення рефракції, це призводить до певних спотворень у сприйнятті як розміру предметів, так і відстані до них, що надто небезпечно для людини, оскільки її реакції на небезпечні об'єкти, особливо ті, які пересуваються, будуть уповільненими, а це може коштувати їй життя.

Виділяють наступні типи порушень рефракції, які є ризиком для життя людини [4]:

– міопія (короткозорість) – світлові промені від предметів фокусуються попереду сітківки; у цьому випадку людина бачить добре близько розташовані предмети, а розташовані на відстані – погано;

– гіперметропія (далекозорість) – світлові промені від предметів фокусуються за сітківкою; у цьому випадку людина бачить добре далеко розташовані предмети, а близько розташовані – погано;

– астигматизм – це порушення зору, пов'язане з нерівномірним заломленням світла рогівкою чи кришталиком. Зображення при цьому нечітке і викривлене, знижується гострота зору;

– гетеротропія (косоокість) – це захворювання очей пов'язане з відхиленням ліній зору одного ока від спільної точки фіксації з порушенням бінокулярного зору.

Можна народитися абсолютно здоровою людиною і, нехтуючи станом своїх очей, отримати різні порушення.

Слуховий аналізатор сприймає звукові сигнали, трансформує механічну енергію звукових коливань у нервові збудження, що суб'єктивно сприймається як звукове відчуття.

Розрізняють такі види порушень роботи слухового аналізатора:

– стійкі порушення слуху – можуть бути наслідком фізіологічних процесів в організмі людини (стареча туговухість) або механічних ушкоджень слухового аналізатора (які частіше за все виникають у результаті тривалого впливу значних рівнів шумів (наприклад, робота у штампувальному цеху) або перенесених захворювань (наприклад, корі, скарлатини та ін.).

– глухота – може бути вродженою або надбаною внаслідок захворювань (наприклад, внутрішнього вуха й слухового нерва, глухота при цьому може бути як на одне, так і на обидва вуха) або в результаті впливу шуму великої інтенсивності (наприклад, вибух).

Порушення слуху позначаються в першу чергу на ефективності мовної комунікації людини, ізолюють її від навколишнього світу і порушують нормальну життєдіяльність.

Нюховий аналізатор здійснює сприйняття й аналіз пахучих речовин, хімічних подразників зовнішнього середовища, а також прийнятої їжі [3]. Багата палітра запахів, що оточують людину, відіграє надзвичайно важливу роль у сенсорній аферентації ЦНС, в організації багатьох усвідомлених і неусвідомлюваних реакціях організму. Чутливість людини до запаху залежить від виду пахучої речовини, її концентрації, місцезнаходження (наприклад, у воді, повітрі), температури, зволоження, швидкості руху повітря, тривалості впливу та інших факторів [4].

Розрізняють такі види порушень роботи нюхового аналізатора, які ведуть до певних ризиків:

- паросмія – неправильне сприйняття запахів;
- гіпосмія – зниження гостроти нюху (пориг сприйняття запаху зростає) в результаті захворювання слизової оболонки носа або нюхового нерва. Вона може бути повною (зниження гостроти нюху до всіх запахів) або частковою (зниження гостроти нюху до певних запахів);
- агнозія – нюхові галюцинації за відсутності пахучих речовин;
- гіперосмія (загострення нюху (пориг сприйняття запаху тимчасово знижується) – для людини це практично норма;
- аносмія – відсутність сприйняття запахів, яка найчастіше виникає при анатомічних змінах у порожнині носа (поліпи, запальні процеси тощо).

Смак – відчуття, яке виникає в результаті дії хімічних подразників (харчових і нехарчових речовин) на рецептори язика й ротової порожнини. Смак є складним відчуттям, оскільки хімічні подразники сприймаються в комплексі з термічними, механічними й нюховими [1]. Смаковий аналізатор аналізує, контролює якість їжі, стимулює секрецію травних залоз і всього апарата травлення.

Види порушень роботи смакового аналізатора:

- агевзія – втрата смакових відчуттів (наприклад, у результаті ураження провідникового апарату й центрального відділу смакового аналізатора);
- гіпогевзія – зниження смакової чутливості;
- гіпергевзія – підвищення смакової чутливості (наприклад, у результаті мікроушкоджень поверхні язика – це практично норма для людини;
- дисгевзія – зіпсування сприйняття смакових подразників (солонке здається солоним), що є симптомом деяких захворювань травної системи.

Смакові відчуття сприяють підтриманню сталості хімічного складу організму людини. Від смаку, як і від запаху, залежить, чи буде з'їдена їжа чи ні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, при порушенні роботи сенсорних систем (аналізаторів) виникають складнощі сприймання, уявлення та з'являються ризики для життя людини. Своєчасне усунення порушень у роботі аналізаторів дасть змогу своєчасно розпізнавати потенційні небезпеки, оцінювати їх, уникати ризиків. До перспективи подальших досліджень можна віднести вивчення широких можливостей різних методів і технологій профілактики порушень роботи аналізаторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агаджанян Н. А. Основы физиологии человека / Н. А. Агаджанян. – М.: РУДН, 2001. – 408 с.
2. Кольер Дж. А. Б. Оксфордский справочник для клиницистов / Дж. А. Б. Кольер, Дж. М. Лонгмор, Дж. Г. Харвей. – М.: Медицина, 2000. – 992 с.
3. Плужников М. С. Среди запахов и звуков / М. С. Плужников, С. В. Рязанцев. – М.: Молодая гвардия, 1991. – 142 с.
4. Федюкович Н. И. Анатомия и физиология человека / Н. И. Федюкович. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 416с.
5. Светоощущение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://medwiki.org.ua/search>.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Горяня Л. Г.¹, Саратовський В. В.²

¹Університет менеджменту освіти, Національна академія педагогічних наук України

²Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

Дрогобич, Україна

У статті наводяться роздуми авторів про шляхи активізації інноваційних екологічних процесів в економіці та українському суспільстві в цілому в світі концепції сталого (ноосферного) розвитку. Звертається увага на необхідність консолідації інтелектуального потенціалу для стратегічної роботи з формування інноваційної культури українського суспільства і соціальної мобілізації населення для здійснення прориву до нової якості життя.

Ключові слова: культура, сталий екологічний розвиток, ноосферний розвиток, інноваційний розвиток, інноваційно-інтелектуальний потенціал.

В статті приводяться роздуми авторів о путях активизации инновационных экологических процессов в экономике и украинском обществе в целом в мире концепции устойчивого (ноосферного) развития. Обращается внимание на необходимость консолидации интеллектуального потенциала для стратегической работы по формированию инновационной культуры украинского общества и социальной мобилизации населения для осуществления прорыва к новому качеству жизни.

Ключевые слова: культура, определенное экологическое развитие, ноосферное развитие, инновационное развитие, инновационно-интеллектуальный потенциал.

The article examines stages of development of the post-industrial, information-intellectual world society where the level of innovative activity in ecological-economic work favours the country's progress in the competitive dynamics of the world hierarchy.

The authors attempt to prove the role of ecological culture as a health-protecting factor of human activities.

Keywords: culture, ecologically sustainable development, noospheric development, innovative development, innovative-intellectual potential.

Постановка проблеми. Для України, яка задекларувала інноваційний шлях поступу і прорив на цьому шляху, надзвичайно важливо знайти способи активізації інноваційних процесів як в соціально-економічній, так і в екологічній сфері та знайти оптимальні можливості переходу на інноваційну стратегію ХХІ століття – стратегію сталого (збалансованого, стійкого, екологічно безпечного, гармонійного) розвитку, використавши ноосферну ідею академіка В. І. Вернадського щодо безпеки життєдіяльності та екологічної безпеки суспільства. Інтеграція різних підходів і поглядів на одну цілісну, навіть дуже складну проблему (ми маємо спеціалізуватися не по науках, а по проблемах; академік В.І. Вернадський), впровадження зрозумілої всім міждисциплінарної термінології, оприлюднення узагальнюючих висновків прискорить можливість нинішнім і майбутнім управлінцям реалізувати оптимальні стратегії з метою зміни вектору нестабільності, до якої країна прийшла через втрату керованості, на шлях до сталого екологічно безпечного розвитку.

Мета запропонованої статті полягає у визначенні шляхів активізації кадрового інтелектуально-інноваційного потенціалу та формування Національної інноваційної системи для прискорення переходу України на засади сталого (ноосферного) розвитку.

Необхідність активізації формування екологічної культури в Україні для збереження здоров'я людства. Нині в руслі нової парадигми розвитку планетарної цивілізації в ХХІ столітті відбувається переоцінка основних цінностей соціо-еколого-економічного розвитку. Від економічної спрямованості суспільство переходить до інноваційно-економічної; від нагромадження матеріального багатства (що стало «хворобою споживацтва» у розвинутих країн Заходу) як основи особистого добробуту – до опрацювання

інформації як основи суспільного прогресу; від прибутку та конкуренції як основних рушіїв кількісного економічного зростання, до співпраці та солідарності задля виживання й поліпшення якості життя; від використання природи як джерела ресурсів та комфорту до надання їй якості самоцінності; від безвідповідального «підкорення» природи – до формування і реалізації принципів мудрості екологічного імперативу (Микита Мойсеев).

Світове співтовариство, як і українське суспільство починає усвідомлювати, що не так володіння матеріальними благами, як володіння інформацією та інтелектуальним потенціалом визначають місце людини в сучасному суспільстві, місце країни в сучасному світі. Інвестиції в людській (соціальний) потенціал і формування на цій основі інтелектуального капіталу суспільства перетворюються на пріоритетний загальнонаціональний інтерес України і є справою національної безпеки, стратегічним фактором конкурентоспроможності країни [1, 2].

Проте, за свідченням ВООЗ, в Україні населення, котре проживає у бідності – 41%, помирає від серцево-судинних хвороб – 49%, у тому числі від загальної кількості смертей в європейських показників – 53% належить також Україні, від інсультів потерпає – 20–25% хворих, а 15% страждають від тяжких форм інвалідності до кінця своїх днів. У Європі 20–25% населення хворіють на діабет і не отримують адекватного лікування. Судячи із отриманих даних поширеність легеневих хвороб спостерігається у 2–2,7% населення. Причиною цього, у більшості випадків, є недостатня фізична активність, тютюнокуріння, ожиріння, хронічний алкоголізм, а тепер ще наркоманія, ВІЛ/СНІД. [1]. Тож покращення способу життя серед груп ризику є основними профілактичними чинниками їх припинення.

Головними принципами досягнення здорового способу життя українців є розробка, впровадження, та підкріплення фінансовими ресурсами, у провідних країнах Європи, національної політики духовного, фізичного та соціального оздоровлення населення України.

Справедливого розподілу природних благ у межах одного покоління та між поколіннями, поліпшення здоров'я людей, тобто переходу на інноваційний шлях розвитку – прийняту світовим співтовариством стратегію СР.

Активізація формування екологічної культури, що в кінцевому результаті веде до інновацій, передбачає цілісну систему наукових, технологічних, організаційно-управлінських, фінансових, комерційних, а також соціально-психологічних та стратегічних педагогічних заходів. Інновація – це і сам процес реалізації нововведення (так звані «технології просування») [3, 4]. А в широкому державному розумінні «інновація» – це синонім успішного розвитку економічної, соціально-екологічної, управлінської, освітньої, інтелектуально-духовної та інших сфер на базі різноманітних нововведень. Економісти виділяють п'ять типів інновацій: впровадження нового продукту; нового методу виробництва; створення нового ринку; освоєння нового джерела доставки сировини; реорганізація структури управління. Переносючи цю схему в макро-масштаб всієї країни, можна сказати: саме реорганізація системи управління (структура системи не відповідає новим більш складним функціям!) є в Україні однією з тих слабких ланок, зміцнивши яку, можна змінити вектор руху від нестабільності, енерго- та ресурсозатратності до сталого екобезпечного розвитку. Це – програма мінімум, яку треба здійснювати негайно, і реалізація якої не потребує великих матеріальних затрат, а лише мудрих колективних соціальних зусиль, про що сказав Президент України в своїй інавгураційній промові. Програма-максимум, яку потрібно задіювати негайно і здійснювати разом з програмою-мінімум – це підготовка суспільства до поступу вперед, інституціалізація під визначену мету, формування «концептуальної влади» на ідеях Sustainable development, використовуючи наукові розробки вчених: Л. Мельника, Б. Буркинського, А. Шапара, М. Голубця, Б. Данилишина, О. Білоруса, доповнюючи «реалізаційну частину» (як реалізовувати?) напрацюваннями соціологів та психологів, залучаючи до роботи громадських активістів. Після вірної «векторизації» (відповідно до загальної стратегії) для надання динаміки суспільному поступу важливо вміло

здіяяти метод соціальної мобілізації, разом з представниками ЗМІ, педагогами, психологами та громадськими активістами [4].

Реалізація програми-максимум пов'язана з перебудовою системи освіти і науки (реорганізація системи центрального управління освітою і наукою здійснюється вже на першому етапі, тобто на етапі програми-мінімум), що розкріпачує кадровий інтелектуальний потенціал, мотивує його до активної діяльності, тобто трансформує в інтелектуально-інноваційний капітал, впроваджуючи ідеї, закладені в програмі Президента України, а на міжнародному рівні в Доповіді Римському клубу «Немає меж навчанню» (Дж. Боткін та ін., 1979, в Програмі ООН «Десятиліття освіти для сталого розвитку (2005–2014)») [5].

Формування екологічної культури суспільств як феномен збереження здоров'я людини. Зараз вчені говорять про такий інтегральний суспільний феномен як екологічна **культура суспільства** (ЕКС). «Історія розвитку світової економіки показує, що стійкий розвиток виробництва в довгостроковому періоді залежить не стільки від ресурсних можливостей, скільки від інноваційної діяльності і її результатів у конкретній сфері. З одного боку, сама по собі інноваційна діяльність є особливим фактором виробництва, що об'єднує всі інші фактори в єдину економічну систему задля отримання прибутку [5]. З другого боку – залучені сьогодні у виробництво праця і капітал змінюють свою якість і продуктивність не лише на базі нових технологій, що дозволяють різко підвищити рівень господарювання, а в контексті світових цивілізаційних процесів – розвиток сучасної культури, взаємозбагачення і переплетення національних культур та інше. Отже, маються всі підстави говорити про формування нової «якості культури, що має в своїй основі інноваційність» [6]. Збагачуючи класичну теорію менеджменту принципом відповідальності (П. Друкер) та впроваджуючи нову етику (А. Швейцар, О. Леопольд та ін.), стимулюючи розвиток креативності як засобу виживання, в світовому суспільстві зароджується інноваційна культура екологічного спрямування задля гармонійного його розвитку у XXI столітті.

Для формування екологічної культури українського суспільства необхідно задіяти державну програму формування ЕКС, розробивши та реалізуючи послідовну та ефективну **державну інноваційну політику** (ДІП) як одного з ключових факторів формування ЕКС. Якщо немає держави чи такої політики, то нація приречена [1]. При реалізації цих програм обов'язковим є створення надійної та інформативної **системи моніторингу**.

Без принципу зворотного зв'язку система управління не може ефективно працювати.

Щоб ефективно запрацювала **національна інноваційна система** (НІС) потрібно не лише прийняти концепцію її формування (що успішно зроблено цілеспрямованою і наполегливою діяльністю Міжнародної Академії культури безпеки та здоров'я), а й **зняти гальмівні чинники і подолати спротив**. Процес формування інноваційно сприятливого середовища в суспільстві, особливо українському, дуже складний, про що говориться в багатьох наведених у списку використанх публікацій. Сучасні тенденції становлення та розвитку НІС в Україні не відповідають постіндустріальному вектору глобальних перетворень. Відсутність чіткої концепції інноваційних національних пріоритетів, цілеспрямованого послідовного та системного управління інноваційними процесами з боку держави, незадовільне інституційне забезпечення екологічних зрушень, нестабільність, фрагментарність і суперечливість нормативно-правової бази екологічної діяльності. Існування системних проблем у розвитку наукової та науково-технічної сфери, деградація інтелектоємних секторів національної економіки, нехтування інноваційним потенціалом української науки та освіти, незадовільне фінансування наукової та науково-технічної діяльності, наслідком чого стало формування моделі економіки, яка за своїми базовими характеристиками не потребує інновацій, не формує внутрішній платоспроможний попит на інноваційну продукцію та не має стимулів для інвестицій у людський капітал тощо. Нерозвиненість та функціональна неповнота інфраструктури інноваційної діяльності, представлена лише окремими типами інноваційних структур. Низька інноваційна активність вітчизняного бізнесу. Неготовність України до повноцінної інтеграції у глобальну інноваційну систему. За даними Світового економічного форуму, індекс готовності

суспільства до функціонування в глобальних мережах в Україні в 2003–2004 р. становив 2,96, в той час, як у США цей показник досягнув 5,50; Сінгапурі – 5,40; Фінляндії – 5,23; Німеччині – 4,85; Франції – 4,60; Естонії – 4,25; Словенії – 3,99; Чехії – 3,80; Польщі – 3,81; Китаї – 3,38; Росії – 3,19; Болгарії – 3,15; Сербії – 2,98 при мінімальному показнику 2,09 (Чад).

Отже, є нагальна потреба в активізації діяльності української держави з метою подолання спротиву інноваційним процесам, у стимулюванні інноваційно-інвестиційних зрушень в економіці та інших сферах, що впливають на НПС, в планомірному формуванні екологічної культури суспільства. Адже, саме рівнем ЕКС визначається місце держави у світовій геополітичній та гео економічній системі. Зараз в глобальній світовій системі виділилося три «кола країн»: перше коло – 30 країн, технологічних лідерів, які генерують вищі технології; друге коло – 20 країн, які здатні використовувати високі технології; третє коло – це понад 150 держав, які «не здатні» до саморозвитку й прогресу і приречені на бідність [5].

Саме ЕКС забезпечує сприйнятливість людьми, а на вищому рівні – державою, нових ідей, готовність і здатність до підтримки та реалізації нововведень у всіх сферах життя. Підвищуючи рівень ЕКС можна реально добитися в сфері конкретної економіки – прискорення і підвищення ефективності впровадження нових технологій і винаходів; в сфері управління – реальної протидії бюрократичним тенденціям та просування ідеї «екологізації» в промисловості, агросфері, суспільній свідомості тощо; в сфері освіти – сприяння розкриттю інноваційного потенціалу особистості, соціальної групи, суспільства; в сфері науки – задіяння творчої колективної евристичної діяльності наукових груп для поступу до соціального прогресу; у сфері культури – оптимізація співвідношення між традиціями та оновленням, різними типами та видами культур. ЕКС є інтегральним параметром і відображає ціннісну орієнтацію людей, закріплену в мотивах, знаннях, вміннях, навичках творчої діяльності, в компетентності людей (тобто здатності їх творчо вирішувати складні проблеми), а також в нормах поведінки, толерантності до інакшості, до творчих людей («білих ворон») тощо. При цьому важливо поступово змінювати несприятливі для виживання нації ментальні риси, доповнюючи їх «новими» цінностями (солідарності, колективізму, здатності надійно працювати в групі, в команді не лише «за 20 хвилин до розстрілу», пріоритетності духовних начал над матеріальним та ін.). При реалізації проектів такої спрямованості необхідно задіяти як рушійні сили громадські організації, просвітницькі центри, інтелектуальні осередки, «фабрики думки» (Валерій Хорошковський), використовуючи інтерактивні методи та «тонкі» інтелектуальні технології, а також вже відомі методи «мозкового штурму», синектики, метаплану та ін.

ЕКС показує рівень діяльності відповідних соціальних інституцій (сім'ї, школи, церкви, науки, системи управління на всіх рівнях і т. п.), а також ступінь задоволення людей соціально-психологічним кліматом в кожному мікросоціумі, задоволення своєю діяльністю, її результатами.

Екологічна культура суспільства починається із «інноваційного вчителя», здатного розбудити, сформулювати екологічне творче мислення школярів, інноваційної школи та інноваційного ВНЗ. Інноваційність у зазначеному розумінні поняття близьке до поняття творчість, креативність. Але це не просто формулювання нових ідей чи теорій, а ще й практичне втілення ідей в кінцевому продукті – інновації, яка доводить на практиці свою ефективність (економічні інновації – на ринку, соціальні інновації в соціальному прогресі народу, держави).

В українській економіці опір інноваціям особливо сильний з причин нерозвинутості ринкового інституціоналізму. На ментальному рівні механізм опору інноваціям спирається на традиційні структури колективної пам'яті (архетип), етносу (народу) або політичної нації. Саме вони активізують сукупність різнорідних факторів гальмування: економічних, соціальних, психологічних, політичних, культурно-цивілізаційних. Ці фактори безпосередньо впливають на осіб, які приймають рішення [6].

Висновки

Підсумовуючи наведене ми дійшли таких висновків: 1) рушійною силою соціального прогресу нині стає «сукупний інтелект нації» (інтелігенція); 2) наукове забезпечення інноваційного шляху розвитку України зі сторони вчених економістів, соціологів, екологів, психологів педагогів може бути здійснено за умови серйозного реформування системи управління освітою і наукою; формування потужної мотиваційної системи; 3) система управління державою повинна бути сприятливою до наукових інновацій, вміти їх інтегрувати в цілісну структуру, здійснити консолідацію наявного кадрового інтелектуально-інноваційного потенціалу як рушійної сили соціального прогресу; громадянсько-державне партнерство дозволить провести соціальну мобілізацію широких верств населення та реалізувати програму ноосферного розвитку задля підвищення якості життя, благополуччя українського народу, впровадження здоров'язбережувальних технологій у заклади освіти всіх рівнів акредитації (програма «Україна для людей»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаліло Я. А. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь) / Я. А. Жаліло // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.niss.gou.ua/Table/Zhalilo21/003.htm> 27.07.2008
2. Яндиев М. И. Аналитический обзор «Инновации в России», 16.10.2003 // Социально-гуманитарное и политологическое образование / М. И. Яндиев. – [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.humanities.edu.ru/index.html> 08.2008.
3. Бондаренко М. Ф. Информационному обществу – гуманистично-инновационное образование / М. Ф. Бондаренко // «Университеты: Наука и просвещение»/ [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://www.universitates.kharkov.ua/arhiv/2003_3/index2003_3.html 09.2008
4. Шевчук В. Я. Екологічне управління / В. Я. Шевчук та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
5. Botkin J. Elmandjra M., Malitza M. No limits to learning. A Report to the Club of Romi. – Oxford. ets., 1979. – 432 p.
6. Каракай Ю.В. Инновационная деятельность как составляющая инновационной культуры / Ю. В. Каракай. // Развитие инновационной культуры общества... Матер. II науч.-практ. конф. – Симферополь: «Азгол-Пресс», 2007. – С. 5–8.

УДК 613:398.3+008.16

ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СУСПІЛЬНИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ, ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ ЗАКОНІВ

Євсєєва О. В.

Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка
Прилуки, Україна

Суспільні проблеми загострюються, життя ускладнюється, а здоров'я українців погіршується. Зазначене спонукає до розгляду мало вивченої проблеми можливостей вирішення окремих суперечностей сучасного українського суспільного життя через вивчення, осмислення і використання в практичному житті Кона, Покона і Заповідей прадавніх слов'ян. Аналізуються окремі суперечності сучасного життя українців (знецінення національних мовних пріоритетів, негативні сторони способу життя – алкоголізм, наркоманія, громадянські шлюби, гендерна рівність, нищення природи і відчуження людини від неї, ігнорування відомих законів співжиття людини з природою, погіршення здоров'я поряд з високими технологіями, комп'ютеризацією всіх сфер буття суспільства) і пропонується один із шляхів їх вирішення через пізнання всіма членами суспільства сутності праслов'янських Заповідей, Кона, Покона, викладених у ведичній літературі. Виявляються особливості смислів, закладених слов'янами у Коні, Поконі, Заповідях і сутність сучасного трактування наукових законів. Наводяться приклади окремих Заповідей. Характеризуються виділені автором різні групи Заповідей – Заповіді щодо Всесвіту, Світу;

щодо Богів; щодо Роду, Родини, родового коріння, Рідної Землі; Заповіді щодо чистоти роду і крові – заповіді Рита; Заповіді щодо Сім'ї; щодо Життя; щодо Довкілля. У висновку констатується, що певна частина українців починають жити згідно праслов'янських Заповідей, повертаючись до життя в природі, до створення Родових помість і Простору Любові, народження здорових дітей.

Ключові слова: суспільні суперечності, здоров'я людини, Кон, Покон, Заповіді, закони. Общественные проблемы обостряются, жизнь усложняется, здоровье украинцев ухудшается. Указанное направляет к рассмотрению мало изученной проблемы возможности решения отдельных противоречий современной украинской общественной жизни через изучение, осмысление и использование в практической жизни Кона, Покона и Заповедей прадавних словян. Анализируются отдельные противоречия современной жизни украинцев (обесценивание национальных речевых приоритетов, отрицательные стороны способа жизни – алкоголизм, наркомания, гражданские семи, гендерное равенство, уничтожение природы и отчуждение человека от нее, игнорирование известных законов жизни человека с природой, ухудшение здоровья наряду с высокими технологиями, компьютеризацией всех сфер бытия общества) и предлагается один из путей их решения через познание всеми членами общества сущности праславянских Заповедей, Кона, Покона, изложенных в ведической литературе. Выявляются особенности смыслов, заложенных словянами в Коне, Покоме, Заповедях и сущность современного трактования научных законов. Приводятся примеры отдельных Заповедей. Характеризуются выделенные автором разные группы Заповедей – Заповеди по отношению ко Вселенной, Мирозданию, Богам; по отношению к Роду, Семье, родовым корням, Родной Земле; Заповеди чистоты рода и крови – заветы Рита; Заповеди по отношению к Семье, Жизни, окружающей среде. В заключении констатируется, что определенная часть украинцев начинает жить согласно праславянских Заповедей, возвращаясь к жизни в природе, к образованию Родовых поместий и Пространства Любви, рождения здоровых детей.

Ключевые слова: общественные противоречия, здоровье человека, Кон, Покон, Заповеди, законы

Keywords: social contradictions, health, Kohn, Pohkon, Commandments, Laws.

Social problems become more acute, life becomes more complicated, and health of Ukrainians worsens. The above leads to closer study of the problem of finding solutions to specific contradictions of contemporary Ukrainian public life through study, comprehension and practical use of Kohn, Pohkon and Commandments of ancient Slavs in life. Some contradictions in the modern life of Ukrainians are being analyzed (deterioration of national language priorities, negative aspects of lifestyle – alcoholism, drug abuse, civil marriage, gender equality, the destruction of nature and people's exclusion from it, ignoring of general laws of humans' coexistence with nature, health impairment alongside the high technology, computerization of all spheres of society's life), and one of the solutions is offered – by means of gaining knowledge by all members of society of pra-Slavic Commandments, Kohn and Pohkon set forth in the Vedic literature. Special meanings inherent in Slavic Commandments, Kohn and Pohkon and essence of modern interpretation of scientific laws are being revealed. Examples of specific Commandments are presented. Different groups of Commandments are characterized – Commandment of the Universe, the World; on the Gods; on the Kin, Family, family roots, Mother Earth; the Commandments about purity of race and blood – Rit covenants; the commandments about Family; on Life; on the Environment. The Summary states that some of Ukrainians start living according to Slavic Commandments, turning back to living in the nature, to the creation of Patrimony and Space of Love, the birth of healthy children.

Постановка проблеми. Суперечності сучасного українського суспільного життя, які одночасно ускладнюють і стимулюють його розвиток, є різнопланові. Серед них можна виділити такі.

Поступове знецінення національних мовних пріоритетів, що виражається і через настирне поступове введення іншомовних слів, які замінюють зрозумілі українські слова. Наприклад: фаершоу замість свята вогню; фейкові новини чи технології замість зрозумілих і точно підробних чи брехливих новин, технологій; шопінг замість пошуку в магазині необхідного. Хтось заперечить – так відбувається розвиток мови, як без англійської мови? Адже сьогодні це можливість бути сприйнятим у світі. Так. Але у світі, а у своїй країні слід спілкуватися милозвучною українською мовою.

Усе більшого поширення набувають негативні сторони способу життя (вживання наркотичних речовин, алкоголю, громадянські шлюби, гендерна рівність тощо), які не були притаманні слов'янам (українцям, білорусам, росіянам) ще 50–100р. тому. Хтось заперечить і скаже, що рівність жінки і чоловіка є великим здобутком сьогодення. У чомусь так. Але біологічні і соціальні функції жінки і чоловіка ніколи не були і не будуть однакові. Тому жінка в першу чергу, є матір'ю, дружиною, берегинею сім'ї, роду, домашнього

вогнища. І аж ніяк не боксеркою, футболісткою, культуристкою, охоронцем, поліцейським. А вплив шкідливих речовин на нащадків ніхто не заперечить.

Нищення природи і відчуження людини від неї – зменшення кількості лісів, збільшення площ розорення земель, забруднення річок, земель, повітря, зменшення парків, зелених зон у містах, багатоповерхові житлові та адміністративні будівлі мають наслідком збільшення кількості і омоложення хвороб населення, ослаблення імунітету людей, екологічні катастрофи в результаті ігнорування відомих законів співжиття людини з природою.

Теоретичний аналіз проблеми. Для покращення здоров'я нації реалізуються різні програми (допомога наркозалежним, хворим на СНІД тощо), проводиться роз'яснювальна робота щодо оптимізації харчування, способу життя, розробляються нові фармакологічні препарати. Для вирішення глобальних проблем пропонується підвищувати як загальний, так і екологічний рівень культури нації [1; 3; 4]. Однак ефективність зазначеного та інші суспільні, здавалось би, оптимізуючі дії малоефективні. Спроби повернутися до наших коренів, здобутків праслов'янської культури не носять загальнодержавного характеру, а досліджуються окремим вченими, реалізуються окремими можливостями подолання суперечностей через вивчення наукою природних і соціальних законів, а організацію суспільного життя згідно з ними. Нові наукові відкриття та технології, пізнання законів та їх більш широке використання мали б оптимізувати життя. Однак в реаліях переважають протилежні тенденції.

Метою статті є співвіднесення сучасних законів та законів, відомих прадавнім слов'янам, розгляд можливостей вирішення окремих суперечностей на цій основі.

Виклад основного матеріалу. Відомі науці закони використовуються по-різному – перевіряються, доводяться, стають основою виробництва тощо. Однак роз'яснення прояву законів в щоденному бутті людини, життя згідно законів ще далеко до необхідного рівня. На наше глибоке переконання, важливою пересторогою, стимулом прогресуючого розвитку людської спільноти, покращення суспільного, фізичного, психічного, духовного здоров'я повинно було б бути не зменшення частки валеологічних дисциплін, – як це має місце сьогодні, а навпаки вивчення різних аспектів буття через валеологію, зокрема через пізнання не окремими людьми, а всіма членами суспільства сутності життєвих законів. Адже пізнання зв'язків між явищами в час високих технологій, комп'ютеризації всіх сфер буття могло б стримувати людину від шкідливих дій, думок, діяльностей. Життєві правила збереглися у вигляді **Заповідей Слов'ян**, які дійшли до нас із прадавніх часів (декілька тисяч років до н.е.) у вигляді Кона, Покона, Заповідей (Заповітів) Вищих Богів. Сутність Кона, Покона викладаємо за статтею «Кон, Покон, Закон, Беззаконие» [14].

Кон – це зведення правил, що відображають зміни у Всесвіті. Жити по Кону значить гармонійно входити і знаходитись у Всесвіті та взаємодіяти із Її Живим організмом. У прадавні часи на Русі жили по Кону.

Покон – сукупність космічних правил, за якими мають жити земляни, оскільки Земля – частинка Всесвіту. Для продовження життя на Землі праслов'яни знали, що слід обов'язково дотримуватись **Покону Роду**, у якому відображено природний процес життя у всіх частинах Всесвіту. **Рід** розумівся як Пращур, Родитель, Всевишній, тілом якого є Всесвіт з усіма його планетами, зоряними системами, Світами та формами життя на них, Богами та напівБогами.

Кон і Покон Роду являлися зведенням неписаних правил життя в общині, які передавалися із покоління в покоління у процесі виховання, здобуття освіти, оволодіння ремеслом. Життя по Совісті було основою Кона і Покона Роду. Крім того Кон і Покон Роду спрямовували людей ДАРУвати Світло життя, любити ближнього, членів Роду, общинників, жити у здоровому глузді, розумі, прагнути до порозуміння з усіма членами общини і миролюбивими представниками інших родів.

Закон у старослов'янському розумінні – це те, що виходить за межі Кона і призводить до несправедного, руйнівного життя. Кон і Покон вважалися вищими за Закон. Якщо людина не дотримувалася Кона, Покона, то це означало «вихід за Кон», тобто за совість і здоровий

глузд. До таких людей застосовували писаний закон, тобто певні санкції аж до вигнання з роду, общини або навіть смертної кари. Цим праслов'янський світ відрізнявся від Заходу.

Закон же в розумінні сучасної науки – це стабільний, істотний, повторюваний зв'язок між явищами, який існує об'єктивно незалежно від того, знає про нього людина чи ні (належить до природних законів). Сьогодні наука виділяє статистичні і динамічні, природні і соціальні, універсальні, загальні і специфічні закони (фізичні, хімічні, математичні, психічні, біологічні, екологічні, духовні), закономірності (сукупна дія багатьох законів) і правила.

Фізичні, хімічні, біологічні закони відображають особливості процесів у живих і неживих системах, психічні – процеси у психіці людини, екологічні – взаємодію людини із природою Землі, духовні – особливості взаємодії людини із Космосом, Всесвітом на рівні Духу, свідомості і підсвідомості людини та Свідомості Всесвіту – Абсолюту, Ефіру, Вішого Лісу (тонких енергій солітонів, торсійних полів). До універсальних законів, які вивчаються філософією, відносяться закони діалектики.

Заповіді (Заповіти) (zapovedati – сповістити, розповісти) із старослов'янської мови – те, про що сповіщено. Сучасні тлумачні словники дають одно чи два значення цього терміну: 1) це релігійно-моральний припис, заповіт; 2) припис, повеління, обов'язкове правило, наказ, непорушна настанова, яка має величезний авторитет, моральну силу для того, ким вона сприймається [9; 10, с. 1542].

Заповіді сприймалися слов'янами у далеку минувшину як повеління, як накази вищих сил (Всесвіту, Богів) щодо організації життя для того, «щоб щастя і радість не покидали Людей Великої Раси». У Заповідях відображаються зв'язки явищ, які існують об'єктивно, незалежно від свідомості людей. Тому добровільне їх виконання є необхідною умовою розвитку людини, а протидія Заповідям призупиняє еволюцію людини. Як бачимо, Заповідь – це не що інше, як зв'язки між явищами, сповіщені людям задовго до виникнення науки і до відкриття нею різних законів у останні 300 років. Дійшли до наших часів Заповіді у Ведах та ведичних писаннях [8] як Заповіді Богів Рамхата, Сварога, Перуна, Лади Богородиці... Аналіз Заповідей дозволив виділити такі їх групи:

- Заповіді щодо Всесвіту, Світу;
- Заповіді щодо Богів;
- Заповіді щодо Роду, Родини, родових коренів;
- Заповіді щодо чистоти роду і крові – заповіти Ріта;
- Заповіді щодо сім'ї;
- Заповіді щодо Життя;
- Заповіді щодо Довкілля.

Найголовнішим у Заповідях рідних Богів є Два Великих Принципи – свято почитати Богів і Предків та жити по Совісті. Саме Совість, Сумління як Сумісна Вістка Небес (Всесвіту), що з'єднує Бога і Душу слов'янина, сприймалася як виступання людині Всесвітом про якість її вчинків, думок у відповідності до заповідей Всесвіту.

Наявність заповідей і смислів [3], які в них відображені, дозволяє нам стверджувати, що слов'яни ще в прадавні часи знали зв'язки між процесами у Всесвіті, тому вони сприймали Заповіді як «універсальний код», згідно з яким повинна жити складова мегасвітів – людина. Слов'яни розуміли, що дотримання або недотримання заповідей людиною матиме два наслідки – ладування життя або його руйнацію. Заповіти не були якимись абстрактними повеліннями, що потребували особливих пояснень, вони засвоювалися в ході щоденних стосунків батьків із членами сім'ї, Родини, Роду, у ставленні до предків, нащадків, усього живого на Землі, до вищих істот – Богів тощо.

Для розуміння зв'язків із реальним життям сучасних наукових законів часто необхідні додаткові роз'яснення, приклади, а іноді навіть специфічні знання, вища освіта, оскільки вони сформульовані подекуди дуже складно. Порівняйте власні відчуття при сприйманні назви деяких законів і Заповідей: діалектичні закони (заперечення заперечення, переходу кількісних змін у якісні); виховні закони (закон мотиваційно-ціннісної узгодженості вчинкової життєдіяльності особистості, закон створення виховного простору з високою

акустиккою духовного світу, закон раціональної душевної втаємничості-відкритості) [2]; та «не вбиване буде чадо в утробі матері, бо хто вб'є чадо в утробі, накликає на себе гнів Бога-Творця Єдиного ... Любіть дружини чоловіків своїх, бо вони захист і опора ваша, і усього Роду вашого» [8; 13].

Наведемо деякі приклади (мовою оригінала) із виділених нами груп Заповідей. «Почитайте Богов Небесних, Отца и Матерь. Защищайте вы землю свою и победите вы оружием правым всех врагов Расы.. Воспитаи отец сынов с дщерями, приучи их к жизни праведной, воспитаи ты в них трудолюбие, уважение к младости и почтение к старости. Освяти их жизнь Святой Верою и Мудростью Предков. Не отвергайте незнаемое и необъяснимое, но постарайтесь незнаемое познать, а необъяснимое объяснить, ибо Боги помогают стремящимся к познанию Мудрости. Живите в союзе с Природой, не губите ее, ибо она опора Жизни вашей и всего Рода живого».

Проаналізуємо виділені нами групи Заповідей. Так із Заповідей щодо Всесвіту, можна зрозуміти, що слов'яни знали про існування інших світів і повинні були з пошаною ставитись до них. Заповіді щодо Вищих Богів – це накази до їх вшанування та дотримання залишених ними Заповітів. У Заповідях щодо Всесвіту та Вищих Богів закарбована повага до надземних сил. Заповіді щодо Роду, родини, Родового коріння, Рідної Землі наказують людині берегти пам'ять про Рід. Бо лише повернення до власних коренів [8] – витоків рідної культури – є передумовою творення славного життєстверджуючого сучасного літопису слов'ян, допомоги нам в цьому Вищих сил, здобуття Правдивих знань, Мудрості, подолання невігластва. Надзвичайно важливими є заповіді щодо піклування про дітей, батьків, прабатьків, Рід і, особливо, Святої рідної землі, яку ні за що не можна продавати, а тільки неухильно боронити і любити. Важливим є наказ про народження великої кількості дітей, що є основою продовження і процвітання Роду.

Особливу групу Заповідей складають Заповіді Ріта (заповіді чистоти Роду і Крові, 28-33 заповіді Перуна). Два з них мають ще таку варіацію формулювання. У Сатіях Ведах Перуна вони викладені так:

«Не допускайте чужоземців до дочок ваших, бо спокусять вони дочок ваших, розбестять Души їх чисті і кров раси Великої згублять, бо перший чоловік дочки (незайманой) залишає образи Духа і Крові. Чужоземні образи крові із дітей людських світлих Дух виганяє, а змішування крові призводить до їх загибелі. І сей Рід вироджується, гине, не маючи потомства здорового, бо не буде тієї внутрішньої сили, що вбиває всі хворі і хвороби...»[8, Круг 1, Саньтия 8, Шлоки 11, 12].

Виявляється, вплив першого статевого партнера на подальшу чистоту нащадків людського Роду, важливість дотримання чистоти Роду, крові (саме цей зміст вкладається в 28–29 заповідь Ріта) слов'яни і людство знали ще з давніх часів. У сучасній науці це явище носить назву телегонія. Одні вчені заперечують явище телегонії, інші доводять, що телегонія відкрита в кінці 19 століття на основі спостережень над тваринами (породисті коні, собаки, голуби) [11]. Стосовно людей цей феномен найчастіше не пояснюється і не характеризується ні в сім'ях, ні в медичних консультаціях, ні, тим більше, в засобах масової інформації, ні під час здобуття дітьми середньої чи вищої освіти. Зрідка про телегонію педагоги розповідають, але інформацію подають як приклад, а не програмний матеріал для засвоєння при висвітленні тем щодо розвитку людини. Але ж статєва, генетична, кровна, енергетична чистота дівчини і юнака при створенні сім'ї є, насправді, надзвичайно важливою передумовою зачаття, народження і зростання здорової дитини – продовжувача Роду, носія чистоти, духовності, культури нації, народу [15].

Праслов'яни вважали, що при першому статевому контакті чоловік віддає дружині енергію одного року власного життя. Четверть енергії іде на закріплення образу Духа і Крові – психічний і фізичний портрет дітей, яких вона народить. А інша – на підтримання матері і виношування плоду. Якщо вагітність не почалася, то енергія зберігається до часу, коли станеться зачаття. Жінка, отримавши енергію одного року чоловіка, активує в собі Духовну Силу, випромінює її і віддає назад чоловіку, активуючи тепер у ньому Родовий канал для

отримання енергії власного Роду. Подальша складна енергетична взаємодія подружжя теж була відома слов'янам, але зараз ці знання майже не використовуються [12].

Заповіді щодо сім'ї акцентують увагу на вірності дружини чоловікові і навпаки, на обов'язковості ладування дружиною сімейного життя, праведному вихованні дітей у повазі до батьків, прабатьків, у збереженні кожної народженої дитини.

У Заповідях щодо життя вказується на важливість життя згідно Божих Заповідей, дотримання свят, оскільки вони відображають природні процеси (у Сантіях Ведах свят перераховано багато, адже і зміни у природі теж відбуваються постійно). Веди акцентують увагу на житті лише по Правді, на постійному пізнанні незнаного, на чистоті мови, на вживанні рослинної їжі, на організації життя згідно ритмами сонця. А Заповіді Числобога наказують людині поважати кожну хвилину часу її життя, що наповнить життя Святістю, добрими справами. Також Числобог наказує жити по Совісті. Це сприятиме душевному спокою і наповненню життя змістом [16].

Заповіді щодо довкілля давали генеральну лінію ставлення до природи – з великою повагою, любов'ю, уникаючи використання нищівної зброї.

Висновок. Як бачимо, Заповіді Богів, Кон, Покон мають валеологічне спрямування, їх подальше глибинне вивчення і особливо організація життя згідно з ними не лише слов'ян, а і всього людства сприятиме оздоровленню суспільства. Сьогодні уже певна частина українців, переїжджаючи жити в села чи створюючи Родові помістя, а в них Простір Любові, народжують здорових дітей, живуть в любові і злагоді згідно Кону, Покону, праслов'янських Заповідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвілі Ш. О. У «чаші» Дитини сяє зародок зерна культури / Ш. О. Амонашвілі. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М. К. Реріха; Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету; Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2012. – 72 с.
2. Бех І. Д Виховні закони в благодійному житті особистості / І. Д. Бех // Рідна школа : 2011г. № 6 С. 39–42
3. Бех Ю. В. Алгоритм саморозгортання соціального світу. Монографія / Ю. В. Бех. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 225 с.
4. Волченко В. Н. Миропонимание и экзотика XXI века. Наука – Философия – Религия / В. Н. Волченко – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2001. – 432 с.
5. Комнацький П. Влес-Книга. Скрижалі буття оріїв-русів-українців од XX тис. до н.д. до 878 року / П. Комнацький. – Київ: «Бібліотека українця», 2002. – 198 с.
6. Куровские В. и Л. Веда Прази – Покон Рода Всесвйшнего. Суть 1–2. Ведическое сказания словян / В. Л. Куровские. – М.: – ООО ИД «Роса», 2009. – 309 с.
7. Лозко Г. С. Етнологія України. Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект / Г. С. Лозко. – К., АртЕК, 2002. – 304 с.
8. Сантии Веда Перуна. Книга Мудрости Перуна. Круг Первый; Сага об Инглингах.– Омск: Аскор, 1999. – 35 с.
9. Скворцов Л. И. Большой толковый словарь правильной русской речи: 8000 слов и выражений / Л. И. Скворцов. – М.: ООО «Издательство Оникс»: ООО «Издательство «Мир и Образование», 2009. – 1104 с.
10. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля. Т.1 – С.-Петербург, Москва. – Издание поставщиков Двора его императорского величества товарищества М. О. Вольф, 1903. – 1743 с.
11. Феликс ле Дантек Телегония или влияние первого самца (глава XXIV) / Феликс ле Дантек // Индивидуальная эволюция, наследственность и неодарвинизм. – М.: 1899. – С. 244–248.
12. Законы о чистоте Рода и крови. Законы Рита. Телегония [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://rodoswet.ru/zakony-o-chistote-roda-i-krovi-zakony-rita/>.
13. Заповеди Родных Богов [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://v1-club.com/157-zapovedi-rodnyh-bogov-chast-1.html>
14. Кон, Покон, Закон, Беззаконие. [Електронний ресурс] – Режим доступа: (<http://v1-club.com/49117-kon-pokon-zakon-bezzakonie.html>)
15. Телегония, или влияние первого самца [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://world.lib.ru/z/zhurawlew_w_n/telegonijailiwlijanieperwogosamca.shtm
16. Числобог – один из высших богов у славян [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://apocalypse-2012.com/russia/numbers.html>

МУЗИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЗДОРОВОГО ДУХУ» В ХІХ СТ.

Куліш С. М.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Харків, Україна

Стаття висвітлює динаміку й особливості процесу викладання музичного мистецтва у Харківському університеті для формування у студентів «здорового духу», рівень опанування студентами класичної музики, володіння музичними інструментами. Вплив музики на здоров'я людей цікавив кращі уми світової науки на різних етапах розвитку суспільства. Прослідковано викладацький шлях осіб, які працювали в університеті та інших навчальних закладах Харкова на ниві музичної освіти, конкретизовано вплив університетського середовища на розвиток музичного мистецтва серед студентської молоді та у міському середовищі. Музичне навчання відіграє роль важливої складової у процесі формування «здорового духу» в молоді, тому що музика навчає нас бачити й відчувати прекрасне. Завдяки цьому формується любов до мистецтва та здорового способу життя, що є невід'ємною частиною здоров'я, як фізичного так і духовного. Процес освіти і виховання включає різні методи та способи досягнення цілей, які ґрунтуються на наукових знаннях і педагогічному досвіді, однак музичній освіті й вихованню, як способу організації здорового способу життя, має бути відведено особливе місце в комплексі системно-всестороннього розвитку особистості.

Ключові слова: викладання музики, музичні інструменти, концерти, ораторії, церковний спів, ноти, оркестри, здоровий спосіб життя.

Статья освещает динамику и особенности преподавания музыкального искусства в Харьковском университете в процессе формирования у студентов «здорового духа», восприятие студентами классической музыки и владения музыкальными инструментами. Влияние музыки на здоровье людей интересовало лучшие умы мировой науки на разных этапах развития общества. Прослежен преподавательский путь лиц, которые работали в университете и других учебных заведениях Харькова на уровне образования, конкретизировано влияние университетской среды на развитие музыкального искусства среди студенческой молодежи и в городской среде. Музыкальное обучение играет роль важной составляющей в процессе формирования «здорового духа» у молодежи, потому что музыка учит нас видеть и чувствовать прекрасное. Благодаря чему формируется любовь к искусству и здоровому образу жизни, что является неотъемлемой частью здоровья, как физического так и духовного. Процесс образования и воспитания включает различные методы и способы достижения целей, основанные на научных знаниях и педагогическом опыте, однако, музыкальному образованию и воспитанию, как способу организации здорового образа жизни, должно быть отведено особое место в комплексе системно-всестороннего развития личности.

Ключевые слова: преподавание музыки, музыкальные инструменты, концерты, оратории, церковное пение, ноты, оркестры, здоровый способ жизни.

The article deals with the dynamics and characteristics of the teaching of music in Kharkiv University for the formation of students' «healthy spirit», students' proficiency in classical music, musical instruments. It should be noted that influence of music on the health of people interested in the best minds in the world of science at different stages of development. Much attention is given to analyze the path of teachers who worked at the university and other educational institutions of Kharkiv in the field of education, also concretized the influence on the development of musical art among students and in the university and the urban environment. It is reported that formation of the youth «healthy spirit» with the music education plays an important role as part of this process, because music teaches us to see and feel wonderful. Because of this is formed a love for art and a healthy lifestyle, and this is an integral part of health – physical and spiritual. Attention is drawn to the process of education and training which includes various methods and ways of achieving the goals that using on the base of scientific knowledge and pedagogical experience. It is specially noted that a special place in the using complex of system-all-around development of the individual should be given to a musical education and training as a way of ensuring a healthy lifestyle.

Keywords: teaching music, musical instruments, concerts, oratorios, church singing, printed music, orchestras.

Актуальність і постановка проблеми. Місія університетів у сучасних умовах – це підготовка якісних фахівців та виховання цілісної особистості майбутнього. Необхідність підвищувати статус гуманітарних і соціальних дисциплін, виховання, розвиток особистості,

її моральних і духовних якостей. Тому досвід Харківського університету, щодо формування у студентської молоді «здорового духу» потребує вивчення та аналізу в сучасних умовах.

Мета статті – розкрити заходи та діяльність адміністрації університету щодо музичного навчання та формування «здорового духу» в XIX ст.

Найбільш дослідженою проблемою на сьогодні є питання щодо музичних занять зі студентами Харківського університету. Цю проблему досліджували: В. Антонюк, Ю. Вахраньов, Д. Колоней, О. Кононова, Й. Миклашевський, Т. Моргунова, Д. Хрисанфова та деякі інші вчені. Проблема викладання «приємних мистецтв» розглядалася в роботах науковців кінця XIX – початку XX ст. (Д. Багалій, М. Халанський, Є. Редін, К. Фойгт), що мають в основному джерелознавчий, а не аналітичний характер

Музикознавцям відомо, що саме з українських теренів в регіони Російської імперії розповсюдився багатоголосий, гармонійний (партесний) спів. Як підкреслює З. П. Яропуд, українці давно практикували, на відміну від росіян, 8-голосий спів [1, с. 327]. Хоча після 1735 р. італійська, французька, німецька музика значною мірою відсунули національну в дворянському середовищі на задній план, але в народі вона продовжувала існувати. Всі іноземні мандрівники, що подорожували Україною у XVIII ст., зазначали: пристрасть до музики була в Україні спадковою. Скажімо, традиційний інструмент бандура, маючи 12 і навіть 28 струн, могла видавати надзвичайно багаті соковиті звуки. Знаменитий російський композитор О. М. Серов справедливо вказував на більш експресивний, чуттєвий характер українських мелодій, які відрізняли їх від російської музики [2, с. 156].

З відкриттям у Харкові гімназії та університету в цих навчальних закладах почала викладатись музика. Вокальний клас існував з 1773 р. в Харківській семінарії. Підраховано, що в 1810 – 1820 рр. з 12 навчальних закладів Харкова у 10 вивчали музику. У місцевому театрі початку XIX ст. музиканти грали без нот за скрипкою диригента. При архієрейському хорі існував співацький клас, де регенти навчали майстерності «нотної музики», хоча церковний спів теоретично був монодичним (одноголосим). Але деякі церковні композитори (М. Березовський, Д. Бортнянський – «український Моцарт»), враховуючи народні мелодичні тенденції, створювали фактично багатоголосні концертні симфонії. Це викликало несхвальні відгуки від церковних схоластів, які стверджували, що ці твори більш схожі на італійську оперу, ніж на молитву по Всевишньому. М. І. Глінка у листі до К. О. Булгакова від 8 листопада 1855 р. іронічно писав: «Что такое Бортнянский? Сахар Медович Патокин – довольно!» У свою чергу, П. І. Чайковський писав про «солодкуватий стиль» церковних творів Д. Бортнянського, хоча останній укладав свої мелодії в рамки мажора й мінора. Це дійсно не співпадало зі строем візантійського православ'я, але ж не було однотонності [3, с. 16; 4, с. 359]. Ці розмірковування необхідні через те, що в роки існування в домовому храмі Харківського університету студентського хору мали місце цілком національні фольклорні мотиви в суто церковних композиціях.

Першим викладачем музики в університеті став 28-річний І. М. Вітковський – учень Й. Гайдна, віртуоз у грі на скрипці, диригент, композитор, педагог. Музичну освіту він отримав у Відні, а 11 квітня 1804 р. С. Потоцький запросив його до Харківського університету. Тут І. М. Вітковський по 1830 р. викладав студентам і вихованкам Інституту шляхетних панянок гру на фортепіано та скрипці. Побудував у 1809 р. будинок, де відкрив у 1812 р. магазин з продажу музичних інструментів, які закуповувались у Лейпцигу. Поступово підприємницькі клопоти почали відривати його від викладацької роботи.

Представники університету на чолі з проф. К. фон Нельдехеном встановили, що протягом 1813–1814 рр. І. М. Вітковський місяцями не проводив занять, виїжджаючи в торгових справах за кордон. Тому у квітні 1815 р. І. Вітковського звільнили.

Новим викладачем музичного мистецтва став уродженець Умані, вчитель Курської гімназії І. О. Лозинський, хоча на цю посаду претендували кілька осіб. Г. А. Гесс де Кальве, учитель музики Слобідсько-української гімназії І. Кон, музикант з Москви І. Пенсмаль, губернський регістратор С. Жмайлов. Однак усі, крім І. О. Лозинського, відмовились скласти іспит, результати якого свідчили б про їхню майстерність. Під час випробування

І.О. Лозинський показав добру гру на флейті, кларнеті, скрипці й фаготі, тому з 6 травня 1815 р. був зарахований викладачем університету. Як і І. Вітковський, І. Лозинський написав багато музичних творів різного жанру, у тому числі – зі школи скрипкової гри [5, с. 93; 6, с. 44, 82–88].

Починаючи з 1821 р. І. М. Вітковський знову працював в університеті, але безкоштовно, разом з І. Лозинським. Якщо у 1806 р. музикою займалися 48 студентів, то у 1828 р. лише у І. Вітковського їх було 49, а у І. О. Лозинського – 43 особи. З самого початку викладач І. М. Вітковський виявляв музичні таланти у студентів: наприклад, у 1806 р. студент М. Токарев майстерно грав на скрипці, альті, контрабасі, флейті; А. Павлов – на скрипці й басі, Д. Бутович – на флейті й кларнеті.

Необхідно зазначити, що вислів І. М. Вітковського «Малоросія – це італійська Росія» стосовно захопленості українців співами і музикою поділявся й викладачами, керівництвом Харківського університету. Так, візитатори університету, інспектуючи навчальні заклади округу, особливо проф. І. Ф. Тимковський, постійно цікавилися, чи існують у маєтках місцевих поміщиків капели й оркестри, який рівень викладання музики в гімназіях та нижчих народних училищах. Коли І. М. Вітковський висловив бажання створити у Харкові приватне музичне училище, ректор університету І. С. Ризький підтримав його ідею і повідомив про неї директорам навчальних закладів краю. У своєму посібнику зі словесності він подав своє бачення музичного ладу, «а в особенності плясовым и мусиклийским», природи звуків, музики, особливостей високого й низького тону [7, с. 92–97].

Протягом 1810–1815 рр. студенти демонстрували музичні здібності: під керівництвом балетмейстера І. Ф. Штейна поставили в актовому залі балет. Десять з 1813 р., за свідченнями проф. Є. М. Філомафітського, вони періодично ставили комедії та трагедії, хоча й не зовсім професійно. Лунала музика і в будинку губернського прокурора, коли там збиралися професори й деякі студенти, а Г. Ф. Квітка-Основ'яненко грав на флейті й піаніно. Особливе захоплення викликала у відвідувачів оброблена ним музика до пісні «Грицю, Грицю, до роботи!».

На початку липня 1822 р. під час іспитів у Інституті шляхетних панянок І. М. Вітковський при супроводі трьох скрипок і гри на фортепіано грав варіації Й. Мейзедера – автора віртуозно-салонної музики. При цьому вихованки інституту співали. Присутні були у захваті від філігранної гри [7, с. 79–80]. У грудні 1817 р. студенти вирішили створити консерваторію, але не отримали на це дозволу.

В різні роки активно захоплювались музикою такі викладачі, як О. Шуман, Б. Шад, В. Маслович, Я. Громов, І. Сокальський, В. Комлишинський, С. Пахман та ін.

У навчальному репертуарі студентів були симфонії Л. ван Бетховена, увертюри В. А. Моцарта, К. М. фон Вебера, Д. А. Россіні, М. А. Керубіні (автора більше 30 опер). Високою майстерністю вирізнялася гра солістів. Виконувалися також концерти Ж. Роде, Ф. Калькбренера, інших композиторів, студенти створювали і власні ораторії. Магістр хімії О. Шуман, який раніше брав уроки гри на віолончелі у німецького композитора А. Я. Ромберга, створив першу Харківську оперу «Палац розваг», яку поставили у місцевому театрі [9, с. 185–187].

Періодично давали концерти викладачі й студенти університету в Інституті шляхетних панянок. Скажімо, у 1816 р. І. Вітковський грав там на скрипці, О. Шуман на віолончелі, а дочка проф. П. Каменського – на піаніно. Крім того, музичні твори виконував студентський оркестр [10, с. 602].

У 1817 р. один з харківських журналів («Украинский вестник») опублікував ту частину праці Г. А. Гесса де Кальве «Теорія музики», де йшла мова про цілющі властивості музики на здоров'я людей і навіть тварин [11]. Хоча деякий час чиновники вважали гру на духових інструментах шкідливою і рекомендували фортепіано або скрипку, однак ця точка зору не була підтримана. Тому для студентів систематично закуповували ноти для гри на фаготі, валторні, флейті.

Студенти брали участь і в репетиціях архієрейського хору, які проводив

І. М. Вітковський. Г. Пехотинський згадував, що студенти, як правило, підготували співчих, запрошували до себе додому. Там під віолончель чи гітару співали українських пісень. Причому, один зі студентів співав так, як це роблять українські парубки – з жартівливими примовками [12, с. 442].

Протягом двох місяців продовжувалися репетиції з постановки ораторії «Свята Цецилія» австрійського музиканта, піаніста, композитора М. Й. Лейдесдорфа. У її постановці брали участь не лише студенти, але й музиканти поміщицьких театрів та капел, артисти театру. Передбачалося, що грати будуть не менше 60 скрипалів, 62 співчих, а всього – не менше 245 осіб. Після вистави повинен був відбуватися бал. [13, с. 161–162; 14. с. 302].

Фактично 20 і 22 січня 1825 р. І. М. Вітковський організував постанову ораторій Й. Гайдна «Чотири пори року» і «Створення світу» і три частини «Святої Цецилії». У концертах брали участь 250 осіб: музиканти Чугуївської уланської дивізії, кріпосні музиканти семи поміщиків, півчі з колегіуму, студентського й архієрейського хорів, любителі-дворяни. Студенти грали на контрабасі та інших інструментах. Потім 23 січня відбувся концерт інструментальної і вокальної музики. Виконувався фрагмент з французьких опер, італійські арії. Студент Гельфрейх показав відмінну гру на фортепіано, отримуючи від слухачів щедру «Фара!» («Форо»), яке замінювало до 40-х рр. ХІХ ст. «Біс!».

Згідно статуту, музичні інструменти під час навчання безкоштовно отримували тільки казеннокошті студенти. Кількість їх постійно зростала: уже в 1804–1805 рр. закуплено у Лейпцигу 17 пюпітрів, 12 скрипок, 4 флейти, 4 гобоя, 4 кларнети, 1 віолончель, 1 контрабас зі смичком, а також олов'яні дошки для набивання нот. З Москви надходили збірки музичних творів, увертюр з опер. У 1838 р. московський купець Шільдбах придбав для університету 4 кларнети, 2 флейти, 2 фаготи, 2 валторни, 1 трубу, нотні записи. Деякі закупки мали місце і в 40-х–50-х рр., зокрема, університет купив 2 фортепіано і 1 рояль. Таким чином, у 1859 р. музичний клас мав 24 музичних інструменти і 122 музичні твори [15, с. 124–126].

За більше ніж півстоліття в університеті змінилося кілька викладачів музичного мистецтва. У червні 1830 р. звільнився І. М. Вітковський. І. О. Лозинський працював до 1837 р., причому з серпня 1830 р. до 1833 р. з ним разом викладав музику Я. Д. Зенькович – з Санкт-Петербурзької римсько-католицької колегії. Більше чотирьох років (до лютого 1842 р.) заняття в музичному класі проводив В. В. Андреев, який з 1823 р. працював в Інституті благородних панянок.

Тривалий час (1842–1859 рр.) в університеті викладав музику Й. Х. Ф. Шульц, теж перейшовши до університету з Інституту благородних панянок. Цей композитор, диригент, педагог, піаніст став головою художнього напрямку «Лейпцигська школа», представником романтизму в музиці. Саме вплив цього музиканта позначився на стилі його викладання й творчості. Добре освоївши гру на скрипці й роялі, Ф. І. Шульц (в Україні його іменували Федором Івановичем) з 1837 р. перебував на Полтавщині, даючи уроки музики (певно, і в Полтавському інституті шляхетних панянок). Як відомо, романтизм і класицизм в музиці, яка вбирала в себе тенденції народних мелодій.

У Харкові оркестр під керуванням Ф. І. Шульца постійно виконував класичні ораторії. Тут він видав ряд салонних п'єс для фортепіано, а багато творів залишилося неопублікованими.

Як і на початку століття, так і пізніше, захоплення музикою, співом залишалося практично на всіх теренах України. Про це, зокрема, свідчать враження від подорожей по тодішній Малоросії дослідника-мандрівника Й. Г. Коля весною–літом 1838 р., а також професора-природознавця Й. Г. Блазіуса. Перетнувши край від Харкова до Львова, Й. Г. Коль зробив висновок: «Українці – це, мабуть, найспівучіший народ у світі, і хоча вони не дарували ще Європі жодного знаменитого композитора, співають і вдень і вночі» [16, S. 198].

Студенти Харківського університету з 1823 р. не мали права відвідувати театр, зате були постійними гостями на літературно-музичних вечорах у попечителя графа

Ю. Головніна, на балах у генерал-губернатора М. А. Долгорукова, відкупника Кузіна та інших. Організовували музичні вечори у своїх квартирах також професори С. В. Пахман, І. П. Сокальський. В 40–50-х рр. Студенти-музиканти брали участь у благодійних вечорах. Так, у 1842 р. віолончеліст М. Б. Голіцин грав разом зі студентом Н. Т. Куцевим на благодійному заході, організованому університетом та іншими навчальними закладами. У 1851 р. скрипаль А. Контський, віолончеліст М. Б. Голіцин, два студенти-скрипалі грали твори Л. ван Бетховена і Ф. Мендельсона-Бартольдї. Зауважимо, що у Московському університеті з 1835 р. до кінця 40-х рр. не існувало музичних класів, а студентський оркестр відродився лише з 1849 р. [17, с. 578].

Хоча після 1859 р. музичного класу у Харківському університеті не існувало, але це зовсім не означало, що студентство та молодь міста втратили зацікавленість до музики. Нагадаємо, що саме у Харкові починав свою композиторську кар'єру М. В. Лисенко. Навчаючись з 1855 до 1859 рр. у 2-й Харківській гімназії, він брав уроки музики у М. Д. Дмитрієва. Став відмінним піаністом, виконуючи п'єси Л. ван Бетховена, Ф. Шопена, В. А. Моцарта, імпровізації на теми українських народних мелодій.

Навесні 1859 р. невідомий автор ремствував, що не лише у Харкові, але й у обох імперських столицях залишилося обмаль висококваліфікованих учителів музики. На його думку, через помилкові педагогічні прийоми навчання композиціям у багатьох учнів виникла відраза до музики. Крім того, частина спеціалістів не знають музичної теорії. В той же час, інший автор вважав досвідченими учителями музики в Харкові Вельчика, Ястремського, Крауза, Стальновського, Фейста, Краля [18, 19].

Безумовно, викладачі й студенти університету побували на початку 1860 р. на концерті відомого скрипача Баршадського, не могли не відвідати виступи 12-річного піаніста П. Губського, який з 8 років навчався музичній грі. Сучасник стверджував, що в Харкові ледь не в кожному будинку стояли фортепіано і, навіть, неможливі харків'яни вчили дітей музиці [20, с. 1083, 1089].

Автор газетної статті висловив образ, коли в один день в Москві 1857 р. гостювали: оркестр ізюмського поміщика В. Г. Фідлера, який грав у Дворянському зібранні, і німецький музикант Сапс. Якщо про останнього московська преса повідомила, то про українських оркестрантів, навіть, не згадала [21].

Після створення у 1859 р. у Петербурзі імператорського російського музичного товариства спроба організації його філіалу мала місце і в Харкові протягом 1864–1866 рр. Цим займалися: любитель класичної музики, майбутній професор Празької консерваторії С. В. Неметц, випускник Харківського університету П. Ю. Шлецер. За ці, більше ніж, два роки С. В. Неметц дав у Харкові 22 концерти (йому вручили золотий жезл диригента). Ф. І. Шульц викладав музику в Інституті шляхетних панянок до 1866 р., при підтримці німецької общини продовжував виступати з концертами [22, с. 3–4.]

У 1871 р. друга спроба зі створення музичного товариства виявилася вдалою. Цьому сприяла активна діяльність таких професорів університету, як відомий терапевт В. Г. Лашкевич, спеціаліст із акушерства І. П. Лазаревич, ректор університету в 1862–1873 рр. В. А. Кочетов, фармацевт Г. С. Риндовський, філолог М. Ф. Сумцов. Допомогу у затвердженні товариства владою надала княгиня Є. А. Цертелева (уроджена Лавровська) – дружина поета, філософа, перекладача М. Д. Цертелева [23, с. 4, 16]. За статутом його члени зобов'язувалися сприяти розповсюдженню музичної освіти, розвитку галузей музичного мистецтва, заохочувати здібних авторів і виконавців, викладачів музики, засновувати музичні класи, училища, консерваторії.

Уже в 1874–1875 рр. В. О. Бірюков – спеціаліст з Санкт-Петербурга – керував у Харкові безкоштовними вечірніми класами хорового співу, які відвідували гімназисти старших класів і студенти. У 80-х рр. було створено музичний гурток, відновлено студентський оркестр, з'явилося завдяки зусиллям І. І. Слатіна музичне училище, консерваторія. В 1895 р. було організоване Харківське товариство любителів хорового співу. А в музичному училищі, наприклад, напередодні Першої світової війни навчалися

8 студентів університету, 5 студентів з технологічного й ветеринарного інститутів [24, с. 61].

Окремою проблемою є, на наш погляд, питання щодо участі студентів у церковних хорах. В перше 10-річчя існування університету там була створена лютеранська церква (кірха) з органом – перед фізичним кабінетом. Майбутній професор А. С. Пітра часто виконував там псалми під звуки органа. В середині XIX ст. Ф. І. Шульц виконував у лютеранській церкві, яку освятили 15 травня 1830 р., ораторії Й. Гайдна, а також твори Ф. Мендельсона. З 1854 р. тут виступав органіст І. Поллак.

Вісім років архітектор Є. О. Васильєв будував Свято-Антонівську домову церкву для колективу університету. Вона була освячена 25 квітня 1831 р. Там до 1853 р. постійно співав архієрейський хор, а 1854 р. ариєпископ Іннокентій (І. О. Борисов) організував клас церковного співу для студентів університету. Заняття відбувалися тричі на тиждень, причому розучували й українські народні пісні. Створений ним хор існував 20 років. Потім з 1875 р. студентським хором керував О. Литинський, і він, по праву, вважався найкращим у Харкові.

Таким чином, у XIX ст. харківське освічене суспільство, включаючи колектив Харківського університету, проводило роботу щодо формування естетичних уподобань у студентської молоді. Звичайно, в цьому процесі не було лише стрімких злетів та перемог, бувала й стагнація, деяка втрата інтересу, але зусиллями активних аматорів музика знову опановувала аудиторії студентів, виховувала в них любов до мистецтва, формувала здоровий спосіб життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яропуд З. П. Розвиток української духовно-релігійної хорової музики від хрещення до наших днів / З. П. Яропуд // Педагогічна освіта: теорія і практика: Зб. наук. праць. – Вип. 17. – Кам'янець-Подільський, 2014. – С. 325–334.
2. Сокальский П. П. Русская народная музыка, великорусская и малорусская в её строении мелодическом и ритмическом и отличия её от основ современной гармонической музыки. Исследование П. П. Сокальского / П. П. Сокальский. – Х: Тип. Адольфа Дарре, 1888. – 368 с.
3. Историческое рассуждение о богослужбном пении. – СПб., 1804. – 169 с.
4. Письма М. И. Глинки к К. А. Булгакову // Русский архив (М.). – 1869. – № 1. – С. 350–379.
5. Бульба В. Г. Харьковские миниатюры. – 2-е изд., исправл. и доп. / В. Г. Бульба, П. В. Остапенко. – Х: Оберег, 2014. – 324 с.
6. Миклашевський Й. М. Музична й театральна культура Харкова кінця XVIII – першої половини XIX ст. / Й. М. Миклашевський. – К.: Наукова думка, 1967. – 160 с.
7. Рижский И. С. Введение в круг словесности, сочинённое в Императорском Харьковском университете, и служившее руководством бывших в оном 1805-го года публичных чтений, предшествовавших науке красноречия / И. С. Рижский. – В Харькове: В унив. тип., 1806. – 108, IV с.
8. Описание Харьковского Института Благородных Девиц... // Украинский журнал (Х.). – 1824. – Ч. 2. – С. 70–90.
9. Кононова О. В. До питання про становлення професійної музичної освіти в Харкові XVIII – XIX століть / О. В. Кононова // музична Харківщина. Зб. наук. праць колективу авторів Харків. інст-ту мистецтв імені І. П. Котляревського. – Х., 1992. – С. 175–190.
10. Уведомление // Украинский журнал (Х.). – 1824. – № 21. – С. 159–162.
11. Прибавление к известию об Оратории // там само. – С. 302–303.
12. Пехотинский Г. Моё детство. Из жизни маленького певчего / Г. Пехотинский // Духовный вестник (Х.). – 1865. – Т. 9. – С. 405–542.
13. Кованько И. Историко-статистическое описание города Харькова. Бывшие в Харькове общества / И. Кованько // Харьковские губернские ведомости. – 1859. – 31-е июля. – С. 601–605.
14. О действии музыки на разные болезни // Украинский вестник (Х.). – 1817. – Кн. 12. – С. 370–379.
15. Историко-статистические записки об Императ. Харьк. универс. и его заведениях от основания унив-та до 1859 года (сост. К. Фойгт). – Х.: в универс. тип., 1859. – 173 с.
16. Kohl J. G. Die Ukraine. Kleinrussland. – Dresden und Leipzig, 1841. – 330 s.
17. Оже-де-Ранкур Н. Ф. В двух университетах (воспоминания 1837 – 1843 г.) / Н. Ф. Оже-де-Ранкур // Русская старина. (СПб.). – 1896. – Т. 86. – С. 571–582.
18. Ж. Несколько слов о Штадлере и музыке / Ж. // Харьковские губернские ведомости. – 1859. – 16-е марта. – С. 169–170.
19. А. Кое-что об учителях музыки / А. // Харьковские губернские ведомости. – 1859. – 11-е марта. – С. 151–152.
20. Хроника / Харьковские губернские ведомости. – 1859. – 21-е декабря. – С. 1083–1090.
21. К. Л. Несколько слов о музыкальном оркестре помещика В. Г. Фидлера / К. Л. // Харьковские губернские ведомости. – 1859. – 18-е ноября. – С. 977–978.

22. Сокальский И. П. Антон Григорьевич Рубинштейн и музыкальные классы в Харькове при отделении музыкального общества / И. П. Сокальский. – Х, 1880. – 11 с.
23. Отчёт дирекции Харьковского отделения Императорского Русского Музыкального общества за 1876–77 г. – Х.: Тип. М. Зильберберга, 1877. – 28 с.
24. Отчет Харьковского отделения Императорского Русского Музыкального Общества за 1913 – 1914 год. – Х. Тип. «Печатное Искусство», 1914. – 136 с.

УДК 37.01

СТАН ФІЗИЧНОГО, ПСИХІЧНОГО, ДУХОВНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Поліщук Л. М., Устянська О. В., Радаєва І. М.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Одеса, Україна

Проаналізовано фізичний, психічний, духовний і соціальний стан здоров'я сучасної молоді в Україні. За даними різних джерел ці показники значно погіршуються. Цей факт повинен зацікавити батьків, викладачів, діячів освіти і науки, які повинні спрямувати всі свої сили на розробку програм фізичного і культурного розвитку молоді.

Ключові слова: здоров'я, розвиток, молодь, обговорення проблем, рухливість, нервові розлади, хронічні захворювання, безробіття, соціальна нестабільність, розчарування.

Проанализировано физическое, психическое, духовное и социальное состояние здоровья современной молодежи в Украине. По данным различных источников эти показатели значительно ухудшаются. Этот факт должен заинтересовать родителей, преподавателей, деятелей образования и науки, которые должны направить все свои силы на разработку программ физического и культурного развития молодежи.

Ключевые слова: здоровье, развитие, молодежь, обсуждение проблем, нервные расстройства, хронические заболевания, безработица, нестабильность, разочарование.

The physical, mental, spiritual and social situation of the health of today's youth in Ukraine. According to various sources, these indicators deteriorate significantly. This fact should be of interest to parents, teachers, workers of education and science, which should direct all their energies on the development of programs for the physical and cultural development of young people.

Keywords: health, development, youth, discussion of problems, mobility, neurological disorders, chronic diseases, unemployment, insecurity, frustration.

Одне з центральних місць у суспільному розвитку посідають проблеми генофонду нації, формування здорового підростаючого покоління, підготовки дітей, підлітків та молоді до повноцінного самостійного життя.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства, в умовах загострення проблем здоров'я населення та демографічної кризи, особливе значення має формування здорового способу життя молоді, в тому числі через заклади системи освіти. Соціальні установки, моделі поведінки та спосіб життя формуються в ранньому віці. Тому дуже важливо знати, які фактори мають визначальний вплив на поведінку щодо збереження та зміцнення здоров'я.

Актуальність даної теми визначається тим, що молодь – це майбутнє кожної країни і кожного народу. У сучасному світі великих змін здоров'я кожної людини відіграє значно важливішу роль, ніж матеріальний здобуток, певні досягнення і, навіть, самореалізація. В Україні ця тема є надзвичайно важливою, оскільки за останні роки ми можемо спостерігати різкі демографічні зміни, велику смертність, деградацію населення.

Для висвітлення цієї теми були поставлені певні цілі:

- Проаналізувати стан фізичного, психічного, духовного й соціального здоров'я сучасної молоді України;

- Ознайомитися з офіційними показниками, що характеризують стан здоров'я молоді.

Для досягнення даних цілей необхідно поставити такі задачі:

- Дослідити фізичний стан здоров'я дітей, підлітків та молоді;
- Охарактеризувати психічний та духовний стан молоді;
- Розкрити сутність соціального здоров'я молоді України.

Світова спільнота вже давно зарахувала проблеми, пов'язані зі станом здоров'я людини, до кола глобальних проблем людства, серед яких також фігурують загроза глобальної війни, екологічні катастрофи, демографічний спад, нестача ресурсів, наслідки науково-технічної революції техногенного й антропогенного походження тощо.

Наразі Всесвітня організація охорони здоров'я визнає, що здоров'я – це «складний феномен глобального значення, який включає комплекс соціальних, економічних, біологічних, медичних аспектів».

Більшість учнівської молоді (70%) задоволена станом свого здоров'я, вважаючи його «чудовим» або «гарним». Кожен третій респондент вважає власне здоров'я посереднім (28%), дівчат у цій групі виявилось удвічі більше, ніж хлопців (37% проти 18%). Найбільше незадоволені станом свого здоров'я учні ПТНЗ (серед них 52% оцінили його як «посереднє» і 6% як «погане») [4].

Однією з важливих детермінант здоров'я є наявність хронічних захворювань, що часто призводять до зниження працездатності та соціальної активності молоді. За самооцінкою, у 78% молоді відсутні хронічні захворювання. Водночас 15,1% мають одне подібне захворювання. 92,9% повідомили, що не мають жодних спадкових хвороб. В середньому, за останні 12 місяців опитані дотримувалися постільного режиму чотири дні, у зв'язку з тією чи іншою хворобою. Привертає увагу той факт, що майже дві третини молоді за останній рік мали застудні захворювання один раз чи двічі, 11,8% потерпали від застуди три і більше разів. Лише менш ніж третина зовсім не стикалися з хворобами. Приблизно третина респондентів проходила обстеження на хвороби, що передаються статевим шляхом, з них трохи більш ніж половина – робила це протягом останнього року або рік тому. Третина вважає, що їй не загрожує ризик інфікування ВІЛ, решта оцінила свій ризик від малоймовірного (51%) до дуже високого (приблизно 2%) [3].

За час навчання у загальноосвітньому навчальному закладі школярі втрачають щонайменш третину свого здоров'я. Зокрема, погіршуються зір (в 3 рази), слух (в 1,3), осанка (в 4,6), зростає кількість випадків захворювань нирок (в 1,5), на хвороби органів травлення (у 2,5), нервової системи (у 2), збільшується частота хвороб ендокринної залози (у 2,5 рази).

У 2009 році показник захворюваності на хвороби системи кровообігу серед дітей старшого шкільного віку становив 163,5 на 10 тис. населення. Більшість захворювань була пов'язана з хворобами органів дихання (6267,3); шкіри та підшкірної клітковини (742,9); травм та отруєнь (639,6); хвороб сечостатевої системи (513,1); кістково-м'язової системи та сполучної тканини (493,2); органів травлення (487,3); очей та їх придаткового апарата (463,7) на 10 тис. відповідної категорії населення.

Що стосується окремих хвороб, то дівчата значно частіше хворіли на патологію сечостатевої системи, крові й кровотворних органів, інфекційні та паразитарні хвороби, ендокринні хвороби, розлади харчування та порушення обміну речовин. Юнаки частіше зверталися по медичну допомогу з приводу розладів психіки та поведінки, хвороб системи кровообігу, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, травм, отруєнь та деяких інших наслідків дії зовнішніх чинників [2].

У більш старшій віковій групі молоді, проблеми зростають ще більше. Відхилення у стані здоров'я визначаються медиками у майже 90 % студентів, серед них понад 50 % мають незадовільну фізичну підготовку. Загалом, багато спеціалістів та фахівців б'ють на сполох, вказуючи, що психофізіологічні показники студентів за останні 25 років виражають тенденцію до погіршення: погіршилися параметри пам'яті та уваги, підвищилася

стомлюваність і зменшилася загальна ефективність розв'язання навчальних завдань, знизилися показники мотивації навчальної діяльності.

Таким чином, отримані результати щодо оцінки власного здоров'я можна розглядати і позитивно й негативно водночас. Позитивним є те, що більшість опитаної молоді оцінює власне здоров'я, як «чудове» або «гарне». Негативним є те, що значна кількість підлітків дотримується протилежної думки з приводу свого здоров'я.

Сьогодні доцільно інтегрувати знання та вміння з предметів фізичної культури, основ здоров'я, з метою цілісного формування культури здоров'я учнівської молоді. Необхідно розробити систему соціальної підтримки здорового способу життя, яка б стимулювала підлітків і молодь зберігати і зміцнювати власне здоров'я.

До чинників, що провокують стан емоційного неблагополуччя, зрушення в психічному здоров'ї, слід віднести, насамперед, особливості дисгармонійного спілкування людини з оточуючими, зокрема з найближчими людьми – батьками, рідними, друзями. Найбільш сенситивним для різноманітних змін у психічному здоров'ї і поведінці прийнято вважати підлітковий та юнацький вік, тому що саме цей період найсприятливіший для набуття навичок. Особливе занепокоєння викликає поширення розладів психіки та поведінки. Так, за результатами обстежень, які проводилися фахівцями Академії медичних наук України, рівень психічних порушень у школярів старших класів має місце як в міській, так і в сільській місцевості. У структурі психічних (непсихотичних) розладів у підлітків міської місцевості переважають невротичні розлади (42,4%), емоційно-лабільні розлади органічного генезу та розлади поведінки. У підлітків сільської місцевості домінують емоційно-лабільні розлади органічного генезу (33,4%), невротичні розлади та розлади поведінки. Незалежно від місця проживання у підлітків спостерігається зростання депресивних розладів із затяжним та хронічним типом перебігу [3].

За результатами дослідження, проведеного Українським науково-методичним центром практичної психології та соціальної роботи АПН України, досить високим відсотком учнів (34,5%) вказано на факти насильства в сім'ї. Майже стільки ж (30,4%) пам'ятають випадки, коли насильство в сім'ї над дитиною спричинило порушення її здоров'я. Роль батьків у захисті дитини від насильства була оцінена досить низько (15-16%). Батьки дуже рідко стають посередниками у вирішенні конфліктів, що виникають у дітей під час навчання. У таких випадках на їх допомогу розраховує лише 9,2% опитаних. Всі ці негаразди негативно впливають на психологічний стан підлітків та потребують психологічної підтримки з боку практичних психологів та соціальних педагогів.

Виділено найбільш значущі чинники, що впливають на формування психічного здоров'я підлітків: неповна і деструктивна сім'я, порушення дитяче-батьківських відносин, конфлікти з однолітками, батьками, вчителями, психологічна схильність до алкоголізації, висока загальна агресивність, наявність шкідливих звичок. Серед біологічних чинників найбільше значення має патологія ЦНС, наявність в анамнезі травм черепа і нейроінфекцій. Ці чинники можуть призвести до розвитку різних психічних розладів із порушеннями поведінки [1].

Однією з ознак цивілізованості країни, свідченням залучення суспільства до світового співтовариства є рівень розвитку духовності її громадян, моральні цінності та ідеали, котрі сповідує більшість населення. Згідно із методологією даного дослідження духовне здоров'я визначається сукупністю характеристик духовного світу особистості – освітою, наукою, мистецтвом, релігією, мораллю, етикою. Важливими індикаторами духовного здоров'я є рівень та структура культурних запитів та потреб, а також наявні можливості для їх задоволення. В свою чергу, духовне здоров'я істотно залежить від прийнятих у соціумі способів проведення дозвілля.

У повсякденному спілкуванні люди найчастіше обговорюють саме ті проблеми, що турбують їх найбільше, тому показовим є розподіл відповідей молодих українців на запитання: «Як часто Ви обговорюєте кожне з наведених питань із своїми друзями?». Серед іншого здебільшого порушуються такі теми, як музика (56% опитаних віком 15–22 роки

вказали, що «часто» і «дуже часто» обговорюють музичні питання), спорт (відповідно 41%) та проблеми щодо організації відпочинку (відповідно 59%). За своєю актуальністю для української молоді названі проблеми поступаються лише заробітку грошей («дуже часто» і «часто» їх обговорюють 71% респондентів) та проблемам, що пов'язані з одягом, зовнішністю та модою (відповідно 67%). Слід зауважити, що такі значимі для структурування духовного світу особистості чинники, як національна культура, культура і мистецтво, релігійна віра не посідають високого щаблю у ієрархії актуальних для молоді проблем. «Дуже часто» і «часто» їх обговорюють відповідно 13, 25 та 16% опитаних молодих людей. Питання одягу, зовнішності і моди з віком поступово втрачають свою актуальність. Якщо у віці 15-17 років «часто» та «дуже часто» їх порушують 76%, то у віковій групі 21–22 роки їхня частка зменшується до 54%. Вочевидь, вступ до дорослого життя з його проблемами і турботами у багатьох випадках відсуває проблеми зовнішності і моди на другий план. Жінки обговорюють ці питання значно частіше за чоловіків (відповідно 86 і 51%), що є відображенням соціо-статевих відмінностей в ієрархії життєвих пріоритетів.

Важливою характеристикою духовного світу людини є залученість її до культурного надбання своєї батьківщини, держави, народу, кращих зразків світової і вітчизняної духовної спадщини. Одним з можливих шляхів реалізації такого вибору є відвідування культурно-мистецьких заходів. Залежно від того, яким культурним заходом віддається перевага, визначається рівень сформованої структури культурно-ціннісних пріоритетів молоді людини. З-поміж культурних заходів в українському молодіжному середовищі найбільш популярними є дискотеки. Частіше ніж раз на місяць їх відвідують 37% молодих людей. Популярним є також пасивне спостереження за перебігом подій на спортивних майданчиках (відповідно 40%). Вистави, концерти класичної музики, музеї, мистецькі і технічні виставки перебувають поза увагою молодіжного загалу (частіше ніж раз на місяць їх відвідують відповідно 4, 3, 5, і 3% респондентів).

Отже, наявні можливості щодо задоволення культурних запитів українською молоддю використовуються далеко не в повному обсязі. У переважній більшості молодих людей, котрі заклопотані повсякденними проблемами і негараздами, спостерігається невисокий рівень культурних потреб, що реалізуються, як правило, епізодично і непослідовно. Культурні потреби і запити здебільшого зводяться до найбільш простих та невимогливих проявів, задоволення яких не потребує організаційних, інтелектуальних чи вольових зусиль (відвідування дискотек, клубних вечорів, перегляд телепрограм і т. п.). Водночас відвідування концертів класичної музики, музеїв, виставок, що потребує певного рівня духовної компетенції, не є поширеним способом проведення дозвілля. Відбувається, утиск духовних джерел життя. Матеріальна скрута, нестача коштів негативно позначаються на стані культури, зсуває культурні уподобання у бік спрощених форм дозвілля. На соціальне здоров'я сучасної молоді також впливає локальне оточення дітей та молоді.

За результатами опитування більшість (63%) респондентів із загального масиву опитаних проживають у повних сім'ях, з них 12% – у багатопоколінних сім'ях, де крім батьків та дітей є бабуся і (або) дідусь. За цими показниками не виявлено істотних відмінностей залежно від віку опитаних, лише серед старшої (18–22 роки) молоді дещо більше тих, хто живе один (4%).

До соціальних проблем, які найбільше турбують молодь, респонденти віднесли: безробіття (55%), загальне зниження рівня життя (37%), зростання злочинності (36%), зростання цін (45%), зубожіння населення (31%), наркоманію (25%), низький рівень заробітної плати (42%), СНІД (23%). Проблеми, що стосуються забезпечення здорового способу життя, турбують загалом кожного десятого респондента віком 15–22 роки: зловживання палінням (10%), недостатні можливості для занять фізичною культурою та спортом (9%), низький рівень поінформованості про здоровий спосіб життя (3%), алкоголізм (8%), стан довкілля, екологія (18%), низький рівень медичного обслуговування (18%).

Опитування показало значну роль батьків у формуванні здорового способу життя дітей, 54% респондентів зазначили, що регулярно обговорюють з батьками проблеми свого здоров'я. Майже половина з опитаних обговорює з батьками питання щодо шкідливого впливу алкоголю, наркотиків та тютюну на здоров'я людини. Тобто батьки, за свідченнями респондентів, спричиняють безпосередній вплив на формування способу життя, досить активно обговорюють з дітьми наслідки шкідливих звичок, їх вплив на здоров'я. За даними опитування батьки мають великий «кредит довіри» з боку дітей (61%). Взагалі, респонденти вважають, що від стосунків з батьками, здоров'я кожної людини залежить «значною мірою». Причому, цей вплив респонденти оцінюють значно вище, ніж будь-яких інших чинників.

Слід відзначити, що на сучасному етапі розвитку нашого суспільства існує небезпека розриву між цінностями декларованими і тими, що реально функціонують у суспільстві. Поведінка батьків не завжди відповідає тим «виховним гаслам», які вони проголошують. Так, наприклад, багато батьків (38%) палять у приміщеннях, де проживають разом з дітьми.

Порівняно рідко (на межі статистичної похибки) паління та вживання алкоголю дітьми є причиною непорозумінь між батьками та дітьми. Вочевидь, таку ситуацію можна пояснити і тим, що батьки приділяють досить багато уваги спілкуванню з власними дітьми стосовно здоров'я та здорового способу життя. 70% респондентів зазначили, що батьки не дозволили б їм палити взагалі [5].

Одним із головних чинників соціального здоров'я молоді є середовище підлітків та стосунки з однокласниками та одногрупниками.

Частота контактів з однолітками: третина опитаної учнівської молоді (33%) щодня зустрічається з друзями одразу після закінчення занять у навчальному закладі. Найчастіше це роблять учні 6–8-х класів і студенти ПТНЗ (38–36% та 34% відповідно). А от учні 10–11-х класів і першокурсники ВНЗ III-IV рівнів акредитації трохи рідше зустрічаються з друзями одразу після закінчення занять (28 та 23% відповідно), що може бути свідченням більшого навчального навантаження.

Для 37% опитаних популярними (1 раз на тиждень або частіше) способами проведення дозвілля для хлопців є комп'ютерні ігри й розваги в барі або дискотеці. Частіше за інших грають з друзями в комп'ютерні ігри учні 6-8х класів (44% та 39% відповідно) проти 30–33% серед учнів/студентів. А от розважаються в барах і на дискотеках більш старші респонденти, найбільше серед яких першокурсників ВНЗ III-IV рівнів акредитації – 51% (серед дівчат – 53%, а хлопців – 49%). Третина учнівської молоді (29–39%, 1 раз на тиждень або частіше проводить свій вільний час з друзями вдома (в себе або в гостях).

Майже третина опитаних (28%) не ходять з друзями в кіно, театри або на концерти (31% серед хлопців, 26% дівчат). Дещо частіше відвідують кінотеатри, театри або концерти більш старші підлітки – студенти ВНЗ (про те, що вони 2–3 рази на місяць відвідують ці заходи, повідомили 22–28% студентів ВНЗ проти 17% серед учнів 6–8-х класів і студентів).

Спілкування з друзями за допомогою електронних засобів зв'язку і комп'ютерних технологій – невід'ємна риса нашого часу. Майже половина опитаних підлітків (48%) щодня розмовляють з друзями по телефону, надсилають їм смс-повідомлення. До того ж дівчат, які роблять це щодня, значно більше, ніж хлопців (55% проти 39% серед хлопців). Хлопці частіше, ніж дівчата, спілкуються у свій вільний час з друзями через Інтернет (44% проти 40% серед дівчат). Частіше за інших «чатяться» в Інтернеті студенти ВНЗ III-IV і I-II рівнів акредитації (64% та 50% відповідно). Порівняно з підлітками старшого віку, учні 6–8-х класів рідше відвідують мережу Інтернет. Серед них також більше й тих, хто взагалі не спілкується з друзями через Інтернет (37,5–30% відповідно).

Отже, в підлітковому віці спілкування з однолітками активізується. Для хлопців особливо важлива групова приналежність. Дівчата дружать парами, цінуючи в дружбі можливість ділитися таємницями. Пізніше з'являється потреба в близькому другові протилежної статі, бажання подобатися один одному.

Поглиблене вивчення цієї теми потрібне батькам і педагогам для того, щоб знаходити різні способи розв'язання конфліктних ситуацій. Батькам необхідно аналізувати свої дії і

стосунки з дітьми підліткового віку для того, щоб у сім'ї панувала сприятлива атмосфера. Педагогам це необхідно для того, щоб виховати соціально здорову людину. Труднощі підліткового віку – це переважно труднощі статевого дозрівання і розлучення з дитинством. Ці труднощі відображаються в зовнішніх конфліктах, зокрема з батьками і взагалі зі старшими. Завдання батьків, учителів і викладачів ВНЗ – зрозуміти зміни в дітях і перейти на новий стиль спілкування з підлітком, ставитися до нього як до дорослої людини.

Висновки. Підсумовуючи дані дослідження, можна зробити висновок, що на різних етапах життя людини і в різних обставинах ті або інші цінності висувуються на передній план. Вища соціальна цінність – це людське життя, а здоров'я кожної людини – найбільша цінність в нашому житті.

Стан фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я сучасної молоді в Україні значно погіршується, не дивлячись на самі позитивні погляди опитаних. Фізичний стан погіршується через недостатню рухливість, незацікавленість в займанні спортом, погане харчування. Сучасна глобалізація та достатньо розвинені технології негативно впливають як на фізичний, так і духовний розвиток підлітків. Молодь більшість свого часу проводить, засідаючи в соціальних мережах, граючи в ігри, які приводять до повної деградації. Література, мистецтво, кіно – все це поступово відходить на інший план.

Стосунки в суспільстві впливають на формування особистості. Батьки повинні більше уваги приділяти фізичному і духовному вихованню своїх дітей. Вони повинні створити зв'язок довіри з дітьми, обговорювати різні теми, приймати активну участь в житті свого чада. Як показує дослідження, підліткам необхідно правильно вибирати оточення, більше спілкуватися «вживу», а не через електронні засоби.

Охорона здоров'я – один з пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію. Держава забезпечує нагляд і контроль за створенням сприятливих для здоров'я розумів праці, навчання, побуту і відпочинку, сприяє громадському контролю з цих питань.

В свою чергу, держава, навчально-виховні заклади, освітні заклади повинні робити все можливе, аби залучати молодь до програм, спрямованих на розвиток здорової та культурно-вихованої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коренев М. М. Нагальні проблеми охорони здоров'я підлітків в Україні / М. М. Коренев // Журн. НАМН України, 2011, т. 17. – № 1. – С. 51
2. Медведовська Н. В. Сучасний стан здоров'я підлітків в Україні / Н. В. Медведовська // Современная педиатрия. – 2010. – № 6. – С.14–16.
3. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. доп. Президента України, Верхов. Раді України, Каб. Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.) / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін-т розв. сім'ї та молоді; [редкол.: Н.Ф. Романова та ін.].– К.: ТОВ «Основа», 2010. – 156 с.
4. Стан та чинники здоров'я українських підлітків: моногр. / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, О. Р. Артюх та ін.; наук. ред. О. М. Балакірева. – К.: ЮНІСЕФ, Укр. Ін.-т соц. дослідж. ім. О. Яременка. – К.: «К.І.С.», 2011. – 172 с.
5. Монографія / О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 207 с.

ВАЛЕОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

УДК 37.015.311-053.4

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Баштан С. О.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Одеса, Україна

У дітей, що виховуються в школі інтернат, спостерігається затримка фізичного розвитку, що виявляється в зниженні показників ваги та зросту відносно нормальних антропометричних даних. У роботі досліджуються особливості фізіологічного розвитку соціально занедбаних молодших школярів. Вивчаються антропометричні показники. Проведено порівняльний аналіз отриманих результатів. Дослідження антропометричних параметрів і оцінювання фізичного розвитку показали достовірне зниження показників фізичного розвитку в дітей, позбавлених батьківської опіки. Отримані в ході дослідження дані представляють науково-практичну цінність для забезпечення координованої коректувальної роботи і вироблення індивідуальної реабілітаційної програми з метою поліпшення результатів комплексних відновних заходів.

Ключові слова: діти-сироти, здоров'я, фізіологічний розвиток

У детей, воспитывающихся в школе интернат, наблюдается задержка физического развития, проявляющаяся в снижении показателей веса и роста относительно нормальных антропометрических данных. В работе исследуются особенности физиологического развития социально запущенных младших школьников. Изучаются антропометрические показатели. Проведен сравнительный анализ полученных результатов. Исследование антропометрических данных и оценка физического развития показала достоверное снижение показателей физического развития у детей с родительской депривацией. Полученные в ходе исследования данные представляют научно-практическую ценность для обеспечения координированной коррекционной работы и выработки индивидуальной реабилитационной программы с целью улучшения результатов комплексных восстановительных мероприятий.

Ключевые слова: дети-сироты, здоровье, физиологическое развитие

Institution-reared children have physical growth delays (weight, height) comparatively with normative anthropometric data. This research work investigates features of physiological development of the socially neglected primary school pupils. The anthropometric indices are studied there and a comparative analysis of the results was made. The estimation of anthropometric data has shown the significantly low of physical development in deprived children. Backlog is typical of practically healthy children - orphans in conditions deprivation on a level of the psychological development, more expressed at children with the burdened anamnesis that is one of the facts confirming determining value of parent love and care on formation of physical and mental health.

Key words: children-orphans, health, physical development

Вступ

Фізичний розвиток є важливим критерієм стану здоров'я, який характеризує процеси росту і становлення організму дитини, визначає її фізичну працездатність. У ряді досліджень [1,4] показаний взаємозв'язок між антропометричними показниками та показниками кардіореспіраторної системи, що обумовлює необхідність врахування показників фізичного розвитку при оцінці функціонального стану організму. Крім того, значення фізичного розвитку, рухової діяльності у формуванні всіх психічних процесів і особистості в цілому неодноразово підкреслювалося дослідниками різних наукових напрямів [2,3].

Рівень фізичного розвитку дитини молодшого шкільного віку є одним із найбільш об'єктивних та чутливих показників стану здоров'я. У зв'язку з цим темпи фізичного розвитку можуть бути оцінені за допомогою антропометричних методик, які дають змогу оцінити фізичний розвиток дитини. Фізичний розвиток дитини Всесвітня організація охорони здоров'я визначає як сумарний індикатор стану здоров'я окремої дитини та популяції, а показники фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку – як критерій оцінки соціально-економічного розвитку окремого регіону, країни.

Низка авторів [1,2] у своїх дослідженнях стосовно фізичного розвитку дітей-сиріт указують на відставання фізичних показників від вікових нормативів і від аналогічних параметрів дітей із сімей.

Більш ніж у половини дітей-сиріт спостерігається порушення пластичних процесів – дефіцит маси й довжини тіла, відхилення фізичного розвитку. Водночас для цієї категорії дітей характерні слабкий фізичний розвиток, низький рівень рухової підготовленості, особливо порушення моторики, які лежать переважно у сфері координаційних здібностей [6].

Мета статті – дати оцінку фізичного розвитку дітей-сиріт.

Матеріал і методика досліджень

Групи дітей молодшого шкільного віку (8–10 років) формувалися на базі Ізмаїльської загальноосвітньої школи № 2 та Утконосівської загальноосвітньої школи-інтернату I-II ст. (Одеська обл.). Для оцінки фізичного розвитку були вивчені такі показники як зріст, вага, розрахований ваго-зростовий індекс Кетле, площа тіла.

Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз отриманих даних (табл. 1) показує, що у вихованців шкіл інтернатного типу молодшого шкільного віку такі показники, як довжина і маса тіла достовірно нижчі, ніж у школярів контрольної групи. Так, у дітей експериментальної групи величина маси тіла виявилася нижчою в середньому на 5,14 кг ($p < 0,001$), довжини тіла – на 6,81 см ($p < 0,001$). Аналогічна тенденція спостерігалася за величинами індексу Кетле та площі тіла, які є похідними від маси та довжини тіла: показник ваго-зростового індексу у дітей-сиріт виявився нижчим на 29,41 г/см порівняно з дітьми контрольної групи ($p < 0,001$), а площа тіла – в середньому на 0,12 м² ($p < 0,001$).

Таблиця 1. Показники фізичного розвитку дітей шкіл інтернатів

Показники	Діти шкіл інтернатів			Контрольна група		
	загалом (n=80)	хлопчики (n=35)	дівчатка (n=45)	загалом (n=99)	хлопчики (n=46)	дівчатка (n=53)
Маса тіла, кг	23,69 ±0,68■■■	21,61 ±0,65■■■**	25,39 ±1,03■■	28,83 ±0,55	27,68 ±0,50*	29,83 ±0,91
Довжина тіла, см	126,09 ±1,33■■■	123,93 ±1,66■■■	127,86 ±1,97■	132,90 ±1,01	132,57 ±1,28	133,19 ±1,55
Індекс Кетле, г/см	186,98 ±4,04■■■	173,72 ±3,38■■■***	197,87 ±6,14■	216,31 ±3,26	209,14 ±3,67*	222,55 ±5,08
Площа тіла, м ²	0,92 ±0,02■■■	0,87 ±0,02■■■**	0,95 ±0,02■■	1,04 ±0,01	1,02 ±0,01	1,05 ±0,02

Примітка: достовірність різниці між показниками ■ – дітей шкіл інтернатів та контрольної групи, * – хлопчиків та дівчаток на рівні похибки: ■(*) – $p \leq 0,05$; ■(**) – $p \leq 0,01$; ■(***) – $p \leq 0,001$.

При порівнянні підгруп дітей (табл.1) виявилось, що у хлопчиків-сиріт з відставання за досліджуваними антропометричними показниками від дітей контрольної групи більш виражене, ніж у дівчаток: показник маси тіла нижчий на 6,07 кг ($p < 0,001$) і 4,44 кг ($p < 0,01$) відповідно, показник довжини тіла – на 8,64 см ($p < 0,001$) і 5,33 см ($p < 0,05$) відповідно, показник індексу Кетле нижчий – на 35,42 г/см ($p < 0,001$) та 24,68 г/см ($p < 0,05$) відповідно, показник площі тіла – на $0,15 \text{ м}^2$ ($p < 0,001$) та $0,10 \text{ м}^2$ ($p < 0,01$) відповідно.

Виявлено, що у дітей молодшого шкільного віку шкіл-інтернатів спостерігаються статистично достовірні статеві відмінності у величинах показників маси тіла, ваго-зростового індексу та площі тіла, які є вищими у дівчаток. При цьому статеві відмінності більш виражені в групі дітей-сиріт: у хлопчиків показники маси тіла менші ніж у дівчаток на 3,78 кг ($p < 0,01$), ваго-зростового індексу – на 24,15 г/см ($p < 0,001$), площі тіла – на $0,08 \text{ м}^2$ ($p < 0,01$), тоді як у контрольній групі значення цих показників становили відповідно 2,15 кг ($p < 0,05$), 13,41 г/см ($p < 0,05$) та $0,03 \text{ м}^2$ ($p < 0,05$).

Описані вище закономірності спостерігаються і при аналізі вікових груп. Так, 8-річні діти-сироти мають нижчі показники маси тіла в середньому на 6,21 кг ($p < 0,001$), довжини тіла – на 5,91 см ($p < 0,05$), індексу Кетле – на 41,66 г/см ($p < 0,001$) та площі тіла – на $0,14 \text{ м}^2$ ($p < 0,001$), тоді як у 9-річних дітей вони були нижчими відповідно на 5,18 кг ($p < 0,001$), 7,9 см ($p < 0,01$), 29,96 г/см ($p < 0,001$) та $0,12 \text{ м}^2$ ($p < 0,001$), а у 10-річних дітей – на 5,72 кг ($p < 0,001$), 10,69 см ($p < 0,001$), 25,4 г/см ($p < 0,01$) та $0,15 \text{ м}^2$ ($p < 0,001$). Причому у хлопчиків шкіл інтернату відставання від дітей контрольної групи на кожному віковому етапі більш виражене, ніж у дівчаток.

Достовірні статеві відмінності в досліджуваних антропометричних показниках спостерігалися у 8-річних молодших школярів інтернату за показниками маси тіла ($p < 0,001$) та площі тіла ($p < 0,05$) та у 10-річних дітей-сиріт та контрольної групи за показниками маси тіла та ваго-зростового індексу ($p < 0,05$).

Аналіз вікової динаміки антропометричних показників показав, що у дітей-сиріт та дітей контрольної групи вона є односпрямованою. Так, у дітей контрольної групи в період з 8 до 9 років показники маси тіла збільшилась на 1,16 кг ($p > 0,05$), довжини тіла – на 6,19 см ($p < 0,001$), площі тіла – на $0,05 \text{ м}^2$ ($p < 0,01$), тоді як у молодших школярів школи-інтернат ці показники становили відповідно 2,19 кг ($p < 0,05$), 5,22 см ($p > 0,05$) і $0,07 \text{ м}^2$ ($p < 0,01$). У період з 9 до 10 років річний приріст показників маси тіла у дітей контрольної групи становив 5,2 кг ($p < 0,01$), довжини тіла – 9,88 см ($p < 0,001$), площі тіла – $0,12 \text{ м}^2$ ($p < 0,001$), а у дітей-сиріт ці показники становили відповідно 3,66 кг ($p < 0,05$), 6,28 см ($p < 0,05$) і $0,09 \text{ м}^2$ ($p < 0,01$). Отже, у дітей-сиріт по мірі дорослішання спостерігається більш суттєве відставання за річними приростами тотальних розмірів тіла від своїх однолітків.

Відзначимо, що у молодших школярів інтернату в період з 8 до 10 років виявлено достовірне збільшення ваго-зростового показника (особливо в підгрупі хлопчиків), чого не спостерігається в контрольній групі. Це свідчить про те, що у дітей-сиріт у молодшому шкільному віці наростання маси тіла відбувається більш інтенсивно, ніж процеси видовження тіла, тоді як у контрольній групі ці процеси протікають рівномірно.

Центильний аналіз абсолютних значень антропометричних показників дозволив виявити, що у дітей-сиріт в цілому по групі переважали дуже низькі значення маси (31,25% порівняно з 6,06% у контрольній групі, $p < 0,001$) та довжини тіла (31,25% порівняно з 10,10% у контрольній групі, $p < 0,001$), тоді як в контрольній групі переважали середні значення цих антропометричних показників (відповідно 38,38% ($p < 0,01$) і 46,46% ($p < 0,001$)). Відзначимо, що у дітей-сиріт та в контрольній групі частіше спостерігалися середні показники індексу Кетле (відповідно 46,25% і 47,47%, $p > 0,05$).

Виразений дефіцит маси тіла відносно його довжини спостерігався у 13,75% дітей інтернату та у 10,10% контрольної групи ($p > 0,05$) та значно переважав серед хлопчиків ($p < 0,05$). Дана категорія дітей належить до «групи ризику», оскільки може мати трофічну недостатність. Виразений надлишок маси тіла відносно його довжини спостерігався у 1,25%

школярів сиріт та у 6,06% контрольної групи ($p > 0,05$), що більш притаманне дівчаткам. Отримані результати узгоджуються з літературними даними [1,3].

Висновки

Отже, діти-сироти молодшого шкільного віку, зберігаючи загальні тенденції фізичного розвитку, притаманні контрольній групі, характеризуються більш низькими показниками тотальних розмірів тіла та уповільненням темпів фізичного розвитку. Причому, різниця між дітьми-сиротами та контрольною групою за окремими антропометричними показниками стає більш суттєвою з віком дітей. Можливо припустити, що діти-сироти молодшого шкільного віку характеризуються гетерохронією фізичного розвитку.

Отримані нами результати узгоджуються з результатами багаточисельних досліджень, які свідчать про те, що учні з недоліками інтелекту за показниками фізичного розвитку поступаються своїм нормально розвинутих однолітків [6].

Проведене дослідження дає можливість виявити особливості фізіологічного розвитку дітей-сиріт, що сформувалися в умовах конкретного способу життя і відповідного місця існування, прогнозувати стан фізичного здоров'я і розробляти диференційовані невідкладні і довгострокові заходи, що коректують на різних рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. The optimal duration of exclusive breastfeeding. A systematic review. – WHO, 2002.
2. Башина В. М. Дети-сироты (к особенностям раннего дисонтогенеза) / В. М. Башина, М. Е. Проселкова // Сироты России: проблемы, надежды, будущее. – М., 1994. – С. 49–50.
3. Васильков А. А. Функциональное развитие воспитанников домов детства / А. А. Васильков // Гигиена и санитария, 2000. – № 5. – С. 54–56.
4. Демехина Л. А. Системный подход к оценке здоровья детей в доме ребенка и детском доме: Автореф. дис. . канд. мед. Наук / Л. А. Демехина. – Саратов, 1999. – 22 с.
5. Дубровский В. И. Валеология. Здоровый образ жизни / В. И. Дубровский. – М.: Флінта, 1999. – 560 с.
6. Петришина О. Л. Анатомія та фізіологія дітей молодшого шкільного віку / О. Л. Петришина, Е. П. Попова. – К.: Вища школа, 1982. – 192 с.

УДК 546.71'131:576,311.347.017.7:612.35

ВПЛИВ МАНГАН ХЛОРИДУ НА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ МІТОХОНДРІЙ ПЕЧІНКИ ЩУРІВ

Гончаренко М. С, Строїлова Д. В, Малесв В. А.

Харківський Національний Університет імені В. Н. Каразіна

Харків, Україна

Відповідно до існуючих у біохімії уявлень, Манган належить до корисних, життєво необхідних (есенціальних) мікроелементів, активно впливає на процеси обміну білків, жирів, вуглеводів в організмі людини. Як і всі елементи, Манган має характерний для нього діапазон безпечної експозиції, який забезпечує оптимальні тканинні концентрації, з іншого боку, у нього є свій токсичний діапазон. В основі біохімічних механізмів елементного обміну в організмі людини лежать властивості синергізму, антагонізму, конкуренції і заміщення, які здійснюються при зміні концентрації елементів навколишнього середовища. Про вплив Мангану на функціональні властивості мітохондрій печінки в даний час відомо мало. Показано тільки, що іони Мангану впливають на фосфоліпіди зовнішнього шару мембрани, що, ймовірно, змінює її проникність. Тому особливий інтерес в напрямку взаємодії системи «Організм людини – навколишнє середовище» відводиться вивченню такого маловивченого есенціального мікроелемента, як Манган.

Ключові слова: Манган, концентрація металу, печінка, щур.

В соответствии с существующими в биохимии представлениями, Манган относится к полезным,

жизненно необходимых (эссенциальных) микроэлементов, активно влияет на процессы обмена белков, жиров, углеводов в организме человека. Как и все элементы, Манган имеет характерный для него диапазон безопасной экспозиции, который обеспечивает оптимальные тканевые концентрации, с другой стороны, у него есть свой токсический диапазон. В основе биохимических механизмов элементного обмена в организме человека лежат свойства синергизма, антагонизма, конкуренции и замещения, которые осуществляются при изменении концентрации элементов окружающей среды. О влиянии Мангана на функциональные свойства митохондрий печени в настоящее время известно мало. Показано только, что ионы Мангана влияют на фосфолипиды внешнего слоя мембраны, что, вероятно, изменяет ее проницаемость. Поэтому особый интерес в направлении взаимодействий системы «Организм человека – окружающая среда» отводится изучению такого малоизученного эссенциального микроэлемента, как марганец.

Ключевые слова: Манган, концентрация металла, печень, крыса.

Under the current concepts in biochemistry, manganese relates to mineral, vital (essential) trace elements actively influences metabolic processes of proteins, fats and carbohydrates in the body. Like all elements, manganese is typical for a range of safe exposure that provides optimal tissue concentrations, on the other hand, it is a toxic range. The basis of the biochemical mechanisms of element metabolism in the human body are the properties of synergism, antagonism, competition and substitution, which are made by changing the concentration of the elements of the environment. The effect of manganese on the functional properties of liver mitochondria at present little is known. Show only that the manganese ions affect the outer layer of phospholipids membrane that is likely to alter its permeability. Therefore, special interest towards the interactions of «The human – environment» is given to the study of this little-studied of essential trace elements as manganese.

Keywords: Mangan, metal concentration, liver, rat

В ранніх роботах, встановлено значне підвищення у довікллі вмісту важких металів і низки мікро-елементів, які відносяться до есенціальних до таких відносяться Манган. Останній належить до числа «пріоритетних» забруднювачів, що пояснюється його високою активністю, здатністю нагромаджуватися в організмі людини, а також повсюдною присутністю в навколишньому середовищі.[1] Нашими попередніми дослідженнями було встановлено, що в експерименті *in vivo* навантаження сублетальною дозою 50 мг/кг супроводжується значним перерозподілом макро- і мікроелементів, що виражається збільшенням кількості Мангану, та зменшенням мікроелементів Cu, Ni, Zn та макроелемента Mg. На рівні організму зменшується вага піддослідних тварин. [2] З метою подальшого вивчення механізмів (токсичного) пошкоджу вального впливу підвищених концентрацій Мангану в даній роботі і була поставлена мета провести порівняльне дослідження функціональної активності ізольованих метохондрий печінки у щурів контрольної групи та щурів, яким вводили Манган у концентрації 25мг/кг.

Постановка експерименту. В роботі використовували щурів – самців лінії Wistar, віком 3 місяці, масою 200–265 г, які знаходились на стандартному раціоні віварію Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Усі процедури проводились з дотриманням біоетичних принципів стосовно лабораторних тварин згідно з Хельсінкською декларацією про гуманне ставлення до тварин. Відібраних щурів розділили на дві групи: перша – інтактна (контрольна); другій групі через день 5-кратно внутрішньом'язово вводили розчин солі ($MnCl_2 \times 4H_2O$) з еквівалентною кількістю Мангану 25 мг/кг маси тіла. Тварин забивали методом декапітації без наркозу. Мітохондрії виділяли з печінки тварин методом диференціального центрифугування. Виділення мітохондрій проводили при температурі 4°C. Середовище містило 210мм манітол, 70мм сахароза, 1мМ ЕДТА, 10 мМ Нерес-КОН, рН 7,4. Охолоджену в середовищі виділення печінку відмивали від крові, продавлювали через прес, а після гомогенізували в скляному гомогенізаторі Поттера в 8-кратному обсязі середовища виділення щодо вихідного ваги тканини. Гомогенат центрифугували при 800g 10 хвилин. Отриманий супернатант центрифугували при 6000g протягом 20 хвилин. Осад мітохондрій ресуспендірували в середовищі, яка мала 210мм маннітол, 70мм сахароза, 0,05 EGTA, 10 мМ Нерес-КОН, рН 7,4, і знову центрифугували протягом 20 хвилин при 6000g. Отриманий мітохондріальний осад ресуспендірували в середовищі виділення, що не містить EGTA і EDTA. Отримана суспензія мітохондрій, що використовувалась в подальшій роботі, містила 80-90 мгбілка/мл. Вимірювання дихання у присутності мангану проводили у

присутності «NAD- і FAD-залежного» субстратів. Отримані результати представлені в таблицях 1 та 2. При вимірюванні дихання мітохондрій у присутності «NAD-залежного» субстрату, швидкість дихання мітохондрій в стані відносного спокою (V2) достовірно підвищилась в порівнянні з контролем на 45% та швидкість контрольованого дихання мітохондрій (V4) достовірно підвищилась на 51%, а дихальний контроль (ДК) і коефіцієнт ефективності фосфорилування (ADP/O) знизилися у порівнянні з контролем відповідно на 20% і 25% (табл.1).

Таб.1. Швидкості дихання і параметри окисного фосфорилування мітохондрій печінки щурів у присутності глутамата і малата

Швидкість дихання мітохондрій в печінки нгатомів O ₂ /хв*мг білка	[MnCl ₂], M	
	Контроль	Дослід
V2	6,435 ±3,7	11,75±4,5*
V4	8,45±6,9	17,38±5,1*
ДК	3,52±1,5	2,82±0,4
ADP/O	3,94±0,6	2,99±0,5

*p≤0,05 по відношенню до контролю, M±sd

У той же час швидкість фосфорилуваного дихання мітохондрій збільшується на 32% (рис.1).

При вимірюванні дихання мітохондрій у присутності «FAD-залежного» субстрату, швидкість дихання мітохондрій в стані відносного спокою (V2) на 22% більше ніж у контрольної групи, швидкість контрольованого дихання мітохондрій (V4) збільшується на 37% від контролю, а дихальний контроль (ДК) і коефіцієнт ефективності фосфорилування (ADP/O) знизилися відповідно на 9% і 6 % (табл. 2).

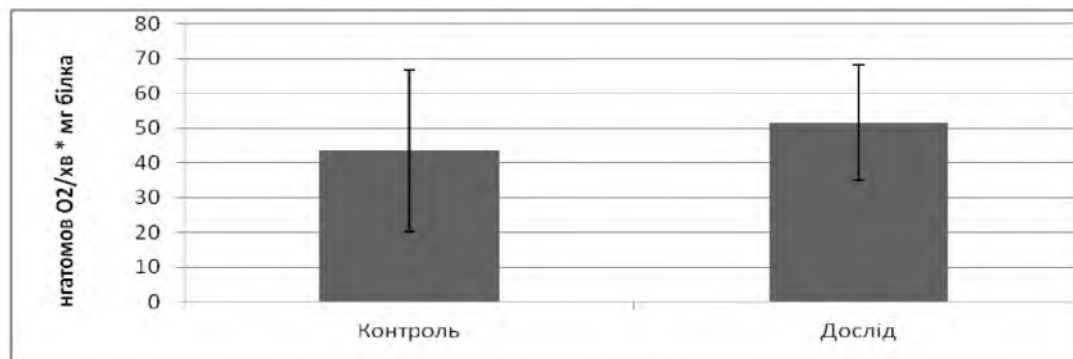

Рис.1 Швидкість фосфорилуваного дихання мітохондрій у присутності «NAD-залежного» субстрату

Табл.2. Швидкості дихання і параметри окисного фосфорилування мітохондрій печінки щурів у присутності сукцинату

Швидкість дихання мітохондрій в печінки нгатомів O ₂ /хв*мг білка	[MnCl ₂], M	
	Контроль	Дослід
V2	22,85±12,5	23,31±10,1
V4	18,09±12,3	28,68±9,0
ДК	1,95±0,4	2,14±0,4
ADP/O	2,81±0,5	2,98±0,2

У той же час швидкість дихання швидкість фосфорилірованого дихання мітохондрій збільшується на 34% (рис.2).

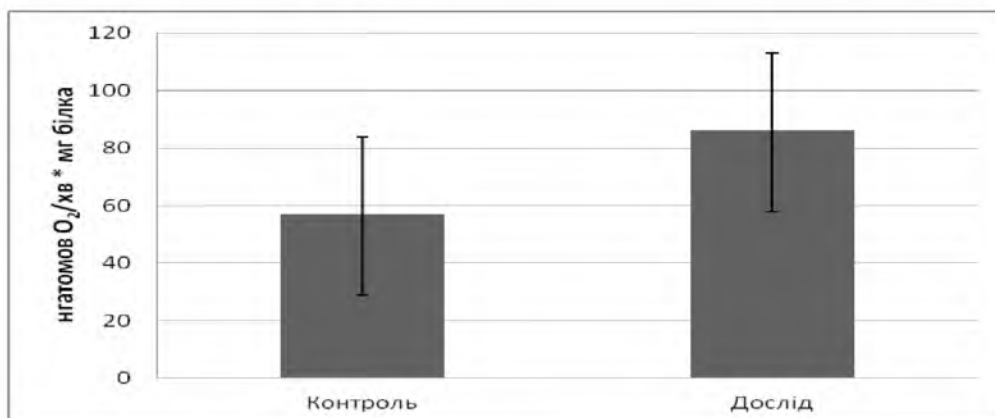

Рис.2. Швидкість фосфорилірованого дихання мітохондрій у присутності «FAD-залежного» субстрату

Висновки

Таким чином, одержані результати свідчать, що навантаження Манганом у дозі 25 мг/кг здійснює вплив на процес окислювального фосфорилування, як на субстратах FAD-залежних, так і на субстратах NAD-залежних у порівнянні з контрольними тваринами. При цьому встановлено, що у експериментальних тварин, як на сукцинаті, так і на глутаматі і малаті відбувається підвищення дихання, тобто V2 підвищується на 22% і 45% відповідно. В той же час, ефективність процесу окислювального фосфорилування на сукцинаті май же не змінюється, а на глутаматі і малаті знижується у порівнянні з контролем. Одержані результати дозволяють зробити висновок, що підвищення концентрації Мангану у експериментальних тварин впливає на дихальну, активність мітохондрій печінки, як на субстратах FAD і NAD-залежних активуючи потребу кисню. У той же час, якщо ефективність окислювального фосфорилування FAD-залежному субстраті не змінюється, на NAD-залежному субстраті спостерігається зниження ефективності окислювального фосфорилування, що свідчить про порушуючу дію Мангану на структурно-функціональні властивості мітохондрій печінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Goncharenko O. V., Semko G. O., Gladka O. O. Manganese ions effects on the erythrocyte membranes in rats]. *Achievements in biology and medicine*. 2012, 2(20):4–6 (in Ukr.)
2. Гончаренко О. В. Біохімічні механізми впливу сублетальної дози манган хлориду на елементний обмін в органах та тканинах білих щурів : автореф. дис канд. біол. наук: 03.00.04 / О. В. Гончаренко. – Херсон, 2013.– 20с.– На укр. яз.
3. Гончаренко А. В. Изучение механизмов повреждающего действия токсических концентраций марганца на клеточном и субклеточном уровнях / А. В. Гончаренко, М. С. Гончаренко // *Микроэлементы в медицине*. – 2012. – №13(4): – С. 32–37.

КОЛИЧЕСТВЕННОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗДОРОВЬЯ

Горчаков В. Ю.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»
Киев, Украина

В настоящей статье показана возможность оценки уровня здоровья человека, опираясь на показатели гармонии физиологических систем организма, что позволяет валеологу быстро и без особых затрат оценить уровень здоровья человека. Представлены методы оценки состояния здоровья по уровню гармонии как организма в целом, так и его отдельных физиологических систем. Для экспресс оценки уровня гармонии используется метод радиэстезии. Метод позволяет описание состояния здоровья человека на момент времени, когда производится исследование. Полученные результаты дают представления о той системе в организме человека, которая несет максимальную ответственность за его самочувствие в данный момент времени. При проведении ранжирования определяются системы, которые в первую очередь нуждаются в гармонизации. При правильном построении ряда ранжирования и быстрой гармонизации организма в целом происходит восстановление общей гармонии человека. Также представлен метод, который позволяет оценить эффективность выбранного метода лечения. В этом случае строится шкала развития болезни. Эта шкала от 0 – отсутствие болезни до 100% развитие болезни, при котором наступает смерть человека. С помощью метода радиэстезии оценивается уровень болезни в процентах. Прослеживается динамика изменения болезни. Если уровень болезни в процессе лечения снижается, лечение выбрано правильно. Если уровень болезни остается на прежнем уровне, или даже повышается, то это говорит о том, что метод лечения выбран не правильно и его следует срочно изменить.

Ключевые слова: оценка уровня здоровья, метод радиэстезии, уровень гармонии человека.

У цій статті показана можливість оцінки рівня здоров'я людини, спираючись на показники гармонії фізіологічних систем організму, що дозволяє валеологу швидко і без особливих витрат оцінити рівень здоров'я людини. Представлені методи оцінки стану здоров'я за рівнем гармонії як організму в цілому, так і його окремих фізіологічних систем. Для експрес-оцінки рівня гармонії використовується метод радіоестезії. Метод дозволяє опис стану здоров'я людини на момент часу, коли проводиться дослідження. Отримані результати дають уявлення про ту систему в організмі людини, яка несе максимальну відповідальність за його самопочуття в даний момент часу. При проведенні ранжирування визначаються системи, які в першу чергу потребують гармонізації. При правильному побудові ряду ранжирування і швидкої гармонізації організму в цілому відбувається відновлення загальної гармонії людини. Також представлений метод, який дозволяє оцінити ефективність обраного методу лікування. У цьому випадку будується шкала розвитку хвороби. Ця шкала від 0 – відсутність хвороби до 100% розвиток хвороби, при якому настає смерть людини. За допомогою методу радіоестезії оцінюється рівень хвороби у відсотках. Простежується динаміка зміни хвороби. Якщо рівень хвороби в процесі лікування знижується, лікування вибрано правильно. Якщо рівень хвороби залишається на колишньому рівні, або навіть підвищується, то це говорить про те, що метод лікування не вибрано правильно і його слід терміново змінити.

Ключові слова: оцінка стану здоров'я, метод радіоестезії, рівень гармонії людини.

This article demonstrates the possibility of assessing the level of human health, based on indicators of the harmony of the physiological systems of the body that allows the valedologist quickly and inexpensively to assess the level of human health.

Presents methods of evaluation of health status by level of harmony as an organism in whole and its separate physiological systems. For the rapid assessment of the level of harmony we use a method of radiesthesia. The method allows a description of the status of human health at the point in time when you study. The results give idea about the system in the human body, which carries the maximum responsibility for his health at this point in time. When conducting a ranking determined by the system, which first need to be harmonized. With the right construction of a number of ranking and fast harmonization of the whole organism there is a restoration of overall harmony of man.

Also presented a method that allows to evaluate the effectiveness of the chosen method of treatment. In this case, establish the scale of development of the disease. This scale from 0 – no disease to 100% disease development in which occurs the death of a person. Using the method of radiesthesia estimated level of disease in percent. Track the dynamics of changes of the disease. If the level of illness in the treatment process

decreases, the treatment is chosen correctly. If the level of the disease remains unchanged, or even increases, then this suggests that the method of treatment selected is not correct and it should immediately change.

Keywords: assessment of the level of health, radiestezii method, the level of harmony human.

ВВЕДЕНИЕ

Для характеристики здоровья в основном используются некоторые отвлеченные понятия, такие как: «хорошее здоровье», «отличное здоровье». Очень часто этого недостаточно. Например, когда необходимо проследить динамику изменения здоровья у конкретного человека. В этом случае проводится ряд исследований крови и других биологических жидкостей; проводятся функциональные тесты. В любом случае это длительные исследования, которые могут показать, что уровень исследуемых показателей находится в пределах физиологической нормы.

Такой подход характерен для медицины, для которой важно установить отсутствие отклонений от нормы. Отсутствие болезни не дает возможность количественно оценить здоровье.

Подобная проблема не нова. Попыток решить ее было достаточно много, однако количественных оценок предложено не было.

Для решения проблемы необходимо ввести некоторые дополнительные понятия, основным из которых должно быть определение здоровья как некой самостоятельной категории.

О необходимости выделения здоровья в самостоятельную категорию с полной его характеристикой говорил целый ряд ученых на протяжении всего XX столетия. Подробно проблема уточнения категории или понятия «здоровье» обсуждается в монографии Брехмана И. И. [1], где этому вопросу посвящена целая глава.

Естественно, что после анализа состояния проблемы, которое дал И. И. Брехман, в научном сообществе поднялась дискуссия по вопросу уточнения термина и понятия «здоровье». Появилось немало новых вариантов интерпретации термина и понятия «здоровье».

Я приведу лишь несколько определений здоровья из множества существующих.

Определение, данное Всемирной организацией здравоохранения: «Здоровье является состоянием полного физического, душевного и социального благополучия, а не только отсутствием болезней и физических дефектов». Это определение приводится в Преамбуле к Уставу Всемирной организации здравоохранения, принятому Международной конференцией здравоохранения, Нью-Йорк, 19-22 июня 1946 г.; подписанному 22 июля 1946 г. представителями 61 страны (Official Records of the World Health Organization, no. 2, p. 100) и вступившему в силу 7 апреля 1948 г. С 1946 г. это определение не менялось.

И. И. Брехман дал следующее определение здоровью: **«Здоровье - такое состояние организма, которое позволяет человеку в полной степени выполнять свои социальные и биологические функции. В то же время это состояние максимальной уравновешенности человека с природой и социальной средой, исключающее всякое напряжение приспособительных возможностей организма (Брехман И.И., 1990).**

Можно было бы привести еще большое количество определений здоровью, но у всех у них будет один недостаток – отсутствие возможности количественного определения самого здоровья. Поэтому мы решили найти такой вариант определения, который бы позволил количественно описывать здоровье.

Здоровье – это некое самостоятельное состояние организма человека, которое может быть охарактеризовано, как потенциал, позволяющий приспособливаться к различным изменениям среды обитания».

Как известно, любой потенциал может быть измерен. После его измерения можно проследить динамику изменения состояния здоровья не опираясь на изменение болезни и т.п.

Остается только найти метод, инструмент и единицы измерения здоровья.

В качестве метода измерения здоровья может быть избран метод радиоэстезии со всеми входящими в него инструментами.

Метод вполне работоспособный. Правомерность его использования доказана веками. Современные подходы позволяют оценить надежность метода и дать его адекватное научное объяснение [2].

Доказательства возможности использования радиоэстезии приводились в литературе неоднократно [6–11], поэтому на данном этапе необходимо сформировать представления о единицах измерения и объекте исследований.

ОБЪЕКТ ИССЛЕДОВАНИЯ

Объектом исследования в радиоэстезии может быть любой, интересующий исследователя объект. В случае конкретного объекта, например, яблока, которое существует как физический объект в руках исследователя, его не нужно дополнительно описывать. Само яблока дает о себе всеобъемлющую информацию, которая всегда будет более полной и точно по сравнению с его описанием.

В другом случае, например, в случае со здоровьем, иметь его физическую форму достаточно сложно. Поэтому мы должны описать то, что подразумеваем под понятием «здоровье», выделить отдельные компоненты здоровья и постараться как можно шире и точнее сформировать свое представление о здоровье.

Таким образом, будет создана виртуальная модель исследуемого объекта.

Такой подход основан на особенностях работы мозга человека. Оказалось, что каждый человек может построить мысленную (виртуальную) модель любого физического процесса и пользоваться ее как реально существующей моделью. Иными словами, если я говорю о здоровье, я должен точно сформулировать, что именно входит в это понятие.

В конкретном случае в понятие здоровья включены:

1. возможность организма адаптироваться к резко изменяющимся внешним и внутренним условиям существования организма;
2. возможность к саморегуляции за пределами адаптации;
3. способность и скорость изменения физиологических структур вплоть до замены одних клеток на другие, которые будут более соответствовать новым условиям функционирования организма;
4. активность регенеративных систем организма;
5. гармония отдельных органов, систем и организма в целом;
6. скорость и способность организма к восстановлению гармонии.

Все вышеперечисленные составляющие здоровья, мы предлагаем называть «векторами здоровья».

В принципе такие векторы здоровья каждый исследователь может выделить самостоятельно, полагаясь на свои знания объекта.

Описав, более или менее здоровье данного человека, мы можем количественно оценить состояние каждого из векторов здоровья. По полученным векторам можно построить «розу здоровья» аналогично тому, как строится «Роза жизни» [4].

КОЛИЧЕСТВЕННАЯ ОЦЕНКА ИССЛЕДУЕМЫХ ФАКТОРОВ ЕДИНИЦЫ ИЗМЕРЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ

Поскольку мы делаем первые шаги в количественном измерении здоровья, то для начала это может быть наиболее простой подход и в качестве единиц измерения можно предложить процент от возможных 100%. Причем метод радиоэстезии позволяет строить шкалу, т. е. выбирать уровень 100% как для отдельного человека с его генетическими возможностями, так и брать виртуального человека с идеальным 100% здоровьем.

Важнейшим показателем, который может исследоваться, как в группе с другими показателями (один из векторов здоровья), так и самостоятельно – является гармония.

ГАРМОНИЯ В ОРГАНИЗМЕ ЧЕЛОВЕКА

На вопрос, что такое гармония, древние греки отвечали – это то, что позволяет из частей собрать единое целое. Задача всего сущего – жить (быть) в гармонии.

Наиболее простой пример – пазлы. При всей своей неповторимости они позволяют создать некое целое, причем это целое и по форме и по содержанию. Но это слишком упрощенный пример гармонии.

В подавляющем большинстве случаев мы имеем дело со сложными системами, например, организм человека. Количество всех одновременно протекающих процессов в организме человека остается спорным до сих пор. Какая бы цифра не называлась – доказать ее верность очень трудно. Поэтому остается поверить на слово, что это огромное число различных процессов. При всем этом организм функционирует и очень часто безукоризненно. Следовательно, существуют системы, которые позволяют синхронизировать (гармонизировать) все процессы. Вот эту синхронизацию по силе, по амплитуде и др. показателям и следует считать гармонией в работе организма.

При длительном снижении гармонии в организме, сначала возникают информационные сбои на уровне молекул, затем эти сбои накапливаются в виде информационных блоков и начинают вносить существенную дисгармонию в организм. При измерении общей гармонии организма вместо 99% мы получаем 8–13% общей гармонии. Организм переходит сначала в третье состояние, затем в хроническое патологическое состояние, наконец, дисгармония достигает уровня, при котором организм функционировать не может.

Метод радиоэстезии позволяет:

- быстро и надежно оценить состояние всех систем организма на данный момент времени;
- выявить наиболее дисгармоничные звенья в организме;
- индивидуально подобрать адекватные методы восстановления уровня гармонии самых проблемных участков в организме;
- постоянно проводить контроль эффективности оздоровления, давать адекватные рекомендации на будущее.

Такой подход с использованием информационных технологий прекрасно сочетается с натуропатией: правильный подбор продуктов питания, точный выбор водного режима, пробиотиков, витаминов, минералов. Очень хорошо дополняют друг друга информационная медицина и апитерапия. Именно мед и другие пчелопродукты содержат оптимальное количество всех нужных веществ для осуществления репаративной регенерации в организме человека.

А фармацевтические препараты должны подбираться для каждого человека индивидуально, в каждом конкретном случае должен быть определен порядок приема, количество препарата в разное время суток и общая длительность приема. Для больного человека все эти процедуры должны проводиться раз в 5 дней (время приема антибиотиков).

Кроме того, в самом организме гармонизация осуществляется через систему регуляции всех функций, на всех уровнях.

Гармонию следует отличать от процесса гармонизации. Гармония – состояние; гармонизация – процесс достижения этого состояния.

Гармонизация – это процесс уничтожения асимметрии внутри системы. Процесс может быть полноценным только в том случае, если выполнены все условия полного балансирования всех внутренних энергоинформационных потоков в системе. Происходит на всех уровнях и является феноменом пространственно-временного континуума, а также касается информационных потоков и других параметров системы, которые фиксируются и работают во всех измерениях пространства

Умение повышать уровень гармонии до нормы и удерживать его в таком состоянии и является важнейшей задачей каждого человека. Научиться этим приемам достаточно просто.

Более подробно о гармонии и гармонизации см. в книге В. Ю. Горчакова «Введение в теорию информации природных систем [4].

ПРАКТИЧЕСКАЯ РАБОТА ПО ОЦЕНКЕ СОСТОЯНИЯ ЗДОРОВЬЯ

Для оценки состояния здоровья методом радиостезии необходимо использовать в качестве дополнительного инструмента диагностическую таблицу **ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ СИСТЕМЫ ОРГАНИЗМА**. Наиболее полным руководством в этой области является практикум Горчакова В. Ю. (3).

Для исследования готовится таблица, в которую вы будете вносить соответствующие результаты.

С помощью тензора и правильно сформулированных вопросов устанавливается величина гармонии той, или иной системы. Правила заполнения таблицы см. в разделе «Как пользоваться таблицей».

Таблица 1. приведена качестве примера. В каждый раздел введены конкретные результаты исследования гармонии. Нервная система и ЖКТ даны в расширенном состоянии, другие системы даны в кратком изложении, но при необходимости можно расписать любую систему с любой степенью уточнений.

ТАБЛИЦА 1. Физиологические системы организма

СИСТЕМА	РАНЖИРОВАНИЕ	ГАРМОНИЯ	
		ДО	ПОСЛЕ
НЕРВНАЯ	1	13	99
Кора мозга		17	99
Подкорковые структуры	1.4.	6	99
Спинной мозг		24	99
Шейный отдел	1.5.	7	99
Грудной отдел	1.3.	4	99
Поясничный		13	99
Крестцовый		38	99
симпатическая	1.2.	38	99
Парасимпатическая	1.1.	8	99
ДЫХАТЕЛЬНАЯ		23	99
ЖКТ		25	99
желудок		23	99
печень		26	99
Желчный пузырь		22	99
п/ж железа		29	99
головка		54	99
хвост		18	99
Протоки п/ж ж		33	99
Тонкий кишечник		64	99
Толстый кишечник		35	99
Прямая кишка		16	99
МОЧЕПОЛОВАЯ	4.	17	99
ВЫДЕЛИТЕЛЬНАЯ		38	99
ЭНДОКРИННАЯ		53	99
ИММУНАЯ		67	99
ССС		74	99
ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЬНАЯ	3.	17	99
КРОВЬ,		20	99

КРОВЕТВОРЕНИЕ			
ЛИМФАТИЧЕСКАЯ		35	99
ЛОР система		67	99
ГЛАЗА И ЗРИТ АНАЛИЗАТОР	2.	16	99
Хрусталик пр		24	99
Хрустали лев	2.1.	8	99
Сетчатка пр		36	99
Сетчатка лев		45	99
Зрит нерв пр	2.2.	12	99
Зрит нерв лев		18	99
БВ		62 / (69)	
ОГ		24	99

В свободные строчки (добавить их количество можно по необходимости) вы можете разместить те системы, органы, ткани, клетки, которые вас интересуют в настоящий момент.

В самом низу таблицы есть несколько аббревиатур:

АП – адаптационный потенциал. Это термин, который позволяет оценить степень возможного приспособления организма к изменяющейся среде. Существуют стандартные методики определения АП. Там его значения определяются от 1 до 4.4. В нашем случае мы можем ввести собственную шкалу, которая предусматривает 100% — максимально возможный адаптационный потенциал для здорового человека в определенном возрасте и состоянии тренированности.

При желании можете мысленно создать виртуального человека с максимально возможным адаптационным потенциалом. Это позволит вам оценить ваш сегодняшний АП по отношению к виртуальному здоровому человеку.

БВ – биологический возраст (подробнее см. в курсе лекций).

Биологический возраст позволяет оценить степень изношенности вашего организма, а, самое главное, дать оценку текущему состоянию, т.е. определить наличие процесса старения в организме.

В любом случае желательно, чтобы уровень биологического возраста был ниже календарного на 5-6 лет и стабильно держался на таком уровне.

ОГ – общая гармония. Интегральный показатель вашего состояния. Чем выше этот показатель, тем лучше ваше здоровье.

КАК ПОЛЬЗОВАТЬСЯ ТАБЛИЦЕЙ

В таблице заглавными буквами выделены отдельные физиологические системы, а мелким — шрифтом составные части системы. При желании и знании, вы можете внести дополнительные сведения о системе. Это улучшит общую диагностику. Например, в ЖКТ представлен толстый кишечник, вы можете добавить отдельную часть этого кишечника, скажем, «нисходящий отдел», или в разделе «прямая кишка» можно добавить «ампула прямой кишки». Можно вставить «наличие онкоклеток в ...», или расширить по типу заболеваний кишечника. Но в этом случае (заболевания) вы должны определять наличие заболевания по принципу «ДА», «НЕТ», а затем отдельно определять уровень заболевания.

С помощью тензора определяется гармония сначала отдельных систем, и полученные значения записываются в графу «ДО». Затем определяете с помощью тензора гармонию составных частей физиологических систем. Последняя строчка заполняется по

самой физиологической системе. Например, при работе с нервной системой вы начинаете с определения гармонии симпатической и парасимпатической НС, затем определяете гармонию коры, подкорки и т.д. После заполнения всех строк, возвращаетесь к первой строке и определяете гармонию нервной системы в целом.

После заполнения всех граф проводится ранжирование физиологических систем.

Физиологическая система с самым низким уровнем гармонии получает номер 1 и т.д. Затем внутри системы производится ранжирование ее компонентов. Ранжирование выполняется таким же образом: подсистема с самым низким уровнем гармонии получает номер 1 и записывается в виде 1.1., 1.2., и т.д.

Работать начинаем с цифры 1.1. Гармонизируется система, пока ее уровень не будет повышен хотя бы до 60 — 70%.

Для полной гармонизации организма достаточно проработать 4-5 систем. Остальные системы повышают уровень гармонии в результате активизированного процесса самовосстановления.

Обсуждение результатов конкретного человека, данные о котором приведены в таблице 1.

В данном случае самый низкий уровень гармонии был отмечен в нервной системе. Соответственной этой системе присваивается №1 в колонке «ранжирование». С №1 следует начинать проводить общую коррекцию организма по гармонии.

При дисбалансе симпатической и парасимпатической нервных систем мы присваиваем № 1.1 и №1.2 именно этим разделам нервной системы и начинаем работать с установления баланса между ними. Баланс парасимпатической и симпатической нервной системы необходим, поэтому с этих разделов всегда нужно начинать гармонизацию организма не зависимо от ранга, который будет присвоен самой нервной системе.

Внутри самой нервной системы проводим ранжирование: 4% - гармония грудного отдела спинного мозга (гармония спинной мозга и соответствующего отдела позвоночника проводится одновременно). Этому отделу присваивается № 1.3 в колонке ранжирование.

Следующим оказался отдел нервной системы «подкорковые структуры», где гармония составила 6%, соответственно номер в колонке ранжирование будет 1.4.

Наконец, № 1.5 присваивается отделу нервной системы «грудной отдел спинного мозга» – гармония 7%.

Следующая цифра самого низкого уровня гармонии из всех оставшихся систем принадлежит отделу «глаза и зрительный анализатор». Уровень гармонии 16%. В колонке ранжирование ставим №2. При исследовании этого отдела был выстроен следующий ряд ранжирования: хрусталик левого глаза – 8% (2.1.), и зрительный нерв правого глаза – 12% (2.2.). При гармонизации зрительного нерва правого глаза, как правило повысится и гармония зрительного нерва левого глаза. Поэтому после проведения гармонизации зрительного нерва левого глаза, просто проверьте гармонию зрительного нерва правого глаза.

Следующим с показателем 17% гармонии оказался опорно-двигательный аппарат и мочеполовая система. Им соответственно присваивается № 3 и № 4. Если подробно распишите эти системы, то внутри каждой из них будет обнаружен участок с низким уровнем гармонии, с которого и нужно начинать гармонизировать соответствующую систему.

Гармонизация системы заканчивается тогда, когда уровень гармонии достигает 99%. Такой уровень гармонии несложно получить при использовании соответствующей аппаратуры и специальных носителей информации нозодов. Гармонизацию можно проводить и другими методами.

В данном конкретном случае были выбраны только 4 физиологические системы. Это продиктовано тем, что с этим человеком постоянно ведется работа по гармонизации его организма. Восстановление гармонии 3–5 систем, как правило, приводит к восстановлению гармонии и всех остальных систем.

Тяжелее всего работать с человеком, который впервые проходит гармонизацию. У такого человека все системы показывают достаточно низкий уровень гармонии от 5 до 10%, для восстановления общей гармонии требуется работа практически со всеми системами организма.

После проведения полного цикла гармонизации необходимо с помощью тензора определить дату следующего сеанса работы с человеком.

Возможность контроля общего состояния у больных с хроническими заболеваниями

Подавляющее большинство граждан Украины живут в условиях вялотекущих хронических заболеваний, поэтому для них актуально не только оценивать уровень собственного здоровья, но и оценивать свои болезни.

До настоящего времени у больных хроническими заболеваниями были ограниченные возможности контроля собственного состояния. В первую очередь обращение к врачу и проведение повторного исследования (анализов всех типов) после чего врач делает вывод о вашем состоянии; второй путь – оценка собственного самочувствия.

У людей больных сахарным диабетом есть возможность самостоятельно оценивать свое состояние, используя глюкометр.

История введения глюкометров в индивидуальное пользование этими аппаратами больными показывает, что это был весьма тернистый путь и основным препятствием на этом пути были врачи.

В настоящее время появилась возможность оценивать уровень заболевания или отклонения от нормы с использованием радиоэстезии. Правда, говорить о настоящем времени неправильно, т.к. эта методика известна давно и ее упоминает С. А. Вронский, как одной из разновидностей биорадиологического метода лечения. Осваивал этот метод А. С. Вронский в конце 30х годов XX столетия в Институте Биорадиологии.

Есть целый ряд других методов лечения, в которых этот метод использовался, например, он описан также в книге «Вибрационная медицина». После этого вышло множество книг посвященных радиоэстезии. В качестве примера можно привести работы Л. Г. Пучко, которая провела широкое исследование возможности метода [12].

Но это все касается правомерности использования радиоэстезии. Правда, сегодня все положения, на которых основан метод, хорошо известны в науке и остается удивляться тем возражениям, которые до сих пор раздаются со стороны лиц, никогда не исследовавших этот вопрос. В основе метода лежит выработка условных рефлексов на сверхслабый раздражитель. Условные рефлексы, их выработка, закрепление и переход в навык у человека исследовала целая плеяда российских и советских физиологов. Было создано целое направление в физиологии, которое взяло начало от работ И. П. Павлова.

Сверхслабые раздражители электромагнитной природы и их использование в качестве условных раздражителей для получения ответных реакций мозга были описаны Ю. Холодовым, Пресманом и другими исследователями.

О том, что организм человека, как и любой живой объект, является источником слабых электромагнитных полей известно давно, а то, что эти поля могут быть носителями информации, широко обсуждалось в конце XX столетия. Обширный обзор на эту тему привел Ф. Ханцеверов в Книге «Эниология» т.2.

Дэвид Бом ввел понятие о голограмме, как о носителе информации во Вселенной.

Карл Прибрайм показал, что мозг человека работает по голографическому принципу. Автандил Анушвили показал, что мозг человека способен формировать безопорную голограмму [12].

Мало этого, есть работы, показывающие дискретность пространства и времени, что подтверждает версию о том, что каждый момент времени оставляет фиксированный след о состоянии всей Вселенной во все время ее существования.

Существует целый ряд работ, который показывает, что многие события будущего детерминированы, следовательно, при определенном умении можно получить вероятностную оценку грядущих событий. Именно этому вопросу посвящена теория Эверета о множественности параллельных Вселенных.

О дистанционном восприятии информации от человека специалистам в области радиоэстезии известно также достаточно давно.

Все это в целом позволяет быть уверенным в точности работы радиоэстезии.

Метод радиоэстезии прост в обращении, очень дешев и поэтому доступен любому человеку. Наверное, поэтому он вызывает сопротивление у медиков, как и глюкометры в свое время. Но за глюкометрами стояли их производители и огромные доходы в миллиарды долларов, за методом радиоэстезии не стоят деньги – это физиологическое свойство организма человека.

Поэтому для прослеживания состояния человека во времени и при изменяющихся обстоятельствах был избран именно этот метод.

Из курса патологической анатомии известно, что болезнь развивается поэтапно от минимальных изменений на молекулярном уровне до морфологических изменений органов и тканей, влекущих за собой серьезные трудности для нормального функционирования организма, вплоть до его смерти.

Исследования последних нескольких десятилетий показали, что изменениям на молекулярном уровне предшествуют изменения на информационном плане, которые и позволяют появиться изменениям на молекулярном уровне. Это позволяет оценить вероятность развития заболевания даже до первых молекулярных изменений.

Впервые была введена оценка болезни по шкале от 0 до 100%. Причем очень важен настрой оператора.

Перед началом работы оператор просто обязан познакомиться с описанием данного заболевания; необходимо точно знать с чего начинается это заболевание и знать чем оно заканчивается (летальный исход). Это требование делает желательным использовать в качестве операторов подготовленных врачей, а еще лучше врачей с определенным опытом работы в клинике, где он сталкивался с течением этого заболевания на всех его стадиях. Но в принципе, можно готовить и валеологов, познакомив их с источниками описания соответствующих заболеваний и провести лекцию о необходимости знания соответствующего материала.

И так, вернемся к шкале. Предположим, оператор записывает для себя, что от 0,1 до 1 – это информационные изменения без изменений на молекулярном уровне. От 1,1 до 10 – появление первых признаков болезни. От 90 до 99% – последняя стадия заболевания (терминальная).

Далее можно определить какая стадия развития конкретного заболевания у человека на сегодняшний день?

Предположим, будет получен ответ 27%. Теперь очень важно определить время, когда появилось это заболевание. Соответственно задается вопрос:

«В мае (месяц определяется тот, в котором проводится исследование) Года ... был болен?»

При ответе «ДА», определяется процент (уровень) заболевания год назад. Таким образом, можно дойти до 0, т.е. до времени, когда заболевания не было.

Например, при исследовании катаракты у пациента в 2015 году, было определено, что на момент, когда катаракта стала ощутима и мешала нормальному зрению, процент заболевания составит 38%, а начало заболевания уходило в 1964-65 годы. В принципе это соответствовало высокому напряжению зрения в тот период. Именно в это время (1964-1965 гг) пациент готовился к выпускным экзаменам в школе и вступительным в институт, очень много читал и писал.

Далее было проведено исследование состояние болезни «катаракта» у пациента в течение 2015 года. Оказалось, что за месяц до обследования у пациента был сильный стресс,

на следующий день после которого он и обнаружил значительное скачкообразное ухудшение зрения.

В первый день ухудшения состояния зрения уровень болезни (катаракты) составил 38%. Поскольку был сильный стресс, возникло опасение, что могла пострадать и сетчатка (скачок артериального давления).

Так же было проведено и исследование состояния сетчатки глаз (левого и правого). Можно было бы исследовать дистрофические изменения в сетчатке, или возможное отслоение сетчатки, но пациенту было рекомендовано обратиться в офтальмологический центр, где могут квалифицированно исследовать сетчатку глаз, что будет принято другими врачами безоговорочно. В нашем случае можно убедиться, что на данный момент человеку не угрожает разрушение сетчатки и полная слепота.

Как оказалась, катаракта была диагностирована у пациента несколько лет назад, но он в принципе не чувствовал каких-либо неудобств и не лечился.

В результате были выбраны тем же радиэстезическим методом несколько методов лечения катаракты. Сначала, были предложены методы резонансной терапии, которые в случае отслоения сетчатки не могут повредить человеку, затем были подобраны специальные витамины для глаз и рекомендован метод Матрикс-тензор – информационный метод лечения. Самое главное была дана рекомендации максимально снизить нагрузку на глаза.

Через месяц пациент прошел повторное обследование: уровень болезни снизился до 21%, еще через месяц – до 14%. Причем за день до этого уровень болезни снизился до 9%, но такая новость слишком обрадовала пациента и он вернулся к обычной нагрузке для глаз (много часовая работа с компьютером).

За счет дискретности пространства-времени, можно изучать состояние человека, как в прошлом, так и делать прогноз на будущее.

Прогноз на лечение катаракты у конкретного больного показал, что полного выздоровления стоит ожидать не ранее, чем через год.

К сожалению, у большинства людей не существует какого-то одного заболевания на фоне благополучия всего организма. Любая болезнь – это болезнь всего организма, а частности – проявление болезни в слабом месте, т.е. выявляется «слабое звено».

Это значит, что надо искать и другие заболевания. У этого же больного был выявлен диабет 2-го типа. Эта форма диабета подразумевает серьезное нарушение обмена веществ, как причину заболевания, но вместе с тем и целый ряд последствий, в частности ретинопатию – заболевание глаз.

Безусловно, основная обязанность валеолога в этом случае направить человека к эндокринологу, после чего посоветовать пройти более глубокое обследование всех систем: сердечно-сосудистой, желудочно-кишечного тракта, проконсультироваться у ортопеда. В некоторых случаях медицинские анализы не покажут развития соответствующих заболеваний. Но это не должно успокаивать человека. Теперь главное выявить изменение состояния отдельных суставов, сердца сосудов, печени и т.п. Для этого существует метод диагностики состояния организма с использованием гармонии отдельных систем.

Для решения этой задачи используется специальная таблица. Таблица и метод ее использования приведены в разделе «ПРАКТИЧЕСКАЯ РАБОТА ПО ОЦЕНКЕ СОСТОЯНИЯ ЗДОРОВЬЯ».

При выборе гармонизирующего фактора можно пользоваться специальными рекомендациями, или готовыми резонансными приборами и приборами информационной терапии.

Валеолог, как специалист по поддержанию здоровья должен иметь четкое представление о всех факторах и приборах, которые позволяют гармонизировать как отдельные органы, так и организм в целом.

В качестве примера, можно вернуться к диабету 2-го типа. Сегодня это одно из наиболее массовых заболеваний. Поражает людей с гиподинамией и неправильным типом

питания, подверженных частым стрессам. Увы – под это описание подходит подавляющее большинство населения развитых стран.

Исходя из этого, валеолог-оператор информационной терапии должен быть хорошо знаком с заболеванием ДИАБЕТ.

Существует подробное описание всех типов диабета; есть описание основных причин развитие всех форм диабета; уже разработаны и рекомендованы основные методы профилактики этого заболевания; разработан метод контроля, позволяющий точно определить наличие заболевания даже при нормальном сахаре в крови определяемом утром натощак. Все это валеолог-оператор информационной терапии должен знать и объяснить последовательность действия каждому человеку.

В этой последовательности будет не только анализы крови на сахар, но и на С-пептиды, состояния печени, п/ж железы и т.п. О них валеолог должен рассказать и отправить человека к эндокринологу.

Основным заданием валеолога-оператора является определение наличие диабета у человека. Задается вопрос:

«У ... есть нарушение углеводного обмена?»

При ответе «ДА» следует вопрос:

«На сколько процентов нарушен углеводный обмен?»

Однако перед тем как вы зададите этот вопрос, вы должны представить, о чем вы спрашиваете: если речь идет о нарушении углеводного обмена, которое может привести к появлению диабета – это одно. Но может быть нарушение углеводного обмена ведущие к постоянному уровню сахара в крови в несколько десятков единиц (молей), т.е. «цветущий» диабет. Может быть, нарушение углеводного обмена, при котором пациент находится в крайне тяжелом состоянии, и, наконец, человек может быть в состоянии необратимом предсмертном. Поэтому, прежде, чем задавать вопрос, точно определите, о чем вы спрашиваете.

Как правило, задача валеолога-оператора информационной терапии должна сводиться к выявлению угрозы развития диабета, или обнаружению ранее недиагностированного заболевания. При длительном тяжелом заболевании человек уже неоднократно бывал у врачей, проходит курс лечения и т.п. В этом случае можно оказать помощь в проверке течения самого заболевания: выявить время начала заболевания, показать динамику изменения хода заболевания, подобрать и рекомендовать какие-то физиотерапевтические методы и физическую нагрузку, сделать прогноз развития заболевания при том, или ином лечении.

ЛИТЕРАТУРА

1. Брехман И. И. Валеология – наука о здоровье: монография / И. И. Брехман. – М.: Изд-во Физкультура и спорт, 1990. – 208 с.
2. Горчаков В. Ю. Введение новых методов работы в валеологии на примере преподавания курса валеологии в НТУУ «КПИ» / В. Ю. Горчаков // Валеология: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: тези доповідей XIII між. нар. Наук.-практ. Конф. (Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків, Україна, 9–11 квітня 2015). – Х.: Вид-во Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2015. – С. 67
3. Практические работы для подготовки операторов, информационной терапии / упряд. В. Ю. Горчаков. [Б.м. : б.в.], 2012. – 86 с.
4. Основы валеологии / В. И. Петленко [и др.]; под общ. ред. В. П. Петленко. – Киев.: Олимпийская литература, 1999. – 434 с.
5. Сочеванов Н. Н. Определение длин волн, излучаемых людьми, растениями и горными породами / Н. Н. Сочеванов // Вопросы психогигиены, психофизиологии, социологии труда в угольной промышленности и психоэнергетики : сб. науч. Тр. – М.: 1980. С. 147–154.
6. Матвеев В. С. О биофизическом методе в геологии В. С. Матвеев // Известия АН Каз. ССР. Геологическая сер. – 1967. – № 3. – С. 48–60.
7. Шмидт И. Г. Существует ли биофизический метод поисков рудных месторождений? / А. Н. Еремеев, Л. П. Соловей // Геология рудных месторождений. – 1975. – №5. – С.73–80.
8. Вернадский В.И. Живое вещество : монография / В. И. Вернадский – М.: Изд-во Наука, 1973. – 358 с.

9. Сочеванов Н. Н. Состояние и перспективы использования метода биолокации в народном хозяйстве / Н. Н. Сочеванов // Разведка и охрана недр. – 1989. – №11. – С. 26–32.
10. Сочеванов Н. Н. Использование биолокационного метода при поисках месторождений и геологического картирования /Н. Н. Сочеванов, В. С. Стеценко, Н. Я. Чекунов // Золотодобыча. – 2011. – № 151. – С. 137–140.
11. Колтовой Н. А. Неэлектромагнитные поля. Психофизика т. 3. Биолокация / Н. А. Колтовой – [Б.м. : б.в.], 2015. – 209 с.
12. Ханцеверов Ф. Р. Эниология: чудеса без мистики. Книга научных версий: монография / Ф. Р. Ханцеверов – М. : АНМ, 1999. – 445 с.
13. Ануашвили А. Объективная психология на основе волновой модели мозга : монография / А. Ануашвили Москва-Варшава, 2008. – 240 с.

УДК 378.147:378.17

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Кочерга Є. В.

Інститут вищої освіти НАПН України
Київ, Україна

У статті представлено аналіз стану дослідженості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів у вітчизняній педагогічній науці. Виокремлено дисертаційні дослідження, в яких розкриті поняття про здоров'язбережувальну компетентність, культуру здоров'я, здоровий спосіб життя майбутнього вчителя, ціннісне ставлення до здоров'я та здоров'язбережувальні технології. Дослідження стосуються професійної підготовки майбутніх вчителів таких дисциплін, як фізична культура, основи здоров'я та дисципліни природничого циклу (валеологія, біологія та хімія). Усього виокремлено та проаналізовано п'ятнадцять дисертаційних досліджень.

Ключові слова. Здоров'язбережувальна компетентність, культура здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальні технології, майбутній вчитель.

В статье представлен анализ состояния изученности проблемы формирования здоровьесберегающей компетентности будущих учителей в отечественной педагогической науке. Выделены диссертационные исследования, в которых раскрыты понятия о здоровьесберегающей компетентности, культуре здоровья, здоровом образе жизни будущего учителя, ценностном отношении к здоровью и здоровьесберегающих технологиях. Исследования касаются профессиональной подготовки будущих учителей таких дисциплин, как физическая культура, основы здоровья и дисциплины естественнонаучного цикла (валеология, биология и химия). Всего выделено и проанализировано пятнадцать диссертационных исследований.

Ключевые слова. Здоровьесберегающая компетентность, культура здоровья, здоровый образ жизни, здоровьесберегающие технологии, будущий учитель.

The article presents the analysis of the study state of problem forming of health care competence of future teachers in domestic pedagogy. Dissertation investigations were singled out, in which the notions of health care competence, culture, health, healthy lifestyle of future teachers, value attitude to health and health care technology. Studies concern the professional training of future teachers of such subjects as physical education, health foundations and disciplines of natural sciences (valueology, biology and chemistry). Fifteen dissertations were analyzed and singled out.

Keywords. Health-saving competence, culture of health, healthy lifestyles, health-saving technologies, a future teacher.

Постановка проблеми. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки є не новою для вітчизняної педагогічної науки та в певній мірі дослідженою. Актуальність цієї проблеми викликає

постійний інтерес науковців та практиків. Для того, щоб продовжувати роботу над вирішенням цієї проблеми, необхідно обов'язково спиратися на вже отримані результати, використовувати досвід дослідників, підтверджений науковими публікаціями та захищеними дисертаціями на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора педагогічних наук. Саме тому нами було визначено важливість та необхідність аналізу стану дослідженості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів у вітчизняній педагогічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для з'ясування стану дослідженості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів ми звернулися до аналізу дисертаційних досліджень таких науковців, як Бабич В.І. [1], Безугла Л.І. [2], Бобрицька В.І. [3], Воронін Д.Є. [4], Гладощук О.Г. [5], Дудорова Л.Ю. [6], Жара Г.І. [7], Зенченко І.П. [8], Єфімова В.М. [9], Калінчук Ф.М. [10], Лук'янченко М.І. [11], Радченко А.В. [12], Остапенко Г.О. [13], Соколенко Л.Ю. [14], Соколенко О.І. [15].

Мета статті – здійснити аналіз дисертаційних досліджень з проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемі здоров'язбереження присвячено велику кількість досліджень. Вони стосуються усіх ланок освіти (дошкільної, початкової, середньої та вищої). З переліку захищених за останні роки дисертаційних досліджень нами було виокремлено п'ятнадцять – таких, які саме стосуються професійної підготовки майбутніх учителів у системі вищої освіти. Визначені дослідження можна класифікувати відповідно до дисципліни, при вивченні якої відбувається формування здоров'язбережувальної компетентності (табл. 1).

Спільним для виокремлених робіт є констатація факту погіршення стану здоров'я учнів та студентів. Причинами цього дослідники вважають недостатню вмотивованість до здорового способу життя, відсутність необхідних знань про здоров'я, способи його збереження та зміцнення, пріоритет інших цінностей (гроші, кар'єра та ін.) перед здоров'ям, малорухливий спосіб життя, дидактогенні причини (великі навчальні навантаження, недостатній позитивний мікроклімат в навчальному закладі) та погіршення екологічної ситуації в навколишньому середовищі. Вчені зазначають, що в навчально-виховному процесі необхідно формувати усі види здоров'я (фізичне, психічне, духовне та соціальне). Формування відповідального ставлення до здоров'я серед учнів шкіл починається з вчителя і, відповідно, нагальною є проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів ще в процесі їх навчання у ВНЗ.

Таблиця 1. Групи дисертаційних досліджень відповідно до навчальних дисциплін, на яких відбувається формування здоров'язбережувальної компетентності

Фізична культура	Основи здоров'я	Дисципліни природничого циклу
Бабич В.І. (2006), Безугла Л.І. (2009), Воронін Д.Є. (2006), Гладощук О.Г. (2008), Дудорова Л.Ю. (2009), Лук'янченко М.І. (2012), Остапенко Г.О. (2013).	Жара Г.І. (2009), Зенченко І.П. (2011), Радченко А.В. (2012).	Бобрицька В.І. (2006), Єфімова В.М. (2013), Калінчук Ф.М. (2012), Соколенко Л.С. (2011), Соколенко О.І. (2008).

Основними поняттями, які розкриваються у виокремлених нами дослідженнях є: здоров'я – єдність трьох компонентів, а саме фізичного, психічного та соціального благополуччя; здоровий спосіб життя – уважне та грамотне ставлення до свого здоров'я, рівна та розумна поведінка, раціональне харчування, фізична культура, відмова від куріння, надмірного вживання алкоголю; загартовування організму, дружба з природою [5, с. 6] або типові форми повсякденної культурної життєдіяльності, що поєднують норми, цінності,

зміст регульованої ними діяльності, зміцнюють адаптивні можливості організму, сприяють повноцінному, необмеженому виконанню навчально-трудова, соціальних і біологічних функцій [6, с. 9]; ціннісне ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я – складне особистісне новоутворення, що характеризується сформованістю знань і уявлень про здоров'я як цінність, позитивною активністю щодо ведення здорового способу життя, усвідомленістю ставлення до здоров'я, сформованістю вмій та навичок зміцнення й збереження здоров'я, що сприяє позитивній зміні поведінки на тривалий час [15, с. 10]; культура здоров'я – інтегроване утворення особистості, що виявляється в її мотиваційній, теоретичній і практичній підготовці до формування, збереження та зміцнення свого здоров'я у всіх його аспектах (духовному, психічному і фізичному) та розуміння здоров'я як цінності [1, с. 15]; культура здорового способу життя» як інтегративного особистісного утворення, яке характеризується наявністю знань про норми і цінності різних аспектів здоров'я, уявлення про способи його збереження і поліпшення, ставлення до нього як до найвищої особистісної цінності, позитивним їх переживанням, спонукою до виконання певних дій, умій і навичок, що забезпечують реалізацію відповідних дій у власній життєдіяльності [14, с. 16]; здоров'язберігаюча компетентність – інтегральна, динамічна риса особистості, що проявляється у здатності організувати здоровий спосіб життя й регулювати здоров'язберігаючу діяльність; адекватно оцінювати свою поведінку, а також вчинки й погляди навколишніх; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігаючі позиції у різних, зокрема, несприятливих умовах [4, с. 8]; здоров'язбережувальні технології – це єдина система, що об'єднує усі напрямки діяльності загальноосвітнього навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів, які забезпечують їм безпечні умови перебування і навчання у ньому [11, с. 14].

Цікавим, на нашу думку є дослідження І.П. Зенченкова [8], у якому розкривається формування у майбутніх вчителів духовної складової здоров'я. Л.І. Безугла [2] визначає важливість організації самостійної роботи майбутніх учителів при формуванні у них здоров'язбережувальної компетентності.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Нами проаналізовано дисертаційні дослідження, у яких розкрито основні поняття формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів. Подальше дослідження повинно бути спрямоване на аналіз педагогічних умов та моделей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів, їх основних складових та компонентів, представлених у дослідженнях провідних науковців України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич В. І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. І. Бабич; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 20 с.
2. Безугла Л. І. Організація самостійної роботи з формування культури здоров'я студентів вищих педагогічних навчальних закладів: автореф. дис ... канд. пед. наук / Л. І. Безугла. – Луганськ: Б.в., 2009. – 20 с.
3. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. І. Бобрицька; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2006. – 40 с.
4. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів ВНЗ засобами фізичного виховання: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Д. Є. Воронін; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2006. – 20 с.
5. Гладошук О. Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. Г. Гладошук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 20 с.
6. Дудорова Л. Ю. Педагогічні умови формування потреби в здоровому способі життя майбутніх учителів у процесі фізичного виховання: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. Ю. Дудорова; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2009. – 20 с.
7. Жара Г. І. Підготовка майбутніх учителів до формування в учнів валеологічних понять на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. І. Жара; Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2009. – 20 с.

8. Зенченко І. П. Формування духовних цінностей майбутнього фахівця з основ здоров'я в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / І. П. Зенченко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2011. – 20 с.
9. Єфімова В. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. М. Єфімова; Республік. ВНЗ «Крим. гуманіт. ун-т». – Ялта, 2013. – 44 с.
10. Калінчук Ф. М. Організаційно-педагогічні умови підготовки учителів природничих дисциплін до формування здорового способу життя у підлітків: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ф. М. Калінчук; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2012. – 20 с.
11. Лук'янченко М. І. Теоретико-методичні засади розвитку педагогіки здоров'я в Україні: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / М. І. Лук'янченко. – Луганськ, 2012. – 40 с.
12. Остапенко Г. О. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального освітнього середовища загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. О. Остапенко; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2013. – 20 с.
13. Радченко А. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів основ здоров'я у вищому навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. В. Радченко; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». – Луганськ, 2012. – Луганськ, 2012. – 20 с.
14. Соколенко Л. С. Формування культури здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Л. С. Соколенко; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2011. – 20 с.
15. Соколенко О. І. Формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. І. Соколенко; Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2008. – 20 с.

УДК 613.97:378.016:796

РІВЕНЬ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ – ВАГОМИЙ ЧИННИК ОБОВ'ЯЗКОВИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ

Лаврін Г. З., Серeda І. О.

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
Тернопіль, Україна

У статті проаналізовано результати показників фізичного розвитку та рівня здоров'я студентів. Виявлено, що більшість показників фізичного розвитку обстежених студентів оцінюються як середні. Рівень індексу здоров'я у обстежених хлопців та дівчат відповідає низькому рівню. Дієвим способом підвищення рівня здоров'я студентів є збільшення їх рухової активності. У сучасній молоді не сформовано сталих традицій та мотивацій щодо фізичного виховання як важливого чинника поліпшення стану здоров'я. Тому фізичне виховання повинне стати обов'язковою навчальною дисципліною протягом усіх років навчання.

Ключові слова: фізичне виховання студентів, здоров'я, фізичний розвиток.

В статье проанализированы результаты показателей физического развития и уровня здоровья студентов. Определено, что большинство показателей физического развития обследованных студентов оцениваются как средние. Уровень индекса здоровья у обследованных ребят соответствует низкому уровню. Действенным способом повышения уровня здоровья студентов является увеличение их двигательной активности. В современной молодежи не сформированы устойчивых традиций и мотиваций относительно физического воспитания как важного фактора улучшения состояния здоровья. Поэтому физическое воспитание должно стать обязательным учебной дисциплиной на протяжении всех лет обучения.

Ключевые слова: физическое воспитание студентов, здоровье, физическое развитие.

Results of physical development and health of students analyzes in article. Found that the level of health boys and girls is low. An effective way to improve the health of students is increasing their physical activity. In today's youth are not generated stable traditions and motivations of physical education as an important factor to improving the level of health. Therefore, physical education should be compulsory discipline in all years of study.

Keywords: physical education students, health, physical development.

Актуальність. Населення України в сучасних умовах характеризується погіршеним станом здоров'я, підвищенням рівня захворюваності та високими показниками смертності. Пріоритетним напрямом розвитку сфери фізичного виховання є вивчення та розробка засобів, спрямованих на профілактику серцево-судинних захворювань, та поліпшення рівня працездатності студентів засобами фізичної культури і спорту. Вивчення стану фізичного здоров'я та морфо-функціонального розвитку студентської молоді є одним із актуальних напрямків досліджень.

Молодь, яка вступає до вищого навчального закладу, потрапляє під вплив незвичних соціальних факторів, пов'язаних з необхідністю творчого засвоєння великого обсягу інформації, формування певних професійних умінь та навичок, а також з незвичними побутовими умовами студентського життя. Для подолання такого «вузівського» дискомфорту від молодої людини вимагаються значні витрати фізичних та психічних сил. Компенсувати витрати цих сил покликані заняття фізичною культурою, які є складовою підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності [7].

На сьогоднішній день точаться дискусії, щодо виключення фізичного виховання, із переліку обов'язкових академічних предметів для всіх вишів. Новий закон «Про вищу освіту» фахівці називають знищенням здорової нації. У ній йдеться про загрозу знищення системи фізичного виховання, а отже і знищення української нації. «Ми в суспільстві ще не готові до відмови від традиційного вивчення цієї дисципліни ні морально, ні матеріально, – зазначає директор департаменту сім'ї, молоді, фізичної культури та спорту Тернопільської ОДА чемпіон світу Віктор Мацикур. – Як показує статистика, необов'язкові заняття фізкультури відвідує на 50% менше студентів» [2].

Економія на фізичній культурі призведе до більших витрат у медицині. Та й загалом вища освіта і весь здобутий інтелектуальний потенціал фахівця руйнуються проблемами зі здоров'ям, які є наслідком малорухливого способу життя

Зважаючи на викладене поставлено мету – визначити показники фізичного розвитку та оцінити рівень здоров'я студентів ТНПУ ім.В.Гнатюка.

Методи і організація досліджень. Обстежено 287 студентів ТНПУ, з яких 135 географічного факультету (66 – 1 курс, 69 – 2 курс) та 152 факультету іноземних мов (65 – 1 курс, 87 – 2 курс), які відвідували основну групу з фізичного виховання.

Рівень соматичного здоров'я досліджуваних визначали за методикою Г.Л.Апанасенка, яка передбачала оцінку показників індексу Робінсона, проби Руф'є, силового, життєвого і масо-зростового індексів. Для оцінки фізичного розвитку використовували антропометричні показники: довжини і маси тіла, частоти серцевих скорочень у спокої, артеріального тиску, окружності грудної клітки, частоти дихання, життєвої ємності легень, а також показник динамометрії кисті.

Результати дослідження. У таблиці 1 наведено морфо-функціональні показники рівня фізичного розвитку студентів факультету іноземних мов та географічного факультету, які займаються в основній групі з фізичного виховання.

Отримані результати діагностики фізичного розвитку обстежених студентів порівнювали із таблицями оцінки ФР за І.Д.Глазирінім [3]. Більшість отриманих результатів (динамометрія, ЧСС, маса у хлопців та ЖЄЛ у хлопців) оцінюються як середні. Нижчими за середні виявилися результати ЖЄЛ та маси тіла у дівчат. Вище норми були показники артеріального тиску та частоти дихання у обстежених студентів обох факультетів, що свідчить вже про певні порушення функціонування окремих систем організму молодих людей.

Таким чином у студентів географічного факультету основної групи здоров'я середні значення показників рівня фізичного розвитку вірогідно не відрізняються від студентів факультету іноземних мов, як у хлопців, так і у дівчат ($P > 0,05$)

Таблиця 1. Морфо-функціональні показники студентів географічного (ГФ) та факультету іноземних мов (ІМ)

Показники	Стать	Середньостатистичні за І.Д.Глазиріним			ГФ		ІМ	
		Н/с	С	В/с	M _x	± m	M _x	± m
Маса, кг	♂	<58	58-63	>63	55,8	0,78	56,0	0,43
	♀	<64	64-80	>80	73,3	0,43	68,14	0,78
Зріст, см	♂	<160	160-167	>167	165	1,4	167	1,7
	♀	<173	173-178	>178	178	5	175	0,83
Динамометрія кисті, кг	♂	25-27	28-30	31-33	26,1	0,7	25,1	0,9
	♀	28-35	36-43	44-51	46,9	0,82	42,3	1,6
ЖЄЛ, мл	♂	2530	2840	3150	2650	24,8	2630	35,2
	♀	3150	3670	4170	3680	72,2	3670	54,2
ЧСС спок, уд/хв	♂	91	82	73	79,4	0,69	78,3	0,25
	♀	86	78	70	78,4	0,22	78,4	0,51
АТсист., мм.рт.ст.	♂		112		122,4	2,5	127,2	1,9
	♀		114		120,9	2,2	119,6	2,0
Частота дихання	♂	25	22	19	17,6	0,27	17,2	0,1
	♀	25	20	16	17,2	0,15	16,9	0,24

Визначені під час дослідження показники зросту, маси тіла, ЖЄЛ, кистьової динамометрії, ЧСС, АТ були використані для визначення рівня соматичного здоров'я за методикою Г.Л. Апанасенка.

Таблиця 2. Рівень соматичного здоров'я студентів географічного (ГФ) та факультету іноземних мов (ІМ)ТНПУ (2015р.)

Стать	♀%		♂%		Разом %
	Географічний	Іноземних мов	Географічний	Іноземних мов	
Низький	74,1	75,2	64,3	78,2	73,0
Нижче середнього	14,8	12,8	21,4	13,3	15,6
Середній	6,7	5,1	10,7	4,2	6,7
Вище середнього	3,1	6,1	1,8	4,3	3,8
Високий	1,3	0,8	1,8	0	1,0

Унаслідок дослідження серед хлопців факультету іноземних мов не виявлено жодного з високим рівнями соматичного здоров'я. Більшість обстежених хлопців і дівчат (73%) мають низький рівень здоров'я, решта – нижче середнього (15,6%), середній (4,7%), вище середнього (3,8%), і всього 1% з високим рівнем здоров'я.

Порівнюючи рівень соматичного здоров'я студентів географічного факультету та факультету іноземних мов, виявлено, що відсоткове відношення студентів обох факультетів за рівнем здоров'я знаходиться на практично однаковому рівні.

Звідси висновок, що показники індексу здоров'я, як у хлопців так і у дівчат, обох факультетів відповідав низькому рівню здоров'я. Це є підтвердженням даних інших авторів про низький рівень здоров'я сучасної молоді [1, 2, 3, 7, 8]. Отримані дані вказують про

необхідність зосередження уваги на підвищення рівня здоров'я і розвиток необхідних фізичних якостей, які прямо пов'язані з руховою активністю студентів, яка на жаль, знижується як за час навчання у школі, так і впродовж навчання у ВНЗ.

Єдиним дієвим способом підвищення рівня здоров'я студентів є збільшення їх рухової активності. Тому необхідність обов'язкових занять з фізичного виховання у цьому віці цілком закономірна. Адже недостатній обсяг обов'язкових навчальних занять з фізичного виховання не може забезпечити зміцнення здоров'я і підвищення рівня фізичного стану студентів [1].

За оцінками фахівців, в організації фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами, наразі існує низка суттєвих недоліків, серед яких малий обсяг навчального часу, відведеного на обов'язкові заняття фізичною культурою, незадовільне фінансове та матеріально-технічне забезпечення організації фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентською молоддю та, насамперед, низька мотивація студентів до занять.

Вагомим мотивом відвідування занять з фізичного виховання є отримання залікової оцінки, а для задоволення власних потреб, пов'язаних зі зміцненням здоров'я, покращенням фізичних кондицій, їх відвідує незначна кількість студентів [8].

Міністерство науки і освіти України з метою забезпечення викладання фізичного виховання у вищих навчальних закладах на належному рівні пропонує базові моделі організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах [9]. Серед них відокремлюють секційну, професійно-орієнтовану, традиційну, індивідуальну моделі або різні форми їх поєднання.

За результатами опитування студентів ТНПУ (1635 осіб) виявлено, що вони надають перевагу різноманітним моделям (секційна – 28%, професійно-орієнтована – 17%, традиційна – 42%, індивідуальна – 13%) організації занять з фізичного виховання рекомендованим міністерством освіти і науки України. Більшість підтримує традиційну форму [5].

Таким чином, у сучасної молоді не сформовано сталих традицій та мотивацій щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого чинника фізичного та соціального благополуччя, поліпшення стану здоров'я, ведення здорового способу життя і подовження його тривалості. Тому фізичне виховання повинне стати обов'язковою навчальною дисципліною не лише на перших і других курсах навчання, а й протягом усіх років, неважливо у яких формах.

Висновки:

1. Більшість показників фізичного розвитку обстежених студентів (динамометрія, ЧСС, маса у хлопців та ЖЄЛ у хлопців) оцінюються як середні. Нижчими за середні виявили результати ЖЄЛ та маси тіла у дівчат. Вище норми були показники артеріального тиску у обстежених студентів обох факультетів та частоти дихання. Середні значення показників рівня фізичного розвитку студентів географічного факультету вірогідно не відрізняються від студентів факультету іноземних мов, як у хлопців, так і у дівчат ($P > 0,05$).

2. Рівень індексу здоров'я як у хлопців та дівчат обох факультетів відповідав низькому рівню здоров'я.

3. Фізичне виховання повинне стати обов'язковою навчальною дисципліною не лише на перших і других курсах навчання, а й протягом усіх років, неважливо у яких формах.

4. Перспективи подальших досліджень – подальші дослідження будуть спрямовані на контроль динаміки рівня фізичного стану та здоров'я студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анікеев Д. М. Аналіз підходів щодо організації рухової активності студентів в умовах кредитно-модульної технології навчання / Д. М. Анікеев // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010 – №4 – С. 89 – 91.
2. Бучко О. Фізкультура зникає з розкладів тернопільських студентів// Терен: тернопільські експрес-новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://teren.in.ua/article/fizkultura_znykaye_iz_rozkladiv_ternopilskykh_studentiv

3. Глазирін І. Д. Основи диференційованого фізичного виховання / І. Д. Глазирін. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 352 с.
4. Лаврін Г. З. Зошит з фізичного виховання для студентів географічного факультету. / Г. З. Лаврін. – Тернопіль: «Тайп», 2015. – 36 с.
5. Результати опитування студентів Тернопільського національного педагогічного університету ім.В. Гнатюка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/436527966546612/photos/a.436532689879473.1073741829.436527966546612/436532709879471/?type=3&theater>
6. Серета І. Зошит для самостійних завдань із фізичного виховання. / І. Серета. – Тернопіль : «Тайп», 2015. – 36с.
7. Серорез Т. Б. Методичні особливості дозування фізичних навантажень, використаних у позааудиторних заняттях з метою оздоровлення / Т. Б. Серорез, П. І. Навка // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2014-05/14stbihs.pdf>
8. Турчина Н.І. Дослідження здоров'я та рівня фізичного розвитку у студентів / Н. І. Турчина, Г. В. Коробейніков, Ю. А. Попадюха. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. - №12. – С. 150 –152.
9. Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах // Лист МОН № 1/9–454 від 25.09.15 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/.

УДК 613.96:373.5

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9-11 КЛАСІВ З РІЗНИМИ ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Місько М. М.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Харків, Україна

У статті обговорюється, що когнітивний компонент валеологічної компетентності є важливим чинником в освітньому середовищі. Валеологічна компетентність – це результат засвоєння валеологічних знань і вмінь, що виявляються в усвідомленні важливості здоров'я, здорового способу життя для всієї життєдіяльності протягом життя, а також здатність і готовність особистості контролювати своє самопочуття і стан фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я, своєчасно реагувати на «збої» відповідно до ситуації. Валеологічна компетентність школяра, яка розуміється як володіння комплексом науково обґрунтованих знань зі здоров'язбереження, володіння комплексом практичних умінь з організації та проведення оздоровчих вправ для свого здоров'я, усвідомлення ролі валеологічної культури у збереженні та зміцненні здоров'я.

Негативні тенденції в сфері освіти, пов'язані з питаннями здоров'язбереження і здоров'яформування, дозволяють говорити про важливість психолого-валеологічної підготовки сучасних педагогів, що обумовлює виділення в структурі професійно-педагогічної компетентності такого компонента, як психолого-валеологічна компетентність. Інтегрування психологічних і валеологічних аспектів в єдину структуру психолого-валеологічної компетентності відбувається, тому що вони тісно взаємопов'язані, взаємозалежні і взаємозумовлені. Неможливо компетентно вирішувати валеологічні проблеми, будучи психологічно некомпетентним, і, навпаки, компетентне з психологічної точки зору вирішення будь-яких професійно-особистісних проблем неминуче пов'язане з питаннями психічного, психологічного, соціального, духовно-морального, індивідуального, соматичного здоров'я.

Ключові слова: валеологічна компетентність, освітнє середовище, комплекс спектрально-динамічний, когнітивний компонент.

В статті обговорюється, що когнітивний компонент валеологічного компетентності являється важливим фактором в освітньому середовищі. Валеологічна компетентність – це результат усвоєння валеологічних знань і умінь, які проявляються в усвідомленні важливості здоров'я, здорового образу життя для всієї життєдіяльності в течение життя, а також здатність і готовність особистості контролювати своє самопочуття і стан фізичного, психічного, морального та духовного здоров'я, своєчасно реагувати на «збої» відповідно до ситуації. Валеологічна компетентність школяра, яка розуміється як володіння комплексом науково обґрунтованих знань зі здоров'язбереження, володіння комплексом практичних умінь з організації та проведення оздоровчих вправ для свого здоров'я, усвідомлення ролі валеологічної культури у збереженні та зміцненні здоров'я.

контролировать свое самочувствие и состояние физического, психического, нравственного и духовного здоровья, своевременно реагировать на «сбои» в соответствии с ситуацией.

Валеологическая компетентность школьника, которая понимается как владение комплексом научно обоснованных знаний по здоровьесбережению, владение комплексом практических умений по организации и проведению оздоровительных упражнений для своего здоровья, осознания роли валеологической культуры в сохранении и укреплении здоровья. Негативные тенденции в сфере образования, связанные с вопросами здоровьесбережения и здоровьяформування, позволяют говорить о важности психолого-валеологического подготовки педагогов, что обуславливает выделение в структуре профессионально-педагогической компетентности такого компонента, как психолого-валеологическая компетентность. Интегрирование психологических и валеологических аспектов в единую структуру психолого-валеологического компетентности происходит, потому что они тесно взаимосвязаны, взаимозависимы и взаимообусловлены. Невозможно компетентно решать валеологические проблемы, будучи психологически некомпетентным, и, наоборот, компетентное с психологической точки зрения решения любых профессионально-личностных проблем неизбежно связано с вопросами психического, психологического, социального, духовно-нравственного, индивидуального, соматического здоровья.

Ключевые слова: валеологическая компетентность, образовательная среда, комплекс спектрально-динамический, когнитивный компонент.

The article discusses what the cognitive component valeological competence is an important factor in the educational environment. Valeological competence – is the result of assimilation valeologicals knowledge and skills that are manifested in the awareness of the importance of health, healthy lifestyles for the whole of life for a life, and the ability and willingness of the individual to control their state of health and state of physical, mental, moral and spiritual health, timely response to «glitches» in accordance with the situation.

Valeological student competence, which is understood as the possession of a complex science-based knowledge on health preservation, possession of a set of practical skills for organizing and conducting exercises for improving your health, awareness of the role of culture in valeological preserving and strengthening health.

Negative trends in education-related issues and healthsaving and healthforming, allow us to speak about the importance of psychological and valeological teacher training, which makes the selection in the structure of professional and pedagogical competence of a component such as psycho-valeological competence.

Integrating psychological and valeologicals aspects into a single structure psycho-valeological competence is because they are closely interrelated, interdependent and mutually. It is impossible to adequately solve the problem valeological being mentally incompetent, and, conversely, the competent from a psychological point of view, the resolution of any professional and personal problems inevitably linked to the issues of mental, psychological, social, spiritual and moral, personal, physical health.

Key words: valeological competence, educational environment, spectral and dynamic complex, cognitive component.

Зростання освіти в суспільстві — необхідний, якщо не найважливіший елемент соціально-культурного та економічного розвитку країни. У цьому плані на освіту як цілісну державну структуру, що забезпечує соціальний розвиток особистості, лягає завдання збереження фізичного, психічного і морального здоров'я підрастаючого покоління. Освіта, професіоналізм і здоровий стиль життя в ХХІ столітті домінують в числі важливих чинників забезпечення досягнень в соціально значущих видах діяльності, в житті кожної людини.

Під валеологічною компетентністю розуміється володіння сумою валеологічних знань, які включають науково обґрунтовані факти, ідеї, поняття, накопичені людством у галузі здоров'я; наявність умінь і навичок в області здоров'язбереження; здатність встановлювати зв'язки між валеологічними знаннями і практичними діями на основі сформованих ціннісних орієнтацій на підтримку і зміцнення здоров'я, як власного, так і здоров'я учнів.

Процес формування валеологічної компетентності школяра повинен здійснюватися на всьому протязі навчання в школі і мати на увазі вироблення когнітивних, операційно-діяльнісних і мотиваційно-ціннісних компетенцій щодо збереження та зміцнення свого здоров'я і майбутніх поколінь.

Валеологічна компетентність школяра, яка розуміється як володіння комплексом науково обґрунтованих знань зі здоров'язбереження, володіння комплексом практичних умінь з організації та проведення оздоровчих вправ для свого здоров'я, усвідомлення ролі валеологічної культури у збереженні та зміцненні здоров'я.

Формування валеологічної компетентності школярів є важливим компонентом змісту виховного процесу, яке можна реалізувати шляхом впровадження певних напрямків до навчальних дисциплін.

Розвиток валеологічно-компетентної особистості є одним із актуальних завдань сучасної освіти, оскільки молодь – це майбутнє країни, її потенціал, а, як відомо, успішне оволодіння своїми знаннями можливе лише за умов міцного здоров'я.

Підводячи підсумок можна сказати, що розвиток валеологічно-компетентної особистості є одним із актуальним питань сучасної освіти.

Мета даної статті є проаналізувати та обґрунтувати когнітивний компонент валеологічної компетентності учнів старшої школи.

Основний зміст. Валеологічна компетентність педагога – інтегративний показник професійної готовності вчителя в області здоров'язбереження, що виражається в оволодінні сукупністю наступних компетенцій:

- когнітивної, яка визначається наявністю валеологічних знань для здійснення роботи в області здоров'язбереження;
- операційно-діяльній, що включає наявність практичних умінь зі збереження та зміцнення здоров'я дітей та підлітків засобами свого навчального предмета;
- мотиваційно-ціннісної, що відбиває розуміння ролі свого навчального предмета у формуванні здоров'я і передбачає особисту поведінку, що обумовлює здоровий спосіб життя.

Формування валеологічної компетентності є важливою складовою соціалізації учнів, як засобу застосування своїх сил та наявного запасу знань з формування ЗСЖ, що допоможе їм у створенні та плануванні сім'ї, зміцненні сімейних відносин, забезпечить кваліфікований догляд у сім'ї за наявності дітей, родичів і усвідомлення персональної відповідальності за своє здоров'я.

Валеологічна компетентність – одна із соціальних компетентностей, яка забезпечує нормальну життєдіяльність людини, формується, розвивається і проявляється в соціумі і, отже, не може розглядатися поза тих умов, в яких здійснюється вся життєдіяльність людини.

Формування валеологічної компетентності у школярів доцільно розглядати як елемент системи їх професійного виховання, що представляє собою процес розвитку валеологічних знань і умінь, особистісних якостей, соціального досвіду, результатом якого виступає готовність до особистісно та соціально значущої діяльності по відношенню до об'єктів реальної дійсності

Здоров'я дитини, її соціально-психологічна адаптація, нормальний ріст і розвиток багато в чому визначаються середовищем її перебування, найважливішим його компонентом є саме школа. До того ж в цей період відбувається найбільш інтенсивний ріст і розвиток, формування здоров'я на все життя, організм дитини найбільш чутливий до екзогенних факторів навколишнього середовища.

Отже, на валеологічну компетентність впливає педагогічна система навчання школи. В даний час в загальноосвітніх школах реалізується велика кількість різноманітних навчальних програм, впроваджуються нові природосообразні педагогічні технології, спрямовані на заощадження здоров'я дітей. Однак тільки в педагогічній системі ноосферної освіти цілісно зібрані, узагальнені і впроваджені всі відомі науці теоретичні, методологічні, світоглядні, методичні та практичні аспекти природосообразної і здоров'язберігаючої педагогіки. Вони засновані на головному принципі ноосферної освіти – Потенційна Інтелектуальна Безпека, для творчого на всіх рівнях буття навчання і виховання цілісної особистості у відповідності зі загальним законом Миру, Загальними Законами Людського Товариства та Спеціальними Законами педагогіки, психології та фізіології.

Ноосферна освіта збирає воедино кращі напрацювання світової і вітчизняної педагогіки, психології, науки, культури на базі загальнолюдських моральних, духовних цінностей. В ноосферній освіті створена цілісна і науково обґрунтована система здоров'язберігаючої психокорекційної, розвиваючої педагогіки XXI століття.

Перевага ноосферної освіти в реалізації принципу Потенційної Інтелектуальної Безпеки при роботі з інформацією – це еволюційно новий принцип, вперше розроблений в ноосферній освіті. Здоров'язберігаючий ефект у ноосферній освіті полягає в тому, що залучає до навчання життєтворчість всієї системи особистості і здоров'язбереження відбувається за допомогою цілеспрямованого використання в процесі навчання життєво необхідних механізмів природної нервово-гуморальної саморегуляції.

Проводилося дослідження з учнями 9, 10, 11 класів харківських шкіл віком від 15 до 17 років. Був проведений порівняльний аналіз рівня валеологічних знань з «Основ здоров'я» 9, 10, 11 класів. Після аналізу маємо такі результати (Рис.1).

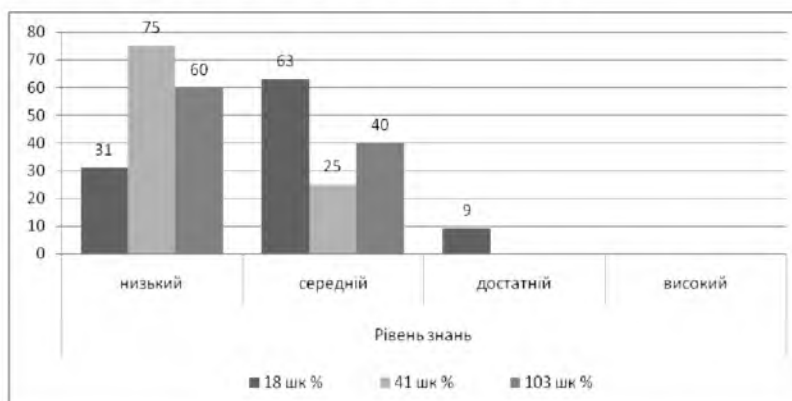

Рис. 1. Розподіл рівня валеологічних знань у учнів харківських шкіл з різними педагогічними системами

Отже, тільки 9 % учнів ХСШ №18 знають предмет «Основи здоров'я» на достатньому рівні, 63 % учнів – на середньому рівні та 31% учнів – на низькому. А учні ЗОШ №41 – 25% на середньому рівні та 75 % – на низькому рівні. А рівень знань учнів ЗОШ №103 становить: 40% – середній рівень та 60% – низький рівень. Це свідчить про те, що учням ЗОШ №41 та ЗОШ №103 мало приділяють уваги для отримання знань з предмету «Основи здоров'я» або вчитель погано мотивує дітей до знань, що також може бути, причиною низького рівня знань дітей. Це говорить про те, що учні погано вчать предмет і отримують мало знань з предмету «Основ здоров'я».

Результати тесту рівня якості знань з «Основ здоров'я» у 10 класах харківських шкіл представлені на рис. 2.

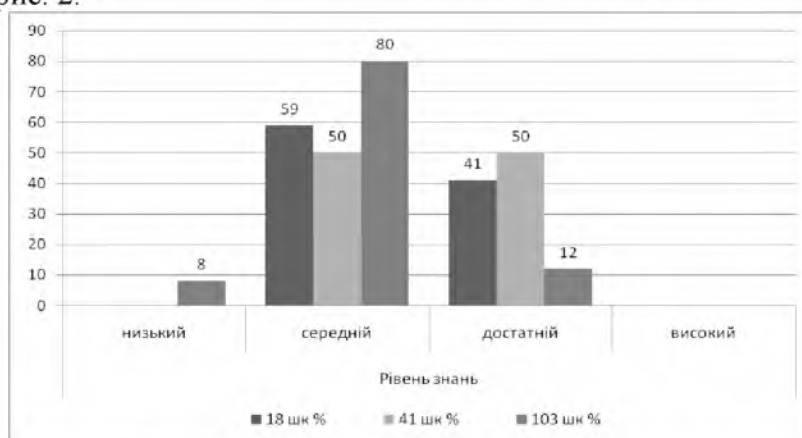

Рис. 2. Розподіл рівня якості знає з «Основ здоров'я» у учнів 10 класів шкіл з різними педагогічними системами

Отже, 50% учнів ЗОШ №41 знають предмет «Основи здоров'я» на достатньому рівні та 50% – на середньому. Рівень знань учнів ХСШ №18 становить: 41% – достатній рівень та

59% – середній рівень. А значно нижче по рівню знань учнів стоїть ХСШ №103: 12% – достатній рівень, 80% – середній рівень та 8% – низький рівень. Це свідчить про те, що учні ЗОШ №103 більше уваги приділяють іншим предметам, а також у минулому році у дітей був інший вчитель, це може говорити про те, що зміна вчителя значно вплинула на дітей та отримання їх знань.

Результати тесту рівня якості знань з «Основ здоров'я» у 11 класах харківських шкіл представлені на рис. 3.

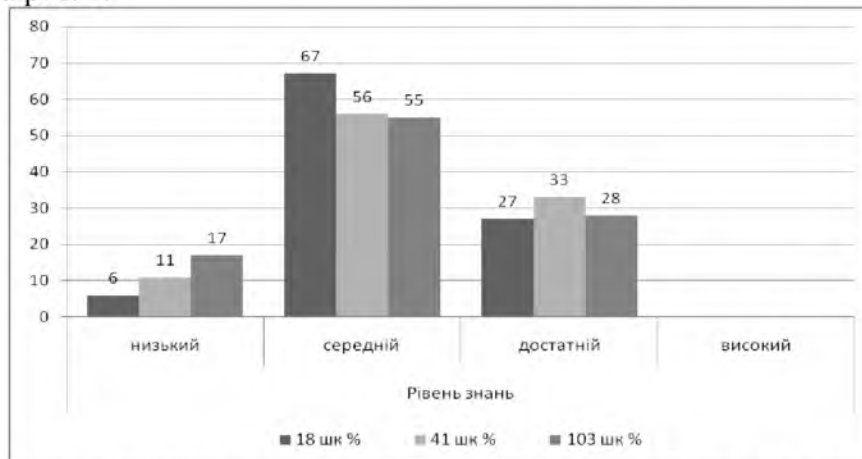

Рис. 3. Розподіл рівня якості знаь з «Основ здоров'я» у учнів 11 класів шкіл з різними педагогічними системами

Отже, 33% учнів ЗОШ №41 знають предмет на достатньому рівні, 56% – на середньому рівні та 11% – на низькому рівні. Рівень знань учнів ЗОШ №103 становить: 28% – достатній рівень, 55% – середній рівень та 17% – низький рівень. А у ХСШ №18 рівень знань учнів становить: 27% – достатній рівень, 67% – середній рівень та 6% – низький рівень. Це свідчить про те, що учні ЗОШ №103 приділяють більше уваги для отримання знань з інших предметів, а сам предмет «Основи здоров'я», нажаль, не являється для них важливим.

Отримані результати за допомогою тесту з предмету «Основ здоров'я» показали, що рівень валеологічних знань виявився значно вищий в учнів ЗОШ №41 та ХСШ №18, ніж в учнів ЗОШ №103. Це свідчить про те, що ЗОШ №41 є школою сприяння здоров'ю та харківська спеціалізована школа №18 працює над єдиною педагогічною проблемою: «Навчання й виховання учнів через природовідповідну (ноосферну) освіту», а також в цій школі у старших класах проводяться курси за вибором з таких тем: «Уроки сталого розвитку», «Основи медичних знань», факультатив «Захисти себе від ВІІ». Обидві школи направлені на сприятливий психоемоційний комфорт учнів у шкільному просторі, на духовний розвиток заради примноження усіх компонентів здоров'я учнів, а також надає можливість дітям вчитися правильно формувати своє бачення, мислення та отримувати завдяки цьому, важливі знання з предмету «Основ здоров'я».

Таким чином, застосування методів ноосферної освіти (школа №18) направлено на отримання учнями знань з «Основ здоров'я», вмінь та навичок зі ЗСЖ. Вчителі школи мотивують дітей на навчання та показують, що знання з «Основ здоров'я» є дуже важливими для їхнього життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л. Медична валеологія (вибрані лекції) / Г. Л. Апанасенко, Л. О. Попова. — К.: Здоров'я, 1998. — 248 с.
2. Булич Е. Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології: Навч. Посібник / Е. Г. Булич, І. В. Муравов. — К.: ІЗМН, 1997. — 224 с. С. 10
3. Гончаренко М. С. Валеологічна гармонізація стану здоров'я дітей у шкільному процесі / М.С. Гончаренко, Г. М. Іванова // Валеологія : Освіта і здоров'я. – 1997. – № 2. С.23–28. 1997 г.

4. Гончаренко М. С. Валеологічний інструментарій апаратно-програмної діагностики й моніторингу здоров'я: [метод. посіб.] / М. С. Гончаренко — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. — 148 с. (отримано гриф МОН протокол № 15 від 06.12.2010 р.).
5. Дереча И. И. Педагогическая поддержка выбора нравственных ценностей старшими школьниками // Феноменология смысла воспитания: Сборник научных статей / Под ред. М. Н. Аплетаева. Омск: ОмГПУ, 2004. С. 82–89.
6. Зайцев Г. К. Валеологический подход в школьном образовании / Г. К. Зайцев // Валеология: Диагностика, средства и практика обеспечения здоровья. – Владивосток, 1995. – С. 11–17.
7. Митяева А. М. Здоровьесберегающие педагогические технологии : учебн. пособие для студ. высш. учеб.заведений / А. М. Митяева. – 2-е изд., стер. М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 192 с.
8. Нагавкина Л. С. Валеологические основы педагогической деятельности: учебно-методическое пособие / Л. С. Нагавкина, Л. Г. Татарникова. – СПб.: КАРО, 2005. – 272 с. – (Серия «Специалисту образовательного учреждения»).
9. Педагогіка здоров'я : [зб. Наук. праць за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конф. присвяченої 210-річчю з дня заснування Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди] / за аг. Ред., акад. Прокопенка І. Ф. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2014. – 752 с.
10. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://noos-sfera.ru/auxpage_otlichie_noosferного_obrazovania

УДК 612.8+613.8

ОЦЕНКА ТИПА МЫШЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ИЗОБРАЖЕНИЙ ГАЗОРАЗРЯДНОГО ИЗЛУЧЕНИЯ

Песоцкая Л. А., Глухова Н. В., Третяк Т. О.
Днепропетровск, Украина

Изучили возможности кирлианфотографии для оценки психоэмоционального состояния и типа мышления студентов младших и старших курсов университета в сопоставлении с результатами психологических тестов. Оценивали уровень развития типа мышления: образное, логическое, интуитивное. Кирлианограммы пальцев рук получали на рентгеновской пленке. Обследовали 31 человек. Выявили более высокую частоту высоких уровней всех типов мышления у студентов 1 курса и снижение их у старших. По данным кирлианограмм у последних мышление чаще менялось на образно-интуитивное. Установлены различия между энергетической активностью разных секторов/систем организма в зависимости от типа мышления и курса обучения. Применение кирлианографии целесообразно для выявления непроявленных потенциальных способностей учащихся.

Ключевые слова: психология, тип мышления, кирлиан-фотография.

Вивчили можливості кірліанфотографії для оцінки психоемоційного стану та типу мислення студентів молодших і старших курсів університету в зіставленні з результатами психологічних тестів. Оцінювали рівень розвитку типу мислення: образне, логічне, інтуїтивне. Кірліанограми пальців рук отримували на рентгеновській плівці. Обстежили 31 осіб. Виявили вищу частоту високих рівнів всіх типів мислення у студентів 1 курсу та зниження їх у старших. За даними кірліанограмм у останніх мислення змінювалось частіше на образно-інтуїтивне. Встановлено відмінності між енергетичною активністю різних секторів/систем організму в залежності від типу мислення і курсу навчання. Застосування кірліанографії доцільно для виявлення непроявлених потенційних здібностей учнів.

Ключові слова: психологія, тип мислення, кірліан-фотографія.

We explore the possibility of Kirlian photography to assess the mental and emotional state and mindset of students of junior and senior university courses in comparison with the results of psychological tests. The levels of the type of thinking: visual-figurative, verbal and logical, intuitive. Kirlianograms fingers were obtained on X-ray film. A total of 31 people. Revealed a higher incidence of high levels of all types of thinking in students of 1st year and decrease their older. According to the latest thinking in Kirlianograms formed increasingly image-intuitive. The differences between the energy activities of the different sectors / systems of the body, depending on the type of thinking and course of study. The use of Kirlian photography is suitable for the detection of undeveloped potential abilities of students.

Keywords: psychology, mindset, Kirlian Photography

Актуальность. Адаптация к началу обучения в «ВУЗе» является важным переходным моментом, так как требует значительных затрат ресурсов организма. Актуальным является изучение разницы в психоэмоциональном состоянии студентов I курса и выпускников, что связано так или иначе с типом их мыслительных процессов (ТМ). Это позволит выявить определенные проблемы, негативно влияющие на первые этапы обучения. Используемые методы определения ТМ преимущественно основаны на различных психологических тестах. Однако, при этом в силу личностных качеств и физиологического состояния на момент тестирования, возможны некорректные ответы, что определяет их погрешность. Заслуживают внимания методы оценки энергетического состояния организма в момент тестирования, во время которого происходят вегетативные реакции, изменение метаболизма в целом. Степень изменения их отражает степень изменения психофизиологического состояния при выполнении той или иной ментальной задаче. Сегодня достаточно широко во всем мире применяются методы, основанные на газоразрядной визуализации энергетического состояния человека, что известно, как Эффект Кирлиан [1].

Рядом авторов установлено, что изображения газоразрядного излучения пальцев человека содержат ряд информационных признаков, которые коррелируют с его психологическим состоянием [5]. Экспериментально выявлена зависимость параметров газоразрядного свечения от психологического и физического состояния [3].

Целью работы было изучить возможности кирлианфотографии для оценки типа мышления у студентов в сравнении с психологическими тестами.

Материал и методы исследования. В обследовании и тестировании участвовало 31 практически здоровых студента – 12 человек 1 курса и 19 человек 3-6 курсов обучения в университете. Оценивали уровень развития типа мышления: наглядно-образное, словесно-логическое, интуитивное.

Кирлиан-фотографирование пальцев рук тестируемых в поле высокого напряжения проводили на приборе «РЕК 1», разработанным УкрНИИ технологий машиностроения (г. Днепропетровск) [2]. Метод регистрации, обработки и последующего анализа параметров изображений газоразрядного излучения построен на следующей последовательности шагов: аналого-цифровое преобразование кирлиановских изображений посредством сканирования; фрагментация изображений с целью выделения областей свечения отдельных пальцев; бинаризация изображений по порогу яркости; вычисление площадь короны свечения (ПКС) [4]. Для каждого из участников было получено четыре кирлиан-фотографий: контроль (нейтральное состояние) и изображения излучения, полученные с целью изучения трех видов мышления (образное, логическое, интуиция). Компьютерному анализу подлежали изображения, зарегистрированные для 3-го и 4-го пальцев правой руки, секторам которых по схемам П. Мандела [6] соответствовали реактивные системы (кровеносная, эндокринная, психика). Физиологические параметры их реагируют на психоэмоциональное состояние человека (табл. 1).

Таблица 1. Результаты расчета площади засветки для 3-го и 4-го пальцев руки

ФИО	Площадь засветки				
	Палец	Контроль	Интуиция	Логика	Образное
Б.	3 прав	12583	19543	40737	39715
	4 прав	1225	15968	35914	41218

Полученные результаты и их обсуждение. В таблице 2 представлены данные частоты встречаемости максимальной площади свечения короны вокруг 3-ьего и 4-ого пальцев правой руки у студентов 1 и старших курсов после разных тестовых заданий. По полученным результатам выделялись следующие группы обследованных лиц: с одним преобладающим типом мышления из выше упомянутых по максимальной величине площади

свечения короны и со смешанными типами мышления в случае близких величин при разных типах.

Таблица 2. Результаты расчета ПКС для 3-го и 4-го пальцев правой руки у студентов младших и старших курсов по типам мышления

Тип мышления	3п 1 курс	3п ст. курсы	4п 1 курс	4п ст. курсы
Образный тип мышл.%	33	8	25	8
Образно-логический %	17	8	17	17
Образно-интуитивный %	0	25	8	25
Логический тип мышл.%	16	5	16	5
Логически-интуитивный	5	5	5	5
Интуитивный %	37	21	26	16
Смешанный %	26	8	25	8

Из представленных данных прослеживается следующее. Интуитивное и образное мышление, выявленное по психологическим тестам, чаще проявляется наибольшей площадью свечения короны на 3 пальце (сердечно-сосудистая система, циркуляция крови); при логическом типе мышления на обоих пальцах одинаково (психика, гипофиз/гипоталамус и др. эндокринные органы), как в группе младших, так и старших курсов студентов. Образно-интуитивное мышление проявилось энергетической активностью на обоих пальцах у старших студентов.

Обращает внимание преобладание у студентов 1 курса какого-то одного типа мышления, чаще образного и интуитивного, а также смешанного, т.е. одинаково развиты способности ко всем типам мышления. У старших учащихся явно чаще проявлялось образно-интуитивное мышление, несколько реже интуитивный тип, тогда как остальные типы были явно реже.

Провели анализ сходных максимальных величин ПКС на 3 и 4 пальцах в сопоставлении их с типами мышления (таблица 3).

Таблица 3. Сравнение площади короны свечения по пальцам и типам мышления

Курс	Образ ¹	Логик ¹	Инт. ¹	Образ ²	Образ ³	Логик ²	Логик ³	Инт. ²	Инт. ³
1%	53	53	37	37	16	11	37	47	26
Ст.%	75	75	58	25	8	16	16	25	8

Примечание: ¹ – значения на 3 и 4 пальцах близки между собой; ² – значения ПКС больше на 3 п.; ³ – значения ПКС больше на 4 п.

Из представленных данных видна более распространенная активация регулирующих систем при образном и логическом мышлении, менее – при интуитивном мышлении (выше была выявлена сердечно-сосудистая система, кровь), причем более частые у старших учащихся. Как и по данным в таблице 2, при образном и интуитивном типе мышления активнее была энергетика на 3 п. При логическом чаще активнее были сектора/системы на 4 п. у студентов 1 курса и не отличались по пальцам у старших учащихся.

При анализе схожих, не максимальных, величин ПСК по пальцам обнаружили, что у студентов 1 курса чаще было образно-логическое мышление, у старших – логико-интуитивное, причем на обоих пальцах (до 10%–16%).

Таблица 4. Результаты психологических тестов по типам мышления

Курс	Образ. высок	Образ. средн	Образ низк.	Логик высок	Логик средн	Логик низк.	Инт. высок	Инт. средн	Инт. низк.
1%	74	26	0	53	42	5	0	63	37
Ст.%	58	42	0	33	50	17	0	50	50

Обращает внимание более высокая частота высоких уровней ТМ у студентов 1 курса и снижение их у старших. По данным кирлианограмм, представленных выше, у последних

менялся ТМ с одного преобладающего на 2-х, чаще образно-интуитивный, что свидетельствует о приобретении ими навыков синтеза размышления с интуицией (мгновенным озарением знаний), развитии адаптации, что на кирлианограммах проявилось большей энергетической активностью (табл. 3).

Выводы

1. Изменение площади кирлиановского свечения короны вокруг пальцев рук соотносится и дополняет результаты психологических тестов по анализу типа мышления у студентов.
2. Выявлены определенные различия между энергетической активностью разных секторов/систем организма в зависимости от типа мышления и курса обучения.
3. Применение кирлианографии в оценке типа мышления целесообразно для выявления непроявленной в тестировании индивидуальности учащегося.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кирлиан С. Д. Способ получения фотографических снимков различного рода объектов. Авт. свид. №106401, кл. G03B 41/00. Подано 5.09.1949. Оpubл. 1.01.1957 г.
2. Народная и нетрадиционная медицина Украины / Вып. 1, Киев. – 2003. – С. 26.
3. Песоцкая Л. А. Способ экспресс-диагностики психоэмоционального состояния человека / Патент Украины №49283 А61В5/05. – Бюл. №9. – 2002.
4. Песоцкая Л. А. Разработка метода анализа геометрических и яркостных параметров изображений газоразрядного излучения / Л. А. Песоцкая, Н. В. Глухова // Конференция «Биофизические методы в клинической лабораторной диагностике» 3 июля 2015 года. – С.-Петербург, 6 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://yadi.sk/d/6YiVh3pPhvdJu>
5. Попова Т. В. Метод газоразрядной визуализации в исследовании физического и психического статуса человека / Т. В. Попова, О. С. Колосова, Т. Е. Булатова // Вестник Южно-Уральского гос. ун-та. – №28. – 2012. – С.40–45.
6. Mandel P. Energetische Terminalpunkt – Diagnos. – FRG, ESSEN. – 1983. – 199 p.

ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ — ЧЕРЕЗ ОСВІТУ

УДК 613

ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ БИОЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ КОНЦЕПЦИИ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВЬЯ

Апанасенко Г. Л.¹, Шкляр С. П.², Прасол С. Д.³, Шипко А. Ф.⁴

¹Национальная медицинская академия последипломного образования им. П.Л. Шупика

²Харьковская медицинская академия последипломного образования

³Секция медицинской валеологии Харьковского медицинского общества

⁴Харьковский национальный медицинский университет

Этапы развития биоэнергетической концепции культуры здоровья привели к признанию эвристической роли физической абстракции «свободная энергия» как предмета изучения и объекта управления здоровьем индивида и общества. Снижение показателей биоэнергетики индивида ведет к биологической деградации вида Homo Sapiens и имеет причиной духовно-экономический кризис человечества. Валеология – безальтернативный путь совершенствования существующей системы охраны индивидуального и социального здоровья, присущей обществу социально ответственной свободы. Здоровье, как и «стабильное развитие» – это средство достижения нравственного идеала.

Ключевые слова: валеология, санология, духовный вектор, свободная энергия общества.

Етапи розвитку біоенергетичної концепції культури здоров'я привели до визнання евристичної ролі фізичної абстракції «вільна енергія» як предмета вивчення і об'єкта управління здоров'ям індивіда і суспільства. Зниження показників біоенергетики індивіда призводить до біологічної деградації виду Homo Sapiens, що спричинене духовно-економічною кризою людства. Валеологія – безальтернативний шлях удосконалення існуючої системи охорони індивідуального й соціального здоров'я, притаманний суспільству соціально відповідальної свободи. Здоров'я як і «стабільний розвиток» – це спосіб досягнення морального ідеалу.

Ключові слова: валеологія, сонологія, духовний вектор, вільна енергія суспільства.

Resume. In this article is named the stages of development bioenergetical conception health culture. Shoved evristical role of fysical abstractions «free energy» as a subject cognitive regulation in health culture of individe and society. Degradations bioenergetic of human population and spiritual status society and individuals is connected phenomena.

Key words: valeology, free energy, spirituality, bioenergetic,

Биоэнергетическая концепция «Здоровья» в ее материалистической форме прошла ряд этапов развития, которые могут быть представлены следующим образом:

1. Сформулированы фармакологические подходы к формированию «состояния неспецифически повышенной сопротивляемости» организма – новые понятия и задача медицинской науки была сформулирована проф. Н. В. Лазаревым [13].

2. Его ученик проф. И. И. Брехман развил новое направление медицины, назвав его наукой о здоровье – «Валеология» [10].

3. Проф. Г. Л. Апанасенко в 1992 году опубликовал монографию об эволюции биоэнергетики, в которой главным здоровьесформирующим показателем многофакторной категории «Здоровье» в эволюции всех форм жизни была представлена биоэнергетика [9].

4. Термодинамическая трактовка биоэнергетики организма была сформулирована в 1990–2006г. Соотношение между энергией основного обмена и массой активных тканей закономерно изменяются в эволютивном, зрелом и инволютивном периодах онтогенеза [6, 7].

5. Структурно-энергетическая теория старения выведена из соотношений производства и потребления теплопродукции в онтогенезе особи [3].

6. Введение физической абстракции «свободная энергия» из биологии (Гельмгольц, 1847) в семантический тезаурус культуры здоровья, как «силы разума» [11] – предмет изучения, объект управления, объяснительный принцип всех произвольных факторов воздействия на здоровье организма (физиология, патология, социология, психология, экология...)

7. Финансово-экономические эквиваленты свободной энергии определены как предмет изучения и объект управления в социально-политической культуре здоровья общества [5].

8. Культура здоровья как ценностный ориентир управления свободной энергией прогресса общества, главная ценность общей культуры [5]. Это позволяет определить место валеологии в универсальной десятичной классификации наук в классе «Культура» (а не «Медицина» или «Биология») [8]. Международный Консорциум универсальной десятичной классификации (Гаага) принял к рассмотрению рубрикатор нового таксона (наука «Валеология») по представлению председателя Книжной палаты Украины Н.И. Сенченко (Гончаренко М., Прасол С., 2009).

9. Одухотворенность личности и общества увеличивает производство свободной энергии индивидом и популяцией. Духовность Веры и Знания личности и общества равноценны по силе мотивации свободного, репродуктивного и творческого труда индивида, в том числе и оздоровительного [4, 8].

10. Физические законы перераспределения свободной энергии в пространстве (симметрия, топология) путем нагрузок и релаксаций функциональных систем организма (П.К. Анохина) научно осмысливают методы свободной оздоровительной деятельности личности (в пику патерналистской концепции «индустрии здоровья») [8].

11. Биологическая деградация человеческой популяции угрожает вымиранием вида *Homo Sapiens* и сопровождается снижением биоэнергетических показателей здоровья [1, 4]. Эта угроза составляет важнейший социальный аспект валеологии и требует отдельного рассмотрения.

12. Введение методологии оценки культуры здоровья на индивидуальном и популяционном уровне с применением информационно-энтропийного анализа многофакторных систем [17, 18].

13. Впервые применена методология оценки популяционного здоровья детей на основе информационно-энтропийного анализа медико-социальных факторов [16].

Биоэнергетика общества – социальный аспект валеологии. Причиной биологической деградации человека является духовно-экономический кризис социума XX–XXI веков. Валео-биоэнергетическое осмысление кризиса выводит из зоны аномии сущность социальных болезней по показателям дисгармонии распределения свободной энергии

общества в ложных ценностных ориентирах классического либерализма. Перечислим определяющие факторы кризиса – социальные диагнозы болезней общества:

1. Бездуховность. Утрата позиций этики Веры при том, что концепция духовных ценностей Знания обществу не предложена.

2. Феноменальные достижения современной технологии материального и духовного производства к началу III тысячелетия привели к увеличению свободного времени личности и общества – величайшей ценности культуры. Но деструктивные формы использования свободного времени, свободной энергии общества (аддикция, гиподинамия, безработица, нищета, этнические и религиозные войны...) привели к биологической деградации человеческой популяции [1].

3. Финансово-экономические эквиваленты свободной энергии общества (капиталы, производственные мощности, ископаемые ресурсы, земля...) концентрируются в руках бездуховных олигархов и политиков, и расточаются без учета ценностных ориентиров культуры здоровья общества в их использовании.

4. Успешно работает механизм несправедливого присвоения технологических сверхприбылей олигархами. Ему не противостоит идеология законодательных правовых механизмов перераспределения материальных богатств – творения технологического гения человечества в ценностных ориентирах культуры здоровья.

5. Ведущей причиной биологической деградации популяции Homo Sapiens [1] является сокращение здоровьестимулирующей занятости в сфере материального производства и расширением сферы производства услуг. Часто эти услуги носят деструктивный характер (алкоголизм, наркомания, гиподинамия, игровые зависимости, зомбирующее искусство...).

6. Свободное время вдруг оказывается безработицей с обнищанием населения в Украине и России, алкогольное вымирание в них идет нарастающими темпами.

7. Деструктивные механизмы распределения свободной энергии общества в СНГ демонстрирует статистика: 10% населения получают 90% прибыли, а 90% населения – 10% прибыли. На заработную плату в Украине приходится 7% ВВП. Борьба с роскошью носит популистский характер, вместо законодательного, правового перераспределения технологических сверхдоходов, ибо в бездуховном обществе отсутствуют ценностные ориентиры создания таких законов.

8. Надвигающийся экологический апокалипсис [15] как и биологическая деградация населения – следствие нарушения требований культуры здоровья бездуховной олигархической властью.

9. Этно-национальные привилегии и притеснения – проблема правового изъятия и перераспределения сверхприбылей у этих категорий населения. Социальные феномены ксенофобии, ксенофилии, терроризма, шовинизма, этнических войн и революций – следствие подспудного противостояния идеологий глобалистической монокультуры и разнообразия этносов как фактора биологической эволюции, нарушающее биоэнергетический потенциал человеческой популяции.

Валеологический выход из духовно-экономического кризиса.

1. Только духовно убежденная личность способна нести бремя свободного, социально ответственного, оздоровительного и производственного труда. Здоровье индивида связано с культурой здоровья общества.

2. Духовность Веры и Знания – равноценны в деле построения общества социально ответственной свободы – единственно возможной реальной свободы [14].

3. Вершителем судьбы популяции человека является человек, – субъект одухотворенного «сродственного» труда, – уникальной в Природе силы когнитивного, рационального использования свободной энергии для прогресса в производстве и в культуре. Сущность этого идеала в расположении членов общества в ролевой реальности по степени их способности к «сродственному труду» в сферах производства, управления, творчества [12].

4. Сложнейшая задача формирования условий общества для развития способностей личности к «сродственному» труду решается общей культурой социума. Важнейшим разделом культуры является культура здоровья – валеология [10].

5. Биоэнергетическая концепция культуры здоровья личности и общества выражает современное представление о правильном использовании свободной энергии индивида и общества именно в могущественных возможностях свободного сродственного труда [8, 9].

6. Финансово-экономические эквиваленты свободной энергии создают эти условия. Только рациональное законодательно-правовое распределение технологических сверхприбылей обеспечивают материальные условия творения общества свободного, просвещенного «сродственного» труда (по Г.С. Сковороде).

7. Политические партии и общественные организации, не признающие равноценности духовности Веры и Знания в деле обеспечения условий становления личности субъекта «сродственного» труда, являются аморальными и подлежат этической дискредитации в общественном сознании.

8. Талантливые, богатые технократы и менеджеры высоко ценятся обществом как творцы энергии прогресса. Их не дискредитируют, а законодательно правовым путем используют эту энергию путем прогрессивного налогообложения и рационального перераспределения в ценностных ориентирах культуры здоровья общества.

9. Использование изъятых сверхприбылей и их охрана от коррупции – работа правоведов, законодателей, идеологов, финансистов, а не популистских радикальных политиков-экспроприаторов. Без этой работы изъятая энергия будет расточаться по бюджетно-коррупционным схемам. Не будет достигнута ликвидация дикой разницы между доходами населения и функционеров олигархической системы, подавляющей роль таланта в ролевой реальности социума.

10. Разница в доходах разных слоев населения должна быть сохранена пропорционально объему и квалификации работы индивида.

11. Творческие сверхдоходы не облагаются прогрессивным налогом на сроки, определяемые законом.

Сродственный труд – это всегда свободный труд в сферах материального и духовного производства в творческой и репродуктивной деятельности индивида. Свободный труд предполагает способность личности нести бремя ответственности за все элементы процесса исполнения дела, взятого на себя личностью, или наложенного на неё обществом.

Таким сродственным трудом оказывается и дело становления, развития, поддержания, восстановления своего собственного здоровья. Чтобы стать «сродственным» для личности, любое дело должно быть знакомым, освоенным, в том числе и дело оздоровления самого себя. Делает его знакомым, «сродственным», вооружает личность знанием общее образование и наука о здоровье – валеология.

Таким образом, «сродственность» к определенному делу – это не генетический фактор, обрекающий, фиксирующий индивид в ролевой реальности, а продукт воспитания, образования, саморазвития в культурологическом, профессиональном и валеологических планах. Валеология, тем самым, воплощает в жизнь требование Г. С. Сковороды к обществу, в котором личность будет заниматься «сродственным» трудом (в том числе трудом оздоровительным).

Политические «прагматики», идеологи антиобщественных кланово-олигархических или «классовых» партий возражают: любые идеалы недостижимы. Это мы знаем без них. Но идеал (религиозный, гуманистический, тоталитарный, классовый, национальный, самодержавный ...) – это не политический проект, а духовный вектор развития, прогресса цивилизации, организующий общественное сознание для расширения возможностей гражданского общества в его стремлении к социальной справедливости. Само создание гражданского общества невозможно без описания общественного идеала.

Выводы. Валеология оказалась сегодня культурным авангардом движения общества к идеалу (в секторе культуры здоровья личности и общества). Этот авангард, востребованный

жизнью и практикой, безальтернативно вписывается в конструкцию будущего справедливого общества социально ответственной свободы.

ЛИТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л. Биологическая деградация Homo Sapiens: пути противодействия / Г. Л. Апанасенко, В. В. Гаврилюк // *Palmarium*, 2014. – №3. – С.56–59.
2. Апанасенко Г. Л. Место науки валеологии в Универсальной десятичной классификации / Г. Л. Апанасенко, С. Д. Прасол // *Вісник книжкової палати*, 2008. – №9. – С.20.
3. Апанасенко Г. Л. Научная школа Н. В. Лазарева как предтеча валеологии / Г. Л. Апанасенко, Г. Н. Топоров, С. Д. Прасол // VI Международная научно-практическая конференция «Валеология». – Харьков, 2008. – Т.1. – С.20.
4. Апанасенко Г. Л. Свободная энергия в культуре здоровья личности и общества / Г. Л. Апанасенко, Н. П. Суббота, С. Д. Прасол // X Международная научно-практическая конференция «Валеология». – Харьков, 2012. – Т.1. – С.6.
5. Апанасенко Г. Л. Социальные аспекты философии Г. С. Сковороды в XXI веке (в дискурсе культуры здоровья личности и общества) / Г. Л. Апанасенко, И. Я. Гришин, С. Д. Прасол // Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 185 річниці ХНТУСГ. – Харків, 2010. – С.25.
6. Апанасенко Г. Л. Структурно-энергетическая концепция физиологического старения / Г. Л. Апанасенко // IV Международная научно-практическая конференция «Валеология», Харьков, 2006. – Т.1. – С.6.
7. Апанасенко Г. Л. Термодинамическая концепция здоровья // *Клиническая медицина*, 1990. – №12. – С.56–60.
8. Апанасенко Г. Л. Управление свободной энергией личности и общества в методологии культуры здоровья / Г. Л. Апанасенко, Н. П. Суббота, С. Д. Прасол // X Міжнародні біологічні читання. – Миколаїв, 2010. – С.9.
9. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. СПб: Медицина, 1992. – 150 с.
10. Брехман И. И. Введение в валеологию – науку о здоровье / И. И. Брехман. – Ленинград: Медицина, 1987. – 208 с.
11. Вернадский В. И. Размышления натуралиста / В. И. Вернадский. – Москва: Наука, 1977. – 300 с.
12. Кораблёва Н. С. Многомерность ролевой реальности / Н. С. Кораблёва // Автореф. дисс. на соискании степени доктора философских наук. – Харьков, 2000. – 40 с.
13. Лазарев Н. В. Состояние неспецифической повышенной сопротивляемости / Н. В. Лазарев // *Патологическая физиология и экспериментальная терапия*, 1959. – №4. – С.16.
14. Лотман Ю. М. Статьи по типологии культуры Ю. М. Лотман. – Тарту: Тартуский государственный университет. – 1973. – 230 с.
15. Одум Ю. Экология / Ю. Одум. – Москва: Медицина, 1986. – 560 с.
16. Шипко А. Ф. Здоров'я дітей у популяції: оцінка ризику диспластикозалежної патології бронхолегеневої системи за комплексом регіонально-екологічних та медико-соціальних факторів / А. Ф. Шипко // *Український медичний альманах*, 2016. – №1. – С.34–39.
17. Шкляр С. П. Использование основных показателей информационно-энтропийного анализа в комплексной оценке факторов риска / С. П. Шкляр // *Proceeding second international conference «New leading – edge technologies».-Rybachyе.-Ukraine*, 1993. – P.191–194.
18. Шкляр С. П. Патогенетические и клинические аспекты сочетанных заболеваний бронхолегочной и пищеварительной систем в молодом возрасте / С. П. Шкляр // Автореф. ... доктора мед. наук по специальности 14.01.02 – внутренние болезни. – ХНМУ. – Харьков, 2008. – 40 с.

УДК613.97-057.87

ВПЛИВ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Жмурко В. В., Строїлова Д. В.

Харківський Національний Університет імені В.Н.Каразіна
Харків, Україна

У статті аналізується екологічна проблема, яка в нашій країні виходить на перший план перш за все у зв'язку із загрозою фізичному та психічному розвитку, й, навіть виживанню. Негативний вплив навколишнього середовища на людину сьогодні настільки великий, що він усе більше й більше руйнує її генотип і завдає шкоди національному генофонду. У процесі життя і виробничої діяльності людина неминує вносить у середовище, що її оточує, певні зміни, які стосуються як хімічного і біологічного стану середовища, так і умов існування людини. Ці зміни впливають на параметри клімату, особливо в районах з високою концентрацією населення та виробництва, і ведуть до зміни складу атмосфери. В останнє десятиріччя збільшилася кількість алергічних захворювань, гострих респіраторних вірусних інфекцій, захворювань на грип. Головна причина – забруднення атмосфери. Негативний вплив факторів навколишнього середовища на організм людини може проявлятися у вигляді запалення, дистрофічних змін, алергічного стану, порушення у розвитку плоду і пошкодження спадкового апарату клітини. 70-80% усіх випадків раку викликані дією хімічних канцерогенів. Вже тепер близько 4% новонароджених відрізняються генетичними дефектами, які ведуть далі до виражених спадкових захворювань.

Ключові слова: здоров'я, студенти, оточуюче середовище

В статье анализируются экологическая проблема, которая в нашей стране выходит на первый план прежде всего в связи с угрозой физическому и психическому развитию и даже выживанию. Негативное влияние окружающей среды на человека сегодня настолько велико, что оно все больше и больше разрушает его генотип и наносит ущерб национальному генофонду. В процессе жизни и производственной деятельности человек неизбежно вносит в среду, его окружающую, определенные изменения, касающиеся как химического и биологического состояния среды, так и условий существования человека. Эти изменения влияют на параметры климата, особенно в районах с высокой концентрацией населения и производства, и ведут к изменению состава атмосферы. В последнее десятилетие увеличилось количество аллергических заболеваний, острых респираторных вирусных инфекций, заболеваний гриппом. Главная причина - загрязнение атмосферы. Негативное влияние факторов окружающей среды на организм человека может проявляться в виде воспаления, дистрофических изменений, аллергического состояния, нарушения в развитии плода и повреждения наследственного аппарата клетки. 70-80% всех случаев рака вызваны действием химических канцерогенов. Уже сейчас около 4% новорожденных отличается генетическими дефектами, которые ведут дальше к выраженным наследственным заболеваниям.

Ключевые слова: здоровье, студенты, окружающая среда

This article analyzes the environmental problem that our country comes to the fore primarily due to the threat of physical and mental development and even survival. The negative impact of the environment on humans is now so great that it increasingly destroys its genotype and detrimental to the national gene pool in the process of life and production activities of man inevitably brings to the environment that surrounds it, some changes that concern both chemical and biological condition environment and conditions for human existence. These changes affect the climate parameters, especially in areas with a high concentration of population and production, and lead to changes in the composition of the atmosphere. In the last decade has increased the number of allergic diseases, acute respiratory infections, flu. The main reason - pollution. The negative impact of environmental factors on the human body can manifest as inflammation, degenerative changes, allergic condition, in violation of the fetus and damage to the hereditary apparatus of the cell. 70-80% of all cancer cases are caused by the action of chemical carcinogens. Already, about 4% of newborns different genetic defects that lead to more severe hereditary diseases.

Keywords: health, students, environment

Особливе значення у розумінні здоров'я має його визначення. Історія розвитку знань про здоров'я нараховує понад 2000 років. Біля витоків формування світоглядної думки про збереження найбільшої цінності, якою є здоров'я людини, стоять древньогрецькі філософи (Геракліт, Демокріт, Платон, Аристотель, Гіппократ та ін.).

Є. Г. Булич, І. В. Муравов (1997), працюючи над розробкою вчення про здоров'я, наводять 79 означень здоров'я, що запропоновані спеціалістами різних країн. Критичне осмислення безлічі визначень стану здоров'я свідчить про те, що це поняття багатобічне.

Спосіб життя характеризується особливостями повсякденного життя людини, які охоплюють його трудову діяльність, побут, форми використання вільного часу, задоволення матеріальних та духовних потреб, участь у суспільному житті, норми та правила поведінки. Спосіб життя – один з критеріїв суспільного прогресу, це – «обличчя» людини.

Хвороби сучасної людини обумовлені насамперед способом життя і повсякденним поведінням. Збільшення очікуваної середньої тривалості життя на 85 % пов'язують не з успіхами медицини, а з поліпшенням умов життя і праці, раціоналізацією життєдіяльності населення. У літературі, рекламі, на рівні побутового спілкування і через інші канали інформації досить часто, на жаль, розглядається і пропонується можливість збереження і зміцнення здоров'я шляхом використання якого-небудь чергового засобу з «чудодійними властивостями» (біологічно активні харчові домішки, психотренінг, очищення організму) – кількість таких засобів незліченна. Проте, окремі оздоровчі методи та процедури не дають бажаного й стабільного поліпшення здоров'я, тому що не торкаються цілісної психосоматичної структури людини. Прагнення до радикального поліпшення здоров'я за рахунок якого-небудь одного засобу принципово неправильне, оскільки не охоплює всього різноманіття взаємозв'язків функціональних систем. Питання спроможності (неспроможності) вести здоровий спосіб життя – надзвичайно суб'єктивне, тому що воно, перш за все, детерміноване ступенем усвідомлення людиною важливості реальних дій у цьому напрямі. Навіть за відсутності деяких об'єктивних умов (комфортне житло, належне харчування, тощо), особи з високим рівнем свідомості стосовно здорового способу життя прагнуть діяти заради власного здоров'я. І навпаки, за досить оптимальних умов брак особистих стимулів унеможливує досягнення мети: бути здоровим [1, 2].

Здоров'я та навчання студентів взаємозалежні та взаємообумовлені. Чим міцніше здоров'я студента, тим продуктивніше навчання, інакше кінцева мета останнього втрачає істинний сенс і цінність. Щоб студенти успішно адаптувалися до умов ВНЗ, зберегли і зміцнили здоров'я за час навчання, необхідно вести здоровий спосіб життя. Такий підхід досить чітко та об'єктивно визначає, що абсолютного здоров'я не існує, індивідуальне та популяційне здоров'я є неподільними складовими загального фундаментального трактування здоров'я, здоров'я людини має визначатися не одним показником, а цілим комплексом кількісних і якісних характеристик, визначення здоров'я неможливе без оцінки особливостей взаємодії індивідуума та навколишнього середовища [2, 3, 4, 5].

Незаперечно, проблеми адекватної оцінки стану здоров'я мають міждисциплінарний характер, передбачають визначення цілої низьки показників як суто клінічного змісту, так і таких, що пов'язані з виявленням особливостей психічної, психофізіологічної та соціально-психологічної адаптації людини до умов перебування і, обов'язково, вивчення екологічних аспектів зазначеної проблеми. Разом з тим необхідно відмітити, що саме оцінка стану здоров'я дітей, підлітків та молоді з еколого-гігієнічних позицій залишається одним з найбільш дискусійних питань, потребує використання системного підходу, і тому повинна бути спрямована на розгляд таких положень проблемного характеру. Проблема категорійно-понятійного змісту пов'язана, передусім, з визначення здоров'я як еколого-гігієнічної категорії. З цієї точки зору найбільш прийнятним слід вважати підхід, який передбачає чітке виділення двох основних аспектів здоров'я, а саме: здоров'я індивідуума та здоров'я населення. Здоров'я індивідуума, тобто здоров'я конкретної людини, є характеристикою багатовимірною динамічного процесу її пристосування до умов навколишнього середовища, являє собою той ступінь наближення до повного здоров'я, в якому вона знаходиться у певний конкретний момент. Таким чином, з одного боку, стан здоров'я – це інтегральний показник ступеня взаємодії та взаємозумовленості внутрішнього середовища організму та зовнішнього середовища його перебування, з іншого боку, стан здоров'я – це характеристика не лише рівня біологічної, але й соціальної та професійної дієздатності організму. Разом з

тим здоров'я населення слід розглядати як характеристику, яка визначається комплексом медико-демографічних і медико-статистичних показників та відзначає рівень інтелектуального життя, соціальної активності і працездатності населення [3, 7, 8].

Проблема якісної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків, передусім, передбачає необхідність чіткого визначення комплексу його найбільш інформативних критеріальних показників, до числа яких обов'язково необхідно віднести не лише показники гострої і хронічної захворюваності, але й дані відносно рівня та ступеня гармонійності фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичної працездатності, дані суб'єктивного скринінг-дослідження наявності ознак соматичного та психічного благополуччя, характеристики індивідуальних особливостей реагування організму у відповідь на вплив чинників навколишнього середовища та соціальних умов життя, а також віддалені результати соціальної та професійної адаптації учнів і студентів.

Адаптаційний підхід виходить із загальноприйнятих положень теорії адаптації про те, що рівень здоров'я індивідуума оцінюється ступенем його адаптованості до умов навколишнього середовища і, отже, хвороба може бути визначена як наслідок поломки адаптаційних механізмів. Реалізація психофізіологічного підходу зумовлює потребу у пошуку та застосуванні інтегральних критеріїв визначення особливостей перебігу процесів формування провідних фізіологічних та психофізіологічних функцій організму, а також особливостей особистості, що визначають рівень функціональної готовності до успішного виконання повсякденної діяльності. Проблема нормування провідних показників стану здоров'я передбачає наукове обґрунтування, передусім, тих параметрів, які впливають на організм. Тому до головних критеріїв нормування, що проводиться, необхідно віднести: урахування провідних характеристик функціонального стану організму в умовах дії різних за ступенем інтенсивності впливів; непостійність та диференційований характер, який урахує основні вікові етапи розвитку організму; наявність статевих відмінностей та урахування особливостей фізіологічного стану організму, що передбачає потребу в розмежуванні показників у залежності від стану здоров'я; специфічність, тобто відмінність від нормативних значень для дорослого населення; наявність тренувального характеру тощо.

Проблема прогнозування здоров'я пов'язана з необхідністю визначення перспектив розвитку організму, який росте, на майбутнє, основних закономірностей формування його функціональних систем та процесів соціального і професійного становлення загалом і, отже, є орієнтиром процесу еколого-гігієнічної оцінки здоров'я дітей, підлітків та молоді. Причому системний підхід до процесу прогнозування повинен передбачати поетапне вирішення наступних проблем. Визначення комплексу сприятливих та несприятливих чинників, що впливають на здоров'я дітей, підлітків та молоді, надає можливість розробити, науково-обґрунтувати та запровадити різноманітні підходи щодо управління станом здоров'я дитячих та підліткових колективів.

Висновок. Отже, концептуальний підхід до комплексної оцінки стану здоров'я дітей, підлітків та молоді, що запропонований та апробований в ході проведених досліджень надає можливість значно об'єктивізувати та конкретизувати її здійснення, має незаперечні переваги перед існуючими і, отже, є надзвичайно перспективним та доцільним для повсюдного застосування. Проблема формування здоров'я є ще однією ваговою складовою здійснення комплексної оцінки стану здоров'я дітей, підлітків та молоді, яка виходить з того, що серед чинників, котрі формують здоров'я, слід чітко відрізнити та виділяти сприятливі та несприятливі чинники.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардов В. Г. Гігієна та екологія / В. Г. Бардов, В. Ф. Москаленко, С. Т. Омельчук та ін. – Вінниця. : Нова Книга, 2006. – 720 с.
2. Іванова А. Є. Валеологічні основи фізкультурно-оздоровчої роботи серед студентів у вищих технічних закладах освіти / А. Є. Іванова. – Луцьк, 1999. – С. 9 – 11.
3. Карпова І. Б. Фізична культура та формування здорового способу життя: Навч. посіб. / І. Б. Карпова, В. Л. Корчинський, А. В. Зотов. – К.: КНЕУ, 2005. С. 4 – 6.

4. Гончаренко М. С., Бойчук Ю. Д. Екологія людини / За ред. Н. В. Кочубей. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 394 с.
5. Кучма В. Р. Комплексний підход к охроне здоров'я подростков в образовательных учреждениях, содействующих укреплению здоровья / В. Р. Кучма // Современный подросток. – М., 2001. – С. 28–36.
6. Сергета І. В. Організація вільного часу та здоров'я школярів / І. В. Сергета, В. Г. Бардов. – Вінниця: РВВ ВАТ «Віноблдрукарня», 1997. – 292 с.
7. Ревич Б. А. Основы оценки воздействия загрязненной окружающей среды на здоровье человека. Пособие по региональной экономической политике / Б. А. Ревич, С. Л. Авалиани, П. И. Тихонова. – М.: Акрополь, ЦЭПР, 2004. – 268 с.
8. Черешнев В. А. Экология человека в изменяющемся мире / В. А. Черешнев, Е. А. Жалковский. – Екатеринбург: УРО РАН, 2008. – 570 с.

УДК 372.8:613.955

КОНЦЕПТ «ЗДОРОВ'Я» У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Успенська В. М.

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Суми, Україна

У статті здійснено аналіз поняття «здоров'я» як системного явища, що формується та взаємодіє у середовищі, має індивідуальний і суспільний виміри. Визначено, що категорія «здоров'я» розкривається через філософський, медичний, валеологічний, соціальний концепти. Здоров'я як філософську категорію підтверджують феноменологічний, онтологічний, діяльнісний, когнітивний, епістемологічний критерії. Процесуальний ланцюг функціонування феномену здоров'я забезпечується через формування, збереження, зміцнення, використання (споживання), відновлення та передачу фізичної, психічної, соціальної та духовної його складових носіями різних рівнів із проявом через стан, явище, процес. Медичний концепт здоров'я, який формується також через галузі – особисту гігієну та санологію, базується на попередженні та лікуванні захворювань людини. Валеологічний концепт розкриває механізми здоров'я на різних рівнях. Соціальний концепт пов'язаний з вирішенням проблеми збереження здоров'я населення, як показника соціального розвитку країни. У статті розглянуто сучасний стан здоров'я дітей України, погіршення якого викликає занепокоєння суспільства. Концептуальні основи феномену здоров'я в освітній галузі розкриває шкільний предмет «Основи здоров'я». Реалізація мети і завдань предмета є чинником забезпечення здоров'я української нації. Серед проблем впровадження основ здоров'я виокремлено дві – відсутність предмета у старшій школі та проблеми педагогічних кадрів, які забезпечують його викладання.

Ключові слова: здоров'я, концепт, філософія здоров'я, валеологія, стан здоров'я дітей, предмет «Основи здоров'я».

В статье проведен анализ понятия «здоровье» как системного явления, формирующегося и взаимодействующего в среде, имеющего индивидуальное и общественное измерения. Определено, что категория «здоровье» раскрывается через философский, медицинский, валеологический, социальный концепты. Здоровье как философскую категорию подтверждают феноменологический, онтологический, деятельностный, когнитивный, эпистемологический критерии. Процессуальная цепь функционирования феномена здоровья обеспечивается через формирование, сохранение, укрепление, использование (потребление), восстановление и передачу физической, психической, социальной и духовной его составляющих носителями разных уровней с проявлением через состояние, явление, процесс. Медицинский концепт здоровья, который формулируется также через отрасли – личную гигиену и санологию, базируется на предупреждении и лечении заболеваний человека. Валеологический концепт раскрывает механизмы здоровья на разных уровнях. Социальный концепт связан с решением проблемы сохранения здоровья населения, как показателя социального развития страны. В статье рассмотрено современное состояние здоровья детей Украины, ухудшение которого вызывает беспокойство общества. Концептуальные основы феномена здоровья в сфере образования раскрывает школьный предмет «Основы здоровья». Реализация целей и задач предмета является фактором обеспечения здоровья

української нації. Среди проблем внедрения основ здоровья выделены две – отсутствие предмета в старшей школе и проблемы педагогических кадров, обеспечивающих его преподавание.

Ключевые слова: здоровье, концепт, философия здоровья, валеология, состояние здоровья детей, предмет «Основы здоровья».

This paper analyses the notion “health” as a system phenomenon, which is developed and interrelated in the environment; it has individual and social dimensions. Authors define that category “health” is opened through medical, valeological and social concepts. Health as a philosophical category is confirmed by phenomenological, ontological, activity, cognitive and epistemological criteria. Procedural chain of health phenomenon functioning is achieved by means of formation, protection, promotion, use (or consumption), recovery and transfer of its physical, mental, social and spiritual components by carriers of different levels with demonstration via state, phenomenon and process. Medical concept of health, which is also formed by such branches as personal hygiene and sinology, is based on the prevention and treatment of health problems. Valeological concept discovers the health mechanism at different levels. Social concept is associated with the problem of protection of population health as the indicator of social development of the country. This study examines the current status of children’s health in Ukraine, which deterioration causes anxiety in society. School subject “Health Fundamentals” covers conceptual framework of the health’s phenomenon in the field of education. Achievement of objectives and tasks of the subject is the factor of health support of Ukrainian nation. The absence of the subject in high school and problems associated with teaching staff, ensuring its teaching, are two main problems in “Health Fundamentals” implementation.

Keywords: health, concept, health philosophy, valueology, state of children’s health, subject «Health Basics».

Постановка проблеми у загальному вигляді. Здоров’я людини впродовж усієї історії цивілізацій мало особливе значення, розглядалося як беззаперечна базова цінність кожного. Однак його збереження пов’язувалося не з особистісним ставленням до здоров’я, активними діями людини, а з вживанням панацеї, знайденої в сфері медицини. Попри величезні здобутки, часом навіть революційного характеру, усіх медичних галузей, сподівання на ефективність лише «медичного» шляху до здоров’я, що характеризується переважно пасивною участю пацієнта, виявилися невиправданими.

М. Амосов, великий лікар, учений, який до глибокої старості залишався бадьорим та працездатним, у своїх «Роздумах про здоров’я» писав: «Бійтеся потрапити в полон до лікарів! Часом вони схильні перебільшувати слабкості людини та могутність своєї науки, створюють у людей уявні хвороби і видають векселі, які не можуть оплатити. Щоб стати здоровим, потрібні власні зусилля, постійні та значні. Замінити їх не можна нічим» [1, с. 2]. Здавна відомий постулат лікарів: будь-якій хворобі легше запобігти, аніж лікувати. Без зміни способу життя, стилю мислення, рівня загальної культури та наявності знань зупинити тенденцію до зниження рівня здоров’я населення неможливо.

Здоров’я є об’єктом вивчення багатьох галузей знань. Воно «становить собою один із вкрай складних і багатогранних виявів буття людини» [4]. Здоров’я як соціальна цінність, складова добробуту кожної людини розглядається суспільними науками, проходить через публічний політичний дискурс. Т. Семигіна [12] зазначає, що здоров’я є категорією *біологічною, медичною, філософською, економічною, соціальною, правовою та має індивідуальний і суспільний виміри*. Це – системне явище і формується та взаємодіє у середовищі.

Ціннісне ставлення до здоров’я, розуміння здорового способу життя як пріоритетного шляху до здоров’я, знання про його сутність, володіння методами та способами його формування, збереження і зміцнення – мета валеологічного навчання і виховання, що є органічною складовою педагогіки. У становленні нового предмета «Основы здоровья» реалізація багатогранності феномена «здоров’я» є соціально, науково та практично значущою.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням педагогіки здоров’я були присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних філософів, медиків, психологів, педагогів. Формуванню здорового способу життя дитини у школі приділяли увагу А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Здоров’я людини у контексті власного творення розкриваються М. Амосовим [1], Г. Апанасенком [2], І. Брехманом, Ю. Лісіциним та ін. Психолого-педагогічні дослідження щодо формування культури здоров’я особистості, ціннісного

ставлення до здоров'я здійснили М. Безруких, Н. Бібік, Т. Бойченко [3; 4], Є. Вайнер, В. Горашук, О. Дубогай, О. Єжова, Г. Зайцев, О. Іонова, С. Кириленко, С. Кондратюк, О. Омельченко, С. Омельченко, О. Савченко та ін. Теоретико-методологічним засадам валеологічної освіти, проблемам здоров'я учнів, розвитку здоров'язбережувальної компетентності присвячені праці А. Здравомислова, В. Бобрицької, М. Гриньової, Д. Давиденко, Л. Дробот, С. Кондратюк, К. Купер, С. Лапаєнко, Н. Максимова, В. Оржеховської та ін. Підходи до навчання з предмета «Основи здоров'я», загальні питання його викладання розкриті у працях Т. Бойченко [3; 4], Л. Вашенко, Т. Воронцової та В. Пономаренка, Л. Горяної, В. Єфімової, А. Дрізуль, Г. Жирської, О. Кікінеджи, Н. Будни, Н. Поліщук, Є. Сливки, С. Страшка, Г. Тимченко, М. Гончаренко, В. Шахненко, О. Шевчук.

Метою статті є аналіз сутності поняття «здоров'я» у різних галузях; стану здоров'я дітей сьогодні, як першооснови становлення шкільного предмета «Основи здоров'я», реалізації його мети і завдань для забезпечення здоров'я української нації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Явище «здоров'я» трактують близько 300 визначень. Феноменом його вважають Г. Апанасенко, В. Бобрицька, Т. Бойченко [3], В. Горашук, О. Єжова, В. Оржеховська та ін., розглядаючи всебічно та підкреслюючи безумовну значущість. Визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я 1948 року, за яким здоров'я – стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів, глобально та світоглядно розширилось. З освітніх позицій Л. Сущенко в Енциклопедії освіти наводить визначення здоров'я як «динамічного стану організму людини, який характеризується високим енергетичним потенціалом, оптимальними адаптаційними реакціями на зміни довкілля, що забезпечує гармонійний фізичний, психоемоційний і соціальний розвиток особистості, її активне довголіття, повноцінне життя, ефективну протидію захворюванням» [8, с. 318].

Концепт [6, с. 571] – «формулювання, загальне поняття, думка». Кожна суспільна наука та галузь концепт здоров'я обґрунтовує з позицій його впливу на людську та суспільну сутність.

Цілісний підхід до проблеми здоров'я намагається реалізувати *філософія*, синтезуючи знання про людину і для людини в культурологічну систему. Обґрунтування здоров'я філософією полягає у розумінні його як базису життєдіяльності людини. Світоглядна проблема здоров'я у тому, що воно є головною умовою вільної діяльності людини, шляхом до її досконалості, ціннісним орієнтиром людини. Філософія вивчає проблему здоров'я також з метою підвищення гуманітарної культури людини. У сучасному світі істотно необхідно, щоб людина сама стала суб'єктом власного здоров'я. Одним з головних завдань філософії здоров'я є формування принципів турботи про самого себе, тобто здорових потреб, що ведуть до здоров'я. Так людина стає «режисером» свого життя [13].

Усебічному вивченню здоров'я присвячує свої наукові пошуки Т. Бойченко [3; 4], розглядаючи його як філософську, валеологічну, медичну, педагогічну категорію. Для розуміння сутності здоров'я як філософської категорії дослідниця використовує категоріальний концепт. Категорійність здоров'я підтверджується відповідними критеріями. А саме: *феноменологічним* – як багатомірного і водночас цілісного феномену взаємоузгодженої життєдіяльності людини, який може розглядатися як стан, явище і процес. Процесуальний ланцюг, який відбувається у здоров'ї як феномені такий: формування, збереження, зміцнення, використання (або споживання), відновлення та його передача (ФЗЗВВП) через фізичну психічну, соціальну та духовні складові здоров'я (рис. 1); *онтологічним*, бо здоров'я є необхідною умовою буття людини, що виявляється через оздоровчу стратегію функціонування організму людини і виявляється в оздоровчому імперативі; *лінгвістичним*, оскільки слово «здоров'я» є в усіх мовах світу; *діяльнісним*, адже щоденне життя людини відбувається як низка застережних дій на основі безумовних та умовних рефлексів; *когнітивним* – знання про здоров'я продукуються людством як різномірні блоки інформації – ідеї, гіпотези, концепції, закони, закономірності, принципи,

теорії, методи, методики; *епістемологічним*, за якого здоров'я є предметом вивчення таких наук, як медицина, антропологія, соціологія, психологія, педагогіка і, насамперед, валеологія [4].

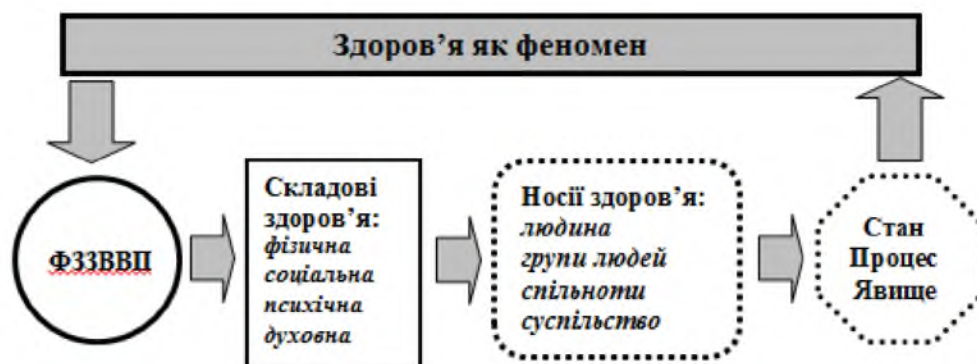

Рис. 1. Концептуальна карта здоров'я (за Т. Бойченко)

Медицина, як система наукових знань та практичної діяльності, метою яких є зміцнення та збереження здоров'я, продовження життя людей, попередження та лікування захворювань людини [6, с. 655], традиційно зусилля своєї діяльності спрямовує на хвору людину та середовище, у якому проходить життєдіяльність людини. Процес життєдіяльності людини, зниження її здоров'я, формування захворювань відбувається без втручання лікаря. Безумовно, для забезпечення певних дій, що сприятимуть активній життєдіяльності, зміцненню, підтримці здоров'я, попередженню розвитку хвороб необхідні знання людини та внутрішні її установки, які допоможуть вести здоровий спосіб життя.

Вивчення питань збереження та зміцнення здоров'я людей шляхом дотримання гігієнічного режиму життя та діяльності [6, с. 236] бере на себе галузь медицини – *особиста гігієна*. Ці знання засвоює людина переважно у життєдіяльності особистості.

Здоров'я людини вивчає також *санологія* – наука про санітарію, профілактику захворювань і збереження здоров'я [6, с. 1293].

Г. Апанасенко та Л. Попова до розуміння людини застосовують ідею системного підходу. Система – сукупність елементів і зв'язків між ними, які функціонують як єдине ціле і мають єдину ціль функціонування. Медицина, орієнтована на дослідження переважно фізичного тіла людини, не здатна до розуміння феномену людини, принципів його організації. Учені вважають, що людина – це система з пірамідальним принципом побудови (так звана піраміда Maslow). Як і давні греки, вони виділяють у ній три рівні – нижчий, тілесний (грец. soma – тіло), середній, психічний (грец. psyche – душа) і вершину – духовний елемент (грец. nous – дух) [2, с. 31-32].

Наявність медичних знань щодо попередження хвороб, про дотриманням гігієнічних норм недостатня для гармонійного життя людини. Виокремлення у другій половині ХХ століття окремої науки – *валеології* (її ідеї існували завжди разом з медициною) – з власним предметом впливу на людину визначило її «суспільнозначущу високоспеціалізовану діяльність» [4]. Валеологія вивчає механізми індивідуального здоров'я, можливості їх корекції. Її мета – «підтримка та збагачення здоров'я окремої людини, сім'ї, колективу, нації або ін. соціальної спільноти» [8, с. 72]. Неминучість розвитку цієї науки та галузі суспільного життя викликана значним погіршенням стану здоров'я людей, що відбувається останнім часом, та необхідністю пошуку шляхів виправлення ситуації. Процес розвитку валеології, який на даному етапі суспільства є бажаним та посилюється, відмічається багатьма дослідниками. «Попри активний технологічний розвиток медицини, покликаної передовсім мати справу з тими, хто потребує клінічної допомоги через хворобу, набуває розвою валеологія, наука про здоров'я людини» [12].

Визначення здоров'я, яке є предметом валеології, розкриваються відомим санологом Г. Апанасенком: «валеологія розглядає здоров'я людини як самостійну соціально-медичну категорію, сутність якої може бути кількісно і якісно охарактеризована прямими показниками і якою можна управляти (формувати, зберігати, зміцнювати)» [2, с.23]. У педагогічних розвідках розширюються сфери управління здоров'ям, як категорією, з долученням впливів: «відновлення», «передачі за спадковістю» [8], «використання або споживання» [4; 5]. Це знаходить відображення в Енциклопедії освіти [8], у працях Т. Бойченко, О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарової, Р. Левіна, І. Солоненка, О. Яременка, В. Шахненка. Дослідники відносять визначення здоров'я до «сучасного валеологічного погляду на здоровий спосіб життя, так званої формули здоров'я» з усіма діями людини – ФЗЗСВП (формування, збереження, зміцнення, споживання, відновлення, передачі) [5].

Проблема збереження здоров'я населення України – серед стратегічних завдань розвитку держави. Несприятлива демографічна ситуація, що склалася за роки незалежності в Україні, погіршення здоров'я людей та, зокрема, дітей, викликають занепокоєння суспільства.

Кожна шоста дитина в Україні народжується з відхиленнями у стані здоров'я, оскільки майбутні батьки вже до репродуктивного періоду мають низку захворювань статевих органів [7].

Навчання у загальноосвітньому навчальному закладі спричиняє втрату здоров'я щонайменше у третини дітей. За даними на 2010 рік: у 3 рази погіршується зір, у 1,3 рази – слух, у 4,6 разів – постава, у 1,5 разів – зростають захворювання нирок, у 2,5 разів – органів травлення, у 2 рази – нервової системи, у 2,5 разів – ендокринної системи. У 2010 році, порівняно з 2005 роком, захворювання підлітків зросло на 19 % [9, с. 39].

Фахівці відзначають погіршення соціального здоров'я молоді: зростання алкогольної та наркотичної залежності, поширення тютюнопаління, ВІЛ-інфекції, інших соціально-небезпечних хвороб – туберкульозу, гепатитів, хвороб, що передаються статевим шляхом. Третина підлітків 12–16 років вперше вживає наркотичні речовини. Діти шкільного віку вживають інгалянти (3,4%), транквілізатори, седативні речовини (4,2 %), екстазі (3%). Останній наркотик пропонувався половині дітей 13–16 років, і близько третини цією пропозицією «скористалися». Куріння поширене серед майже 20 % молодих людей до 18 років, хоча в Україні продаж тютюнових виробів до 18 років заборонений. Як правило, всі курці призвичаїлись до вживання тютюну у підлітковому та юнацькому віці (9% – до 13 років, 44,5% – у 14–16 років, 36,5 % – у 17–19 років) [9]. Хлопці починають курити в 11 років. Серед дівчат з 2006 до 2010 року вік початку куріння зменшився з 14 до 13 років [11].

Значно впливає на загальний стан здоров'я вживання алкогольних напоїв. Україна посідає 5 місце у світі за кількістю вживання алкоголю (дані 2010 р.), і це склало близько 20 літрів абсолютного спирту на душу населення (у 2000 р. – 4,6, у 2009 році – 9,8) [9, с. 53]. За дослідженнями Міжнародного дослідницького проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді (HBSC)» [11] зменшується кількість учнів, які взагалі не вживали алкогольних напоїв; найчастіше перші спроби вживання алкоголю відбуваються у віці 13–14 років; 15 % респондентів спробували алкоголь ще у віці 11 років.

Понад 40 % 15–17-річних підлітків мають досвід статевого життя. До 15 % підлітків мали статеві стосунки у віці до 15 років [11]. «Омолодження» віку початку статевого життя є тривожним симптомом у зв'язку з проблемою ВІЛ/СНІДу, яка залишається напруженою в нашій країні. Усе ж завдяки спеціальним зусиллям освітнього сектору вперше з часу спостережень за поширенням ВІЛ-інфекції (з 1987 р.) у 2012 році в Україні зареєстровано деяке зниження нових її випадків (за Інформаційним бюлетенем «ВІЛ-інфекція в Україні» 2014 р., № 41).

Тривожні цифри щодо психічних порушень у старшокласників виявлені Інститутом охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України (2010 р.). Психічними несприятливими розладами страждає третина підлітків, що у 2,5 разів більше, ніж 10 років тому. Відзначено

зростання невротичних розладів із тривалим та хронічним перебігом. Збільшується кількість маскованих форм депресивних невротичних розладів із різними проявами девіантної поведінки, що спостерігається у 80 % підлітків із невротичними розладами [9, с. 47].

Відповідальність за соціальне, психологічне, екологічне благополуччя нових поколінь, пошук шляхів збереження і розвитку здоров'я нації, трудової та репродуктивної здатності покладено на педагогічну громадськість, сім'ю, медицину, професійні та трудові колективи, працівників культури. Це спонукає суспільство в умовах постійних соціальних змін до переорієнтації стратегії щодо якісного поліпшення здоров'я нації з суто медичної площини у простір міжгалузевої співпраці педагогів, лікарів, психологів, соціологів та інших фахівців, від яких залежить створення і функціонування інфраструктури здоров'я. Визначальною, принаймні для здоров'я дітей, є роль освітньої галузі. Тому проблему здоров'я нації, на думку багатьох дослідників, слід насамперед вирішувати в сфері педагогіки.

Вирішенню протиріччя між кризою здоров'я, посилення якої визнається сьогодні фахівцями різних сфер, та недостатньою усвідомленістю відповідального ставлення до свого здоров'я, його цінності, необхідності ведення здорового способу життя підростаючим поколінням сприяє введення у загальноосвітню школу предмета «Основи здоров'я» (у 2001 р. – у початкову, у 2005 р. – в основну школу).

Метою інтегрованого предмета «Основи здоров'я» є «формування здорового способу життя всіх учасників освітнього процесу, виховання нового покоління громадян України, для якого потреба вести здоровий і безпечний спосіб життя була б невід'ємною складовою загальнолюдської культури» [10]. Концептуальні засади предмета базуються на узагальненому досвіді функціонування предмета «Основи безпеки життєдіяльності» (вилученого із навчальних планів загальної середньої освіти у 2011 р.) та курсу за вибором «Основи валеології» (введеного у 1994 р. і вилученого у 2009 р.), які засвідчили необхідність переходу від поінформованості школярів про стан їхнього здоров'я до етапу формування у них стійкої мотивації щодо здорового способу життя.

Питання безпеки життєдіяльності при вивченні предмета вирішуються через набуття учнями знань і досвіду щодо ставлення людини до власної безпеки та безпеки інших людей, розвитку практичних навичок самозахисту.

Валеологічно зміст предмета розкривається через формування знань про сутність здоров'я і ціннісного ставлення до нього, набуття переконань щодо необхідності ведення здорового способу життя як найважливішої умови здорового буття.

Через предмет «Основи здоров'я» відбувається реалізація мети освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура». Вплив суспільного розвитку, визначаючи актуальні орієнтири розвитку освіти, разом із цілеспрямованням цієї освітньої галузі, трансформує також мету та завдання основ здоров'я. У 2004 році, коли основною освітньою парадигмою була парадигма ЗУН (знань, умінь, навичок), мета предмета «Основи здоров'я» Державним стандартом базової і повної середньої освіти була визначена як: «формування основи для забезпечення і всебічного розвитку здоров'я учнів; формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних з ними знань; підготовка до активної участі в забезпеченні повноцінного тривалого життя в природних, техногенних та соціальних умовах, які постійно змінюються; до безпечної трудової діяльності та надання першої допомоги». У 2011 році був схвалений новий Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. Впровадження в освіту компетентнісного підходу змінило спрямування освітніх галузей на розвиток сформованих і формування нових предметних (галузевих) компетентностей. Метою змісту освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура», передбаченою для реалізації через предмет «Основи здоров'я», стало: «розвиток здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього, готовності до дій в умовах надзвичайних ситуацій».

Нормативно закріплений предмет «Основи здоров'я», як інваріантний базового навчального плану всіх шкіл, охоплює навчанням сьогодні учнів лише 1–9 класів. Педагогічна та батьківська громадськість обнадієна введенням предмета у старшу школу з 2018 року (відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти 2011 р.), адже на сьогодні спеціальний здоров'яспрямований навчальний предмет на цьому ступені загальноосвітнього навчального закладу відсутній.

Впровадження основ здоров'я, через практичну відсутність дипломованих з фаху «Здоров'я людини» учителів у загальноосвітніх навчальних закладах, відбувається переважно педагогами, спеціально підготовленими у системі післядипломної педагогічної освіти. Розвиток предмета відбувається разом з розвитком суспільства й освіти. Для реалізації постійно змінних, відповідно до вимог сьогодення, його мети та завдань, неперервною післядипломною педагогічною освітою у курсовий та міжкурсний період здійснюється розвиток професійної компетентності вчителів основ здоров'я.

Висновки

У комплексі міжгалузевої співпраці педагогів, лікарів, психологів, соціологів та інших фахівців може бути вирішена проблема якісного поліпшення здоров'я української нації, стан якого сьогодні викликає занепокоєння суспільства. Вагомим чинником розв'язання проблеми є впровадження у загальну середню освіту предмета «Основи здоров'я». Загальноосвітню підготовку проходить у своєму житті кожен член українського суспільства. За наявності спеціального навчального предмета вплив на свідомість кожного юного громадянина України, при формуванні його загальнолюдської культури щодо потреби вести здоровий і безпечний спосіб життя, стає системним та послідовним. Підґрунтя становлення предмета закладені концептуальними основами явища здоров'я його як філософської, біологічної, медичної, валеологічної, економічної, соціальної, правової категорії.

Перспективи подальших розвідок спрямовуються на забезпечення підготовки вчителів у системі післядипломної освіти до застосування інтегративного підходу при реалізації мети і завдань предмета «Основи здоров'я», організації міжгалузевої співпраці при його викладанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амосов Н. Раздумья о здоровье / Н. Амосов. – М. : ФиС, 1987. – 64 с.
2. Апанасенко Г. Л. Медицинская валеология / Г. Л. Апанасенко, Л. А. Попова / Серия «Гиппократ». – Ростов н/Д. : Феникс, 2000. – 248 с. – [Электронный ресурс]. Режим доступа : http://vse-uchebniki.com/valeologiya_696/valeologiya.html.
3. Бойченко Т. Є. Здоров'я як інтегральний феномен людського буття / Т. Є. Бойченко // Буття людини в суспільстві : системний виклад : монографія / І. В. Бойченко, М. І. Бойченко та ін. – К. : Промінь, 2012. – С. 474–576.
4. Бойченко Т. Є. Здоров'я як категорія валеології, медицини та педагогіки / Т.Є. Бойченко // Культура безпеки, екології та здоров'я. – 2010. – № 4. – С. 41–45.
5. Вакуленко О. Теоретико-методологічні засади формування здорового способу життя / О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарова, Р. Левін, І. Солоненко, О. Яременко. [Электронный ресурс.] – Режим доступа : <http://wwwhttp://www.health.gov.ua/publ/conf.nsf/09e0043b46a8b8e7c2256d8e006e5352/0ead6848c9d6825ac2256ddc0038c24c?OpenDocument>.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
7. Дудіна О. О. Репродуктивне здоров'я молоді / О. О. Дудіна, Р. О. Моїсеєнко // Звіт Міністерства охорони здоров'я України. – К. – 2010.
8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний редактор В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Молодь в умовах становлення незалежної України (1991-2011) : щоріч. доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молодів в Україні / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики ; [редкол. : О. В. Белишев (голова) та ін.]. – Київ, 2011. – 316 с.
10. Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/12 навчальному році. Основи здоров'я : лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 09.06.2011 № 1/9-454 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/metodichni-rekomendatsiji/>.

11. Рівень поширення і тенденції вживання тютюну, алкогольних напоїв, наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 2011 / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.); Т. В. Бондар, Ю. П. Галіч та ін. Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка. – К.: ТОВ ВПК «ОБНОВА», 2011. – 176 с.
12. Семигіна Т. Здоров'я у сучасному науковому та політичному дискурсі / Т. Семигіна // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/1178>.
13. Терентьев О. Здоровье человека как объект философско-аксиологического анализа : автореф. дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.01 «Онтология и теория познания» / Терентьев Олег Владимирович. – М., 2008. – 21 с.

УДК 613:612.821

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЛЕВОПОЛУШАРНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Пугач Б. Я., Черноватый Л. Н., Островерх А. Е.

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Харьков, Украина

Данная работа дает последовательный анализ последствий левополушарного образовательного процесса, указаны методы и формы деформирующих воздействий в генетически детерминированном пути познания. Обоснован результат этого процесса, выражающийся в деградации духовно-нравственного и мировоззренческого начала человека. Выход из данного тупика лежит на системе образования, включающей переход от однополушарного логикоцентрируемого процесса познания – мышления на двуполушарное (логическое+интуитивное) целостное мышление. Трансформация в областях экономики, политики, социальной жизни общества будет вторичной, т.е. следствием формирования нового человека с левой целостной системой образования со школьной скамьи, с восстановления у него генетически детерминированного чувственно-символьного этапа восприятия реальностей физического мира и, как следствие, уменьшение искажений на пути саморазвития, самоактуализации, творчества и духовно-нравственного развития.

Ключевые слова: хрематическое сознание, мислеобраз, левое и правое полушария, образовательный процесс.

Ця робота дає послідовний аналіз наслідків лівопівкульного освітнього процесу, вказані методи і форми деформувальних дій в генетично детермінованому шляху пізнання. Обґрунтований результат цього процесу, що виражається в деградації духовно-морального і світоглядного начала людини. Вихід з цієї безвиході лежить на системі освіти, що включає перехід від однопівкульного логікоцентричного процесу пізнання, – мислення на двопівкульне (логічне+інтуїтивне) цілісне мислення. Трансформація в галузях економіки, політики, соціальному житті суспільства буде вторинною, тобто наслідком формування нової людини з лівою цілісною системою освіти з шкільної лави, з відновлення у нього генетично детермінованого чуттєво-символьного етапу сприйняття реальностей фізичного світу і, як наслідок, зменшення спотворень на шляху саморозвитку, самоактуалізації, творчості і духовно-морального розвитку.

Ключові слова: хрематична свідомість, мислеобраз, ліва і права півкулі, освітній процес.

This work provides a consistent analysis of the effects of the left hemisphere of the educational process, the method and form of distorting effects in genetically determined ways of knowing. Supported by the results of this process, manifested in the degradation of the spiritual, moral and ideological beginning of man.

Out of this impasse lies with the education system, including the transition from a one-hemisphere logikotsentriremogo process of cognition – thinking on dvupolusharnoe (logic + intuition) holistic thinking. The transformation in the areas of economy, politics, social life is secondary, ie, the result of the formation of the new man left a holistic system of education at school, with the restoration of his genetically determined sense-stage character of perception of reality of the physical world and, as a consequence, reduction of distortions in the way of self-development, self-actualization, creativity, and spiritual and moral development.

Keywords: hrematicheskoe consciousness, mental images, left and right hemispheres, educational process.

«Каков разум таковы и поступки»

Качество сознания человека и общества определяют качество эволюционного процесса. Примеры: гедоническое сознание, тоталитарное сознание, патриотическое, хрематическое.

Исследование качества сознания человека и общества и передача этих знаний в систему образования и воспитания необходима для подготовки кадров – носителей нового сознания. Ноосферный переход общества требует осуществления формирования нового мировоззрения обеспечивающего переход к ноосферному сознанию, от левополушарного к целостному мышлению, от антропоцентрической парадигмы человека к космопланетарной.

В настоящее время сознание рассматривается в 3-х аспектах:

- как процесс;
- как психическая экспертная деятельность;
- как мировоззренческая и управляющая структура личности.

Научное сознание своим предметом исследования имеет:

- сущность;
- структуру;
- функции;
- законы мира.

Различные цели познания привели к разнонаправленным формам сознания в обществе.

Целостное мышление и сознание адекватны природе человека, являются природосообразными, не нарушают законы природы, законы информации, законы собственного тела, т.е. нейрофизиологические законы.

Процесс познания – сознания включает выявление сущности внешней и внутренней действительности в результате чего формируется воспринимающая и экспертирующая мир мировоззренческая структура сознания. Она является результатом двух одновременных процессов – познания на основе мышления и сознания мира [4].

Использование хорошо сформированной мировоззренческой структуры сознания обеспечивает личности адекватный процесс познания и продуктивную экспертную деятельность. Такой человек уверен в себе, имеет целостное сознание и у него естественным образом формируются высокое аксеологическое, ценностно-смысловое, акмеологическое, мыслетворческое поведение и жизнедеятельность, соответствующая законам мира, общества, собственному здоровью, естественным законам психики. Сознание такого человека обеспечивает обобщенное и целенаправленное отражение внешнего и внутреннего миров, акси-, акме-, целеполагающую управленческую деятельность.

Семантика включает в себя движение по знакам: от знака к знаку.

Генетически детерминированный способ познания включает:

- опознание сути знака;
- узнавание смысла знака;
- сознание, т.е. обнаружение знака в собственном внутреннем мире – осознание.

Процесс познания-осознания понимается как уразумение смыслов по знакам. В этом сложнейшем нейрофизиологическом процессе задействованы органы восприятия – слух, зрение, обоняние, осязание, вкус – индивида.

Только лично «прожитая» информация становится собственным знанием. Это сенсорно-моторный этап чувственного восприятия, который обеспечивает система взаимодействия: сенсорной, центральной нервной системы, коры головного мозга, т.е. блок приема и передачи информации, так называемый детектор собственной истины. Этот блок на вибрационном уровне клеток и органов способен чувствовать нужную информацию – трамплин для дальнейшей работы.

Первичные, вторичные и третичные поля коры головного мозга обрабатывают поступившую информацию и формируют аналоговые информационные свертки – голографические аналоги – мыслеобразы.

В дальнейшем происходят логико-смысловые операции на логическом и лингвистическом этапах познания.

Дальше информация кинестетически закрепляется в клетках тела. Это путь мыслеобраза.

Следующий блок обработки информации – проективный. Его функции – нормировочная, контрольная (левое полушарие), перспективно-ориентировочная, проективная (правое полушарие). Здесь голографические аналоги информации – совершают кросс-коррелятивные операции с целью поиска смыслового решения на поставленный вопрос. Это – генетически детерминированный способ познания. Он позволяет быстро, эффективно решать жизненные, учебные, социальные, мировоззренческие задачи.

Такой путь становления целостного сознания является единственным нейрофизиологическим путем становления целостного сознания и мышления человека.

Он включает обязательные составляющие:

- последовательные этапы приема – обработки информации;
- включенность в нейрофизиологическую деятельность мозга 2-х его полушарий;
- самоорганизацию индивидуальных голографических информационных сверток – мыслеобразов.

Методика преподавания является главным деформирующим инструментом педагогики т.к. исключает первичные этапы восприятия информации, а именно генетически обязательных сенсорного, символического и кинестетического этапов эмоционально-чувствительной обработки информации. Эта форма деформации процесса познания распространяется на все этапы образовательного процесса: «школа – вуз – последипломное образование».

Рождается искаженное мышление (хрематическое) ученики научаются манипулировать, культивировать хрематическое сознание как способ успешного действия и видения мира и людей.

Вторая составляющая генетически детерминированного пути познания – включенность в нейрофизиологическую деятельность мозга обоих полушарий.

При современной системе преподавания восприятие информации сенсорно-моторного, символического и кинестетического этапов отсутствует (т.е. блокируются функции правого полушария).

Человек формирует представление о предмете, явлении остатками воспринятой информации в левом полушарии головного мозга, которое отвечает за логическую, лингвистическую, аналитическую, математическую деятельность и умение писать, читать, чертить, считать, говорить, работать с частями, деталями (пазлами), запоминать слова, сюжеты, последовательности ручной работы [3. 4].

Левое полушарие не работает с обобщением, синтезом, смысловтворчеством, философией, интуицией, перспективной ориентацией, глобальным проектированием. Это все высшие функции правого полушария.

Высшие функции левого полушария – нормирование и контроль.

Тренировка функций левого полушария изо дня в день 10–15 лет учебы человечество по государственной программе тренирует искаженное хрематическое сознание.

Это главный деформирующий инструмент педагогики на этом этапе познания. Изъятие правого полушария из процесса обработки информации является важнейшим условием депривации естественного познания, объем мышления, деструкцией естественного сознания.

Самоорганизация индивидуальных голографических мыслеобразов и кросс-корреляция – это завершающий нейрофизиологический процесс естественного познания, мышления, сознания человеком себя в Мире. Подавляющая часть научных теорий намеренно

исключает из рассмотрения деформируемость левополушарного мышления человека и его следствия.

Целостное сознание – это экспертно-аналитический процесс изучения совокупности смыслов голографических знаков-символов во внешнем мире природы, культуры, социума и внутреннем мире индивида при согласованной их обработке левым и правым полушариями головного мозга в системе генетически детерминированного способа познания.

Целостный процесс познания – сознания происходит как нелинейный голографический процесс понимания совокупности смыслов явления. Постигание скрытых за формой смыслов открывается человеку в разные периоды жизни.

В мире, который знаком человеку-индивиду, сущее становится знаком, осознанным как личный опыт, а знак становится абстрактным напоминанием произошедшего в реальности.

Таким образом, знак отсылает человека к символу, который в мире сознания человека означает известный ему смысл. Для сознания символы играют роль клавиатуры рояля.

Качество присутствующих символов и скрытых за ними смыслов во внутреннем мире человека оказывается принципиальной и жизненно важной реальностью. Символы и смыслы внутреннего мира человека играют роль ключей допуска к его сознанию. В процессе мышления, то есть корреляции наложении голографических символов – образов, происходит опознание, узнавание и принятие новых образов, т.е. процесс поиска смысла.

Этот процесс соответствует принципу самоорганизации живых систем в энергетической парадигме мира. Сознание выполняет экспертные функции, играют роль компаса, маяка.

Хорошо настроенный музыкальный инструмент позволяет отчетливо звучать всем звукам гаммы, так и хорошо работающее естественное сознание человека позволяет различать его цели, идеалы, смыслы и духовно-нравственные выборы.

Рассмотрим гамму из 7 нот – идеалов личности. Под идеалами здорового собственного сознания человека понимаем его представления:

- о здоровье и полноте жизни;
- творчестве;
- межличностных отношениях;
- социальной реализации;
- системе принципов;
- мировоззрению;
- собственном высшем предназначении в Мире (высший потенциал личности).

Каждая из этих семи нот гаммы жизни человека является для него своеобразным маяком в океане «мировой информации». Именно по этим нотах играет человек свою «мелодию жизни». В случае отсутствия даже одного «маяка» мелодия жизни напоминает какофонию [1. 2].

Согласно автору голографической позиции работы в зп К. Прибрама именно голографическая природа мыслеобразов дает возможность многократной и всесторонней экспертизы и безошибочного выбора решения.

Если нарушается последовательность этапов восприятия и организована преимущественно левополушарная деятельность головного мозга, то человек не способен свои символы творить самостоятельно, а легко принимает то, что ему предлагают без личного смысло-творческого акта. При этом проектная функция его головного мозга подменяется ее левополушарной частью – блоком нормирования и контроля. И эта функция нормирования и контроля воспринимается в качестве смысла и цели жизнедеятельности. Далее развиваются условия для формирования хрематического сознания.

Зона направленного воздействия – левая лобная доля.

Метод воздействия – подмена смыслов.

Форма воздействия – информационные атаки и ложь.

Защитный барьер – недопущение естественной самоорганизации мыслеобразов личности в результате отсутствия времени для их переработки (информационный прессинг).

Подмена позитивных смыслов и идеалов, запечатленных в сознании человека в виде голографических мыслеобразов и препятствие их самоорганизации (смыслотворчества) является важнейшим механизмом разрушения мировоззренческой системы сознания личности [3].

Нейрофизиологическая депривация (искажение, исключение) естественных смыслов – вот суть качественной деформации естественного сознания и трансформация его в хрематическое сознание человека.

Выводы

Данная работа дает последовательный анализ последствий левополушарного образовательного процесса, указаны методы и формы деформирующих воздействий в генетически детерминированном пути познания. Обоснован результат этого процесса, выражающийся в деградации духовно-нравственного и мировоззренческого начала человека.

Несмотря на то, что когнитивное развитие, рост сознания, индивидуальное духовное развитие продолжается у человека всю жизнь, гармоничный, генетически детерминированный способ мышления является уникальным естественным мостом между миром и личностью человека, его духом и душой.

Он подарен нам природой и хранить его необходимо в чистоте и святости. Это механизм его самоорганизации и уникальности. И это современный путь преобразования нашего образовательного процесса. Глобальный кризис является функцией экстраверсии левополушарного, духовного хрематического сознания человека в пространство общества, природы, планеты, космоса.

Выход из данного тупика лежит на системе образования, включающей переход от однополушарного логикоцентрируемого процесса познания – мышления на двуполушарное (логическое+интуитивное) целостное мышление. Трансформация в областях экономики, политики, социальной жизни общества будет вторичной, т.е. следствием формирования нового человека с целостной системой мышления со школьной скамьи, с восстановления у него генетически детерминированного чувственно-символьного этапа восприятия реальностей физического мира и, как следствие, уменьшение искажений на пути саморазвития, самоактуализации, творчества и духовно-нравственного развития.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гончаренко М. С. Валеопедагогические основы духовности. Уч. Пос. // М. С. Гончаренко – Х.: Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, 2007. – 394 с.
2. Гончаренко М. С. Духовность, здоровье, образование: [учебное пособие] / Гончаренко М. С. – Харьков: «БУРУН КНИГА», Киев: КНТ, 2011. – 176 с.
3. Казначеев В. П. Мысли о будущем. Интеллект, голографическая Вселенная Козырева / В. П. Казначеев. – Новосибирск : Сибирское Научное Издательство, 2008. 192 с.
4. Маслова Н. В. Тайны и в воспитания. Воспитательный аспект ноосферного образования / Н. В. Маслова. – Симферополь : Изд. ФЛП Лемешко К. А., 2011. – 168 с.

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ВАЛЕОЛОГІЇ

УДК 615.852

ИСКУССТВО ЧУДОТВОРЕНИЯ

Новиков А. Е.
Харьков, Украина

Автор сопоставляет практические результаты метода молитвенного исцеления и передовые научные гипотезы об основных механизмах внутреннего управления телом и сознанием человека, взаимозависимостью между душой и телом с точки зрения понятия чуда в мире, состоящем из чудес, завесу над которыми приподнимает наука.

Несколько месяцев назад наша добрая приятельница Аннушка, у которой несколько лет подряд были очень большие проблемы, приехала к нам в радостном настроении со своим новым знакомым. Зная ее особенность создавать проблемы на ровном месте, мы были приятно удивлены увиденным. Он был умен, красив, по мужски артистичен, а вдобавок ко всему еще и оказался свежее испеченным полковником в отставке, трогательно любящим свою маму и детей, и внимательно рассматривающим перспективы мирной жизни в поисках высшего смысла и духовного предназначения. В общем, с какого боку ни глянь, – овеществленная мечта женщины среднего возраста с достаточно поцарапанным сердцем. В отличие от моей жены, женщины доверчивой и душевной, при виде такого количества качеств и достоинств, я тут же поднял уши в стремлении понять, что же тут не так и где большой и тщательно скрываемый недостаток, без которого, как известно, нормального мужчины не бывает.

Не тут-то было. Новый знакомый по ходу общения плавно и уверенно осваивался в наших душах и мой хваленный внутренний голос ну совершенно не знал к чему бы прицепиться. Беседа, естественно, шла вокруг исцеляющей молитвы, икон и церковной службы, немножко посплетничали о служителях церкви, в общем, вполне светская беседа в приличном доме. Это было совершенно понятно, так как Аннушка прожужжала Константинову уши о моих трудах в молитвенном творчестве, и приехали они по его просьбе показать мою скромную и смиренную персону. Гость был человек достаточно конкретный и дотошный, и после краткого интервью по поводу исцеляющей молитвы, попросил показать, как это происходит на деле, то есть помолиться за его здоровье, что я тут же и исполнил. Не знаю, осознал ли он прикосновение благодати Господней, но вид у него при этом был достаточно ошалелый. На прощание я подарил ему свою книгу, и они отбыли, вроде бы, в полном удовлетворении от не напрасно потраченного времени.

Недели через две он позвонил мне в радостном возбуждении и, после добрых слов в адрес книги и ее автора, с восторгом рассказал о двух впечатляющих событиях из его недавней жизни. Первое из них заключалось в том, что у него на ноге ноготь врос в тело и началось воспаление фаланги пальца. Дней пять он мучился, колеблясь – идти к хирургу или нет, а потом решил, что если даже доля того, что он прочитал в книге – правда, почему не попробовать. Вечером он обмолил себе ноготь, а наутро воспаления не было и в помине. Это был шок, так просто не бывает. Военные люди очень трудно меняют свою правильную точку зрения, но если это уже происходит, то сразу и по всей линии фронта. Он как-то очень легко осознал, что явление имеет место быть, а раз так, то нужно сразу менять калибр, прицел, дальномер и всю остальную атрибутику и продолжать наступление в точке прорыва.

Как раз в это время его любимая дочка, находящаяся в Германии, простудилась и, судя по всему, заработала гайморит, который никак не снимался ни народными способами, ни умными советами интернет – специалистов. Я этого не знал, но оказывается, посещение врача в Германии, в отличие от нашей всеми критикуемой Украины, это целая процедура. Сначала нужно издала записаться, а потом, через пару недель прийти на консультацию и заплатить очень впечатляющую сумму денег. В общем, дочка каждый вечер жаловалась папе на свою тяжкую заграничную жизнь, а папа просто извелся от сопереживания и отсутствия возможности чем-то конкретно ей помочь. Переворот внутреннего мира папы и его озарение пришлось, как нельзя, вовремя. Он точно понял свою задачу, метод ее решения и тут же приступил к исполнению.

Вечером того же дня, строго следуя инструкции, он зажег свечи, прочитал три начальные молитвы, представил себе свою доченьку и ее больное место, и, с методичностью годами отшлифованного службиста и всей любовью к своему чаду, стал молиться. Думаю, что усердия его молитвы хватило бы на нескольких детей, но тут все полной мерой досталось одной. Утром его разбудил телефон. Радостное чадо, не знавшее о папенькиных молитвенных стараниях, с восторгом сообщило, что болей и выделений нет, все хорошо и Германия снова ей нравится.

Все, что испытал при этом наш полковник, действительно трудно пережить. Мы все убеждены, что чудо – это из другой жизни, из мифов, библейских сказаний, и к нашему реальному бытию не имеет никакого отношения. А если мы уже сталкиваемся с чем-то непонятным, то стараемся, как на представлении фокусника, разглядеть – где же тут подвох. Но если мы сами авторы действия, и точно знаем, что никакого обмана и подвоха нет, а чудо произошло – это всегда шок и приличная революция в голове.

Я очень горжусь моими ученицами в Одессе. Несмотря на малый молитвенный стаж, они, благодаря чистоте душ и потребности творить добро, хорошо помогают людям в достаточно сложных ситуациях. И делая свое дело, они воспринимают как само собой разумеющееся то, что людям потихоньку становится легче.

Но вот когда одной из девочек, Оле, любимая, но достаточно неуравновешенная кошка вечером сдуру поцарапала и почти разорвала верхнюю губу, с потоком крови, болью и паникой – а как же завтра работать, – ей и ее подруге Ирине было конечно не до рассуждений об исцелении. Нужно было немедленно что-то делать. Элементарно продезинфицировав рану, Ира тут же стала ее обмаливать. Испуг, сочувствие, потребность помочь просто захлестнули ее. Она молилась отчаянно и до изнеможения. Кровь остановилась, Олечка успокоилась и почти заснула. Обе легли спать. А утром на Олиной губе не было ни малейших следов царапины. Девочки не могли прийти в себя, такая рваная ранка должна была заживать не меньше пары недель, оставив после себя хотя бы небольшой шрам. Это маленькое происшествие воодушевило их больше, чем реальные, но постепенные уменьшения проблем при сложных системных заболеваниях.

Так мы устроены. Нас может убедить только то, что кардинально изменило ситуацию, причем в самое сжатое время. Это наше маленькое чудо, которое уже не нуждается ни в чьих подтверждениях и одобрениях.

Есть у меня мой коллега – мастер Рейки Владимир, очень творческий и самобытный человек, который решил освоить метод исцеляющей молитвы. Пока он собирался духом освоить теоретические основы исцеляющей молитвы, как это делается во всех уважающих себя лечебных практиках, его жена подарила ему наследницу, и все остальное отошло на второй план. Все было замечательно, но возникла проблема. Как и у достаточно большого количества первородящих в возрасте за тридцать лет у нее произошел застой молока, который не поддавался всем имеющимся в арсенале медицины способам. Начинались очень значительные проблемы и для ребенка, и для матери. И тут Владимир, находясь в состоянии значительного аффекта, решился на, в общем, совсем не свойственный ему подвиг. Без освоения глубоких теоретических основ, посвящения и благословения, что не свойственно для сторонников Рейки, он, просто на основе того, что он увидел и услышал на семинаре, стал обмалывать жене обе груди. Молоко не появилось, а брызнуло минут через десять после начала молитвы.

Что же это такое – чудо? И в чем разница между чудом маленьким и большим? И есть ли она вообще? По определению Википедии, «чудо» – это событие, не согласующееся с известными законами природы и произошедшее не под влиянием естественных человеческих сил и закономерностей природы, а обусловленное влиянием чего-либо сверхестественного (в том числе особых сил людей или каких-либо мифических существ). Объективное значение понятия «чудо» определяется общим философским мировоззрением, преимущественно теорией причинности. Всякого рода необычайные и необъяснимые явления сами по себе чудесами не являются и получают характер чудесного лишь при определенном способе их истолкования. При скептической оценке с позиции критического мышления любое чудо всегда можно объяснить (но не доказать) рациональным способом. При достаточной легковёрности, слабом уровне общенаучных знаний, неспособности мыслить критически, или собственном желании быть уверенным в существовании чудес, обыденное, но не часто встречающееся явление жизни может быть расценено как чудо. Все великие мыслители и философы имели свою точку зрения, связанную с понятием чуда. И как бы они не различались между собой, общим у них было понимание невероятной сложности и многоуровневости устройства этого мира, бесконечная вершина которого определяется философским и религиозным значением понятия Бог.

По определению, чудо потому и является чудом, что механизм его действия непонятен и необъясним. Все духовные мыслители в своих категориях объясняют чудеса духовными порывами верующих людей в их молитве и обращении к Господу. Духовный труд великих молельщиков, святых и подвижников, тысячелетия совершенствовал и оттачивал искусство молитвы, великий способ прямого обращения к Богу, результатом которого в целом ряде случаев было несомненное чудотворение.

Понимая, что чудо, как и все обычное, между прочим, является творением Божьим, хотя и встречающимся не часто, человечеству всегда хотелось заглянуть за кулисы спектакля и, хоть приблизительно, понять как же осуществляется Божье намерение. Великие вопросы не менее важны, чем ответы на них. По крайней мере, чтобы приблизиться к истине, мы можем разделить их на ряд более конкретных и не менее важных.

И для того, чтобы хотя бы немного приблизиться к ответу на вопрос, что же такое «чудо», нужно сначала ответить на два ключевых вопроса – что есть душа и как она соотносится с нашим сознанием, и каков основной механизм, управляющий всеми процессами человеческого тела. И как эти понятия связаны между собой.

Большинство людей в разные периоды жизни задумывались над вечным вопросом – «что есть Я?» Это не рука, не нога, не живот и не сердце. Это какая-то неуловимо тонкая сущность, которая для нас важнее всего на свете. Это сердцевина нашего бытия, то, что мы любим в ребенке и близком человеке, средоточение самого лучшего и чистого в человеке, противостоящее всему низменному и эгоистичному. Это сплав нашей вечной души и разума сегодняшнего бытия, основное духовное богатство нашей личности. Это томление и наивные ожидания юности, светлая радость среднего возраста и гармония пережитых и снятых

противоречий в возрасте преклонном – это восторг праздника этой жизни, подаренной нам Господом, как бы трудна она ни была.

Есть огромное количество самых разных определений, касающихся нашей души, от канонических текстов великих религий, до разного рода эзотерических мнений и взглядов. Существует масса точек зрения о том, где именно локализована наша душа, когда и как она приходит в тело будущего младенца, когда и как она уходит в мир иной после смерти, сколько она весит, и многое другое. Но все авторитеты единодушны в том, что душа – это сущность не материальная, что память существует отдельно от души, открываясь ей преимущественно во временном промежутке текущей жизни, и что сознание, как сплав души и памяти, соответственно ограничено продолжительностью биологической жизни.

Большинство людей полагают, что с вопросом сознания все обстоит гораздо проще. Есть миллиарды нейронов, которые, как в компьютере образуют сложные цепочки, шелк, и выдают очередную мысль. Чем этих цепочек больше, тем больше мыслей, а значит этот человек умнее. Нечто достаточно похожее пишется и в стандартных учебных книгах о том, как мы думаем. Это главная на сегодняшний день рациональная картина процесса мышления, очень даже не соответствующая реальному положению вещей. Авторы ее, как и два века назад, когда она была передовой и революционной, упорно не хотят обращать внимание на целый ряд противоречий и ошибок, естественно вытекающих из этой теории. Почему целый ряд животных, имеющих, практически, такую же анатомию мозга не обладают сознанием, почему объем и вес мозга не влияет на качество мышления, почему травмы и дефекты мозга в целом ряде случаев не мешают ему нормально функционировать? И многое, многое другое, о чем ученые говорят уже много десятилетий. И, самое главное, что обусловило тот скачек, когда обезьяна обрела самоосознание и превратилась в человека.

Еще в начале прошлого века выдающийся ученый, хирург, доктор медицинских наук, профессор Войно-Ясенецкий, одновременно бывший архиепископом Крымским, и канонизированный как Святитель Лука (1877–1961 гг) в своей книге «О духе, душе и теле» писал: «Душа выступает за пределы мозга, определяя его деятельность и все наше бытие... Мозг работает как коммутатор, принимая сигналы и передавая их абонентам.»

На ХУІ Всемирном философском конгрессе, проходившем в 1978 г. В Дюссельдорфе, где присутствовали более полутора тысяч ученых из 60 стран мира, австралийский нейрофизиолог, лауреат Нобелевской премии по физиологии и медицине Эклс Джон Кэрю заявил, что механизмы деятельности мозга приводит в действие некий «психический принцип», находящийся вне тела человека.

Группа голландских физиологов под руководством Пима ванн Ломмеля заявила, что мыслящей материи вообще, возможно не существует, что мышление происходит на совершенно другом уровне, а мозг работает как устройство, обнаруживающее и передающее мысли.

Такого же мнения придерживались выдающийся специалист в области физиологии мозга, директор института мозга Российской Академии наук академик Наталья Бехтерева, основатель трансперсональной психологии Станислав Гроф и многие другие выдающиеся ученые с мировым именем. Этот список можно многократно продолжить.

Нет ничего удивительного в том, что бытующее мнение, которого придерживается сегодня большинство жителей нашей планеты, и точка зрения самых авторитетных ученых, находящихся на линии мирового научного прорыва достаточно различаются между собой. Это трудно пережить, но с мыслью о том, что наша душа полностью или частично находится вне нашего тела, а мозг – это просто коммутатор, интерфейс между душой и системами тела еще как-то можно смириться.

Но если мы принимаем эту мысль хотя бы как гипотезу, тогда становится понятным почему обмаливание макушки практически всегда снимает напряжение, ликвидирует постстрессовые проблемы и вытекающие из них заболевания, нормализует работу практически всех систем человеческого организма. На самом деле мы просто чистим и

восстанавливаем контакты между травмированной душой и системой управления организмом.

Но ошалалые от своей научной смелости ученые пошли куда дальше. Они заявили, что все наши души и сознания находятся в постоянной связи между собою, просто мы об этом не знаем и потому не замечаем этого. И все это было бы просто научными гипотезами, если бы не целый ряд накопленных наукой фактов, касающихся взаимного влияния одного сознания на другое. Чуть более десяти лет назад в научном мире эффект разорвавшейся бомбы произвело исследование японских ученых, получившее название «эффект сотой обезьяны». На острове Косима обитала колония диких обезьян, которых ученые кормили сладким картофелем (бататом), который они раскидывали по песку. Обезьянам очень нравился батат, но все удовольствие портил песок, который налипал на его поверхность. И вот однажды, 18-месячная самка Имо, случайно опустив батат в воду, обнаружила, что вода смывает песок с батата, и его после этого можно кушать с гораздо большим удовольствием. Как известно, обезьяны очень активно подражают друг другу, и уже через неделю все племя с большим удовольствием кушало мытые бататы. Но самое интересное началось потом. Сразу после этого обезьяны, находившиеся на соседних островах и не имевшие никакого контакта с обезьянами стаи Имо, одновременно стали смывать песок с бататов перед едой.

Все тут же вспомнили об экспериментах с крысами в лабиринте, которые резко улучшали показатели своего прохождения через лабиринт после того, как одна крыса этой породы, не имевшая с ними никакого контакта, научалась его проходить. Таких фактов передачи накопленного опыта и подобию коллективного мышления наука накопила большое количество не только у подопытных животных, но и у человека. Многие достаточно корректные эксперименты убеждают в том, что все мы влияем друг на друга не только коммуникативными способами, но и непосредственно – своими установками, привычками, убеждениями, не предъявляемыми нами в обыденной жизни. Духовный подвиг одиночек становится достоянием всего человечества и одним из стимулов прогресса духовности всего человечества. Коллективное бессознательное Юнга с каждым годом научных исследований приобретает все более конкретные очертания, убеждая тех из нас, кто хочет и может задумываться над проблемами, в реальном единстве всего чувствующего и мыслящего.

Но вернемся с высот коллективного мышления к нашей земной реальности. Много веков ученых интересует вопрос регенерации органов живых существ, но никаких подходов к объяснению этих феноменов до недавнего времени и не намечалось. За последнее столетие было проведено много экспериментов с ящерицами, которым отрывали ноги, хвосты, удаляли глаза, половину сердца и всякое другое, до чего могла додуматься ученая братия, а они легко и просто восстанавливали все органы, которые им нужны для нормального существования. Тогда ученые решили усложнить задачу – оторвав саламандре хвост и ногу, они пришили части их наоборот, часть хвоста к остатку ноги, а часть ноги к тому месту, где был хвост. Не тут-то было. Бывшие клетки хвоста превратились в здоровую ногу, а ноги – в прекрасный хвост. Что-то с программой ДНК было явно не так. Во-первых, это не стволовые клетки, которые могут превращаться во все что угодно, а во-вторых, что дает команду и направляет эту очень сложную трансформацию. Не следует забывать, что способностью к регенерации обладают все живые существа, только выражена она у разных видов в очень различной степени. Обычное для нас заживление ран и порезов на коже – это та же регенерация кожного покрова, без которой наша жизнь была бы чрезвычайно затруднена. Некоторые подходы к объяснению этих явлений дает теория английского ученого Руперта Шелдрейка, который в книге «Новая наука жизни: гипотеза о формирующей причинности» предположил существование полей, формирующих тела растений и животных.

Основной идеей этой теории, выдвинутой в начале XX века австрийским ученым П.Вейсом и развитой Шелдрейком, была гипотеза о том, что программа формирования и развития организма, поддержания его целостности в течение всей жизни находится не во внутриклеточных структурах (ДНК), а вне их, и носителем ее является некое морфогенетическое (или морфогенное) поле, окружающее каждую клетку и весь организм в

целом. Внутриклеточная информация только отражает параметры этого поля, являясь кирпичиками для построения биологических структур. Морфогенное поле биологического субъекта возникает в результате морфорезонанса в момент слияния двух половых клеток, являясь тождественным слепком полей родителей. Согласно данной теории именно это поле управляет дальнейшим развитием оплодотворенной яйцеклетки, построением органов и структур биологического объекта. Именно оно определяет прохождение эмбриона через все онтогенетическое развитие, от рыбы до млекопитающего и человека, последовательность образования отдельных клеток и систем в пространстве и времени.

Оно образует вокруг биологического объекта невидимый каркас, сохраняющий целостность как каждой отдельной клетки, так и организма в целом, являющийся организатором и дирижером единства и динамики сложнейших информационно-биологических систем. При этом оно само постоянно меняется, отражая все стадии развития организма.

Стабильность этого каркаса намного выше стабильности самого биологического объекта. Вследствие несчастного случая или болезни человек может потерять палец или конечность, но морфогенное поле потерянной части остается на месте. Нередко люди с повышенной чувствительностью и, особенно, домашние животные чувствуют эти потерянные органы и никогда не располагаются на их месте. Описано много случаев, когда удаленный или потерянный в результате несчастного случая орган сохранял связь с телом своего владельца. Ветеран вьетнамской войны долгие годы чувствовал, будто пальцы его оторванной взрывом ноги неестественно скрючены и их сводит судорогой. В конце концов, он поехал во Вьетнам, нашел место, где была похоронена его нога, раскопал ее... и разогнул пальцы, которые действительно были скрючены. С тех пор фантомные судорожные боли не возобновлялись. У другого человека ампутированный большой палец руки хранился в склянке со спиртом, которая стояла в чулане. После ампутации палец никак не беспокоил его, но вдруг он начал ощущать холод в фантоме. Выяснилось, что в чулане разбилось окно, и склянка оказалась прямо на сквозняке. Подобных случаев описаны десятки и сотни и сегодня это уже не удивляет людей, интересующихся этой тематикой.

И опять таки, если мы принимаем хотя бы как гипотезу идею морфорезонанса в момент зачатия нового организма, становится понятным то, о чем мы всегда догадывались, но стеснялись произнести это вслух – что качество и уровень совместного оргазма в момент близости это основа здоровья и долголетия будущего младенца.

Нас не удивляет ощущение неизмеримой глубины и сложности окружающего нас мира, наша связь с микрокосмом внутри и макрокосмом вокруг нас. Но нас невероятно удивляет, когда происходят события, не соответствующие нашим ожиданиям, накопленному нами опыту. Когда человек несколько месяцев промучившийся с рожистым воспалением, несмотря на все усилия и старания квалифицированных врачей, едет в село к какой-то бабушке, которая, с его точки зрения, и трех слов толком связать не умеет, он готов сделать что угодно, лишь бы прошла изнурительная боль. Но когда на следующий день проблема просто исчезает, растворяется в воздухе, как будто бы ее и не было, вместе с невероятным облегчением возникает когнитивный диссонанс – острое противоречие между привычным мировидением и тем, что произошло у него на глазах. И очень немногие используют эту ситуацию как опору для долгой и трудной работы по построению новой картины мира, в которой происшедшее закономерно и, хотя бы вероятно, объяснимо.

Мы все знаем насколько большую опасность представляют последствия сильных переживаний. У ребенка после испуга появляется заикание, ночное недержание мочи, плохой сон, и это только верхушка айсберга, а на самом деле последствия этого гораздо глубже и человеку приходится переживать их в течение всей последующей жизни. Не менее опасны сильные стрессы (так называемые гиперстрессы) и в зрелом возрасте. Боль потери близкого человека, измена, предательство тех, кто дорог нам и кому мы доверяем, как правило, вызывают не только сильные эмоции, но и следующие за этим сначала функциональные расстройства, а затем и самые разные органические заболевания. Успокаивающие средства

могут немного облегчить ситуацию, уменьшив нежелательные симптомы, но не изменит ее коренным образом. А вот несколько обмаливаний у бабки или опытного молельщика решают ее кардинально. Вся картина происшедшего остается на месте, но нет той невероятно болезненной и изнуряющей эмоциональной реакции, которая влечет за собою самые разные заболевания. Причем это не относительно вероятная ситуация, а системно повторяемый итог каждого качественного обмаливания человека, перенесшего большую негативную психологическую нагрузку.

Нет подходов для объяснения этого в рамках классического видения биологической и психологической структуры человека. Но вот с точки зрения энергоинформационных структур, с точки зрения непосредственного духовного контакта души одного человека с душой другого в их общем молитвенном порыве и просьбе о помощи к Высшему разуму, единому для всех нас, происходящее во время молитвы становится гораздо более если не объяснимым, то приемлемым для восприятия.

Также достаточно высока вероятность того, что при объединении душ в молитвенном порыве возникает резонанс морфогенных полей и коррекция нарушенных структур морфогенного поля больного человека, а затем и изменения в физическом теле больного.

Безусловно, эти соображения далеки от научной корректности в ее сегодняшнем понимании, но автор и не ставит перед собой задачу доказать то, к чему не могут сегодня найти подход лучшие умы человечества. Очень немногие из нас реально знают как устроен плазменный телевизор, но все, до маленьких детей включительно, знают как включить пульт и выбрать канал. И нам вполне достаточно этого знания для просмотра нужных передач. Мы просто принимаем явление как факт, без доказательства на уровне физики элементарных частиц. Почему же нам, не отдельным представителям общества, а всем, или, по крайней мере, большинству тех, кто считает себя культурным и мыслящим человеком, не освоить эту эмпирическую методику исцеляющей молитвы, которая, особенно на уровне бытовых травм и текущих заболеваний дает более девяноста процентов успешной помощи.

За несколько кварталов от моего дома живут две достойные сельские женщины – мама и дочка. Жизнь у обеих сложилась не лучшим образом, но они борются и выстаивают изо всех сил. Маме за пятьдесят, дочке около тридцати. И еще у них есть маленькое счастье, девонька, которой сейчас четыре годика, а когда мы познакомились, было чуть больше двух лет. Они появились у меня на пороге все трое с просьбой о помощи в области, о которой я не имел ни малейшего понятия. За несколько месяцев до этого у двухлетней девочки начала расти и формироваться обычная женская грудь. Наши районные доктора направили их в областную детскую больницу, а тамошние эндокринологи, посоветовавшись и взвесив все обстоятельства, изо всех вариантов выбрали наименее вредный, посоветовав им пока ничего не делать, просто наблюдать – может само пройдет. Придя в себя от врачебного вердикта, наши героини приняли типично сельское решение – пойти по бабкам, а так как я был единственным представителем этого племени в районе пешей досягаемости, то они рано утром и притопали ко мне. Понимаешь ты или нет причину болезни, детям отказывать нельзя, и это правило, которое ни один нравственный молельщик не может нарушить. В общем, сели мы, помолились, намолили водичку, на том и попрощались. Недели через три они пришли еще раз, груди у ребенка значительно уменьшилась, третий раз они не пришли – это абсолютно в рамках сельской ментальности. Где-то через год, я проходил мимо их двора, а они все втроем сидели на улице. Увидев их, я подошел поздороваться. Когда спросил о здоровье девочки, они не сразу поняли, о чем я говорю. Проблемы просто не было в сегодняшней реальности, а память, как что-то болезненное, если не стерла ее, то куда-то очень-очень далеко отодвинула.

Как же мне было поступить, когда эти женщины появились у меня на пороге? Задуматься над эндокринными и генетическими причинами состояния, в которых я ничего не понимаю? Или выполнить действие, которое я уже совершал тысячи раз, с верой и надеждой на помощь Господа, и с благодарностью десяткам и сотням поколений славянских бабок, которые отточили и донесли до нас это искусство.

Когда пять лет назад в журнале «Неведомый мир» была опубликована моя первая статья «Молельщик – такая работа», мне позвонила знакомая моей юности, о которой я больше сорока лет ничего не слышал. Мы не были близкими друзьями, но хорошо знали друг друга, и те, кто прошел через комсомольскую работу, точно знают, что это чувство локтя остается на всю жизнь. В те годы я работал в горкоме комсомола, а Нина Качко, так звали мою знакомую, была первым секретарем Краснозаводского райкома комсомола. Нина всегда была человеком очень добрым, прямым и конкретным. Выяснив, помню ли я ее, она сказала, что прочитала мою статью в журнале и очень нуждается в моей помощи. Нине в то время было семьдесят пять лет, у нее был запущенный коксартроз тазобедренного сустава и куча сопутствующих заболеваний. Она была почти обездвижена и держалась только на своей железной комсомольской воле. Я достаточно редко бываю в Харькове, но один раз я к ней подъехал, обмолил ее, все показал и рассказал, и мы начали работать вместе. Раз в две недели, в девять часов утра, каждый у себя дома, мы садимся у иконы, зажигаем свечи и молимся. У служителей церкви это называется – молитва по согласованию. В конце молитвы намаливаем воду, Нина над банкой с водой, а я над воображаемой банкой. Трудно описать перемены, которые за это время произошли с ней. Она помолодела лет на десять от исходного пункта, стала намного подвижнее, выходит на улицу и может пройти до базарчика у метро, в общем, живет полноценную насыщенную жизнь. И мы будем делать это столько, сколько вообще сможем. Мне абсолютно безразлично как кто-то, считающий себя психологом, объяснит происшедшее. Главное – это то, что есть результат, и тот самый волшебный пульт работает.

Я могу очень долго рассказывать о самых необычных результатах исцеляющей молитвы, и о том, как эту молитву сотворить, чтобы она была действенной. Именно этому посвящена написанная мною книга «Такая работа – целитель». Но у меня язык не повернется назвать самое яркое и удачное исцеление чудом. И отнюдь не из-за собственной смиренности, а из-за понимания невероятной глубины и непознанности мира, в котором мы живем. Как сказал великий человек – чудес не бывает именно потому, что все окружающее нас – чудо. Просто мы этого не видим за своей ежедневной суетой, навязанными нам стереотипами, массой больших и маленьких значимых и болезненных проблем.

Но если искусство чудотворения – это миф, то искусство творения добра силой своей души в ее обращении к Господу – это абсолютная реальность, действенности которой нужно учиться точно так же, как мы учимся читать и писать. Я искренне убежден, что основы исцеляющей молитвы – это азбука завтрашнего дня, то, без чего немислим культурный человек, который будет жить через сто лет. И это не только способ помощи окружающим – это способ изменения себя при этом. Вне зависимости от возраста, пола, образования и многих других особенностей каждого и нас.

Когда-то (имея ввиду бесконечность существования этого мира) наука до всего доберется, как и преклонных лет женщина в одной из следующих жизней вполне может стать специалистом по устройству плазменных телевизоров, или тому, что придет им на смену. Но программу нам хочется смотреть сегодня, и еще больше хочется быть здоровыми, любить и быть любимыми, помогать и приносить пользу близким людям. И ради этого точно стоит всем своим нутром ощутить бесконечную сложность и доброту окружающего нас мира и как следует потрудиться, осваивая данный нам Господом способ своей молитвой менять к лучшему нашу сегодняшнюю реальность.

ЖИЗНЬ КАМНЯ

Хорошко А. С.

Евпатория, Украина

Древняя персидская легенда так рассказывает о драгоценных камнях: «В начале творения Бог – Творец всего сущего создал прекрасный, чистый, гармоничный мир для первых людей. А для его сохранения он поставил Божественную защиту – Твердь небесную. Но коварный дух разрушения и обмана проник в этот совершенный мир и разрушил Твердь небесную. Ее осколки упали на землю, превратившись в драгоценные камни. Они не потеряли присущей им Божественной энергии защиты и помощи. И служат людям».

Древние персы, записавшие эту легенду, верили в божественное предназначение самоцветов и относились к ним как к учителям и помощникам.

В Аюрведе, древней индийской науке, созданной еще тогда, когда знания не разделялись на медицинские, философские, экономические, а являли собой целостную систему мировосприятия, есть интереснейшая иерархическая лестница всего живого.

На высшей ступени – человек, но о нем сказано как о разумном существе, не наносящем вред ближнему (и уж, конечно, не убивающем ближнего). На низшей ступени – «минералы, атомы, низшие элементарии». По Аюрведе, все вокруг – живое. Камни, минералы живые! Многочисленные ведические тексты утверждают, что камни являются примитивной формой жизни.

Как же выглядит жизнь в камне? Минералы отделяются от окружающей породы подобием коконов, срез которых похож на спил дерева. Концентрические круги рассказывают историю роста дерева, по ним можно определить его возраст. На срезе кокона камня можно наблюдать подобную картину.

Оказывается, минерал растет и делится почкованием.

Сорванные и высушенные лекарственные растения сохраняют свою лечебную силу не больше 5–6 лет. У драгоценных камней эффективность целебного воздействия не иссякает даже спустя столетия.

Исследованиями установлено, что драгоценные камни, эти цветы Земли, действительно воздействуют на человека: на потоки энергии в его теле, на нервную систему, умственные способности.

Но главное назначение камня на Земле – в течение миллионов лет накапливать огромную информацию о мире.

Проблема человека – найти способ получения этой информации. А камни ждут своего часа.

Иногда человек в своем стремлении получить нужную ему информацию, буквально взрывает горы – насилие Земля отвечает ударом. Так урановая руда не опасна для человека, когда она лежит на определенном уровне земли.

Но начинается разработка рудника – и целый край (Красноярский, например) испытывает на себе последствия: гибнет тайга, мутируют животные, болеют и умирают люди.

«Нам нельзя ждать милости от природы, взять их у нее – наша задача», – писал И. В. Мичурин. «Нам нельзя ждать милости от природы»? – надо ждать, и спрашивать разрешения и благодарить за милость.

В древности, как мы уже отмечали, определенные люди обладали глубинными знаниями: Посвященные, астрологи, целители. В частности, – знаниями о влиянии драгоценных камней на здоровье и жизнь человека.

Правильно подобранний драгоценний камінь всю життя можна носити як прикрасу і отримувати від нього заряд позитивної енергії.

Откуда камни берут свою силу? Оказывается, они имеют свойство вступать во взаимодействие с позитивными и негативными энергиями, исходящими от ближайших к Земле планет. Каждая из них наполняет соответствующий ей драгоценный камень строго определенным типом энергии, способной оказывать лечебное воздействие на организм человека.

На уровне интуиции приближались к этим знаниям люди искусства. Вспомним, например, уральские сказы П. П. Бажова. В «Малахитовой шкатулке» образ Хозяйки медной горы, безусловно, сказочный, но мы уже договаривались с вами искать глубинный, эзотерический смысл сказок. Так вот, в сказе Мастер, работающий с камнями, ощущает свою связь с ними. И только он, Степанушка, может войти в сердце горы и познать Тайну Камня. В сказе «Серебряное копытце» козел осыпает сторожку Коковани драгоценными камнями – и Даренка упрасивает дедушку не собирать их пока, полюбоваться живой красотой камешков. Утром под снегом они находят только горсточку камней, но им и этого достаточно, ибо герои сказов Бажова, как и Иванушка в русских народных сказках, не корыстны, а значит им дается то, что неподвластно другим – и они счастливы.

В повести А. И. Куприна «Суламифь», основанной на одной из самых поэтических глав Ветхого Завета – «Песне Песней», есть удивительное описание драгоценных камней, которые дарил царь Соломон своей возлюбленной.

«Суламифь заслушивалась его, когда он рассказывал ей о внутренней природе камней, об их волшебных свойствах и таинственных значениях.

– Вот анфракс (анфракс – карбункул, рубин; в других источниках – гранат, пироп, топаз), священный камень земли Офир, – говорил царь. – Он горяч и влажен. Погляди, он красен, как кровь, как вечерняя заря, как распустившийся цвет граната, как густое вино из виноградников энгедских, как твои губы, моя Суламифь, как твои губы утром, после ночи любви. Это камень любви, гнева и крови. На руке человека, томящегося в лихорадке или опьяненного желанием, он становится теплее и горит красным пламенем.

Надень его на руки, моя возлюбленная, и ты увидишь, как он загорится. Если его растолочь в порошок и принимать с водой, он дает румянец лицу, успокаивает желудок и веселит душу.

Носящий его приобретает власть над людьми. Он врачует сердце, мозг и память. Но при детях не следует его носить, потому что он будит вокруг себя любовные страсти.

Посмотри, Суламифь, на эти сапфиры. Одни из них похожи цветом на васильки в пшенице, другие на осеннее небо, иные на море в ясную погоду. Это камень девственности – холодный и чистый.

Во время далеких и тяжелых путешествий его кладут в рот для утоления жажды.

Он также лечит проказу и всякие злые наросты. Он дает ясность мыслям. Жрецы Юпитера в Риме носят его на указательном пальце.

Царь всех камней – камень Шамир*. Греки называют его Адамас, что значит – неодолимый (*Шамир, адамас (гр.) – современное название – алмаз). Он крепче всех веществ на свете и остается невредимым в самом, сильном огне. Это свет солнца, сгустившийся в земле и охлажденный временем.

Полюбуйся, Суламифь, он играет всеми цветами, но сам остается прозрачным, точно капля воды. Он сияет в темноте ночи, но даже днем теряет свой свет на руке убийцы. Шамир привязывают к руке женщины, которая мучится тяжелыми родами, и его также надевают воины на левую руку, отправляясь в бой. Тот, кто носит Шамир, – угоден царям и не боится злых духов. Шамир сгоняет пестрый цвет с лица, очищает дыхание, дает спокойный сон лунатикам и отпотевает от близкого соседства с ядом. Камни Шамир бывают мужские и женские; зарытые глубоко в землю, они способны размножаться...

Лунный камень, бледный и кроткий, как сияние луны, – это камень магов халдейских и вавилонских. Перед прорицаниями они кладут его под язык, и он сообщает им дар видеть будущее.

Он имеет странную связь с луною, потому что в новолуние холодеет и сияет ярче. Он благоприятен для женщины в тот год, когда она из ребенка становится девушкой...

Это кольцо со смарагдом (смарагд – современное название – изумруд) ты носи постоянно, возлюбленная, потому что смарагд – любимый камень Соломона, царя израильского. Он зелен, чист, весел и нежен, как трава весенняя, и когда смотришь на него долго, то светлеет сердце; если поглядеть на него с утра, то весь день будет для тебя легким. У тебя над ночным ложем я повешу смарагд, прекрасная моя: пусть он отгоняет от тебя дурные сны, утешает биение сердца и отводит черные мысли. Кто носит смарагд, к тому не приближаются змеи и скорпионы; если же держать смарагд перед глазами змеи, то польется из них вода и будет литься до тех пор, пока она не ослепнет.

Толченый смарагд дают отравленному ядом человеку вместе с горячим верблюжьим молоком, чтобы вышел яд испариной; смешанный с розовым маслом, смарагд врачует укусы ядовитых гадов, а растертый с шафраном и приложенный к больным глазам, исцеляет куриную слепоту. Помогает он еще от кровавого поноса и при черном кашле («черный кашель», вероятнее всего, – туберкулез), который не излечим никакими средствами человеческими». Повесть, конечно, не о камнях драгоценных, а о любви, которая «сильна, яко смерть». Но приведенные цитаты говорят и о глубоких знаниях царя Соломона, и об интересе писателя Куприна к драгоценным камням и их воздействию на человека (вспомним его «Гранатовый браслет»).

Книги Виктора Востокова «Тайны тибетской медицины и восточных целителей», «Родник долголетия» и другие знакомя западного читателя с традициями и методиками профилактики и лечения тибетской медицины, рассказывают и об употреблении в качестве одного из составляющих лекарств порошков из различных драгоценных и полудрагоценных камней.

Литотерапия или стоунтерапия (гр. *Litos* – камень + *therapia* – лечение – лечение с помощью камней), столь популярные сегодня, питаются древними истоками. Так еще Теофраст, ученик Платона и последователь Аристотеля (372 г. до н.э.) владел приемами литотерапии.

Литотерапия – это один из способов восстановления органов путем приведения его вибраций в правильный диапазон. Камертоном, тем объектом на который мы ориентируемся при такой настройке, есть космические тела, в частности, планеты, которые работают в одном диапазоне с данным органом. Когда у человека чистые чакры и энергоканалы, органы сами себя сонстраивают и тем самым регулируют свое состояние. Но когда тонкая структура человека засорена, в частности каналы и чакры, снабжающие энергией данный орган, ему тяжело самому провести сонстройку. Именно здесь на помощь приходят камни – минеральные структуры, действующие в диапазоне органа и соответствующей планеты. Если такой камень будет находиться возле больного, или непосредственно в области проблемного органа, то сигнал от космического тела будет усиливаться и синхронизироваться с вибрациями органа, тем самым приводя их к нужному диапазону.

Однако, как и любая наука, последняя требует глубоких знаний и научного подхода.

Астрология и медицина, геммология, минерология и геология, биоэнергетика и валеология должны быть освоены целителем, чтобы выполнить главный принцип классической медицины: «не навреди!»

В отношении воздействия драгоценных камней на человека мнение современных астрологов, как восточных, так и западных, совпадают – драгоценные камни действительно могут улучшить здоровье, характер и судьбу человека. Но только в том случае, если учтено соответствие камня человеку.

О. Г. Торсунов, руководитель российского филиала аюрведического отделения Международного Института Бхактиведанты, пишет: «В ведической астрологии существуют

особые правила ношения драгоценных камней и украшений из благородных металлов. В глубокой древности люди знали, что правильно подобранные самоцветы помогают сохранить самоконтроль и самосовершенствоваться, могут усиливать позитивный настрой и располагать к благодати.

Неверно выбранные камни оказывают совершенно иное -негативное – воздействие».

Сегодня в каждом ювелирном магазине и даже в лавочке, где торгуют полудрагоценными камнями, изделиями из отходов основного производства, можно найти гороскопы, рассказывающие о соответствии определенных камней определенным знакам Зодиака. Как правило, в них много разночтений и расхождений с более солидными источниками.

В таком случае, лучше положиться на интуицию, которая является свойством тонких структур человека, или поработать с маятником, действие которого было известно еще жрецам древнего Египта. Но интуицию необходимо развивать, а с маятником следует научиться работать.

Тогда можно будет понять древнее высказывание: «Не человек выбирает камень, а камень – человека».

В древности камни подбирались с учетом карты гороскопа и индивидуальных особенностей темперамента.

Предпочтение всегда отдавалось чистым прозрачным кристаллам без трещин и посторонних включений.

Так же вдумчиво определялось место и способ ношения камней. Перстни с самоцветами, надетые на пальцы рук, действуют очень избирательно, оказывая влияние на определенные органы и системы организма.

Перстень на большом пальце воздействует на темперамент и функцию гормонов; предпочтительны опал, бриллиант или горный хрусталь в оправе из серебра.

Перстень на указательном пальце сильно влияет на волевым настрой, работу бронхов, желудка, половых органов. На этот палец обычно надевают золотое кольцо с жемчугом или лунным камнем, кораллом, желтым сапфиром или желтым цитрином.

Кольцо на среднем пальце влияет на работоспособность, позвоночник, суставы, артериальное давление.

Лучше всего носить сразу девять камней по схеме наваратна*: рубин, жемчуг, красный коралл, изумруд, желтый сапфир, горный хрусталь, синий сапфир, гамет, кошачий глаз.

Драгоценные камни на безымянном пальце воздействуют на решимость в выполнении своих обязанностей, теплообмен организма, артериальное давление. Здесь лучше всего подойдут золотые украшения с желтым сапфиром, рубином, красным кораллом.

Кольцо, надетое на мизинец, повлияет на речевые способности, функции сердца, щитовидной железы, почек. Это должны быть серебряные украшения с изумрудом, лунным камнем или жемчугом и синим сапфиром.

На каждый палец кольца надеваются по определенной схеме, учитывая вес камней, их качество и сочетание. Каждой фаланге соответствует определенная планета и совершенно определенный драгоценный камень.

Украшения на запястье сильно влияют на организм в целом. Обычно здесь носят наваратна. Как правило, этот талисман изготавливается из сплава серебра с золотом.

Если браслет надевают на правую руку, то он воздействует стимулирующее – усиливает пищеварение, повышает артериальное давление.

Ношение талисмана на левой руке, наоборот, вызывает расслабление, снижение артериального давления и общего тонуса.

Таким образом, без индивидуального подхода применять драгоценные камни вовсе не безопасно.

В последнее время стало популярным украшение «шамбала». Внешне оно очень похоже на наваратну. Если это бижутерия, то носить его безопасно. Но если в браслет

вплетены драгоценные или полудрагоценные камни произвольно, по вкусу ремесленника, – лучше не покупать такое украшение.

Вернемся к драгоценным камням. Мы уже говорили, что каждый из них связан с определенной планетой. Например, полезное действие красных рубинов, гранатов, красных турмалинов, солнечного камня зависит от огненной силы Солнца. А при прикосновении такого камня с человеком у него увеличивается огонь пищеварения, улучшается иммунитет, улучшается структура костных тканей и обмен веществ. Воздействие на психику проявляется чувством радости, уверенности в своих силах, желанием жить активно.

Жемчуг и лунный камень связаны с Луной, изумруд

– с Меркурием, бриллиант и белый топаз – с Венерой, желтый сапфир и желтый топаз – с Юпитером, синий сапфир, синий турмалин и аметист – с Сатурном, красный и розовый коралл, коричневый турмалин – с Марсом, гамет – с теневого планетой Раху. [Шин Светлана «Магия камня» – ж. «Наука жизни «Аюрведа» №1, 2006 г.]

Влияние всех этих планет и соответствующих им драгоценных камней на нашу жизнь также изучает ведическая астрология. Точно зная дату рождения, опытный ведический астролог с помощью индивидуального подбора драгоценных камней способен помочь человеку преодолеть многие болезни, улучшить его характер и судьбу.

В своей работе «Драгоценные камни – наши «друзья» или «враги»* О. Г. Торсунов пишет, что результаты практических исследований доказывают: драгоценные и полудрагоценные камни эффективно лечат даже те заболевания, что зачастую не под силу официальной медицине: мигрени, бронхиальную астму, злокачественные опухоли 1–2 степени, кисты, фибромы, сахарный диабет, псориаз, туберкулез, анемии, легкие степени шизофрении и т.д. Каждый вид драгоценных камней при правильном подборе и правильном ношении влияет на здоровье и психику человека абсолютно неповторимо.

Лунный камень улучшает обмен веществ в организме, восстанавливает гормональные функции, улучшает сон, нормализует психический тонус и артериальное давление, несет умиротворение, спокойствие и отдых.

Изумруд позитивно влияет на ритм сердца выработку желчи, гормональные функции поджелудочной и щитовидной желез, улучшает память, речь, активизирует процессы мышления.

Коралл восстанавливает аппетит и желудочное пищеварение, дает силу голосу, наполняет силой печень, улучшает работу бронхов, почек, матки, мужских половых органов, придает характеру человека решимость, способность противостоять трудностям. [Торсунов О. Г.. «Драгоценные камни – наши «друзья» или «враги»? Журнал «Аюрведа – наука жизни», №1, 2005 г., С.-Петербург]

Бриллиант и белый топаз обладают сильным влиянием на обмен веществ, почки, половые органы у женщин, устраняют эмоциональную ранимость, приносят собранность и спокойствие.

Желтый сапфир восстанавливает иммунитет улучшает обмен веществ в печени и головном мозге, нормализует жировой обмен, лечит лимфатическую систему, придает характеру оптимистичность, целеустремленность.

Синий сапфир восстанавливает деятельность кишечника, сосудистый обмен, лечит суставы и позвоночник, улучшает деятельность нервной системы.

Гамет лечит гормональные дисфункции, обмен веществ, функции кроветворения, увеличивает теплоту и отзывчивость в характере.

Кошачий глаз лечит нервную систему, гормональные дисфункции, минеральный обмен в организме, снимает чрезмерное психическое напряжение, убирает страхи.

Кристаллы бывают женского и мужского «пола». Первым свойственны матовость и холодные тона. «Мужские», наоборот, привлекают ярким блеском и теплыми тонами. Считается, что «женские» камни приносят счастье мужчинам, а «мужские» – женщинам.

Итак, говоря о драгоценных и полудрагоценных камнях, мы делаем вывод об их благотворном влиянии на организм человека и лечебном воздействии на него при условии правильного подбора камней специалистом.

** Наваратна (букв. «девять сокровищ») – индийское украшение из драгоценных камней для 9 планет в индийской астрологии (наваграха). В набор наваратны входят такие камни, как жемчуг (Луна), изумруд (Марс), рубин (Солнце)...*

ЛИТЕРАТУРА

1. Торсунов О. Г.. «Драгоценные камни – наши «друзья» или «враги»? Журнал «Аюрведа – наука жизни», №1, 2005 г., С.-Петербург.
2. Шин Светлана «Магия камня» – ж. «Наука жизни «Аюрведа» №1, 2006 г.

Наукове видання

ВІСНИК

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Серія «Валеологія: сучасність і майбутнє»

Випуск 20

Збірник наукових праць

Українською, російською, англійською мовами

Статті подано в авторській редакції

Відповідальна за випуск проф. М. С. Гончаренко
Комп'ютерний набір і верстання А. В. Мельнікова

Підписано до друку 07.03.2016
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний.
Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 13,9 Обл.-вид. арк. 16,2
Наклад 100 пр. Зам. №
Ціна договірна

61022, Харків, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.
Видавництво